

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

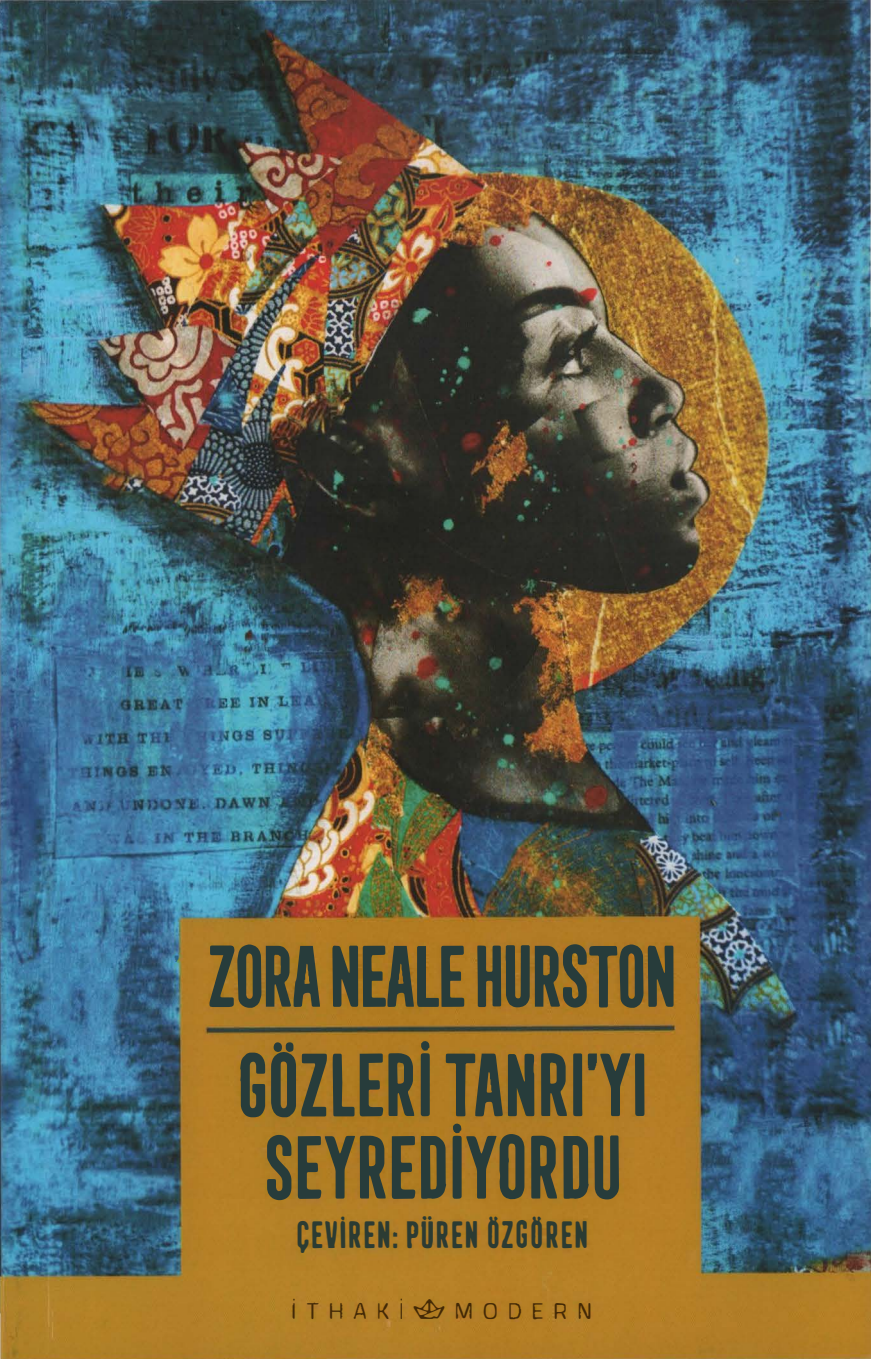
RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ZORA NEALE HURSTON

**GÖZLERİ TANRI'YI
SEYREDİYORDU**

ÇEVİREN: PÜREN ÖZGÖREN

Zora Neale Hurston. Bir vaiz ve marangoz olan John Hurston ile sınıf öğretmeni Lucy Ann Potts'un kızı olan, antropolog, sinemacı, tiyatro yazarı, öykücü ve romancı Zora Neale Hurston 7 Ocak 1891'de Alabama'da doğdu, 1894'te ailesiyle beraber Eatonville, Florida'ya taşındı. Burası hem Hurston'un birçok eserinde kullanacağı hem de yıllar sonra adına bir festivalin düzenleneceği bir yer olacaktı. Üniversitede İspanyolca, Yunanca, hitabet sanatı gibi alanlarda da eğitim alan Hurston'un temel hedeflerinden birisi etnik kökenler arasındaki benzerlikleri kanıtlamaktı. 1924'te Columbia Üniversitesi, Barnard College'da okuması için bir burs teklifi aldı. Buradaki tek siyah öğrenciydi. Antropoloji lisansını otuz yedi yaşında, 1928'de aldı. Harlem Rönesansı'nın merkezindeki yazarlardan olan Zora Neale Hurston, 1930 yılında Langston Hughes ile beraber bir tiyatro oyunu yazdı ancak çalışmalarını sahneleyemediler. İlk romanı *Jonah's Gourd Vine* [Jonah'nın Sukabağı Asması] 1934'te, Afro-Amerikan halk hikâyelerine dair kurgu dışı kitabı *Mules and Men* [Katırlar ve İnsanlar] ise 1935'te yayımlandı. 1937 yılında Jamaika ile Haiti'de etnografik çalışmalar yapması için Guggenheim Bursu'na layık görüldü. Aynı yıl, Haiti'deki saha çalışmaları sırasında yazdığı ve başyapıtı sayılan *Gözleri Tanrı'yı Seyrediyordu* yayımlandı. Bunu 1939'da *Moses, Man of the Mountain* [Musa, Dağ Adamı] romanı takip etti. Yaşamında eserleri ilgi görmeyen Hurston, Alice Walker'ın 70'lerdeki çabaları sayesinde tekrar okunmaya başladı. Zora Neale Hurston, 28 Ocak 1960 yılında, ekonomik sıkıntılar sebebiyle yerleştiği St. Lucie İlçesi Bakım Evi'nde felç geçirdi ve kalp rahatsızlığı nedeniyle Florida'da hayatını kaybetti.

Gözleri Tanrı'yı Seyrediyordu

Zora Neale Hurston

Özgün Adı

Their Eyes Were Watching God

İthaki Yayınları - 1855

İthaki Modern - 39

Yayın Yönetmeni: *Alican Saygı Ortanca*

Sanat Yönetmeni: *Hamdi Akçay*

Dizi Editörü: *Emirhan Burak Aydın*

Yayıma Hazırlayan: *Emirhan Burak Aydın*

Düzeltili: *Alican Saygı Ortanca*

Kapak Tasarımı: *Hamdi Akçay*

Grafik Uygulama: *B. Elif Balkın*

1. Baskı, Nisan 2021, İstanbul

ISBN: 978-625-7650-44-1

Sertifika No: 46603

Türkçe Çeviri © Püren Özgören, 2021

Türkçe Telif Hakkı © İthaki, 2021

© Zora Neale Hurston, 1937

Bu eserin tüm hakları Harper Collins Publishers'in bir markası olan Amistad'la yapılan anlaşmayla alınmıştır. Yayıncının yazılı izni olmaksızın alınıp yapılamaz.

İthaki™ Penguen Kitap-Kaset Bas. Yay. Paz. Tic. A.Ş.'nin tescilli markasıdır.

Caferağa Mah. Neşe Sok. 1907 Apt. No: 31 Moda, Kadıköy-İstanbul

Tel: (0216) 348 36 97 Faks: (0216) 449 98 34

editor@ithaki.com.tr – www.ithaki.com.tr – www.ilknokta.com

Kapak, İç Baskı: Deniz Ofset Matbaacılık

Maltepe Mah. Hastane Yolu Sok. No: 1/6, Zeytinburnu-İstanbul

Tel: (0212) 613 30 06 denizmatbaamucellit@gmail.com

Sertifika No: 48625

ZORA NEALE HURSTON

**GÖZLERİ TANRI'YI
SEYREDİYORDU**

ÇEVİREN: PÜREN ÖZGÖREN

1

Uzaktaki her gemide, her insanın bir dileği yüklüdür. Kimilerinin dileği gelgitle kıyıya vurur. Kimlerinin de ufukta sonsuza kadar salınır, asla gözden yitmeden, asla karaya çıkmadan, ta ki İzleyen Kişi, hayalleri Zaman tarafından ölesiye alaya alınmış bir halde pes edip gözlerini başka tarafa çevirene dek. İnsanın hayatı budur.

Şimdi; kadınlar anımsamak istemedikleri her şeyi unuturlar ve unutmak istemedikleri her şeyi anımsarlar. Gerçek olan hayaldir. Onlar da buna göre davranır ve hareket ederler.

Dolayısıyla, bu öykünün başlangıcı bir kadındı; ölü gömmekten dönmüş bir kadın. Hasta yatağında, yastığının etrafı, ayakucu dostlarıyla sarılıyken ölenleri değil. O, sırlıslık ve şişmiş cesetlerin, bir anda ölen ve gözleri bu yargı karşısında ardına kadar açık gidenlerin cenazesinden dönmüştü.

Onun gelişini herkes gördü çünkü günbatımıydı. Güneş çekip gitmiş ama ayak izlerini gökyüzünde bırakmıştı. Yol boyunca sıralanan verandalarda oturma vaktiydi. Bir şeyler duyma ve konuşma vakti. Bu oturanlar günü münasip bir biçimde dilsiz, kulaksız, gözsüz geçirmişti. Dış yüzeylerini katırlar ve başka hayvanlar meşgul etmişti. Ama şimdi güneş de, patron da gittiğine göre deriler kendini güçlü ve insan hissediyordu. Seslerin ve daha aşağı şeylerin

efendisiydiler. Ağızlarının içinden geçiriyorlardı milletleri. Yargılamak için oturmaktaydılar.

Kadını böyle görmek, onlara başka zamanlarda biriktirdikleri kıskançlığı hatırlattı. Bunun üzerine zihinlerinin arka taraflarını çiğneyip büyük bir zevkle yuttular. Sorularla yakıcı beyanatlarda bulundular, kahkahalardan ölümcül aletler yaptılar. Kitlesele gadarlıktı bu. Canlanan bir ruh hali. Başlarında bir efendi olmadan yürüyen kelimeler; bir şarkıdaki âhenk, uyum gibi, hep birlikte yürüyen sözcükler.

“Buriya ne diye o tulumnan geliyo ki?” Giyicek bi elbise bulamamış mı? – Burda bıraktığı o mavi saten elbiseye n’olmuş ki? – Kocasının kazandığı, sonna da ölüp buna bıraktığı onça para nerde? – Şu kırkına gelmiş kadının saçını genç kız gibim sırtından sarkıtmasına da bakın. – Ne yani, koca bulcağını mı sanıyo? – Yoksa adam *bunu* bıraktı mı? – Onça parayı n’aptı peki? – Herifin daha tüyü bilem bitmemiş bi kızla kaçıp gittiğine her bi bahse varım – Bu neden hanım hanımçık, ait olduğu sınıfta oturmuyo ki?–”

Kadın onların bulunduğu yere varınca, yüzünü o yana çevirip bu çalçene güruhu selamladı. Karman çorman bir “iyi akşamlar” gevelediler ve hem ağızlarını açık bıraktılar hem de kulaklarını umutla diktiler. Kadının konuşması yeterince sevimliydi ama dosdoğru kendi kapısına yürümeyi sürdürdü. Sundurmadakiler ona bakmaktan konuşamadı.

Erkekler onun, arka ceplerinde bir çift greyfurt varmış gibi görünen sıkı kalçalarına, beline doğru salınan ve rüzgârda bir sorguç gibi açılan, halat kalınlığındaki siyah saç örgüsüne dikkat ettiler; sonra da gömleğinde delikler açmaya çalışan hırçın göğüslerine. Onlar, bu adamlar gözlerinin yitirdiklerini zihinlerinde saklıyorlardı. Kadınlar solmuş gömleği ve çamurlu iş tulumunu alıp daha

* Romandaki diyaloglar, özgün metindeki bozuk İngilizceye uygun biçimde çevrilmiştir. —yhn

sonra anımsamak üzere bir kenara kaldırdılar. Kadının gücüne, dayanıklılığına karşı kullanılacak bir silahtı; önemsiz, değersiz bir silah olduğu ortaya çıksa bile, bu kadının da bir gün onların seviyesine düşeceğine dair bir umuttu.

Ama hiç kimse kıpırdamadı, kimse konuşmadı, kimse tükürüğünü yutmayı bile akıl edemedi, ta ki evinin kapısı kadının arkasından çarpılarak kapanana dek.

Pearl Stone ağzını açıp kahkahayı patlattı, aklına yapacak başka bir şey gelmemişti çünkü. Gülerken Bayan Sumpkins'in üzerine devrildi. Bayan Sumpkins şiddetle burnundan soludu ve dişlerinin arasındaki havayı emdi.*

"Hıh! Şunun canınızı sıkmasına izin veriyonuz. Benim gibim yapsanıza. Ben şahsen onu kaale almıyorum. Madem durup millete ne haltlar karıştırdığını söylecek kadar terbiyesi yok, bırakın aynen böyle devam etsin!"

"Arkasından konuşmaya bilem değmez," dedi Lulu Moss sözcükleri uzata uzata, genzinden. "Yukarda oturuyo ama aşşada görünüyö. İşte, genç adamların peşinde koşan tohuma kaçmış kadınlara lafım bu kaddar."

Pheoby Watson konuşmadan önce sallanır koltuğunu öne çekti. "Eh, ortada konuşulacak bi şey olup olmadığını kimse bilemez. Ben onun en yakın dostuyum ve *ben* bile bilmiyorum."

"Belkim biz her şeye senin kadar vakıf diiliz ama kadının alıp başını burdan gittiğini hepimiz biliyoruz, tırıs tırıs döndüğünü gören de kesinliknen biziz. Janie Starks denen şu yaşını başını almış kadını, dostun olsun olmasın, örtbas etmiye çalışmanın hiçbi yararı yok, Pheoby."

"Baksanıza, konuşup duruyonuz ama çoğunuzdan daha genç o."

"Bildiğim kadarıynan kırkı çoktan geçti, Pheoby."

"Dıştan, kırkın üstünde diil."

* İğrenme, öfke, onaylamama, hayal kırıklığı, sabırsızlık gibi duygu durumlarını belirtmek için siyahların yaptığı, cıkcıkklamaya benzer hareket. -yhn

"Tatlı Çörek gibim bi oğlan için fazlasıyla yaşlı."

"Tatlı Çörek epiydir bi oğlan diil, canım. Kendisi de otuzu aşkın."

"Neyse ne, umurumda diil, durup bizimnen iki kelime edebirlirdi, diil mi? Ona bi şey yapmışız gibim davranıyo," diye yakındı Pearl Stone. "Asıl yannışı yapan o."

"Durup olup biteni bize annatmadığı için mi kızgınsın yani? Ayrıcana, bi ağızdan iddia ediyosunuz da, onu tanıdın tanıyalı nassı bi kötülüğünü gördün ki? Onu tanıdığımndan beri yaptığı en kötü şey yaşını azçık küçültmek, bununsa bugüne kaddar kimseye zararı tokanmadı. Beni yoruyosunuz. Konuşma biçiminize bakan da bu şehirdeki insannarın bugüne dek yatakta Efendimize yakarmaktan başka bi şey yapmadığını sanır. Şindi izninizle, ona yiyecek bi şeyler götürücüm." Pheoby hışımla kalktı.

"Sen bize aldırma," diye gülümsedi Lulu, "işine bak, sen dönene kaddar evine göz kulak oluruz biz. Benim akşam yimeğim hazır. Git de öğren bakalım nasılmış? Sonra da bize aktarırısın."

"Tanrım," diye katıldı Pearl ona. "Fırında pişmiş etimnen ekmeğim çoktan hazır, lafını etmiye değmez. Eve canımın istediği zaman dönerim ben. Kocam hiç dırdır etmez."

"Eh, şey, Pheoby, gitmeye hazırsan, sennen orıya kadar gelebilirim," diye gönüllü oldu Bayan Sumpkins. "Hava karardı sayılır. Gulyabani yakalar falan da seni."

"Gerek yok, sağ ol. Şu iki adımlık yolda hiçbi şey yakalayamaz beni. Kocam da birinci sınıf bi gulyabaninin beni zaten istemiyceğini söylüyo. Neyse, Janie'nin söyleyecek bi şeyi varsa, haberiniz olacak, merak etmeyin."

Pheoby elinde üzeri örtülü bir kâse, aceleyle ilerledi. Sorulmamış sorular sırtını topa tutarken, sundurmadan ayrıldı. Kadınlar alacakları yanıtların zalimce ve acayip olmasını umuyordu. Pheoby Watson oraya varınca bahçe kapısından girip palmiyeli yoldan geçerek ön kapıya yönelmedi. Dışarıdan çiti dolandı ve

sebzeli, tavuklu *mulatto* pilavıyla tepeleme dolu kâsesiyle birlikte, teklifsizce arka kapıya gitti. Janie arkada olmalıydı.

Arkadaşını arka sundurmanın basamaklarında otururken buldu, gaz lambalarının tamamı doldurulmuş, şişeleri temizlenmişti.

“Selam, Janie, nassın?”

“Ay, gayet iyi. Ayaklarımın yorgunluğunu, kirini pasını atmıya çalışıyodum.” Hafifçe güldü.

“Görüyorum. Bak kızım, kesinliknen güzel görünüyorsun. Kendi kızınmış gibim duruyosun.” Birlikte güldüler. “Üstelik o tulumnan bile hâlâ kadınsısın.”

“Hadi, hadi ordaan! Sana ordan bi şey getiriceğimi düşünmüşsündür. Oysa eve kendimden başka hiçbi şey getirmedi.”

“Bu yeter de artar. Dostların bundan başka ne ister ki?”

“Bu iltifatını seve seve kabul ediyorum, Pheoby, çünkü yüreğinden gelerek söylediğini biliyorum.” Janie elini uzattı. “Yüce Tanrım, Pheoby! Vesikaynan aldığın o güççücük tayını da bana getirmekten hiç vazgeçmicek misin sen? Elimi saymazsak bugün miğdeme hiçbi şey değmedi.” Kahkahaları koyverdiler. “Ver şunu da gel otur.”

“Aç olucağını biliyodum. Hava karardı, ocak için odun arayacak vakit mi kaldı. *Mulatto* pilavım bu sefer pek iyi olmadı. Pastırma yağı az geldi ama açlığını bastırır heralde.”

“Dur, şimdi söylerim,” dedi Janie kâsenin kapağını kaldırırken. “Hey, *aşşırı* iyi olmuş bu! Mutfakta harikalar yaratıyorsun kızım sen.”

“Ay, aman aman bi şey diil, Janie. Ama yarın kesinniknen hem bol hem de güzel bi şey getircem çünkü geldin, burdasın.” Jaine iştahla yemeye koyuldu, bir şey söylemedi. Güneşin gökyüzünde karıştırdığı rengârenk bulut tozu yavaşça, usul usul yatışmaktaydı.

“Al, Pheoby tabağını al. Boş tabağa koyacak bi lokma şeyim yok. Şu kayıntı Hızır gibim yetiştii.”

Pheoby arkadaşının kaba şakasına güldü. "Her zamanki gibim delinin tekisin."

"Yanındaki iskemlede duran şu bulaşık bezini verir misin, dat-lım. Ayaklarımı ovayım." Bezi aldı, ayaklarını bir gayret sildi. Ana yoldan kahkahalar geldi.

"Eh, Yüce Ağızlar hâlâ yerlerinden kıpırdamadı annaşılan. Ağızlarına şimdi de *beni* doladılar sanırsam."

"Aynen öle. Biliyosun, birilerinin önünden geçip de onlardan konuşmazsan, onnar da senin hayatını bi güzel deşeleyip bugüne kadar ne yaptığına bakma hakkı görüyo kendinde. Senin hakkında senden bilem daha çok şey biliyolar. Kıskaç bi kalp eşittir hain, tehlikeli bi kulak. Birilerinden, tam da senden umdukları bi şeyi yaptığını 'duymuşlar'."

"Tanrı da onnarı benim düşündüğüm kadar düşünüyosa, otların arasında kaybolmuş bi toptan farkları yok dimektir."

"Neler dediklerini duyuyorum çünkü anayola baktığından hep benim sundurmada toplanıyolar. Kocam onlardan öyle bıkpı usandı ki bazen hepsini kışkışlıyiveriyo."

"Sam gayet haklı. Resmen koltuklarını eskitiyolar."

"Öyle, Sam çoğunun kiliseye sırf Kıyamet günü dirilebilmek için gittiğini söylüyo. Biliyosun, o gün bütün sırlar ortaya dökülecek. Mutlaka orda olup *hepsini* duymak istiyolar tabii."

"Sam delinin teki, hem de *aşşır!* İnsan onun yanındayken gülmeden duramıyo."

"Hı hı. Kendisinin de amacı orda olmakmış, böyleçene mısır koçanından yapılma piposunu kimin çaldığını öğrenicekmış."

"Pheoby, senin şu Sam asla pes etmiyo yahu! Çılgın şey!"

"Bu köle artıkları senin yapıp ettiklerini öyle bi merak ediyolar ki, eğer hepiciğini kısa sürede öğrenemezlerse, seni bizzat elinden tutup doğrucana Kıyamet'e koşturacaklar. En iyisi sen acele et de Tatlı Çörek'le evleniceğinizi söyle, bütün parayı alıp genç bi kıznan kaçtıysa onu da söyle, şu an nerde olduğunu, bi de böyle tulumnan çıkıp geldiğine göre, giysilerine ne olduğunu falan sayıp dök."

“Onnara tek kelime bilem etmiye niyetim yok, Pheoby. Bu zahmete değmezler. İstiyosan, dediklerimi sen onnara aktarabilirsin. Hiç fark etmez çünkü benim dilim, dostumun da ağzındadır.”

“Onnara ne dememi istiyosan, onu derim.”

“Önceliknen, onnar gibiler tüm vaktini hiçbir şey bilmedikleri şeyler hakkında çene yormaknan harcıyo. Şimdi sıra Tatlı Çörek'e duyduğum sevgiyi incelemeye ve bunun doğru yapıp yapılmadığını araştırmaya geldi; buna mecburlar sankim. Sankim hayat mısırsu unlu mantı çorbası, aşk da eliş bi yatak örtüsü!”

“Çiğneyip durçakları bi ad olsun da kimin adı olursa olsun, hele bi de kara çalabilirlerse, dadından yenmez tabii.”

“Bilmek, annamak istiyolarsa neden gelip bennen muhatap olmuyolar? Gelip karşıma otursunlar, ben de güzelçene annatayım. Ben hayat denen o büyük kongreye katıldım. Evet, effendim! Beni görmediğiniz şu bir buçuk yılı Yüce Loca'da, büyük yaşam kurultayında geçirdim.”

Taze çöken, genç karanlıkta birbirlerine sokulup oturdular. Pheoby, Janie'nin içini hallaç pamuğu gibi atmak için sabırsızlansa da meraklı görünme korkusuyla kendini tutuyordu. Janie ise insana özgü o en eski özlemle dolup taşmaktaydı – içini dökmek. Pheoby uzunca bir süre dilini tuttu ama ayaklarını kıpırdatıp durmamak elinde değildi. Sonra Janie konuştu.

“Bankada dokuz yüz dolarım olduğu süreç beni de üstümdeki tulumu da dert etmelerine gerek yok. Beni bu iş tulumuna Tatlı Çörek alıştırdı – onun izinden gittim. Tatlı Çörek benim tek kuruşumu bilem harcamadı, ayrıçana genç bi kız uğruna beni terk etmedi. Dünyadaki bütün şefkati verdi bana. Burda olsaydı bunu aynen onnara da söylerdi. Gitmemiş olsaydı yani.”

Pheoby şevkten, meraktan davul gibi şişmişti. “Tatlı Çörek gitti mi?”

“Evet, Pheoby. Tatlı Çörek gitti. Buraya dönmemin tek sebebi de bu zaten – çünkü orda beni mutlu edicek hiçbir şey kalmamıştı artık. Everglades denen o bataklıkta.”

“Öyle bi annatıyosun ki annamakta zorlanıyorum. Gerçi ara ara kafam cidden kalınlaşıyo ya, neyse.”

“Bak, ortada sandığın gibim bi olay yok. Velhasıl, sana bi şeyi bi yandan uzun uzun açıklayıp bi yandan da annatmak zorundaysam, annatmam olur biter. Kürkü göremediğin süreçte, bi vizon postunun senin için bi porsuk postundan farkı yoktur. Bak, Pheoby, Sam akşam yemeğini bekliyodur, diil mi?”

“Yemek hazır, onu bekliyo. Oturup yiycek kadar kafası çalışmıyorsa, o da onun sorunu artıktın.”

“Peki madem, biz de burada oturup konuşuruz. Şu esinti azıcık girsin diye evin her tarafını açtım.

“Pheoby, biz sennen yirmi yıldır çok yakın arkadaşız, dolayısıyanan iyi niyetine güveniyorum. Ve sennen bunu dikkate alarak konuşuyorum.”

Zaman her şeyi eskitir, yaşlandırır, o öpüp kucaklayan, genç karanlık da Janie konuştuğu yaşlı, devasa bir canavara dönüştü.

2

Janie hayatını acı veren, keyif veren, yapılmış ve yapılmamış şeylerle dolu, yaprağa kesmiş, kocaman bir ağaç gibi görüyordu. Şafak ve kıyamet günü de dallardaydı.

“Sana ne annatacağımı tamı tamına biliyorum amma nerden başlayacağımı kestiremiyorum.

13

“Ben babamı hiç görmedim. Gördüysem de hatırlamıyorum. Annemi de öle. Aklımın ermesinden çok önce gitmiş burılardan. Beni nenem büyüttü, nenem ve yanında çalıştığı beyazlar. Arka avluda onun bi evi vardı, ben orda doğmuşum. O zamanlar Batı Florida'da kaliteli beyaz insannar varmış. Washburn adında. Kadının orda dört torunu vardı, hep birlikte oynardık, neneme Dadı derdim çünkü ordaki herkes ona böyle derdi. Dadı bizi yaramazlık yaparken yakalar, çoluk çocuk hepiciğimizi dayaktan geçirirdi ve Bayan Washburn da aynısını yapardı. Bize asla zarar vermediler ama habire pataklıyolardı çünkü o üç oğlannan biz iki kız baya bi haylazdık. Hele de ben.

“Hep o beyaz çocuklarla birlikte olduğumdan, beyaz olmadığının farkında diildim, ta ki altı yaşına kadar. Aslında o zaman da öğrenmezdim ama bi gün kimselere sormadan habire fotoğraf çeken bi adam çıkageldi. Shelby, yani en büyük oğlan, bizi de çek-

mesini söyledi. Bi hafta kadar sonra adam görmesi ve para ödemesi için fotoğrafları Bayan Washburn'e getirdi, o da öyle yaptı, sonra da bizi bi güzel patakladı.

"Derken biz fotoğraflara baktık ve herkes tek tek kendini buldu, ta ki dışarda kimse kalmayana dek; Eleanor'un yanında duran uzun saçlı, cidden koyu tenli kızın haricinde. Orda benim durmam gerekiyordu ama o siyah çocuğun kendim olduğunu annayamıyodum. 'Nerdeyim? Kendimi göremiyorum,' diyip durdum.

"Herkes güldü, Bay Washburn bilem. Kocası ölünce eve dönen Bayan Nellie, yani çocukların annesi, o siyah kızı gösterip şöyle dedi: 'İşte şu sensin, Alfabe, kendini tanımıyo musun?'

"Hepsi bana Alfabe derdi çünkü bi sürü insan bana çeşit çeşit isim vermişti. Resme uzun uzun baktım, elbise benimdi, saçlar da benimdi, bunun üzerine şöyle dedim:

"Ay, ayy! Ben siyahım!"

"Hep birden katılardan güldüler. Halbukim o fotoğrafı görmenden önce tıpkı ötekiler gibim oluğumu sanıyodum.

"Orda mutlu mesut yaşıyoduk amma sonra okuldaki çocuklar beyazların arka bahçesinde yaşadığımız için bana sataşmaya başladılar. Mayrella adında düğüm düğüm kafalı bi kız vardı, bana her baktığında ifrit olurdu. Bayan Washburn torunlarının artık giymediği kıyafetleri bana giydirdi amma onnar bilem öteki bütün siyah çocukların üstünden başından daha iyiydi. Kafama da kurdeleler takardı. İşte bu Mayrella'yı çok kızdırıyordu. Sürekli beni taciz ediyodu ve aynını yapmaları için ötekileri de kışkırtıyordu. Beni halka oyunlarının dışına iterler, o müstemilatta yaşayan hiç kimseyen oynıyamıyacaklarını söylerlerdi. Sonra bana görünüşünne hiç boşuna hava atma dediler çünkü anneleri onnara babamı bütün gece kovalayan av köpeklerini annatmış. Bay Washburn'len şerif babamı yakalasın diye peşine tazıları takmış, sebebi de babamın anneme yaptığı şeymiş. Bunnarı söylediler bana. Amma velakin, daha sonra evlenebilmek için annemle temas kurmaya çalıştığından hiç söz et-

mediler. Hayır, işin o tarafını hiç konuşmadılar. Olanları gerçekten kötü gösteriyolardı, kanatlarını iyicene örselemek için. Onun adını hiçbirisi hatırlamıyordu amma tazı kısmını ezbere biliyolardı. Başımı böyle öne düşmüş görmek Dadı'nın hiç hoşuna gitmiyordu, böylece kendi evimiz olursa benim için daha iyi olaçağını düşündü. Toprağı falan aldı, Bayan Washburn de koca bi yığın eşyaynan yardım etti."

Pheoby'nin iştahla dinlemesi Janie'nin öyküyü anlatmasına yardımcı oluyordu. Evin etrafında gece ağırlığını ve karalığını artırırken, o da gençlik yıllarını irdelemeyi ve onları yumuşak, akıcı cümlelerle arkadaşına aktarmayı sürdürdü.

Bir süre durup düşündü ve bilinçli yaşamının Dadı'nın bahçe kapısında başladığına karar verdi. Akşamüstü Dadı onu içeriye çağırmıştı çünkü Janie'nin Johnny Taylor'ın onu kapı süvesinin üstünden öpmesine izin verdiğini görmüştü.

Batı Florida'da bir bahar ikindisiydi. Janie günün çoğunu arka bahçedeki çiçeğe durmuş armut ağacının altında geçiriyordu. Son üç gündür, ev işlerinden kaçırabildiği her dakikayı o ağacın altında geçiriyordu. Bir başka deyişle, ilk minik tomurcuk patladığından beri. Ağaç Janie'yi gelip bir mucizeyi izlemeye çağırıyordu: Çıplak, kahverengi gövdeden ışıldayan yaprak tomurcuklarına, yaprak tomurcuklarından çiçeğin kar beyazı bâkirliğine. Bu Janie'yi fena halde heyecanlandırdı. Nasıl? Neden? Bir başka yaşamda unutulmuş ve yeniden anımsanan bir flüt ezgisi gibiydi. Ne? Nasıl? Niçin? Duyduğu bu şarkının kulaklarla hiçbir ilgisi yoktu. Dünyanın gülü soluk yerine koku veriyordu. Koku onu uyanık olduğu her an takip etti, uykusunda okşadı. Janie'yi dış gözlemlerinde çarpan ve etine gömülen, başka, muğlak hissedilen şeylerle ilintisi vardı. Şimdi bunlar yüzeye çıkıp kızın bilincini araştırıyordu.

Armut ağacının altına sırtüstü uzanmış, ziyarete gelen arıların pes perdeli nağmesini, güneşin altınını ve esintinin sık, kesik soluklarını içine çekiyordu ki bütün bunların duyulamaz sesi ona ulaştı. Çiçek tozuna bulanmış bir arının bir çiçeğin en mahrem yerine dal-

dığını gördü; binlerce kardeş çiçek zarfı, o minik kadehçikler ağacın aşk dolu sarılışına ve kökten başlayıp en küçük dala kadar ulaşan, her bir çiçekte kaymaklanan, zevkle köpüklenen, vecit dolu ürpertisine karşılık vermek üzere eğildiler, sırtlarını kabarttılar. Bu bir evlilikti öyleyse! Janie bir ifşaya, bir vahiye tanık olmak üzere çağırılmıştı bu-
raya. İşte o zaman, elini ayağını boşaltan, onu uyuşturan, insafsız bir tatlılığı olan bir acı hissetti.

Bir süre sonra oradan kalkıp tamamı tarla olan küçük bahçeye gitti. O sese ve hayale dair bir kanıt arıyordu; dört bir yanda yanıtlar buldu, minnetle kabullendi. Kendisinin dışındaki tüm canlılar için özel, kişisel bir yanıt vardı. Bu yanıtın onu aradığını hissetti; peki ama nerede? Ne zaman? Nasıl? Kendini mutfak kapısında bulunca, sendeleyerek içeriye girdi. Sinekler havada yuvarlanıyor ve vızıldıyor, evleniyor ve evliliğe teslim oluyordu. Dar koridora ulaşıncı, büyü-kannesinin berbat bir baş ağrısıyla evde olduğunu anımsadı. Kadın yatağa yanlamasına yatmış, uyuyordu, Janie de parmak uçlarına basarak sokak kapısından çıktı. Ah, bir armut ağacı olmak – çiçek açmış *herhangi* bir ağaç olmak! Dünyanın başlangıcının şarkısını söyleyen, öpüşen arılarla birlikte! On altı yaşındaydı. Parlak yaprakları, patlamış tomurcukları vardı ve hayatla mücadele etmek istiyordu ama hayat ondan sakınır, kaçınır gibiydi. Onun için şarkı söyleyen arılar neredeydi? Ne buradaki ne de nenesinin evindeki bir şey ona yanıt verdi. Ön basamakların tepesinden, dünyayı becerebildiğince araştırdı, sonra inip bahçe kapısına gitti ve sokağın sağına soluna bakmak için öne eğildi. Bakıyor, bekliyor, sabırsızlıktan kısa, kesik soluklar alıyordu. Dünyanın tamamlanmasını bekliyordu.

Tozaklanmış havayı yararak, muhteşem bir varlığın yoldan bu tarafa doğru geldiğini gördü. Eski, malum körlüğüyle onu miskin Johnny Taylor diye tanırdı; uzun boylu ve zayıftı. Ama bu, çiçeklerin altın tozunun adamın çaputlarına ve kızın gözlerine büyüleyici bir parlaltı vermesinden önceydi elbette.

Dadı uykusunun son safhalarında rüyasında sesler gördü. Uzak-

tan gelen ama ısrarcı sesler; giderek de yaklaşıyorlardı. Janie'nin sesi. Fısıltılı bir telaşla, tam çıkaramadığı bir erkek sesiyle konuşan Janie. Bu onu bir anda uyandırırverdi. Yatakta doğruldu, camdan baktı ve Johnny Taylor'ın onun Janie'sini bir öpücükle incittiğini gördü.

"Janie!"

Yaşlı kadının sesi buyurganlıktan ve azardan öyle yoksun, dağılıp gitmeye öylesine yatkındı ki – Janie nenesinin onu görmediğine yarı yarıya ikna oldu. Sonra kendisini rüyasından ayırıp eve girdi. Bu, çocukluğunun sonuydu.

Dadı'nın kafası ve yüzü, fırtınanın devirdiği çok yaşlı bir ağacın açıkta duran köklerine benziyordu. Artık hiçbir önemi kalmayan kadim gücün temeli. Janie'nin beyaz bir tülbentle nenesinin başına doladığı, ferahlatıcı Hint yağı bitkisinin yaprakları solup büzüşmüş, kadının bir parçası ve uzvu olmuştu. Yaşlı kadının gözleri artık delip geçmiyor, içe işlemiyordu. Janie'yi, odayı ve dünyayı eritip tek, yaygın bir algıya dönüştürüyordu.

17

"Janie, sen bi kadınsın artık, onun için de–"

"Hayır, Dadı, hayır ben gerçek bi kadın diilim henüz."

Düşünce Janie için fazla yeni, fazla ağırdı. Hemen kafasından uzaklaştırdı.

Dadı gözlerini kapadı, söyleyeceği şeyi önce yavaş, bitkin bir baş sallamayla tasdik etti.

"Evet, Janie, kadınlığa adım atmak üzresin. Yaşı kemale ersin de öle söyliyim diye beklettiğim şeyi söylememin vakti geldi. Bir an önce evlendiğini görmek istiyorum."

"Evlenmek mi, ben mi? Hayır, Dadı, hayır effendim! Ben kocadan falan ne annarım yahu?"

"Şu az önce gördüklerim benim için yeterli, datlım. Evimde zenci bi şırfıntı istemiyorum, Johnny Taylor'ın ayağının kirini sildiği bi paspas istemiyorum."

Dadı'nın sözleri Janie'nin kapı süvesinde verdiği öpücüğü yağmurdan sonraki bir tezek yığınının çevirmişti.

"Bak bana, Janie. Orda başını öne eğip oturma. Kaldır başını da şu ihtiyar nenene bak!" Duyguları sivrilip battıkça, sesi çatallaşmaya başlamıştı. "Sennen bu şekilde konuşmak hoşuma gitmiyo. Doğrusu şu ki, kimbilir kaç kez dizlerimin üstüne çöküp Yaradanıma yalvardım, *lütfe*n dedim – bana kaldıramıyacağım yükü yükleme dedim."

"Dadı, ben – benim kötü bi niyetim yoktu."

"Beni korkutan da bu. İçinde kötülük yok. Kötülüğün ne olduğundan bilem haberin yok. Amma yaşlandım artık. Önüne düşüp seni kötülükten ve tehlikeden uzaklaştıramam. Evet, hemmen evlendiğini görmek istiyorum."

"Böyle şıp diye kimnen evlenecem? Kimseyi tanımıyorum ki."

"Tanrı bunu sağlıyacaktır. En kötü günde en ağır yükü taşıdığımı biliyo. Biri uzun zaman önce senden bahsettiydi. Bi şey demedim çünkü senin için düşündüğüm şey bu diildi. Okulunu bitirmeni ve daha yüksek daldan daha datlı bi yemiş koparmanı istiyodum. Lakin görüyorum ki senin niyetin bu diilmiş."

"Dadı, kimdi – kimdi o sana beni soran?"

"Logan Killicks kardeş. Ayırıçana iyi adamdır."

"Yo, Dadı, hayır effendim! O yüzden mi burılarda takılıp duruyodu? Adam mezarlıktaki eski bi kafatasına benziyo."

Yaşlı kadın dimdik oturdu, ayaklarını yere indirdi ve yüzüne düşmüş yaprakları geriye itti.

"Düzgün bi evlilik yapmak istemiyosun yani? Adamların birini bırakıp ötekini almak, kucaklaşmak, öpüşmek, elleşmek istiyosun? Ananın çektiirdiği acıyı bana bi daha çektiirmek istiyosun? İhtiyar kafama yeterince ak düşmedi mi, ha? Sırtım yeterince bükülmedi mi, ha? Bunnar yetmiyo mu sana?"

Logan Killick'in imgesi armut ağacına yapılan bir hürmetsizlikti ama Janie bunu Dadı'ya nasıl anlatacağını bilemiyordu. Onun yerine sırtını kamburlaştırdı, yere bakıp suratını astı.

"Janie."

"Effendim?"

“Konuştuğumda bana cevap vericeksin. Senin için yaptığım onca şeyden sonra orda oturup bana surat asmıycaksın.”

Kızın yüzüne sert bir tokat indirdi, mücadele sırasında onunla göz göze olmak için başını zorla geriye itti. Eli ikinci şamar için havalanmıştı ki Janie'nin yüreğinden kabaran ve gelip gözlerine yerleşen bir çift devasa damlayı gördü. Çektiği korkunç ıstırabı, ağlarmak için gerilen dudakları gördü ve vazgeçti. Onun yerine Janie'nin yüzündeki gür saçları geriye doğru sıvazladı, orada, her ikisi için de acı çekerek, severek ve için için ağlayarak öylece durdu.

“Gel nenene, balım. Eskiden yaptığın gibi otur kucağına bakim. Nenen senin saçının teline bilem zarar vermez. Elinden gelse, kim-senin zarar vermesine de izin vermez. Datlım, beyaz adam bugüne kadar gördüğüm her şeyin hâkimidir. Belkim okyanusun bi yerlerinde siyah adamın egimen olduğu bi yer vardır amma biz sadece gördüğümüzü biliriz. Velhasıl beyaz adam sırtındaki yükü yere atar, zenci adama kaldırmasını söyler. O da kaldırır çünkü buna mecburdur amma taşımaz. Taşısın diye götürüp aylesindeki kadınnara verir. Şimdiye kadar gördüğüm kadarınnan, zenci kadın bu dünyanın katırıdır. Senin durumun farklı olsun diye çok dua ettim. Tanrım, Tanrım, Tanrım!”

19

Kızın başını çökmüş memelerine bastırarak, uzun bir süre öne arkaya sallandı. Janie'nin uzun bacakları iskemlenin bir kolçağından aşağı sarkıyor, örgülü uzun saçları da öteki taraftan sallanıyordu. Dadı ağlayan kızın başının üstünden, akıp giden, tekdüze bir duayı yarı şarkı söyler, yarı hıçkırır gibi mırıldanıp duruyordu.

“Tanrım, merhamet et! Hayat yolculuğu çok uzun, amma galiba vakti geldi. Ah İsa! Yüce İsa! Ben elimden geleni yaptım.”

Sonunda, her ikisi de sakinleşti.

“Janie, ne zamandır seviyosun Johnny Taylor'ın seni öpmesini, ha?”

“Bu ilk seferdi, Dadı. Hem onu hiç de sevmiyorum. Bana bunu yaptıran, yani – ay, bilmiyorum işte.”

“Teşekkür ederim, Efendimiz İsa.”

“Bi daha da yapmıycam, Dadı, söz. Lütfen beni Bay Killicks’nen evlendirme.”

“Logan Killicks’i diil, korunmanı istiyorum, bebeğim. Ben yaşlanmıyorum, datlım, ben *yaşlandım*. Yakında bi sabah, Azrail elinde kılıç illa ki buralara uğrıycak. Günü saati belli diil amma uzun sürmiyecek. Sen kucağımda bebekken, Efendimizden sen büyüyene kadar burda kalmama izin vermesini istedim. Canımı bağısladı, o günü görmeme izin verdi. Şindik günlük duam, bu altın dakikaların azçık, bikaç gün daha, ben hayatının güvende olduğunu görünceye kadar sürmesi.”

“Bırak da bekliyeyim, Dadı, lütfen birazçık daha bekliyeyim.”

“Seni annamadığımı sanma, Janie, çünkü annıyorum. Senin doğum sançılarını kendim bizzat çekseydim, seni bundan daha fazla sevemezdim. İşin doğrusu, seni kendi doğurduğum annenden bilem daha çok seviyorum. Amma şu her gün gördüğün öteki çocuklar gibim olmadığınızı da tikkate almalısın. Baban yok, kendi iyiliğin için annen de yok sayılır. Benden başka kimsen yok. Benimse kafam ihtiyarladı, gözüm toprağa bakıyo artık. Bi başına ayakta kalamassın. Senin öyle ordan orıya, duvardan duvara tekmelendiğini düşünmek içimi parçalıyo. Akıttığın her damla gözyaşı yüreğimden bi fincan kan çekiyo. Cesedim soğumadan önce senin için elimden geleni yapmalıyım.”

Janie’den hıçkırıklı bir iç çekiş yükseldi. Yaşlı kadın buna hafif, avutucu pıspışlamalarla karşılık verdi.

“Biliyosun, balım, biz siyahlar kökleri olmıyan dallarız, bu da işleri acayıp zorlaştıran bi şey. Özellikle de senin için. Ben kölelik zamanında doğdum, dolayısıynan bi kadının ne olması, ne yapması gerektiğine dair hayaller falan kurmak bana düşmedi. Köleliğin zincirlerinden biri de budur. Ama hiçbi şey insanı dilemekten alıkoyamaz. Kimseyi içindeki arzuyu söküp alıçak kadar ezemezsin. Bi yük öküzü ve bi damızlık domuz gibim kullanılmak istemedim, kızımın

da öle kullanılmasını istemedim. Olanların o şekilde olması benim isteğim diildi. Senin doğma biçiminden bilem nefret ettim. Amma, yine de Tanrı'ya şükür başka bi fırsatım oldu. Yüksekte oturup siyah kadınlar hakkında çok büyük bi vaaz vermek istiyodum ançak bana verilecek bi kürsü yoktu. Özgürlük beni kollarımda bi kız çocuğun buldu, bunun üzerine ben de kendime, al eline bi süpürgeynen bi de tençere ve bu ıssızlığın ortasında ona geniş bi otoyol aç, dedim. Kızım benim hissettiklerimi dünyaya açıklıycağı. Amma o her nasılsa otoyoldan çıkıp yolunu kaybetti, sonra bi baktım sen dünyaya gelmişin. Böylecene, geceleri sana bakarken, veremediğim o vaazın metnini senin için saklımaya ant içtim. Çok uzun zaman bekledim, Janie, amma sen hayal ettiğim o yüksek mertibeye çıkarsan, bütün çektiklerime değicek.”

Yaşlı Dadi, Janie'yi bir bebekmiş gibi sallayarak oturdu ve eskiyi, daha da eskiyi düşündü. Zihindeki fotoğraflar yanlarında duyguları getirdi, duygular da yüreğin boşluklarından yaşanmış bazı çarpıcı, duygusal olayları çekip çıkardı.

21

“Savannah yakınındaki o kocuman çiftlikte, bi gün bi atlı dörtnala geldi ve Sherman'ın Atlanta'yı aldığını annattı. Marse Roberts'in oğlu Chickmauga'da öldürölmüş. Bunun üzerine o da tüfeğini kaptı, en iyi atını eyerledi ve geri kalan kır saçlı adamlardan, genç oğlanlardan birlikte Yankileri gerisingeri Tennessee'ye sürmek üze yola düştü.

“Yola çıkan adamlar için herkes bi ağızdan bağırıyo, alkışlıyo ve haykırıyodu. Ben bi şey göremiyordum çünkü annen daha bi haftalıktı ve ben sırtüstü yatıyodum. Amma az sonra Roberts bi şey unuttuğunu söyleyip benim kulübeye daldı ve son kez saçlarımı çözmemi istedi. Elini saçlarıma doladı, hep yaptığı gibim ayak başparmağı tutup çekti, sonra da yıldırım hızıyla ötekilere katıldı. En son, ona yaptıkları tezahüratı duydum. Derken büyük ev ve müstemilatlar sakınledi, sessizleşti.

“Evin hanımı kapıma dayandığında akşam serinliği çökmüştü.

Kapıyı ardına kadar açtı ve orda durup gözleriynen ve yüzüynen bana baktı. Sankim bin yıldır ocak ayında, güneşi hiç görmeden yaşamış gibiydi. Gelip yatağımın başuçuca dikildi.

“Dadı, senin şu bebeği görmiye geldim,’ dedi.

“Suratından esen rüzgârı hissetmemeye çalıştım amma içersi öle soğumuştı ki örtünün altında suğuktan donuyodum. Bu yüzden de niyetlendiğim kadar hızlı hareket edemedim. Oysam açele etmem ve bunu yapmam gerektiğini biliyodum.

“Şu yatak örtüsünü bebeğin üstünden çek bakiim, derhal!’ diye çemkürdü. ‘Annadığıma göre bu çiftliğin hanımı kim bilmiyosun, bağyan. Amma niyetliyim, bunu sana öğreticem.’

“O vakte kadar bebeğimin üstünü açıp kafasıynan yüzünü göstermeyi becermiştim.

“Hey, marsık, şu gri gözlerden sarı saçların bu bebekte ne işi var, ha?’ Çeneme tokadı rasgele yapıştırmaya başladı. İlk tokatları hiç duymadım çünkim örtüyü yeniden bebeğimin üstüne çekmeklen meşguldüm. Amma son tokat beni ateş gibim yaktı. Şindi annatamıyacak kadar çok duygu içindeydim amma şu kadarını söylüyim, ağlamadım ve hiçbi şey yapmadım. Bana çucuğumun nassı olup da beyaz göründüğünü sorup duruyodu. Bunu bana belkim yirmi beş, otuz kere sordu, kendini durduramıyodu sankim. Ona dedim ki, ‘Ben bi şey bilmiyorum, yannızca bana söyleneni yaptım,’ dedim. ‘Ben sadece bi zenciyim ve bi köleyim, dedim.’

“Bunun onu yatıştırıcığını sanıyodum, halbukim daha da delirtti. Amma galiba yorulmuş, tükenmişti çünkim bana vurmayı kesti. Yatağın ayak uçuna gidip ellerini mendiline sildi. ‘Bana kalsa ellerimi kirletmezdim,’ dedi. ‘Yarın sabah ilk iş ırgatbaşı seni kamçı kazığına götürücek, diz çöktürüp bağlıyacak ve o sarı sırtını parçalıyacak. Çıplak sırta ham kamçıynan yüz kamçı. Seni kan topuklarına akınçaya kadar kamçılaticam! Darbeleri bizzat sayıcam. Bu yüzden ölürsen, kaybı da sineye çekicem. Şu piç bi aylık olunca da satıp kurtulucam zaten.’

“Öfkeynen bi sağa bi sola gidip geliyo, o kış soğuğunu üstüme salıyodu. Vücudum iyileşmemişti biliyodum amma şimdi bunu düşünemezdim. Gece karanlığında bebeğimi elimden geldiğinçe, bile-bildiğim kadarıynan sarıp sarmaladım ve nehrin yanındaki bataklığa yollandım. Oranın zehirli su yılanlarıynan ve başka ısırgan yılanların dolu olduğunu biliyodum amma arkamda bıraktığım şeyden daha çok korkuyodum. Bi gün bi gece orda saklandım ve bebeği her ağladığında, biri duyar da beni bulur korkusundan hemen emzirdim. Beni dert eden bi iki dostum bilem yoktu demiyorum. Sonna Yüce Efendimiz yakalanmamı önledi. Sütümün nassı olup da bebeği öldürmediğini hâlâ bilmem, yani öle bi dehşet ve endişe içindeyken. Baykuşların sesi ödümü koparıyodu; servi ağaçlarının dalları karanlıkta emekler, sağa sola sürünür gibiydi, iki üç kez de etrafta sinsi sinsi dolanan panterleri duydum. Amma hiçbirisi bana zarar vermedi çünkü Efendimiz işini biliyodu.

“Sonna, bi gece büyük topların gök gümbürtüsü gibim patladığını duydum. Bütün gece sürdü. Ertesi sabah uzakta kocuman bi gemi gördüm, etrafında muazzam bi karmaşa vardı. Böylecene Leafy’yi yosunlara sardım, bi ağaca güzelcene bağladım ve yokuş aşşağa, iskeleye doğru yürüdüm. Adamların hepsi maviliydi, insannarın konuşmalarını duydum, Sherman’ın gemilerden buluşmak için Savannah’ya gelmekte olduğunu ve biz kölelerin özgür olduğunu söylüyoldı. Hemen bebeğimin yanına koştum, birilerinin yanına katıldım ve kalabilicem bi yer buldum.

“Amma Richmond’daki Büyük Teslim’e* daha çok vardı. Sonna Atlanta’daki koca çan çaldı, gri üniformalı bütün adamlar Moultrie’ye gitmek ve kölelik yüzünden artıkın savaşmıycaklarını göstermek için silahlarını toprağa gömmek zorunda kaldı. İşte o zaman özgür olduğumuzu annadık.

* 1861-1865 yılları arasında, ABD ile eyaletler birliğinden çıkarak bağımsız olmak isteyen on bir güney eyaleti arasında yaşanan, Kuzey-Güney Savaşı olarak da bilinen iç savaş. Kuzeyin zaferiyle, yani ABD’nin tam bağımsızlığı ve köleliğin kaldırılmasıyla sonuçlanmıştır. —77

"Her ne kadar bunun için bi ton fırsatım olduysa da kimseyen evlenmeye niyetim yoktu çünkü kimsenin bebeğime kötü davranmasını istemiyodum. Böylece bikaç iyi beyaz buldum ve onlarnan birlikte buriya, Batı Florida'ya geldim, çalışıcak ve Leafy'ye her iki yanı da güneşli bi yol açıcaktım.

"Hanımım onu büyütme yardım etti, tıpkı sende yaptığı gibim. Onu koyucak bi okul bulunca, onu okula koydum. Onu bi okul öğretmeni yapmayı umuyodum.

"Amma bi gün eve her zamanki vaktinde dönmedi, bekledim, bekledim, bütün gece gelmedi. Elime bi fener alıp etrafta dolaştım, herkese onu sordum amma kimse görmemişti onu. Ertesi sabah ellerinin dizlerinin üzerinde sürünerekten geldi. Görölücek manzaraydı. Okuldaki öğretmen onu bütün gece ormanda saklamış, bebeğimin ırzına geçmiş, gün ağarmadan da kaçıp gitmiş.

"Daha on yedisindeydi ve başına böle bi şey gelmişti! Tanrı aşkına! Şu an bilem gözümün önünde. Düzilmesi çok uzun sürdü, düzelince de senin yolda olduğunu annadık. Sen doğduktan sonna içki içmiye ve geceleri sürtmeye başladı. Onu burda da hiçbi yerde de tutamadım. Tanrı bilir nerelerde şimdi. Ölmedi, ölseydi hissederdim çünkü, amma bazen diliyorum ki huzura kavuşmuş olsun.

"Ve Janie, belkim çok fazla diildi, amma senin için elimden gelenin en iyisini yaptım. Sildim süpürdüm çalıştım çabaladım ve bu küçük toprak parçasını aldım ki beyaz insannarın avlularında yaşamak zorunda kalmıyasın ve okulda öteki çocukların önünde başını eğmiyesin. Sen küçükken her şey yolundaydı. Amma bi şeyleri annayacak kadar büyüyünce, kendine bakıcak durumda olmanı istedim. Habire yüzüne bi şeyler fırlatan insannarın karşısında kolun kanadın kırık olsun istemem. Ve ister beyaz olsun isterse siyah, erkeklerin seni tükürük hokkası niyetine kullanabilceğini düşündükçe, rahat ölemem: Halimden anna, Janie. Beni huzurnan göm. Ben çatlamış bi tabağım artıkm.

3

Bazı yıllar vardır soru sorarlar, bazı yıllar ise cevap verir. Janie bir şeyler öğrenecek fırsatı bulamamıştı, onun için de sorması gerekiyordu. Evlilik, eşsiz kalanın kozmik yalnızlığına son verir mi? Evlilik aşkı mecbur eder mi; güneşin günü zorladığı gibi?

25

Yaşamak üzere Logan Killicks'e ve ikide bir sözü edilen şu altmış hektarlık arazisine gitmeden önceki birkaç gün, Janie sora-sorularla boğuştu. Sürekli merak ederek ve düşünerek armut ağacına gidip geliyordu. Sonunda, Dadı'nın konuşmasından ve kendi tahminlerinden az çok bir avuntu çıkarabildi. Evet, evlendikten sonra Logan'ı sevecekti. Gerçi bunun gerçekleşme olasılığını göremiyordu ama Dadı da, yaşlılar da böyle diyordu, dolayısıyla böyle olmalıydı. Karılar ve kocalar daima birbirini severdi, evliliğin amacı da zaten buydu. Evet, bu iş böyleydi. Düşünce Janie'nin hoşuna gitmişti çünkü böyle düşününce durum o kadar da yıkıcı ve iç karartıcı görünmüyordu. Bundan böyle yalnız olmayacaktı.

Janie'yle Logan bir cumartesi akşamı Dadı'nın oturma odasında, üç pastanın ve kızarmış tavşanla, tavukla dolu, büyük servis tabaklarının eşliğinde evlendiler. Herkese bol bol yetecek kadar yiyecek vardı. Dadı'yla Bayan Washburn buna özen göstermişti. Ama Logan'ın at arabasına, eve şanla şerefle dönmesini sağlayacak,

herhangi bir şey koyan çıkmadı. Hiç kimsenin ayak basmadığı bir ormanın ortasındaki, kesilmiş bir ağaçtan kalan çotuk gibi, yapayalnız bir yerd. Evin kendisinde de zevkten eser yoktu. Janie yine de aşkın bir an önce başlamasını beklemek üzere içeriye girdi. Endişe zihnini dolduruncaya kadar, yeni ay üç kez doğup battı. Sonra, top ekmekler için hamur yoğrulduğu gün, Bayan Washburn'ün mutfağına, Dadı'yı görmeye gitti.

Dadı sevinçten ışıldıyordu, kızı öpebilmek için ekmek tahtasının yanına çağırdı.

"Tanrı'ya şükür, datlım, çucuğumu gördüğüme öle memnunum ki! Hadi içeri git de Bayan Washburn'e burada olduğunu haber ver. Ihh! Ihh! Ihh! Kocan nassı bakalım?"

Janie, Bayan Washburn'ün yanına gitmedi. Dadı'nın sevincine denk düşecek bir şey de söylemedi. Kendini bir iskemleye bıraktı. Dadı top ekmeklerle parıldayan gururu arasında, bir dakika kadar bir şey fark etmedi. Ama sonra sohbetin giderek yalnızlaştığı gördü ve başını kaldırıp Janie'ye baktı.

"Nen var, şekerim? Bu sabah hiç canlı diilsin."

"Ah, bi şey yok, sanırsam. Senden azçık bilgi almıya geldim."

Yaşlı kadın şaşırmış gibiydi, sonra bir kahkaha patlattı. "Sakın şimdiden gebe kaldığını söyleme; bi bakalım – bu cumartesi iki ay iki hafta oluyo."

"Yo, hiç sanmıyorum." Janie hafifçe kızardı.

"Utanacak bi şey yok, balım, çünkü sen evli bi kadınsın. Tıpkı Bayan Washburn ya da ötekiler gibim, nikâhlı bi kocan var!"

"Yok, o açıdan gayet iyiyim. Orda bi sorun olmadığını *biliyorum*."

"Logan'nan kavga mı ettiniz? Tanrım, hele o çekirge kılıklı, ciğer ağızlı zencinin bebeğimi şimdiden dövdüğünü bi öğrenim! Sopayı kaptığım gibi öle bi suyunu çıkarırım ki onun!"

"Yok, bırak dövmeyi bunu ağzına bilem almadı. Bana elini kötülüknen asla sürmiyeceğini söylüyo. Bana lazım olabilecek bütün

odunları kesiyo, sonna da benim için mutfağa yığıyo. Her iki kovayı da hep dolu tutuyo.”

“Hıh! Bunnarın devam ediceğini bekleme. Üstüne böle düştüğü vakit seni ağzından öpmüyo dimektir. Senin ayaklarını öpüyo amma hiçbi erkek ayak öpmeyi öle fazla uzatmaz. Ağızdan öpmek eşitliktir, karşılıklıdır ve de doğaldır, ama bil ki, karşındaki aşktan eğildiğinde, çok yakında doğrulucak dimektir.”

“Evet, effendim.”

“Eh, adam bütün bunnarı yapıyosa ne dimeye bi karış suratnan geldin buraya?”

“Çünkü bana zamannan onu seviceğimi söyledin amma sevmiyorum. Belkim biri bana bunu nassı yapıcağımı söyler, ben de yaparım.”

“Böylesine meşgul bi günümde sırf bu saçmalıkları yumurtlamak için çıkageliyosun. Eğilip büküldüğün onça günden sonna sırtın dik, karnın tok, herkesler sana gıpta ediyö, Bayan Killicks diyo, sen kalkmış aşkı meşki dert ediniyosun.”

“Amma Dadı, arada bi canım onu çeksın istiyorum. Bi tek o canının çektiğini yapsın istemiyorum.”

“Onu istemiyosan, kesinniknen istemelisin. Kasabada, siyahların içinde tek org onda ve o org senin oturma odanda. Satın alınmış ve parası ödenmiş bi evi, ana yolun hemen kıyıcığında altmış hektar arazisi var, ayrıyetten... İsa aşkına! Biz siyah kadınnara taktıkları kanca da işte bu. Bu aşk denen şey! İşte onunnan bizi çekiyo, güdüyo, itip kakıyo ve sabahın kör karanlığından gecenin kör karanlığına kadar, canımız çıkana kadar çalıştırıyolar. Yaşlıların aptallık insanı öldürmez demesi de bundan işte. Yannızca terletir. Her bi bahse varım, şık şıkırdım amma yolun karşısına geçmeden önce bakalım köselesi dayanacak mı diyerekten ayakkabısının tabanını kontrol etmek zorunda olan bi züppeyi terçih ederdin. Halbukim sen sahip olduklarınnan istediğin kadar ayakkabı alıp satabilirsin. İşin aslı onnarı satın alıp ona buna bilem dağıtabilirsin.”

"Ben okula bunnar için gitmedim. Şu dillerinden düşmiyen toprağı da istemedim. Her gün o toprağın on hektarını çitin öteki tarafına atar, neriye düştü diye dönüp bakmam bilem. Aynısını Bay Killicks için de hissediyorum. Bazıları sevilme için yaratılmıştır, o da onlardan biri."

"Nassı yani?"

"Çünkü başının öle upuzun olup da yanlarda öle dümdüz olmasından nefret ediyorum, bi de ensesinin öle yağlı olmasından."

"Adam kafasını kendi yapmadı ya. Ne budalaca laflar bunnar."

"Kimin yaptığı umrumda bilem diil, sonuçtan hoşlanmıyorum. Ayırana göbeğı de çok büyük yani, ayak tırnakları da katır ayağına benziyo. Hem her akşam yatağı girmeden ayaklarını yıkamasına mani olan yok ki. Onu engelliyen bi şey yok çünkü suyu bizzat hazırlıyorum. Yatakta yaydığı kokuyu havalandırıcım diye her gece sağa sola dönmektense tüfeknen vurulmayı yeğlerim. Ağzından tek bi datlı laf çıkmıyo."

Ağlamaya başladı.

"Evliliğimde her şeyin hoş olmasını istiyorum, hani armut ağacının altına oturup düşünmek gibi. Ben..."

"Ağlımanın bi yararı yok, Janie. Nenen de bizzat bu yollardan geçti. İnsannar şu ya da bu sebepten ağlamak için yaratılmıştır. En iyisi her şeyi oluruna bırakmak. Daha çok gençsin. Ölene kadar daha neler olacak kimse bilemez. Azçık bekle, bebeğim. Fikrin değişektir."

Dadı sert, haşın bir suratla Janie'yi yolladı ama günün kalanında bir yandan çalışırken bir yandan da giderek takatten kesildi. Sonunda kendini küçük kulübesinin mahremiyetine atınca, dizlerinin üzerine çöküp öyle uzun süre kıpırdamadan kaldı ki nerede olduğunu unuttu. Zihinde, sözcüklerin düşüncelerin üstünde, düşüncelerin de seslerin ve görüntülerin üstünde dönüp durduğu bir havuzcuk vardır. Sonra, sözcüklerin dokunamadığı derinlikte bir düşünce vardır, daha da derindeyse düşüncenin dokunamadığı, bi-

çimi olmayan duygulardan oluşan bir girdap. Dadı yaşlı dizlerinin üzerindeyken, bir kez daha, bilinçli acı denen bu sonsuzluğa daldı. Sabaha doğru mırıldandı: “Efendimiz, sen kalbimi biliyorsun. Ben elimden gelenin en iyisini yaptım. Gerisi artık sana kalıyo.” Güçbela doğruldu, kendini enlemesine yatağa attı. Bir ay sonra da öldü.

Janie bir çiçeklenme mevsimi, bir yeşil mevsim, bir de turuncu mevsim boyunca bekledi. Ama çiçek tozları yine güneşin altın yaldızıyla kaplanıp elekten geçercesine dünyaya dökülünce, bahçe kapısının yakınlarında durup bir şeyler beklemeye başladı. Nasıl şeyler? Tam olarak bilmiyordu. Solukları kısa ve kesikti. Bugüne kadar ona kimsenin söylemediği şeyler biliyordu. Örneğin, ağaçların ve rüzgârın kelimelerini. Sık sık dökülen tohumlarla konuşuyor, “Umarım yumuşak toprağa düşersin,” diyordu, çünkü yanından geçerken tohumların birbirlerine söylediklerini duymuştu. Dünyanın, mavi bir otlığa benzeyen gökyüzünde koşan bir aygır olduğunu biliyordu. Tanrı’nın eski dünyayı her akşam yıktığını ve her gündeğümünde yeni bir tane inşa ettiğini biliyordu. Dünyanın güneşle birlikte biçimlenişini ve onu oluşturan gri tozlardan arınışını, onların arasından belirişini izlemek olağanüstüydü. Tanıdığı, bildiği insanlar ve şeyler Janie’yi hayal kırıklığına uğratmıştı, o da kapının üstünden sarkıp yolun iyice yukarılarına bakıyordu. Evliliğin aşkı getirmediğini artık öğrenmişti. Janie’nin ilk hayali ölmüştü, o da bir kadın oldu.

Yıl sona ermeden epeyce önce, Janie kocasının onunla şarkı söyler gibi konuşmayı kestiğini fark etti. Kızın uzun siyah saçlarını hayranlıkla seyretmeye ve parmaklarına dolamaya da son vermişti. Altı ay önce Janie'ye, "Odunu yüklenip buriya getirmeyi ve kesip sana hazırlımayı beceriyosam, sen de bi zahmet içeri taşımayı beceriver artıkın," demişti. "İlk karım beni böyle odun kesmeynen falan rahatsız etmezdi. Şu baltayı kapar bi erkek gibim dilim dilim ederdi. Sen fena şımartdın."

Janie de ona şöyle dedi: "Sen ne kadar guvvetliysen ben de o kadar inatçıyım. Odun kesip taşıma katlanamıyorsun amma belkim yemek yememeye de katlanabilirsin. Dikbaşlılığımın kusuruna kalma, Bay Killicks, amma bi tane bilem odun yarmıya niyetim yok."

"Sen de artıkın senin hatırına odun kesmiyceğimi bilesin. O sivri dilinnen beni istediğin kadar sokabilirsin. Nenen de ben de seni fazla şımarttık, annadığım kadarı buna aynen devam etmemi bekliyorsun."

Kısa süre sonra bir sabah mutfak kapısından seslenip kızı ahıra çağırıldı. Katırı semerleyip hazırlamıştı.

"Buriya baksana, Narin Hanımcım, biraz yardım gerekiyo. Şu tohumluk pattesleri benim yerime biçiver. Azçık işim var da."

“Neriye gidiyosun?”

“Lake City’ye, bi katır için biriynen görüşücem.”

“Neden iki katıra ihtiaçın var ki? Tabii bununнан değış tokuş etmiyceksen.”

“Bu yıl iki katıra ihtiaçım var. Pattesler güzün olucak. Ve çok para edicek. İki pulluk birden sürmek niyetindeyim, şu bahsettiğim adamın da katırı çok uysalmış, bi kadın bilem idare edebilirmiş.”

Logan çiğnediğı tütün topağını çenesinde öyle sabit tutuyordu ki duygularının ateşini ölçen bir termometre sanırdınız; bu arada Janie’nin yüzünü inceliyor, bir şey söylemesini bekliyordu.

“Velhasılı kelam bi gidip göreyim dedim.” Zaman öldürmek için sözünü sürdürüyor, yutkunuyordu, ama Janie yalnızca, “Tamam, pattesleri biçerim,” demekle yetindi. “Ne zaman dönece?”

“Tam bilmiyorum. Hava kararmadan dönemem herhal. Baya uzun bi yol – bi de tabii dönüşte bi katır daha gütmem gerekicek.”

Janie evdeki işlerini bitirince ahıra gitti, oturup patatesleri önüne çekti. Ama bahar onu orada da buldu, bunun üzerine gereksindiğı her şeyi bahçeye, yolu görebileceğı bir yere taşıdı. Öğle güneşi, altında oturduğu narin meşenin yaprakları arasından süzülüyor ve yerde dantelsi desenler oluşturuyordu. Yoldan gelen ıslık sesini duyduğunda, epeydir orada oturmaktaydı.

Şehirli, şık giyimli bir erkekti, şapkasını bu yörelerde pek yaygın olmayan bir açıyla yana eğmişti. Paltosu kolundaydı, şıklığını sergilemek için ona ihtiyacı yoktu zaten. Gömlek, kolları yukarıda tutan ipek bantlarıyla, tüm dünya için yeterince göz kamaştırıcıydı. ıslık çalıyor, yüzünü kuruluyor ve nereye gittiğinden emin bir ifadeyle yürüyordu. Rengi fok kahverengisiydi ama Janie’ye göre, Bay Washburn ya da ona benzer biri gibi davranıyordu. Böyle bir adam nereden geliyor, nereye gidiyordu? Ne kızdan yana ne de başka bir yana, dosdoğru ileriye bakıyordu; Janie hemen kuyuya koştu, tulumbanın kolunu sertçe çevirerek su çekmeye başladı. Çıkırık yüksek bir ses çıkarıyordu, ayrıca gür saçlarının açılıp sırtına dö-

külmesine neden olmuştu. Bunun üzerine adam durup dikkatle ona baktı ve biraz soğuk su istedi.

Janie su çekmeyi adamı güzelce süzünceye kadar sürdürdü. Adam suyunu içerken onunla dostça gevezelik etti.

Adı Joe Starks'tı, evet Georgy'nin* içinden Joe Starks. Hayatı boyunca beyazların yanında çalışmıştı. Biraz para biriktirmişti – üç yüz dolar kadar, evet aynen öyle, şu an cebindeydi. Buralarda, yani Florida'da yeni bir eyalet kurduklarını duymuş ve gelmek istemişti. Yo, yo, geldiği yerde para kazanıyordu. Ama sırf siyahlardan oluşan bir kasaba kurulduğunu duyunca, orada olmak istediğini anlamıştı. Oldum olası sesinin gür çıkmasını, duyulmayı istemişti ama geldiği yerde, daha doğrusu her yerde bütün konuşmayı beyazlar yapıyordu; tabii şu siyahların kendileri için kurduğu yeni kasaba hariç. Evet, doğrudu bu. Bir şeyi kendi elleriyle yapan adam onun patronudur. Madem siyahlar horoz gibi ötmek istiyordu, o zaman ötecekleri yeri bizzat yapmalıydı. İyi ki kazandığı bütün parayı biriktirmişti. Kasaba henüz bebekken oraya ulaşmak niyetindeydi. Oradan şöyle irice bir yer almak niyetindeydi. Kendini bildi bileli gür sesli biri olmak istemiş ancak bu fırsatı yakalayabilmek için neredeyse otuz yıl yaşaması gerekmişti. Janie'nin annesiyle babası neredeydi peki?

“Öldüler herhal. Bilemiyorum çünkü beni nenem büyüttü. O da öldü.”

“O da mı öldü? Peki, senin gibim küçük bi kıza kim bakıyo?”

“Ben evliyim.”

“Evli misin? Daha memeden kesilcek yaşta bilem diilsin. Her bahse varım canın hâlâ şekerli bez** çekiyodur, diil mi?”

“Evet, bazen aklıma gelince yapıp emiyorum. Şekerli su da içirim.”

* (İng.) Georgia Eyaleti. –fn

** Eski bir âdet; bir kumaş parçasının ucu düğümlenip şekere batırılır, emmesi ve oyalanması için bebeklere verilir. –fn

“Ona ben de bayılırım. İnsan kaç yaşında olursa olsun şöyle soğuk ve tatlı bi şuruba hayır diyemiyo.”

“Ambarda bi dolu şurubumuz var. Şeker kamışı şurubu. İster-sen-”

“Kocan nerde, bağyan?”

“Adım Janie Mae Killicks, evlendiğimden beri yani. Eskiden Janie Mae Crawford idi. Kocam bi katır almıya gitti, sabanı ben sürçem de. Beni de tohumluk pattesleri biçmem için burda bıraktı.”

“Saban sürmek mi? Sen mi? Bi domuzun bayramnan ne kadar işi olursa, senin de sabannan o kadar işin olur. Ayrıcaana pattes biçmek de kesinniknen sana düşmez. Senin gibim güzeller güzeli bi bebek ön sundurmada oturup sallanmak, yelpazelenmek ve de başkalarının pişirdiği yemekleri yemek için yaratılmıştır.”

Janie güldü, gidip fıçidan iki litre kadar şurup aldı, Joe Stark da tulumbadan bir kova soğuk su çekti. Ağacın altına oturup konuştular. Erkek Florida'nın yeni kurulmakta olan bölgesine gidiyordu ama azıcık durup gevezelik etmekten zarar gelmezdi. Az sonra, zaten biraz soluklanmaya ihtiyacı olduğuna karar verdi. Burada bir iki hafta dinlenmek ona gerçekten iyi gelecekti.

Ondan sonra her gün, yolun karşısındaki bodur meşelikte buluştular; adam büyük bir yönetici olacağından, kızın da onun yanında, bunun meyvelerini toplayacağından bahsediyordu. Janie uzunca bir süre kendini geri çekti çünkü erkek yükselen güneşi, çiçek tozlarını ve çiçeklenmiş ağaçları temsil etmiyordu ama uzak, geniş ufuklardan söz ediyordu. Değişimden, fırsattan söz ediyordu. Kız yine de geri durdu. Dadı'nın anısı hâlâ güçlü ve sağlamdı.

“Janie, seni kandırdığımı, sana köpek muamelesi yapacağımı düşünüyosan çok yanılıyorsun. Seni karım yapmak istiyorum.”

“Ciddi mi söylüyorsun, Joe?”

“Elini elime koyduğun günden sonra, güneşi bi daha asla tek başımıza batırmamıza izin vermiycem. Ben ilke sahibi bi adamım.

Sen bi hamfendi gibim davranılmak nassıdır hiç bilmemişsin, işte bunu gösteren kişi olmak istiyorum. Hadi, bana yine Jody desene.”

“Jody.” Janie gülümsedi. “Amma galiba—”

“Galibaları da herbi şeyi de bana bırak. Yarın sabah gündeğumundan az sonna şu yolun aşşasında seni bekliycem. Benimnen gel. Ve ömrünün kalanını yaşımın gerektiği gibi yaşa. Hadi öp beni ve başını salla. Bunu yaptığında o gür saçların çağlıyan gibim dökölüyo.”

Janie o gece konuyu yatakta tartışmaya açtı.

“Logan, uyuyo musun?”

“Uyuyo olsaydım bilem şu an uyandırdın beni.”

“Epiydir derin derin bizi düşünüyodum da; sennen beni.”

“Eh, vakti gelmişti. Burılarda baya bi bağımsızlığını ilan etmiş-tin, düşününce yani.”

“Neyi düşününce, örneğin?”

“Üstü bilem olmıyan bi at arabasında doğduğunu, tabii ananla babanın da beyazlara ait bi arka avluda doğup büyüdüğünü düşününce yani.”

“Dadı’ya seninle evlenmem için yalvarırkene bunnardan hiç bahsetmedin amma.”

“İyi muameleye minnet duyucan sandım. Seni alıp bi güzel adam etçeğimi sandım. Halbukim sen beyazmış gibi davranıyosun.”

“Diyelim ki bi gün alıp başımı gittim, seni bıraktım?”

İşte! Janie adamın bastırmaya çalıştığı korkularını sözcüklere dökmüştü. Gerçekten de alıp başını gidebilirdi. Bu düşünce Logan’ın vücuduna korkunç bir ağrı saplanmasına neden oldu ama küçümsermiş, alay edermiş gibi yapmanın daha iyi olacağını düşündü.

“Çok uykum geldi, Janie. Bu kadar konuşmak yeter. Sana güvençek fazla erkek bulamassın, millet sizin gibileri iyi tanır.”

“Pekâlâ da bana güvençek birini bulup seni terk edebilirim.”

“Hadi ordan! Benim kadar salağı kalmadı. Erkeklerin çoğu yü-
züne güler, amma çalışıp çabalayıp senin karnını doyurmaz. Faz-
la uzağa gidemessin, fazla uzun da kalamassın, miden zil çalmıya
başlayınca, buriya dönmeye can atarsın.”

“Senin de kurutulmuş domuz pastırmasının mısır ekmeğın-
den başka güveniceğın neyin var?”

“Uykum var. Sırf tahminlenden dertsiz başıma dert açmıya
hiç niyetim yok.” Canını yakan bir içişlemeyle arkasını döndü ve
uyuyormuş gibi yaptı. Onun kendisine yaptığı gibi, kendisinin de
kızın canını acıttığını umuyordu.

Janie ertesi sabah onunla birlikte kalktı; kahvaltı hazırlığını ya-
rılanmıştı ki adamın ahırın oradan böğürdüğünü duydu.

“Janie!” diye bağırdı Logan kabaca. “Gel de güneş kızdırmadan
şu tezek yığınınu kaldırmama yardım et. Burayla şu kadarcık ilgi-
lenmiyosun. Bütün gün ne diye o mutfakta oyalanıp duruyosun ki.”

Janie elinde tepsi, içindeki mısır lapasını karıştırarak mutfak ka-
pısına gitti ve ahıra doğru baktı. Pusuya yatmış güneş kızıl hançer-
leriyle dünyayı tehdit ediyordu ama ahırın çevresindeki gölgeler gri
ve sağlam görünüyordu. Logan elindeki kürekle, arka ayaklarının
üzerine kalkmış, biçimsizce dans eden kara bir aıya benziyordu.

“Orda benim yardımına ihtiyaçın yok, Logan. Sen kendi ye-
rindesin ben de benimkinde.”

“Senin özel bi yerin yok. Sana nerde ihtiyaçım varsa yerin orası.
Hadi gıyırda biraz, çabuk.”

“Annem beni doğururken acele etmedi. Şimdi ne diye koştı-
rucakmışım ki? Her neyse, seni kızdıran bu diil zaten. Dizlerimin
üstüne çöküp senin şu altmış hektarlık arazini yıkamıyorum diye
kızıyosun. Baksana, evlenmeklen bana iyilik etmiş diilsin. Yok böyle
düşünüyosan, sana teşekkür etçek diilim. Kızgınsın çünkü sana
zaten bildiğın şeyleri söylüyorum.”

Logan küreğı bırakıp eve doğru birkaç sarsak adım attı, sonra
birden duruverdi.

"Bu sabah senin çenen biraz fazla düşmedi mi, Janie? Şimdi konuşma sırası bende! Bak, seni o beyaz insannarın mutfağından çıkarıp kraliçelere yaraşır, kendi toprağına yerleştirdim, amma sen beni hep aşşalıyosun! Şimdi şu baltayı kaptığım gibim oraya gelir, seni öldürürüm! Derhal çeneni kapasan iyi edersin! Ailendeki herkesten daha dürüst, çalışkan bi adamım, işte bu yüzden beni beğenmiyosun!" Son cümle yarı hıçkırık yarı çığlık gibiydi. "Sarırsam beş para etmez zencinin teki yüzüne gülüyo, sana bi sürü palavra sıkıyo. Tanrı senin cezanı versin!"

Janie karşılık vermeden arkasını döndü ve ne yaptığını bilmez halde mutfağın ortasında dikildi kaldı. Orada öylece dururken duyguları altüst oldu. Çarpıntısı biraz yatışınca Logan'ın söylediklerini iyice tarttı, sonra da gördüğü ve duyduğu diğer şeylerin yanına kaldırdı. Bu iş bitince, hamuru tavaya atıp elleriyle yaydı. Öfkeli bile değildi. Logan onu annesiyle, nenesiyle, duygularıyla suçluyordu ve Janie'nin üçü için de yapabileceği bir şey yoktu. Tavadaki domuz pastırmasını çevirmek gerekiyordu. Çevirdi, kaşıkla itekledi. Demlikteki soğuk sudan biraz dökerek pastırmayı yatıştırdı. Tavaya bir tabak kapatıp mısır unlu gözlemeyi ters çevirdi, sonra küçük bir kahkaha attı. Ne diye zaman harcıyordu ki? İçine ani bir yenilenme ve değişim duygusu doldu. Bahçe kapısından koşarcasına çıktı, güneye döndü. Joe orada onu beklemiyorsa bile, bu değişiklik her halükârda Janie'nin hayrına olacaktı.

Yoldaki sabah havası yeni bir elbise gibiydi. Bu düşünce, belinde bağlı duran önlüğü hissetmesine neden oldu. Bağcıkları çözdü, önlüğü yol kenarındaki alçak çalılara fırlattı ve yürümeyi sürdürdü, bir yandan da çiçek toplayıp bir buket yaptı. Sonra, Joe Starks'ın tek atlı, kiralık bir arabayla onu beklediği yere ulaştı. Adam çok ciddi, kızın koltuğa, yanına çıkmasına yardım etti. Üzerinde adam varken, koltuk yüksek bir tahta benziyordu. Janie için bundan böyle, ölünceye kadar, her şeyin üzerine çiçek tozu ve bahar serpiştirilmiş olacaktı. Onun çiçeklenmesini sağlayan bir arı. Eski

düşünceleri belki hâlâ işine yarayabilirdi ama şimdi onlara uyacak yeni sözcükler bulunmalı ve söylenmeliydi.

“Green Cove Springs,” dedi Joe arabacıya. Orada, gün batmadan evlendiler; tıpkı Joe’nun söz verdiği gibi. İpek ve yünden yapıma, yeni giysilerle.

Pansiyonun sundurmasında oturdular ve güneşin yeryüzündeki aynı çatlağa, gecenin yükseldiği yarığa daldığını gördüler.

Ertesi sabah trende Joe o tatlı diliyle fazla cümle kurmadıysa da kıza büfecinin sattığı en leziz şeyleri aldı; elmalar, şekerle dolu cam bir fanus gibi. Daha çok, kasabaya varınca yapacaklarından söz etti. Onun gibi birine ihtiyaçları olacaktı. Janie onu enine boyuna süzdü ve gördüklerinden gurur duydu. Zengin beyazlar gibi heybetli bir havası vardı. Ayrıca yabancı trenler, insanlar ve yerler onu hiç ürkütmez gibiydi. Maitland'de trenden inince, onları doğruca siyahların kasabasına götürecek tek atlı, hafif bir araba buldu.

Oraya vardıklarında öğle sonrasıydı, Joe biraz dolaşıp etrafa bakmayı önerdi. Kumlara seyrekçe serpiştirilmiş bir düzine kadar mahcup suratlı eve ve bodur palmyelere dikkatle baktı, "Tanrım, buna da şehir mi diyorlar?" dedi. "Alt tarafı ormanda el değmemiş bi yer işte."

"Beklediğimden çok amma çok küçük," diye kabullendi Janie hayal kırıklığını.

"Tam düşündüğüm gibim," dedi Joe. "Lafa gelince bol keseden atıyorlar amma kılını bilem kıpırdatan yok. Baksana, Belidiye Başkanı nerde?" diye sordu birine. "Belidiye Başkanınan görüşmek istiyorum."

Devasa bir meşe ağacının altına, kürekkemiklerinin üzerine

yayılmış iki adam onun ses tonunu duyunca neredeyse doğrulup oturacaklardı. Gözlerini dikip Joe'nun yüzüne, karısına, kılık kıyafetlerine baktılar.

"Böle aceleynen nerden geliyorsunuz?" diye sordu Lee Coker.

"Orta Georgy," diye yanıtladı Joe enerjik bir tavırla. "Adım Joe Starks, Georgy'den kalkıp geldik."

"Sennen kızın bizim topluluğa mı katılacaksınız?" diye sordu öteki, hâlâ yatan adam. "Sizi aramızda görmekten acayip seviniriz. Adım Hicks. Güney Carolina'daki Buford'dan, Patron Amos Hicks. Özgür, bekâr, boşta."

"Bi kere ben yetişkin kız babası olucak kadar yaşlı diilim. Bu benim karım."

Hicks bir anda bütün ilgisini yitirip yeniden geriye yaslandı.

"Belidiye Başkanı nerde?" diye bastırdı Starks. "Ben onunnan konuşmak istiyorum."

"Bunun için fazla erken gelmiş olabilirsin," dedi Coker ona. "Henüz bi belidiye başkanımız yok."

"Yok mu? Peki size ne yapacağınızı kim söylüyo?"

"Hiç kimse. Burda herkes yetişkin. Hem zaten, bu aklımıza bile gelmedi. En azından benim gelmedi."

"Ben bunu bi gün düşünmüştüm," dedi Hicks dalgın dalgın, "amma sonna unuttum, bi daha da hiç düşünmedim."

"Eh, işlerin bu halde olmasına hiç şaşmamalı," diye görüşünü belirtti Joe. "Burdan yer alıcam, büyük bi yer. Önce kendimize yatacak bi yer bulalım ardından erkek milletini toplar komite gibim bi şey oluştururuz. Sonna da burayı bi hale yola koyarız."

"Size kalıcak bi yer gösterebilirim," diye önerdi Hicks. "Kendine ev yapan biri var, daha karısı gelmedi."

Starks'la Janie, Hicks'le Coker'ın bakışları sırtlarını burgu gibi delerken, gösterilen yöne doğru ilerlediler.

"Adam bi faprikadaki ustabaşı gibim konuşuyo," dedi Cocker. "Hitap şekli baya azımetli."

"Hadi ordan!" dedi Hicks. "Ondan ne eksiğimiz varmış ki? Amma velakin şu karısı! Georgia'ya gidip kendime aynen onun gibim bi tane bulmassam gözüm açık giderim."

"Neynen bulucan?"

"Çenemnen, ahbap."

"Güzel kadınları beslimek için para lazım. Lafa zaten karınları tok onnarın."

"Benim laflarıma diil amma. Kadınlar benim konuşmama bayılırlar çünkü annayamazlar. Benim laflarım çok bi derindir. Sohpetime doyum olmaz."

"Hıh!"

"İnanmıyo musun? Sen kadınnarı tanımıyosun. Ben onnari hâkimiyetime aliveririm."

"Hıh!"

"Sen beni zevk alırken ve de zevk verirken hiç görmedin."

"Hıh!"

"Kıznan beni görmeden önce evlenmesi iyi olmuş. Kafaya koydum mu epiy bi bela kesilirim."

"Hıh!"

"Hanım milletin yanındayken tam bi fırlama olurum."

"Bunnarı dinnemektense gözümle görmeyi yeğlerim. Hadi, gidip bakalım bu şehir için ne yapıcak?"

Kalktılar, Starks'ın şimdilik kalacağı yere doğru aylak aylak ilerlediler. Kasaba halkı yeni gelen yabancıları çoktan bulmuştu bile. Joe sundurmada küçük bir erkek grubuyla konuşmaktaydı. Yatak odasının penceresinden, Janie'nin eşyalarını yerleştirdiği görülebiliyordu. Joe evi bir aylığına kiralamıştı. Adamlar onun etrafını sarmıştı, o da onlara sorular soruyordu.

"Buranın asıl adı ne?"

"Kimileri Batı Maitland diyo kimileri de Eatonville. Çünkü Yüzbaşı Eaton'nan Bay Laurence bize biraz toprak verdi. Amma ilk toprağı Yüzbaşı Eaton verdi."

“Ne kadar verdiler?”

“Elli hektar kadar.”

“Şimdi ne kadar araziniz var?”

“Eh, hemen hemen aynısı.”

“Bu kadarı yitmez. Sizin toprağa bitişik olanın sahibi kim?”

“Yüzbaşı Eaton.”

“*Nerde* bu Yüzbaşı Eaton?”

“Bi yerlere ziyarete falan gitmediyse, Maitland'dedir.”

“Ben bi dakka karımla konuşım, sonra da adamı görmeye giderim. Üzerine bi şeyler inşa edecek araziniz yoksa şehir mehir kuramassınız. Burda bi kediye bilem, ağzınıza yüzünüze tüy dolmadan barındırıcak yeriniz yok.”

“Adamda bedavaya vericek toprak kalmadı. Daha fazlasını istiyosan cebinde bol paran olmalı.”

“Eh, ben ödemiye hazırım.”

Bu fikri öyle komik buldular ki içlerinden gülmek geldi. Gülmemek için ellerinden geleni yaptılar ama inanmazlıkla dolu, ne düşündüklerini ele güne belli edecek kadar kahkaha gözlerinden fışkırdı, ağızlarının kenarından sızdı. Joe birden yürümeye koyuldu. Adamların bazıları yolu göstermek ve blöf tutmadığında orada olmak için onun peşine takıldı.

Hicks fazla uzağa gitmedi. Kalabalığın onun yokluğunu fark etmeyeceğini hisseder hissetmez eve döndü ve sundurmaya çıktı.

“İyi akşamlar, Bağyan Starks.”

“İyi akşamlar.”

“Ne dersin burdan hoşlanıcak mısın?”

“Sanırım.”

“Her ne konuda bi yardımım olursa *beni* çağırabilirsin.”

“Minnettarım.”

Uzun, ağır bir sessizlik oldu. Janie adamın beklediği gibi bu fırsatın üstüne atlamamıştı. Hicks'in orada olduğundan bile habersiz gibiydi. Uyandırılması gerekiyordu.

“Geldiğin yerde insannarın ağzı feci sıkı olmalı.”

“Çok doğru. Senin memlikette de bunun tam tersi sanırsam.”

Adamın düşünmesi uzun sürdü, ama sonunda anladı ve ekşi bir “Hoşça kal”ın ardından basamakları paldır küldür indi.

“Güle güle.”

O gece Coker ona olanları sordu.

“Çaktırmadan Starks’ların evine döndüğünü gördüm. Evet, n’aptın bakalım?”

“Kim, ben mi? Ben oriya yaklaşmadım bilem, ahabap. Balık avlamıya gölün oraya gittim ben.”

“Hih!”

“Bi daha bakınca o kadın o kadar da güzel diil bençe. Dönerkene evin önünden geçiyodum da onu iyicene bi gördüm. O uzun saçların dışında hiçbi numarası yok.”

“Hih!”

42 “Hem zaten adamdan hoşlanmamış da diilim. Ona zarar vermek istemem. Her neyse, kadın kaçıp gittiğim ve Güney Cal’lina’da* bıraktığım kızın eline su bilem dökümez.”

“Hicks, eğer ki seni bu kadar iyi tanımasaydım tepem atardı ve bırak palavrayı derdim. Sen laflarnan kendi kendini kandırmak içün konuşan bi adamsın. İstekli, hevesli bi kafan var amma gerisi boş beleş. Senin gördüğünü bi yığın adam gördü amma onnar sende çok daha basiret sahıpi. Sen öle bi kadını öle bi erkeğin elinden asla alımassın. Onun gibim bi adam şak diye iki yüz hektarlık toprak alır, parasını da peşin öder, oğlum.”

“Hadi be! Hiçbi şey alamamış amma.”

“Kesinniknen almış. Burıya cebinde kağıtlarnan dönmüş. Yarın sundurmasında bi toplantı yapıcak. Doğdum doğalı bu şekil bi siyah adam görmedim ben. Bi dükkân, bi de Hükümet namına bi postane açıcakmış.”

* Carolina. —çn

Duydukları Hicks'in sinirine dokunmuştu ama nedenini bilmiyordu. O sıradan, ortalama bir ölümlüydü. Dünyaya bunca zamandır belli bir tarzda ayak uydurduktan sonra, bunu tamamen değiştirmek zorunda kalmak, canını sıkıyordu. Postanenin başında siyah birilerini görme düşüncesine henüz hazır değildi. Gümbürtülü kahkahalarla güldü.

“Şu aylak zençinin lafına hepiniz kandınız yani? Bi postanenin başında oturan bi siyah!” Müstehcen bir ses çıkardı.

“Pekâlâ yapabilir, Hicks. En azından ben öle umuyorum. Biz siyahlar birbirimizi amma da kıskanıyoruz ha. İşte onun için de bi adım ileri gidemiyoruz. Sonna da kalkıp bizi beyazların ezdiğini söylüyoruz! Hadi ordan! Bunu yapmalarına hiç gerek yok ki. Biz kendi kendimizi eziyoruz zaten.”

“Adamın bi postane kurmasını istemediğimi kim söyledi ki? İsterse Kudüs kralı osun, umurumda bilem diil. Amma velakin, dünyadan haberi olmıyan bi güruha palavra sıkamak doğru bi şey diil. Azçık sağduyunuz olaydı beyazların onun bi postane işletmesine asla izin vermiyeceğini bilirdiniz.”

“Orasını bilemeyiz, Hicks. Adam yapabileceğini söylüyo, ben de bu adam ne dediğini biliyo, diyorum. Bence siyahlar kendi kasabalarını kurunca postane de açarlar başka bi şey de, artkın canları ne isterse. Öte yandan, beyazlar da hiç ses çıkarmıycak diil tabii. Bekleyelim görelim bakalım.”

“Ah, ben bekliyorum zaten. Siz cehennem buz tutuncaya kadar beklemeyin de.”

“Öff, kabullen artkın! O kadın seni istemiyo. Dünyadaki bütün kadınların ispirto imbikanesinde ya da bıçkı kampında doğmadığını öğren artkın. Senin zımbalayamıycan kadınlar da var. Onu öle balık ekmeknen elde edemessin.”

Biraz daha tartıştıktan sona Joe'nun kaldığı eve yürüdüler ve onu gömleğinin kollarını sıvamış, bacaklarını iyice ayırmış ayakta dikilirken buldular; sorular soruyor, purosunu tütürüyordu.

"En yakın bıçkışane nerde?" diye sordu Tony Taylor'a.

"Apopka'ya doğru on kilometre kadar ilerde," dedi Tony. "Hemen işe koyulmayı mı düşünüyorsunuz?"

"Evet, öle. Amma oturacağım ev için acele etmiycem. O biraz beklebilir, önce yerine bi karar veriyim de. Bana kalırsa hepimizin acilen bi tükkâna ihtiyacı var."

Tony şaşkınlıkla çığırdı: "Tükkân mı?"

"Evet, kasabanın içinde bi tükkân, onun içinde de gereksindiğiniz her şey. İnsannar buracıkta bulmak varken, azçık mısır ya da un almak için ne diye ta Maitland'e gitsin ki?"

"Bak şimdi sen söyliyince, bu cidden iyi olur, Kardeş Starks."

"Tabii ki de iyi olur! Hem zaten bi tükkânın başka faydaları da vardır. Arazi almıya gelenlerin buluşacağı bi yer olur. Ayrıca, her şeyin bi merkezi yani bi kalbi olmalı, bu bi kasaba için de geçerli. Tükkân doğal olarıktan kasabalıların buluşma noktası olur."

"İşte bak bu çok doğru."

"Ah, bu kasabayı çabucak hâle yola koyucuz. Yarınki toplantıyı kaçırma."

Ertesi gün onun sundurmasındaki komite toplantısının yapılacağı saatte, keresteyle dolu ilk at arabası çıkageldi, Jody de malları nereye indireceklerini göstermek üzere onlarla gitti. Janie'ye o dönünceye kadar komiteyi oyalamasını söyledi, adamları kaçırmak istemiyordu ama keresteleri toprağa değmeden önce tek tek, karış karış saymaya da kararlıydı. Aslında ağırdan alabilirdi, Janie de yaptığı iş her neyse ona aynen devam edebilirdi. Öncelikle, herkes gecikti; ikincisi, Jody'nin nerede olduğunu öğrenince doğruca yanına, kerestelerin at arabasından tangır tungur indirilip koca meşe ağacının altına, üst üste yığıldığı yere gittiler. Böylece toplantı orada yapılmış oldu; Tony Taylor başkanlık etti, bütün konuşmayı da Jody yaptı. Yol yapımı için bir gün kararlaştırıldı; herkes kazma kürek gibi aletler getirecek ve her iki yönde uzanan bir yol açılmasına yardım edecekti. Bu Tony ile Coker dışındakiler için geçerliy-

di. Onların elinden marangozluk geliyordu, onun için de Jody onları hemen yarın sabah kendi dükkânında çalıştırmak üzere tuttu. Jody'nin kendisi de arabaya atlayıp kasaba kasaba dolaşacak, gelip yerleşmeleri için insanlara Eatonville'i duyuracaktı.

Kocasının araziye harcadığı paranın ona nasıl çabucak geri döneceğini görmek, Janie'yi afallatmıştı. Altı hafta içinde on yeni aile arsa alıp kasabaya taşındı. Bütün bunlar Janie'ye ayak uyduramayacağı kadar büyük ve hızlı görünüyordu. Dükkânın daha çatısı kapatılmadan, Jody gıda konservelerini yere yığmış ve harıl harıl satmaya koyulmuştu bile; öyle ki, ikna turlarına çıkacak vakti bile kalmamıştı. Dükkân bitirilip tamamlandığında Janie de ilk patronluk deneyimini tatmış oldu. Jody ona süslenip püslenmesini ve bütün akşamı dükkânda geçirmesini söyledi. Herkes kılığı kıyafeti düzeltmiş bir halde geliyordu, diğer eşlerin onun karısını gölgede bırakmasına izin veremezdi. Janie kendini başta giden, çingırağı taşıyan inek olarak görmeliydi, öteki kadınlarsa sürünün kalanıydı. Böylece, yeni alınan elbiselerinden birini giydi ve tepeden tırnağa şarap kırmızısına bürünmüş bir halde yeni açılan yola gitti. Hareket ettikçe ipek farbaları hışırdıyor, fısıldaşıyordu. Diğer kadınlar pamuklular ve basmalar içindeydiler, daha yaşlı olanların kimisi başörtülüydü.

O gece kimse bir şey satın almadı. Buraya bunun için gelmemişlerdi. Açılışı kutlamaya gelmişlerdi. Joe tuzlu krakerle dolu bir bidonun kapağını açtı, biraz da peynir kesti.

"Hadi bakalım, herkes buyursun, bi güzel eğlenin. Hepsi benim ikramım." Sonra o iri, keh keh'li kahkahalarını saldı ve geriye çekildi. Janie erkeğin tembihlediği gibi limonatayı kepçeyle alıp dağıttı. Herkese tenekeden, büyükçe bir maşrapa dolusu. Tony Taylor limonatasını bir solukta içip bitirince kendini öyle iyi hissetti ki, içinden bir konuşma yapmak geldi.

"Bağyanlar baylar, malıynan mülküynen aramıza yerleşmeyi uygun gören birine hoş geldin demek içün bi araya geldik ve toplandık. Üstelik bi başına da gelmedi. Onu, ih, yani, ih yuvasının ışığını

da getirmeyi uygun buldu, dolayısıyla karısı da artıkın aramızda. Kendisi İngiltere kraliçesi olsaydı bundan daha şık ve daha asil görünürdü. Onun aramızda olması bizim için bi zevktir. Kardeş Starks, sana hoş geldin diyoruz, sana ve bize getirdiğin herbi şiye – sevgili karına, tükkânına, toprağına–”

Patlayan ağız dolusu kahkahalar sözünü kesti.

“Bu kadar yeter, Tony,” diye bağırdı Lige Moss. “Bay Starks zeki bi adam, bunu kabullenmiye hazırız, amma omzunda iki yüz hektarlık araziynen yoldan sallına sallına gelişini görmek isterdim doğrusu, keşkim orda olaydım da göreydim.”

Yine bir kahkaha tufanı. Tony hayatının konuşmasının bu şekilde mahvedilmesine biraz bozulmuştu.

“Ne demek istediğimi hepiniz annadınız. Yani ne demiye sözümü–”

“Çünkü nutuk atmak için ayağa fırlıyosun amma nassı yapı-lıcağına bilmiyosun.”

“Sen gaganı araya sokmadan önce gayet güzel konuşuyodum ben.”

“Hayır, Tony, hiç de bilem. Boyunu çok çok aşan bi işe soyunuyosun. Bi kere, bi erkeknen karısına kucak açmıdan önce, onnarı, kuyu başındaki İshak ile Rebeka’ynan kıyaslanan lazım; bunu yapmassan aralarındaki aşkı gösterememiş olursun.”

Bunun doğruluğunda herkes hemfikir oldu. Buna değinmeden bir nutuk atamayacağını bilmemesi Tony için acınası bir durumdu. Kimileri onun cahilliğine kıkır kıkır güldü. Bunun üzerine Tony hırçın bir tavırla atıldı: “Lafa başka limon sıkmak isteyen varsa sık-sın da bu iş bitsin ve sözü Kardeş Starks’a bırakalım artıkın.”

Böylece Joe Starks’la purosusu sahneye çıktı.

“Bu sıcak karşılama için ve bana topluluğunuzun sağ elini uzattığınızdan hepinize teşekkür ediyorum. Görüyorum ki bu kasaba birlik ve beraberliklen ve de sevgiynen dolu. Kafiya koydum; kasabamızı eyaletin başkenti yapmak için sabana dört ellen yapı-

şıcam ve bütün gücümnen çalışıcam. Dolayısıyla, belkim bilmiyosunuzdur diye size bi şey söylemem gerek, ilerlemek istiyosak, biz de bütün öteki şehirler gibim birleşmeli, birlik olmalıyız. Eğer işleri yürütmek ve doğru yapmak istiyosak, el ele verip bi belidiye başkanı seçmeliyiz. Sizlere kendim ve karım adına bu tükkâna ve müstakbel başka şeylere hoş geldiniz diyorum. Âmin.”

Tony hararetle alkışlara önyak oldu, alkış kesilince de hemen merkeze geçti.

“Kardeşlerim, bundan daha iyi bi seçeceğimiz olamıycağına göre, Kardeş Starks'ı belidiye başkanı yapalım derim; sonnasına bakarız artıkın.”

“Teklifi oya sunalım!” Herkes bir ağızdan konuşmaya başlayınca, oylamaya gerek kalmadı.

“Şimdi de Belidiye Başkanının eşi Bayan Starks'tan birkaç teşvik edici söz duyalım.”

Joe ortaya dikilince, alkışlar kısa kesildi.

“İltifatlar için sağ olun amma karım konuşma yapmaktan falan hiç annamaz. Onunna bunun için evlenmedim. O bi kadın ve onun yeri evi.”

Janie kısa bir duraksamanın ardından yüzüne bir gülümseme oturttu ama kolay olmamıştı. Bugüne kadar çıkıp bir konuşma yapmak aklının ucundan bile geçmemişti, fırsat çıksa bunu yapmak ister miydi, onu da bilmiyordu. Ama Joe'nun ona herhangi bir şey söyleme şansı tanımadan ortaya atılış biçimi, bütün bu olup bitenlerin tadını kaçırmıştı. Yine de, o gece üşüye üşüye kocasının peşinden yürüdü. Joe yeni kazandığı vakarıyla uzun adımlar atıyor, kadının aklından geçenlerden habersiz, yüksek sesle düşünüp planlar yapıyordu.

“Bi şehrin belidiye başkanı öle evde yan gelip yatmaz. Burayı sıfırdan inşa etmek gerekiyo, Janie. Tükkânda çalışıcak birini bulcam, ben dolaşıp ortalığı harekete geçirirken, sen de işlere göz kulak olursun.”

"Ah, Jody, sen olmadan ben dükkânda hiçbi şey yapımam ki. Belkim işler açılınca gelip sana yardımcı olabilirim, amma—"

"Neden yapamıcağmışsın? Bi yüksüklük aklın varsa seni hiçbi şey engelliyemez. Buna mecbursun. Belidiye Başkanı oluruktan benim dünya kadar işim olucak zaten. Bu kasabanın hemen şimdi ışığa ihtiyaçı var."

"Hı hı, şu an biraz *karanlık* gerçekten."

"Tabii ki de öle. Karanlıkta şu ağaç kütüklerinin, köklerin falan arasından tolanılır mı yahu? Derhal şu karanlıknan köklere dair bi toplantı yapıcam. İlk işim bu olucak."

Hemen ertesi gün, sokak lambası bakmak üzere kendi parasıyla Sears and Roebuck'a yollandı, kasabalılara da perşembe akşamı toplanıp bu konuyu oylayacaklarını söyledi. Sokak lambası kimse-nin aklına gelmemişti, içlerinden bazıları bunun gereksiz olduğunu düşünüyordu. Aleyhte oy kullanacak kadar da ileri gittiler, neyse ki sonunda çoğunluk kazandı.

Ama lamba geldikten sonra bütün kasaba gururlandı. Çünkü Belediye Başkanı onu sandıktan çıkardığı gibi direğe asmadı. Paketi açtı, özenle temizletti ve herkes görsün diye bir vitrinde bir hafta boyunca sergiledi. Sonra bir "aydınlatma günü" belirledi ve Orange İlçesi'nin dört bir köşesine, gelip lambanın yanışını izlemeleri için haber uçurdu. Adamları bulabildikleri en kaliteli ve en düzgün serviyi kesmeleri için bataklığa yolladı, onu tatmin edecek direği buluncaya kadar onları tekrar tekrar geri gönderdi. Bu etkinliğin gerektirdiği konukseverlik hakkında çoktan kulaklarını bükmişti.

"İnsannarı kasabamıza öle aç açına davet edemiyceğimizi hepiniz biliyorsunuz. Hayır, effendim, olmaz. Onnara bi şeyler yedirmeliyiz, eh, mangal sevmiyen görmedim. Kendim şahsen bütün bi domuz vericem. Siz geri kalanlar da birleşip ortaya iki tane daha koymayı becerirsiniz artıkın. Kadınnarınıza söyleyin, işte tatlıydı pastaydı bi şeyler yapsınlar."

Aynen dediği gibi oldu. Kadınlar elbirliğiyle tatlılar yaptılar, erkekler de eti halletti. Aydınlatmadan bir gün önce, dükkânın arkasına büyük bir çukur kazdılar, meşe odunuyla doldurdular ve kor halinde bir kömür yatağı haline gelinceye kadar yaktilar. Üç domuzu çevirmek bütün gecelerini aldı. Bütün sorumluluk Hambo ile Pearson'daydı, ötekiler eti ara ara çeviriyor, Hambo da her tarafına sos sıvıyordu. Arada da öyküler anlattılar, güldüler, başka öyküler anlattılar ve şarkılar söylediler. Sos kemiğe kadar işleyip de et yavaş yavaş kusursuz bir hal alınca, ucundan kenarından tırtıklayıp kokusunu içlerine çektiler. Genç oğlanlar kadınların masa olarak kullanması için testere tezgâhları getirip yan yana dizdiler. Sonra güneş doğdu ama kimse eve gidip şölen vaktine kadar dinlenme ihtiyacı duymadı.

Saat beşte kasaba her çeşit araçla dolmuştu ve insan kaynıyordu. Herkes alaca karanlık bastırduğında lambanın yanışını görmek istiyordu. Vakit yaklaşınca Joe kalabalığı dükkânın önündeki yolda topladı ve bir konuşma yaptı.

“Millet, güneş batmak üzere. Güneşin efendisi onu sabahları ortaya çıkarıyo, geceleri de yatağına yolluyo. Biz zavallı aciz insanların elinden hiçbi şey gelmez, onu ne acele ettirebiliriz ne de yavaşlatabiliriz. Eğer ki günbatımından sonna ve gündeğumundan önce ışık istiyosak, tek yapabilicemiz kendi ışığımızı kendi elimiz-nen yakmamız. İşte lambalar da bunun içündür. Bu akşam bi lamba yakmak amacıyla hep birlikte burda toplandık. Bu, öldüğümüz güne kadar hatırlıyaçığımız bi olay. Siyahlara ait bi kasabadaki ilk sokak lambası. Kaldırın başınızı da bakın ona. Şimdi ben kipriti lambanın fitiline değdirince, bırakın ışık ta içinize işlesin ve parlansın, parlansın, parlansın. Kardeş Davis, hadi bize bi duaynan öneyak ol. En özel üsluplan kasabamızın kutsanmasını iste.”

Davis kendi çeşitlemelerini de kattığı geleneksel bir dua şiir okurken, Joe bu amaçla yerleştirilmiş kutunun üzerine çıktı ve lambanın pirinç kapağını açtı. Seyirciler bir ağızdan âmin derken,

yanan kibriti fitile değdirdi, aynı anda Bayan Bogle'in alto sesi patladı:

*Güzelim gecede aydınlıkta yürüyeceğiz
Sen de merhametli çiy damlalarının
pırıl pırıl parladığı yere gel
Etrafımızda sen de gece gündüz ışık saç
Efendimiz İsa, dünyanın ışığı.*

Sonra hepsi, kalabalığın tamamı ilahiye katıldı, onu tekrar tekrar söyledi, ta ki sıkılmış bir limon gibi bütün suyu çıkıncaya, kim-senin aklına tınıda ya da tempoda yapılabilecek başka bir yenilik gelmeyinceye kadar. Sonra sustular ve mangalda pişmiş eti yediler.

Gece sona erince, Jody yatakta Janie'ye sordu: "Evet, datlım, Belidiye Başkanı'nın eşi olmayı nassı buldun?"

50

"Fena diil sanırım, amma ne dersin, bizi biraz zorlıycak mı acı-ba?"

"Zorlamak mı? Yemek pişirmeyi, milleti ağırlımayı falan mı kastediyosun?"

"Hayır, Jody, yani doğal bi ilişkimizin olmasını bi şekilde engeli-yo gibim. Sen sürekli konuşuyosun ve bi şeyleri düzeltiyosun, ben de kendimi yalnızca vakit öldürüyo gibim hissediyorum. Umarım yakında biter."

"Biter mi, Janie? Daha başlamadım bilem. Sana daha en başın-dan, möhim bi ses olmayı hedeflediğimi söylemiştim. Buna sevin-melisin çünkü bu seni de möhim bi kadın yapıyo."

Janie'nin içine bir üşüme duygusu ve korku doldu. Kendini her şeyden uzak ve yapayalnız hissetti.

Janie kısa süre sonra, huşu ve kıskançlığın sezgilerine bir yumruk gibi çarptığını hissetti. Belediye Başkanı'nın karısı öyle sandığı gibi herhangi bir kadın değildi. O otoriteyle aynı yatağa giriyor-

du, dolayısıyla kasabanın gözünde o da otoritenin bir parçasıydı. Onların çoğuyla ruhen yakınlaşması olanaksızdı. Bu, Joe'nun dükkânın önündeki yolun suyunu akıtmak için kasabaya bir hendek kazdırtmasından sonra daha da belirginleşti. Adamlar kölelik geri mi geldi gibisinden öfkeyle söylendiler ama hepsi de görevini yerine getirdi.

Joe Starks'ta kasabanın gözünü korkutan bir şey vardı. Fiziksel bir korku değildi bu. Adam yumruklarını kullanan bir dövüşçü değildi. Cüssesi diğer erkekler kadar heybetli de sayılmazdı. Nedeni, diğerlerinden daha okumuş yazmış olması da değildi. İnsanların onun önünden çekilmesine neden olan, başka bir şeydi. Yüzünde boyun eğ diyen bir yetke, bir hâkimiyet vardı ve attığı her adım bunu daha da pekiştiriyordu.

Örneğin şu yeni evini ele alalım. Evin her iki katı da sundurmalı, tırabzanlı falandı. Kasabanın kalanı "büyük evi" çevreleyen, kölelerin yaşadığı gecekondulara benziyordu. Ve kasabadaki herkesin aksine, içi dışı tamamen boyanana dek eve taşınmadı. Hele boyası – alın size, diyen, ıslıl ıslıl bir beyaz. Piskopos Whipple, W.B. Jackson ve Vanderpool'un evlerindeki benzeyen, gösteriş yapan bir beyaz. Sırf bu bile, kasabalıya onunla konuşurken kendini tuhaf hissettiriyordu – sanki o bambaşka biriymiş gibi. Bir de şu tükürük hokkaları konusu vardı. Adam Belediye Başkanı – postane müdürü – ev sahibi – dükkân sahibi olur olmaz, Maitland'deki Bay Hill ya da Bay Galloway'in çalışma masasının eşi olan bir yazı masasıyla bir tane de şu döner koltuklardan almıştı. Onun böyle purosunu dişleyerek, nefesini atacağı nutuklara saklayarak koltuğunu sağa sola çevirmesi, insanları eziyor, acizleştiriyordu. Sonra da adam, onların seve seve salonlarındaki masaya koyacağı altın görünümlü vazoya tükürüyordu. Dedğine göre, Atlanta'daki eski patronunun bankasında da tıpkı bunun gibi bir tükürük hokkası vardı. Böylece, her tükürmesi gerektiğinde kalkıp kapıya gitmek zorunda kalmıyordu. Yere de tükürmüyordu. Şu altın yaldızlı hok-

ka gerçekten çok kullanışlıydı. Ama bu kadarla da kalmadı. Janie için de küçük, kadın boyu bir tükürük hokkası aldı. Yan taraflarına baştan başa minik çiçek filizleri boyanmıştı ve salonun ortasında duruyordu. Bu kasabalıları şaşırtmıştı; tamam, kadınların çoğu burunlarına enfiye çekiyordu ve elbette evde bir tükürük tasları vardı. Ama modern insanların bunun gibi küçük, çiçekli şeylere tükürdüğü akıllarına gelir miydi hiç? Sanki kullanılmış, kandırılmış gibi bir duyguya kapılmalarına neden oluyordu. Bu tür şeyler onlardan gizlenmiş gibi. Belki de şu tükürük vazolarından başka daha bir sürü şey vardı onlardan gizlenen; onlara boş konserve tenekelerinden başka tükürülecek daha iyi şeyler olduğu hiç söylenmemişti ki. Bunu beyazların yapması bile kötüyken, sizden, siyahlardan birinin sizi böyle hayretler içinde bırakması, bambaşka bir şeydi. Kız kardeşinizin bir timsaha dönüştüğünü görmekten farksızdı. Yabancı ama tanıdık. Bunu hiç istemeseniz de, timsahta kız kardeşinizi, kız kardeşinizde de timsahı görmeyi sürdürürsünüz. Kasabanın Joe'ya saygı hatta bir bakıma hayranlık duyduğuna hiç kuşku yoktu. Ancak güç ve servet yolunda ilerleyen her insan er geç nefretle karşılaşır. Dolayısıyla, konuşmacıların durum gerektirdiğinde ayağa kalkıp "Çok sevilen Belidiye Başkanımız" demesi, herkesin yinedelediği ama kimsenin gerçekten inanmadığı beyanlardan biriydi; "Tanrı her yerededir" lafı gibi. Yalnızca dilin zembereğini kuran bir yaydı. Zaman geçtikçe ve Joe'nun kasabanın iyiliği, çıkarları için sıraladığı fikirler giderek azalınca, dükkânının önündeki sundurmada oturdular ve o içeride meşgulken, ondan söz etmeye başladılar. İşte Starks'ın, Henry Pitts'i ondan aşırıldığı şeker kamışlarıyla dolu el arabasıyla yakaladığı, kamışları alıp Pitts'i de kasabadan kovduğu gün de aynen bunu yaptılar. İçlerinden bazıları Starks'ın bunu yapmasına gerek olmadığını düşünüyordu. Elinde, bir sürü şeyin yanı sıra öyle çok şeker kamışı vardı ki. Ama Joe Starks sundurmadayken buna değinmediler elbette. Maitland'den posta gelip de adam onları ayırmak için içeriye girince, herkes dile geldi.

Sim Jones, Starks'ın duyamayacağından emin olur olmaz başladı.

“O zavallı adamı burdan öle kovmak hemi günah hemi de ayıp. Siyahlar birbirine karşı bu kadar sert olmamalı.”

“Ben olaya hiç de öle bakmıyorum,” diye kestirip attı Sam Watson. “Siyahlar da istedikleri şey için herkes gibim çalışmayı öğrensin. Pitts'in şeker kamışı ekmesine kimse mani olmadı. Starks ona iş verdi, daha ne istiyi ki?”

“Orasını ben de biliyorum, Sam,” dedi Jones, “amma Joe Starks insannara karşı fazla katı. Sahip olduğu her şeyi bizim sayemizde kazandı. Geldiğinde bütün bunnara sahip diildi.”

“Evet, amma o geldiğinde şu gördüklerinin hiçbirisi, şu oturduğun yer bilem burda yoktu. Şeytanın hakkını vermek lazım.”

“İyi amma, tek yaptığı etrafta kasıllaraktan dolaşıp ona buna emir yağdırmak, biliyosun. Herkesten sesini duyduğu an boyun eğmesini bekliyo.”

“Sennen konuşurken elinde bi sopa tuttuğunu hissedebiliyosun,” diye yakındı Oscar Scott. “Yaydığı şu her an cezalandırmaya hazır hava, bozuk bi şey yemiş gibim insanın miğdesinde ekşime yapıyo.”

“Adam bahar esintileri arasına dalan bi kasırğa,” diye araya girdi Jeff Bruce.

“Kasırğa demişken, o bi rüzgâr biz de otuz. O esiyo biz eğiliyoruz,” diye ona katıldı Sam Watson, “lakin ona ihtiyacımız var. O olmasaydı kasabamız bi hiç olurdu. Azçık patronluk taslamadan edemiyo. Bazı insannar etkili olabilmek için tahtlara, makamlara, taçlara falan ihtiyaç duyar. O diil. Onun pantolonunun kışına yapışık bi taht var zaten.”

“Bu adamda hoşlanmadığım şey, harfleri bilem tanımayan kişilere, çenesinde deste deste kitapnan hitap etmesi,” diye yakındı Hicks. “Bilgisiyinen hava atıyo. Bana baksan ihtimal vermessin, amma aldığı eğitimden Ocala'da rahiplik yapan bi kardeşim var

benim. O burda olaydı, Joe Starks bize yaptığı gibi budala muamelesi yapmazdı ona.”

“Baya bi merak ediyorum, o küçük karısı onun nassı başa çıkıyo acıba, çünkim adam her şeyi değiştiren biri amma hiçbi şey onu değiştiremiyo.”

“Biliyo musun bunu ben de çok düşündüm. Arada, kadın tükkânda ufak tefek hatalar yaptığıında adam üstüne yürüyo.”

“Tükkânda neden başını yaşlı kadınlar gibim örtüyo ki? Öle saçlarım olaydı, hiç kimse başıma çaput neyim bağlatamazdı.”

“Belkim adam zorluyodur. Belkim biz erkeklerin tükkânda ona tokunmasından korkuyodur. Bu benim için de gerçekten bi muamma.”

“Kadın fazla konuşmuyo. Bi hata yaptığıında adamın hemen cecik tepesine dikilip onu tartıklaması da biraz insafsızlık yani. Yannız, kadının umrunda bilem diil sanki. Onnar da böyle bi yol tutturmuşlar annaşılan.”

Kasabada Joe’nun konumuna ve varsıllığına ilişkin hem iyi hem de kötü duygularla dolu bir sepet vardı ama ona meydan okuyacak cesaret hiçbirinde yoktu. Onun yerine, boyun eğiyorlardı çünkü o güçlüydü; öte yandan o güçlüydü çünkü kasaba halkı boyun eğiyordu.

6

Dünya her sabah ters dönüyor, kasabayı güneşe maruz bırakıyordu. Böylece Janie için de yeni bir gün başlıyordu. Ve her yeni gün demek, dükkân demektir; pazarları hariç. Aslında dükkân keyifli bir yerdi, tek sorun, bir şeyler satmak zorunda olmasıydı. İnsanların sundurmada oturması, düşüncelerinin resimlerini ötekiler de bak-sın, görsün diye elden ele geçirmesi, çok hoştu. Düşünce resimlerinin daima hayatın renkli kalemle büyütmüş hali olması, onları dinlemeyi daha da zevkli kılıyordu.

55

Örneğin, Matt Bonner'ın sarı katırı. Onu, Tanrı'nın bahsettiği her gün sohbet konusu yaptılar. Özellikle de Matt bizzat oradaysa ve dinliyorsa. Sam, Lige ve Walter katır sohbetlerinin elebaşıydılar. Başkaları fırsat buldukça katkıda bulunurdu ama görünüşe göre Sam, Lige ve Walter o katır hakkında bütün ülkenin devşirebileceğinden daha fazlasını duymuş, görmüştü. Onlara tek gereken, yolda bu tarafa doğru yaklaşan Matt'in uzun, sıksa silüetini görmektir; adam sundurmaya ulaştığında, onlar onu karşılamaya çoktan hazır olurdu.

"Selam, Matt."

"İyi akşamlar, Sam."

"Şu an çıkıp gelmene feci sevindim, Matt. Bikaç kişi beraber tam da gelip seni almak üzreydik."

“Neden, Sam?”

“Çok ciddi bi konu var, ahbap. Çok ciddi!”

“Öyle, ahbap,” diye araya girerdi Lige üzgün üzgün. “Derhal ilgilenmeni gerektiriyö. Hiç vakit kaybetmemelisin.”

“Neymiş ö? Bi an önce söylesenize kardeşim.”

“Bence sana burda, tükkânda söylemesek daha iyi. Bunun sana hiç mi hiç faydası olmaz. En iyisi hep birlikte kalkıp Sabelia Gölü’ne inelim.”

“N’oluyo, ahbap, ne var? Sizin saçmalıklarınıznan uğraşıcak halde diilim.”

“Senin şu katır var ya, Matt. Gidip bi baksan iyi edersin. Durumu kötü.”

“N’olmuş ki? Göle girmiş, bi timsah da onu kapmış mı yoksam?”

“Daha da beter. Senin katır kadınların eline geçmiş. Öğlen vakti gölün ordan geçiyodum, bi de baktım benim karıynan öteki-ler katırı yere yatırmış, çamaşır tahtası yerine kullanıyo.”

Epeydir tuttukları kakhahalar top gibi patlardı. Sam hafifçe de olsa asla gülümsemezdi. “Evet ya, Matt, katır öyle sıska ki kadınlar onun kaburgularını çamaşır çitilemek için kullanıyo, yıkananları da kurusun diye dizindeki kemiklere asıyo.”

Matt onu bir kez daha kandırdıklarını fark eder, kakhahalar onu sinirlendirir, sinirlenince de kekelemeye başladır.

“Pis yalançının tekisin, Sam, ayrıçana bi dediğin de bi dediğini tutmaz. S-s-sen—”

“Aman be dostum kızıcak bi şey yok. Katır doğru dürüst beslemediğini sen de biliyosun. Nassı şişmanlasın ki hayvançağız?”

“B-b-b-ben onu gayet te besliyorum! Her seferinde b-b-bi tas mısır veriyorum.”

“O mısır kabını Lige çok iyi biliyo. Senin ahırın orıya saklanıp seni gözetlemiş. Mısır ölçtüğümüz o kaplardan diilmiş bi kerem. Yalnızca bi çay fincanıymış.”

“Ben güzelçene doyuruyorum onu. Amma öle rezil bi yaratık ki asla kilo almıyo. Sırf gazezinden öle sefil ve bi deri bi kemik kalıyo. Semirirsem iyi kötü çalışmak zorunda kalırım diyo korkuyo.”

“Ya tabii tabii, besliyorsun. Kamçıynan baharatlandırılmış ‘dayak’ sunuyosun.”

“O beş para etmez mahluğu doyuruyorum işte! Ne yaparsam yapıyım onunnan annaşamıyoruz. Sabanın önündeyken her bi adımda direniyo, onu beslemek için ahıra girdiğim zaman bilem kulaklarını geri devirip beni ısıriyo.”

“Sakin ol, Matt,” diye yatıştırdı onu Lige. “Huysuzun teki olduğunu hepimiz biliyoruz. Roberts’ın çocuklarından birini sokakta nassı kuvaladığını gözümnen gördüm, onu yakalayıp belkim de ölümüne tepicekti, neyse ki rüzgâr ansızın değişiverdi. Evet, çocuk Starks’ın suvan tarhının çitine ulaşmaya çalışıyodu, katır da peşindeydi ve her adımda yaklaşıyodu ki, rüzgâr birden sertleşiverdi ve katırı tabii o sıskalığıynan falan bi yana savuruverdi, sefil mahluk kendini toparlıyana kadar çocuk çitin üstünden atladı.” Bütün sundurma güldü, Matt’in de yine tepesi attı.

“Belkim de katır hınçını herkesten çıkarıyodur,” dedi Sam, “birinin yaklaştığını duyunça, Matt yine onu aç karnına çalıştırmıya geliyo sanıyodur.”

“Ay hadi amma, hadi. Kesin şunu artıkin,” diye karşı çıktı Walter. “O katır beni Matt Bonner’nan karıştırıyo olamaz. O kadar da gerzek diil. O kadar kafasız olduğunu düşünsem, bi resmimi çektirip ona gösteririm ki bi güzel öğrensın. Bana böyle dış bilemesini gerektirecek hiçbi şey yapmam ona.”

Matt bir şeyler söylemeye çabaladı ama dili ona ihanet etti, bunun üzerine sundurmadan atladığı gibi olanca öfkesiyle çekip gitti. Ama bu, katır sohbetine son vermedi. Hayvanın zavallılığına dair başka öyküler de vardı; yaşı, kötü mizacı, işlediği son suç. Katır sohbetine herkes katıldı. Önem sıralamasında Belediye Başkanı’ndan sonra geliyordu, üstelik daha zengin bir malzemeydi.

Janie bu muhabbete bayılıyor, bazen aklına katırla ilgili harika öyküler geliyordu ama Joe onun sohbete dahil olmasını yasaklamıştı. Onun böyle süprütülerle konuşmasını istemiyordu. “Sen Belidiye Başkanı’nın eşi, Bayan Starks’sın, Janie. Senin konumuna sahip bi kadın böle uyudukları eve bilem sahip olmıyan aylaklar-nan niye çene yarıştırmak istesin ki. Hiçbi işine yarımaz bu. Yan-nızca boşa vakit öldüren ayak takımı bunnar.”

Onun katırdan söz etmese bile diğerleriyle oturup güldüğü Janie’nin gözünden kaçmamıştı. Hem de o koca keh keh’leriyle. Ama ne zaman Lige, Sam, Walter ya da öteki yetenekli konuş-macılardan biri dünyanın bir parçasını tuval niyetine kullansa, Joe karısını satış yapması için ite kaka dükkâna sokuyordu. Görünüşe bakılırsa bundan zevk alıyordu. Neden arada bir de kendisi gir-miyordu o zaman? Janie zaten o dükkânın içinden nefret eder ol-muştu. Postaneden de. İnsanlar mektup olup olmadığını hep yanlış zamanda gelip soruyordu. Tam bir şeyler hesaplamaya ya da hesap defterini işlemeye çalıştığı zaman geliyorlardı. Kafası öyle karışı-yordu ki pul parasının üstünü yanlış veriyordu. Ayrıca, herkesin el-yazısını okuyamıyordu. Bazıları gerçekten çok garip, Janie’nin bil-diğinden bambaşka harflerle yazıyordu. Kural olarak, postayla Joe bizzat ilgileniyordu ama bazen bir yere gitmiş oluyor, bu iş Janie’ye kalıyor ve her seferinde kargaşayla, tartışmayla sonlanıyordu.

Dükkân ona dayanılmaz bir baş ağısı veriyordu. Bir raftan eşya indirmek ya da bir varilden bir şey çıkarmak zor değildi. İnsanlar bir kutu domates konservesi ya da yarım kilo pirinç istediği sürece sorun yoktu. Ama ya devam edip yedi yüz elli gram domuz pas-tırmasıyla çeyrek kilo da sadeyağ isterlerse? O zaman iş dükkânda sağa sola yürümekten çıkıyor ve matematiksel bir çıkmaza giriyor-du. Ya da diyelim ki peynirin yarım kilosu otuz yedi sent ve biri ge-lip on sentlik peynir istiyor. Bu tür meseleler Janie’nin içinde pek çok sessiz isyanın patlamasına yol açıyordu. Ne büyük bir yaşam ve zaman kaybıydı. Ama Joe sürekli, canı isterse çalışabileceğini ve

Janie'nin sahip olduğu ayrıcalıkların tadını çıkarmasını istediğini söylüyordu.

Hele şu başörtüsü konusu Janie'yi canından bezdiriyordu. Ama Jody o konuda kararlıydı. Saçlarını dükkânda sergilemeyecekti, O KADAR. Buysa hiç mantıklı gelmiyordu. Joe ne kadar kıskanç olduğundan Janie'ye hiç bahsetmemişti ki. O dükkânda dolanırken, öteki erkeklerin onun varlığıyla düşüp kalktıklarına –mecazi anlamda elbette– ne kadar sık tanık olduğunu hiç söylememişti. Ve bir gece Walter'ı Janie'nin arkasında durmuş, elinin tersiyle Janie'nin sarkan saç örgüsünü yukarıdan aşağıya, hafifçe, çaktırmadan okşarken yakalamıştı; kızın haberi olması bile, adam bu duygunun tadını çıkarmakla meşguldü. Joe dükkânın iç tarafındaydı, Walter onu görmedi. Elindeki et bıçağıyla fırlayıp adamın o suç işleyen elini kesmemek için kendini zor tutmuştu. O gece Janie'ye dükkândayken saçını örtmesini emretti. İşte bu kadardı. Ona dükkânda bir tek *kendisi* bakabilirdi, başkaları değil. Oysa bu tür laflar etmezdi. Huyu böyle değildi. Şu sarı katır konusu, örneğin.

59

Bir akşamüstü Matt elinde bir yularla batı tarafından çıkageldi. “Katırımı arıyorum da. Gören oldu mu?” diye sordu.

“Bu sabah okulun arka tarafında gördüydüm,” dedi Lum. “Saat on falandı. O saatte ta orılarda olduğuna göre geceyi dışarda geçirmiş annaşılın.”

“Öyle,” diye yanıtladı Matt. “Dün gece gördüm ama yakalayamadım. Bugün mutlaka yakalamam lazım çünkü yarın saban sürmem gerekiyo. Thompson'ın tarlasını sürmiye söz verdim.”

“Katır denen o iskeletnen bunu becirebileceğine emin misin?” diye sordu Lige.

“Ay o katır bayağı sağlamdır. Yannızca iblis ruhlu ve çalışmak istemiyo.”

“Çok doğru. Seni bu kasıbaya onun getirdiğini söylüyolar. Sen Miccanopy diye yola çıkmışın amma katırın kafası daha iyi çalışıyomuş ve seni buraya getirmiş.”

“Yalan b-b-bu! Batı Floridy’den ayrıldığımda zaten buriya geliyodum.”

“Sen şindik o katırı ta Batı Floridy’den buraya kadar sürdüğünü mü iddia ediyosun?”

“Aynen öle yaptı, Lige. Lakin amacı bu diildi. Ordaykene gayet mutluydu amma katır diildi. Bizimki bi sabah katıra semer vurdu ve yola çıktı, katır da onu alıp buraya getirdi. Akıllı hayvanmış. Ordaki insannar haftada yannızca bi gün top ekmek yiyo.”

Matt’le şakalaşmalarının gerisinde az da olsa mutlaka bir gerçek payı olurdu, dolayısıyla adam bir hışım kalkıp uzaklaşınca kimse alınmadı. Domuzun yan taraflarından yapılma pastırmayı bile dilimle aldığı biliniyordu. Eve, elinde küçücük gıda ve un torbalarıyla dönerdi. Para vermediği sürece malın iyisine kötüsüne aldırılmazdı.

O gittikten yarım saat kadar sonra, katırın ormanın sınırından gelen anırtısını duydular. Az sonra dükkânın önünden geçerci.

“Hadi Matt’in katırını yakalıyalım da biraz eğlinelim.”

“Amma Lum, o hayvanın yakalınmaya pek de hevesli olmadığını biliyosun. Bunu nassı *yapıcaksın* bi görelim bakalım.”

Katır tam dükkânın önüne gelince, Lum yanına gidip onu tuttu. Hayvan başını sertçe geriye çekti, kulaklarını arkaya yatırıp saldırmaya hazırlandı. Lum canını kurtarmak için kaçtı. Beş altı adam daha sundurmadan inip huysuz yaratığın etrafını sardılar; iki yandan böğrünü dürtüklüyor, tepesini iyice attırmaya çalışıyorlardı. Ama bedeni ruhu kadar genç değildi artık. Az sonra, yaşlı bedenini sağa sola döndürüp durmaktan nefes nefese kaldı, göğsü inip kalkmaya başladı. Katır-taciz oyununda herkes eğleniyordu. Janie hariç herkes.

Başını hızla çevirip gösteriye arkasını döndü, kendi kendine mırıldandı. “Kendilerinden utanmalılar! O zavallı hayvançağza böyle sataşmak! Canı çıkana dek çalışmış garibim; bakımsızlıktan, kötü muameliden kadidi çıkmış zaten, şimdi de eziyetnen öldürmiye çalışıyorlar. Keşkim onnara hadlerini bildirebilseydim.”

Sundurmadan uzaklaştı, dükkânın arka tarafında kendine oyalanacak bir şey buldu, bu yüzden Jody'nin gülmeyi ne zaman kestiğini duymadı. Kocasının onun mırıldandıklarını işitip işitmediğini bilmiyordu ama şöyle haykırdığını duydu: "Hey Lum, bu kadar yeter! Yeterince eğlendiniz. Kesin artıkın şu şapşallığı da gidip Matt Bonner'a derhal kendisiyken konuşmak istediğimi söyleyin."

Janie arka taraftan çıktı, gelip oturdu. Bir şey söylemedi, Joe da öyle. Ama bir süre sonra adam eğilip ayaklarına baktı, "Janie, bana şu eski siyah tozlukları getirsene," dedi. "Bu deri ayakkaplar yüzünden ayaklarım alev alev yanıyo. İçleri baya geniş amma yine de canımı acıtiyo işte."

Janie tek sözcük etmeden kalktı, ayakkabıları almaya gitti. İçinde acizleri, çaresizleri savunma adına küçük bir savaş sürüyordu. İnsanların çaresiz canlılara belli bir saygısı olmalıydı. Bunun için savaşmak isterdi. "Annaşmazlıktan ve tartışmalardan nefret ediyorum, onun için de hiç ağzımı açmıyorum. Ancak sineye çekmek çok zor geliyo." Yüzüne sakın bir ifade verebilmek için içeride epeyce oyalandı. Sundurmaya döndüğünde, Joe, Matt'le konuşmaktaydı.

"On beş dolar mı? Bençe sen iyicene kafayı yemişin. Beş dolar."

"Hadi o-o-ortada uzlaşalım, Kardeş Başkan. Hadi on y-yapalım."

"Beş dolar." Joe ağzındaki puroyu çevirdi, gözlerini devirip bakışlarını kayıtsızca kaçırdı.

"Eğer ki o katır *senin* için bi şey ifade ediyosa, Başkan Kardeş, benim için çok daha fazlasını ediyö. Özellikle de yarın sabah yapıcak onca işim varken."

"Beş dolar."

"Tamam, oldu. Madem benim gibim fakir bi adamı kazıklamak, ekmek teknesini elinden almak istiyosun. Beş doları kabul etçem. O katır tam yirmi üç yıldır benimnen. Bu feci zor benim için."

Başkan Starks parayı cebinden çıkarmadan önce ağır ağır, uzata uzata ayakkabılarını değiştirdi. Matt artık kızgın tuğla üzerindeki bir tavuk gibi kıvranıyor, eğilip bükülüyordu. Ama para avucuna girer girmez suratına geniş bir sırıtiş yayıldı.

“Bu sefer tungaya bastın, Starks! Bu hayvan daha hafta bitmeden nalları diler. Hiçbi işine yaramas.”

“Onu çalıştırmak için satın almadım. Garibim azçık dinlensin diye aldım. Sende bunu yapıcak yürek yok.”

Ortama saygı dolu bir sessizlik çöktü. Sam, Joe’ya bakıp, “İşte bu, sefil yaratıklara yepyeni bi bakış açısı, Başkan Starks,” dedi. “Amma şahsen çok hoşuma gitti. Asil bi şey yaptın.” Bu konuda herkes hemfikirdi.

Onlar bir ağızdan yorumlar yaparlarken Janie sessizce bekledi. Ortalık yatışınca, Joe’nun karşısına dikilip, “Jody, feci harika bi iş yaptın,” dedi. “Bu öle herkesin akıl edebileceği bi şey diil, çünkü öle sık raslınan bi düşünce diil. Şu katırı azat etmek seni acayip büyük bi adam yapıyo. Yani George Washington gibim, Lincoln gibim biri. Abraham Lincoln bütün Amerika’yı yönetiyodu ve zencileri özgür yaptı. Sen de bi kasıbayı yönetiyosun ve bi katırı özgürleştirdin. Keşkem sana herbi şeyi azat etme gücü verilse, böylecene ne biliim kiral falan gibim bi şey olursun.”

“Karın doğuştan hatipmiş, Starks,” dedi Hambo. “Bunu fark etmemiştik doğrusu. Bizim düşüncelerimize en doğru sözçükler-nen tercüman oluyo.”

Joe hırsıyla purosunu kemirdi, ıslıl ıslıl gözlerle etrafına bakındı ama tek kelime etmedi. Kasabalılar bunu üç gün konuştular; Joe Starks kadar zengin olsaydık, biz de aynısı yapardık, dediler. Bir kasabada bir katırı özgürlüğüne kavuşturmak nerden baksan yeni bir sohbet konusu demekti. Starks sundurmanın yakınındaki büyük ağacın altına saman yığdı; katır da diğer vatandaşlar gibi genellikle sundurmanın civarındaydı. Neredeyse herkes, yem yığınınna eklemek üzere yanında bir avuç saman getirme alışkanlığı

edinmişti. Hayvan şişmanlamış gibiydi, buysa hepsini basbayağı gururlandırıyor. Özgür katırın yapıp ettiklerine ilişkin ortalığa yeni yeni palavralar yayılmaktaydı. Lindsay'ın mutfak kapısını itip içeriye girmesi ve geceyi orada geçirmesi, sabah da kahvesini içmeden çıkmayı reddetmesi; Pearson ailesi sofradayken gelip kafasını pencereden içeriye uzatması, onu Rahip Pearson sanan Bayan Pearson'ın ona bir tabak uzatması; sırf çirkin olduğu için Bayan Tully'yi kroke oynanan sahadan kovalaması; Maitland'e giderken koşup Becky Anderson'a yetişmesi ve başını güneşten korumak için onun şemsiyesinin altına sokması; Redmond'ın uzun, soluksuz duasından bıkip Baptist kiliseye daldığı gibi ayini yarıda kesmesi. Her şeyi yapıyor, bir tek yular takılıp Matt Bonner'a götürülmeye boyun eğmiyordu.

Ama bir süre sonra ölüverdi. Lum onu büyük ağacın altında, kemikleri sayılan sırtının üzerinde yatarken buldu; ayaklarını havaya dikmişti. Hiç doğal değildi bu, normal görünmüyordu, ama Sam, bütün öteki hayvanlar gibi yan yatıp ölseydi, asıl o zaman doğal olmazdı, dedi. Hayvan ölümün yaklaştığını görmüş, gardını almış ve normal bir insan gibi onunla savaşırmıştı. Onunla son nefesine kadar mücadele etmişti. Dolayısıyla da kendini toparlayacak vakti olmamıştı. Ölüm onu nasıl bulduysa öyle almak zorunda kalmıştı.

Haber yayılınca, âdeta bir savaş sona ermiş gibi oldu. İş bırakabilen herkes gelip katırın etrafını sardı ve bol bol konuştu. Ama sonunda onu da diğer hayvan leşleri gibi çeke çeke götürmekten başka yapacak bir şey kalmadı. Onu korunun başladığı yere, kasabanın sağlık kurallarına uyacak kadar uzağa çekeceklerdi. Gerisi yırtıcı kuşlara kalıyordu. Sürükleme işine herkes katılacaktı. Haber Başkan Starks'ın yataktan her zamankinden erken çıkmasına neden olmuştu. Bir çift kır atı ağacın altındaydı, Janie elinde Joe'nun kahvaltısıyla dükkâna vardığında, onlar atları gemlemeye çalışıyordu.

"Hey, Lum, gitmeden önce tükânı iyicene bi sürgüle, tamam mı?" Joe karnını hızlı hızlı doyuruyor, konuşurken bir gözüyle de kapının dışındaki faaliyeti gözlüyordu.

"Sürgüle derken ne demek istiyosun, Jody?" diye sordu Janie şaşkınlıkla.

"Burda tükânâ bakıcak kimse kalmıycak da ondan. Katırı çek-me işine ben de katılıyorum."

"Bugün yapıcak önemli bi işim yok, Jody. Neden ben de size katılmıyorum?"

Joe öyle afalladı ki bir dakika kadar konuşamadı. "Hadi ama, Janie! Ölü bi katırı çekerken görölmek istemessin heralde? Şu it-tiren çektiren ve de yol yordam nedir bilmiyen gürûhun arasında? Yo, hayır!"

"Amma sen yanımda olucan, öyle diil mi?"

"Doğru, ançak ben belidiye başkanı olmasam bilem bi erkeğim. Oysa bi belidiye başkanının karısı apayrı bi olay. Ayırıçana, cesedin başında muhtemelen üç beş kelime etmemi bekliyecekler, ne de olsa özel bi durum bu. Amma *sen* şu dangul dungul ayaktakımının içi-ne girmiyceksin. Yani bunu sormana bilem şaşırdım."

Ağzındaki pastırma yağını sildi ve şapkasını taktı. "Kapıyı ar-kandan çek, Janie. Lum atlardan ilgileniyo, işi başından aşkın."

Bir sürü akıl vermeler, buyruklar ve yararsız yorumlar havada uçuştuktan sonra, kasaba halkı katırın ölüsüyle birlikte yola düzüldü. Daha doğrusu, katırın ölüsü kasaba halkıyla birlikte yola çıktı ve Janie'yi kapının eşiğinde dikilir halde bıraktı.

Bataklığa varınca katırın başında görkemli bir tören düzenlediler. Ölen bir insanın cenaze törenindeki her şeyi yinelediler. Starks merhum vatandaşımızla, bu en saygıdeğer kasabalımızla ve yol açtığı derin üzüntüyle ilgili, tumturaklı bir anma konuşmasıyla öneyak oldu; insanlar bu konuşmaya bayıldı. Bu onu, okul binasını inşa ettirmesine kıyasla, çok daha sağlam, güvenilir biri yapmıştı. Katırın şişmiş göbeğini platform niyetine kullanmış, el kol hare-

ketleri yaparak konuşmuştu. O aşağıya inince, Sam'i kucaklayıp kaldırdılar, o da öğretmen olarak katırı son yolculuğuna uğurladı. Şapkasını tıpkı John Pearson gibi taktı ve onun vaazlarına öykündü. Sevgili kardeşlerinin bu keder vadisinden ayrılıp göçtüğü katır cennetinden söz etti; katır meleklerin etrafta salındığı, yemyeşil mısırlarla kaplı, dönümlerce tarla, buz gibi sular, ortasından bir pekmez ırmağının aktığı, saf tahılla dolu bir otlak; en muhteşemi de, elinde saban kayışları ve yularla gelip istismar edecek bir Matt Bonner *yok*. Cennette katır melekler insanları sürecekti; aziz merhum kardeşimiz oturduğu altın yaldızlı tahttan eğilip cehenneme bakacak ve cehennem sıcaklığı bir güneşin altında bütün gün Matt Bonner'ın koşulduğu pulluğu süren, kamçısını onun sırtında şaklatan şeytanı seyredecekti.

Bunun üzerine kız kardeşler abartılı, sahte bir mutlulukla dolup haykırmaya başladılar, erkekler onları zaptetmek zorunda kaldı. Herkes eğlencenin tadını son zerresine kadar çıkardıktan sonra, katır çoktan sabırsızlanmaya başlamış olan yırtıcı kuşlara terk edildi. Cenazecilerin tepesinde olağanüstü bir buluşma dansı sergiliyorlardı, yakındaki ağaçlarsa daha şimdiden kambur sırtlı karaltılarla dolmuştu bile.

Kalabalık gözden kaybolur kaybolmaz kuşlar sıkı, dar halkalar oluşturdular. Yakındakiler daha da yaklaştı, uzaktakiler yakına geldi. Açılmış kanatlar, bir çember, ani bir çullanma ve bir zıplama. Yaklaştılar, yaklaştılar; sonunda daha aç ya da daha gözüpek olanlar cesede kondu. Başlamak istiyorlardı ama Rahip orada değildi, böylece onun oturduğu ağaca bir elçi gönderildi.

Sürü ak başlı lideri beklemek zorundaydı, buysa öyle güçtü ki. Birbirlerini sıkıştırıyor, aç bir gerginlikle birbirlerinin kafasını galyıyorlardı. Bazıları cesedin üzerinde bir aşağı bir yukarı, kafadan kuyruğa, kuyruktan kafaya gidip gelmekteydi. Rahip üç kilometre kadar uzaktaki kurumuş bir çam ağacında kıpırtısızca oturuyordu. Olayın kokusunu ötekiler kadar çabuk almış olsa da görenekler,

haber verilene dek hiçbir şeyden haberi yokmuş gibi oturmasını gerektiriyordu. Sonra ağır ağır havalandı, bir daire çizdi, alçaldı, daire çizdi, alçaldı, ta ki diğerleri onun gelişini sevinç ve açlık dolu bir dansla karşılayıncaya kadar.

Sonunda yere kondu, gerçekten ölü olup olmadığını anlamak için leşin etrafında bir tur attı. Burnuna ve ağzına merakla baktı. Gövdeyi bir uçtan ötekine dikkatle inceledi, üzerine sıçradı, başını eğdi; ötekiler buna dans ederek karşılık verdi. Bu iş de bitince, doğrulup sordu:

“Bu erkeği ne öldürdü?”

Koro yanıtladı: “Yetersiz yağ.”

“Bu erkeği ne öldürdü?”

“Yetersiz yağ.”

“Bu erkeği ne öldürdü?”

“Yetersiz yağ.”

“Cenazesine kim katılıyor?”

“Biz!!!”

“Pekâlâ, tamam o zaman.”

Törenselsel bir edayla gözleri çıkardı ve ziyafet başladı. Böylece sarı katır kasabadan ayrılmış oldu; tabii sundurma sohbetleri, bir de ara ara onun ağarmış kemiklerini görmeye giden, serüven peşindeki çocuklar sayılmazsa.

Joe dükkâna gayet keyifli, zevkten dört köşe döndü ama Janie'nin bunu fark etmesini istemedi çünkü kadının surat astığını görmüş-tü ve bundan nefret ederdi. Joe'nun bakış açısına göre, Janie'nin somurtmaya hakkı yoktu. Kocasının çabalarını takdir bile etmi-yordu, oysa minnet duymak için bir sürü nedeni vardı. Adam onu şana şerefe boğmuş, oturup dünyayı tepeden seyretmesi için ona yüksek bir taht kurmuştu, kadınsa oturduğu yerde surat asmakla meşguldü! Tamam, Joe'nun başka birinde gözü yoktu ama etraf-ta Janie'nin yerinde olmaya can atan sürüyle kadın vardı. Şunun

çenesine yumruğu indirse yeri yidi! Ama canı bugün kavga etmek istemiyordu, onun için de kadının haline manidar bir tavırla laf çakmakla yetindi.

“Bu sabah ormanın orda millet beni gülmekten öldürdü, Janie. O hoplayıp zıplamalarını bi görücektin, gülmemek elde diildi. Öte yandan, diyorum ki keşkem halkım daha bi çalışkan olsa da böyle saçmalıklara bu kadar vakit harcamasa.”

“Herkes senin gibim olumaz, Jody. Kimileri de gülüp oynamaktan haz alır.”

“Gülüp oynamayı kim sevmez ki?”

“Sen pek hazzetmez gibisin de.”

“Hayatımda böyle bi yalan duymadım! Amma velakin her şeyin bi vakti vardır. Bunça insanın sırf göbeğini şişirip sonna da yayılıp uyumaktan başka bi derdi olmaması korkunç bi şey. Bazen bu beni üzüyo, hemen sonna da tepemi attırıyo. Bazen beni gülmekten öldürçek şeyler söylüyolar amma onnari yüreklendirmemek için mahsustan gülmüyorum.” Janie tartışmadan kaçmanın kolay yolunu seçti. Fikri değişmemişti ama ağzıyla kocasını onayladı. Yüreği, “Tamam annadık da, ağlaman da gerekmiyo yani,” dedi.

Yine de, Sam Watson ile Lige Moss bazen o sonu gelmez tartışmalarıyla Joe’yu zorla, katıla katıla güldürüyorlardı. Tartışmaları asla sonlanmazdı çünkü varılacak bir son yoktu. Bu bir abartma yarışmasıydı ve sadece bu amaçla sürdürülmekteydi.

Diyelim ki, Lige çıkıp geldiğinde Sam sundurmada oturuyor. Orada konuşacak kimse yoksa, hiçbir şey olmaz. Ama cumartesi geceleri olduğu gibi bütün kasaba orada toplanmışsa, Lige gayet ciddi bir eda takınır. Güya kafası öylesine meşguldür ki gözü dünyayı görmüyordur. Sonra biri onu harekete geçirmek için neyi olduğunu sorar, o da şöyle der: “Kafamda beni deli eden bi soru var. Eh, şu Sam’ın dünyada bilmediği yok. Bi konuda biraz bilgiye ihtiyacım var.”

Walter Thomas illa ki lafa karışır, ortalığı kızıştırır. “Öle,

Sam'de nerilere harcıyağını bilmediği kadar çok bilgi var. Öğrenmek istediğin neyse sana mutlaka söyleyecektir.”

Sam bu mücadeleden uzak duracağını gösteren ayrıntılı, ince ince işlenmiş bir gösteri sunar. Bu da sundurmadaki herkesin dik-kat kesilmesini sağlar.

“Nassı oluyo da *bana* soruyosun? Sen diil misin, Tanrı'nın seni köşebaşında beklediğini ve şahsi meselelerini seninlen konuştuğunu söyleyen? Senin *bana* bi şey sormana hiç gerek yok. Asıl ben *sana* sormalıyım.”

“Konuyu ben açmışken, nassı yapıcaksın bunu, Sam? Burda soran *benim*.”

“Neyi soruyon? Konuya hâlâ giremedin ki.”

“Sana söylemeye hiç niyetim yok! Niyetim seni ilelebet karanlıkta bırakmak. Madem iddia ettiğin kadar zekisin, kendin bul bakalım.”

68

“Meseleyi bana açmaya korkuyosun çünkü onu alıp lime lime etçeğimi biliyosun. Önceliklen konuşacak bi konun olmalı, yoksa konuşumassın. Bi adamın sınırları yoksa duracağı yerde yok diktir.”

Dünyanın merkezi olmuşlardı artık.

“Tamam, pekâlâ o zaman. Neyden söz ettiğimi anlayacak kadar zeki olmadığına göre, ben söylüyüm bari. Bi insanı kızgın ocakta yanmaktan koruyan nedir – tedbir mi doğa mı?”

“Öff be! Ben de soracak sağlam bi şeyin var sandım. Bunu sana Walter da söyleyebilir.”

“Sohbet sana fazla derin geldiyse, neden açıkçana söyleyip sonra da çeneni kapamıyosun? Walter bu türden bi şeyi bana hayatta söyleyemez. Ben okumuş bi adamım, kendi işlerimi kendim halledirim, buna rağmen eğer bi soru beni *bilem* bütün geçe uyutmadıysa, Walter bana asla yardım edimez diktir. Bana senin gibim biri lâzım.”

“Madem öle, Lige, al sana cevabım. Bu suhbeti gözüm kulağım

kapalı yaparım ben. İnsanı kor kırmızısı ocaktan uzak tutan şey, doğadır.”

“Aman da aman! Hemen de böyle üstten üstten sallıyağını biliyodum! Ançak seni bi üfleyişte söndürmek niyetindeyim. Doğaynan alakası bilem yok, Sam, tedbir tabii ki.”

“Kesinliknen diil! Doğa sana kızgın ateşnen oynanmaz der, sen de yapmassın.”

“Dinle, Sam, eğer ki doğa bunu yapsaydı, kimse bebekler ocağa tokenmasın diye gözünü dört açmazdı, öyle diil mi? Onnar doğal oluraktan tokenmazdı zaten. Oysa kesinliknen gidip ellerler. Dolayısıynan, bizi durduran tedbirlilik.”

“Hayır efendim diil, bunu yapan doğa. O Tanrı'nın yarattığı en güçlü şey. İşin aslı, o Tanrı'nın yarattığı tek şey. O tabiatı yarattı, tabiat ta kalan herbi şeyi.”

“Hayır, doğa hiçbi şey yaratmadı. Daha yaradılmamış sürüynen şey var.”

69

“Bana doğanın yapmadığı tek bi şey söyle bakalım.”

“Tos vuran bi ineği, sen boynuzlara tutunup gezesin diye yaratmadı.”

“İyi de senin söylemeye çalıştığın bu diil ki.”

“Bu da var.”

“Hayır, bu da diil.”

“Ee, neymiş benim derdim?”

“Şu âna kadar, herhangi bi derdin yok diyebilirim.”

“Bençe var,” diye araya girdi Walter. “Söylemiye çalıştığı şey şu kızgın ocak.”

“Kendisi her bi boku biliyo ama bunu henüz kanıtlıyamadı.”

“Sam, ben tedbir diyorum; insanı yanan kızgın sobadan uzak tutan şey doğa diildir.”

“Bi evlat babasını başka türlü nassı geçicek? Doğa herbi şeyin anasıdır. İnsan insan olduğundan beri, doğa onu kızgın sobadan uzak tutar. Senin şu bahsettiğin tedbir martıvaldan başka bi şey

diil. İnsanoğlu yalnızca bi bücektir, ondaki hiçbi şey ona ait diildir. Gözleri de kanatları da aynen öteki canlılardaki gibimdir – herbi şeyi! Arı gibim vızıldaması bilem bi başkasının sesi.”

“Ahbap, sen neden söz ediyosun yahu? Tedbir dünyadaki en önemli şeydir. Eğer tedbirlilik olmsaydı–”

“Bana tedbirin yattığı tek bi şey gösterece! Bi de doğanın yarattıklarına bak. Siyah bi tavuktaki doğa öyle yücedir ki hayvan kalkıp beyaz bi yumurta yumurtlar. Şimdi söle bakalım, bi erkeğin ağzının etrafında kıl çıkartan ne? Doğa tabii ki de.”

“İyi de bunun–”

Sundurma artık fokur fokur kaynamaktadır. Starks dükkânı Hezekiah Potts adındaki çırağa bırakıp gelir, yüksek iskemlesine oturur.

“Hall’un benzin istasyonundaki o kocamış, açgözlü canıvara bi bak – gelmiş geçmiş alçakların en büyüğü. Evin önünden geçen herkesi yedi, sonna da evi yedi.”

“Hadi yahu, bi evi yiyecek bi yarattığı hiçbi yerde bulamazsın! Yalanın dik âlâsı bu. Dün ordaydım ve kesinniknen böyle bi şey görmedim. Nerdeymiş?”

“Bizzat görmedim ama sanırsam arka avluda. Amma resmini ön tarafa astılar. Bu akşam orıdan geçerken, çiviynen çaktıklarını gördüm.”

“Peki, madem evleri yiyo, nassı oluyo da benzin istasyonunu yemiyo?”

“Çünkü onu bağıyolar. Bi seferde o Sinclair mazotundan kaç galon içtiğini ve de kaç milyon yaşında olduğunu göstermek için kocuman resmini astılar işte.”

“Milyon yaşında *hiçbi şey* yoktur!”

“Resim orıda, herkes görebilir. Ortıda öle bi şey olmasaydı, resmini de çekimezlerdi, diil mi?”

“Milyon yaşında olduğu nerden belli? O kadar eskide doğan kimse yok ki.”

“Kuyruğundaki halkalardan anniyolar, sanırsam. Dostum, bu beyazlar bilmek istedikleri her şeyi öğrenmenin bi yolunu bulur.”

“Bunca zamandır nerideymiş peki?”

“Onu Mısır’da yakılamışlar. Annaşılan orlarda takılıyomuş ve Firavunların mezar taşlarını falan yiyomuş. Bunu yaparkene resmini çekmişler. Böle bi yaratıktaki doğa çok boldur. Doğa ve tuz. İşte bu ikisi güçlü bi adam meydana getirirler, Büyük Fatih John gibim. O içinde tuz olan bi adamdı. *Her şeyi* datlandırabilirdi.”

“Tamam amma o bi adamdan daha fazlasıydı. Onun gibiler kalmadı artıkın. O pattes çapalamaz, saman tırmıkamazdı: Kamçılanamazdı ve kaçmazdı.”

“Eh, yeterince çabalasa bi başkası da öle olabilir. Ben mesila, *benim* içimde de tuz var. İnsan etinden hoşlansaydım, her gün bi adam yerdim; kimileri de öle süprüntü ki onnarı yememe ses çıkarmasdı.”

“Tanrım, Koca John’dan bahsetmeye bayılıyorum. Yannız Yaşlı John hakkında daha az yalan atsak daha iyi olucağ tabii.”

71

Tam o sırada yolun aşağısından gelmekte olan Bootsie, Tea-di ve İri Kadın görünür, yürüyüş biçimleri güzelliklerine güzellik katmaktadır. Onlarda şu taze, yeni lezzet vaadi var, bahardaki yeşil hardal filizleri gibi; sundurmadaki erkekler bunu onlara söylemek ve dükkândan ikramlık bir şeyler almak üzere yekininler.

Charlie Jones, “Hah, siparişim de ayığıma geldi işte,” dedikten sonra onları karşılamak için alelacele sundurmadan iner. Ama rakibi çok fazla. Aşırı nezaket gösterileri adına bir itiş kakış olur. Hepsi de, kızlar akıllarına geleni almaya gelmiş olsun diye dua etmekte. Yeter ki parasını onlar ödesin, lütfen. Joe’ya dükkândaki bütün şekerlemeleri paketlemesi ve yenilerini ısmarlaması rica ediliyor. Bütün yerfistikleri ve maden sularını – artık ne varsa!

“Kızım, sana deli oluyorum ya,” diye sürdürür Charlie oradakileri eğlendirmeyi. “Senin için her şeyi yaparım, tabii çalışmak ve paramı sana vermek dışında.”

Kızlar ve ötekiler gülüşüyorlar. Bunun asılmak olmadığını herkes biliyor. Bu abartılı bir asılma tiyatrosu ve oyuna herkes dahil. Sahnenin merkezinde üç kız var, ta ki ay ışığında yoldan bu tarafa doğru gelen Daisy Blunt görünene dek.

Daisy bir davulun ritmine uyarak yürüyor. Yürüyüş biçimine bakınca ezgiyi duyabiliyorsunuz âdetâ. Siyahla beyazın ona çok yakıştığını biliyor, onun için de süslenmek istediği zaman hep beyaz giyiyor. İçinde bolca beyaz ışıltılar olan iri, kapkara gözleri var, bunlar gözleri gıcır gıcır madeni paralar gibi parlatıyor; kendisi ayrıca Tanrı'nın kadınlara neden kirpik verdiğini de iyi biliyor. Saçlarına düz denemez. Zenci saçları bunlar ama beyazlara özgü bir havası da yok değil. Domuz jambonunun etrafındaki sicim gibi. O jambon falan değil elbette ama ona sarılı durduğu için etin tadı ona da geçmiş. Saçlar olanca gürlüğü ve ağırlığıyla kadının omuzlarına dökülüyor, o büyük, beyaz şapkanın altında harika görünüyor.

72

"Tanrım, Tanrım, Tanrım," diye çığırıyor yine aynı Charlie Jones, Daisy'ye doğru koştururken. "Aziz Peter meleklerini böle dört bi yana saçtığına göre cennette mola vakti olmalı. Senin uğruna ölmiye hazır zaten üç erkek varkene, çeteye bi budala daha eklendi işte."

Bekâr erkeklerin tamamı Daisy'nin etrafında itiş kakış toplanmış bile. Kız aynı anda hem caka satarak yürüyor hem de kızarıyor.

"Benim için ölebilicek birini tanıyosan, benden daha çok şey biliyosun dimektir," diye itiraz ediyor Daisy. "Kimmiş bilmek isterdim doğrusu."

"Daisy, hadi amma, Jim, Dave ve Lum'ın senin yüzünden gırtlak gırtlığa geldiğini bal gibim biliyosun. Karşımızda dikilip de şu bayat yannış annaşılma numarası yapma."

"Eğer öleyse bilem, ağızları feci sıkı demek ki. Bana hiçbir şey söylemediler."

"Çok erken konuşuyosun. Aha işte, Jim'nen Dave sundurmada, Lum da dükkânda."

Daisy'nin bocalaması üzerine büyük bir kahkaha patlıyor. Öğlanlar şimdi de aralarındaki rekabeti sahnelemek zorunda kalıyorlar. Ama bunda az da olsa bir gerçek payı olduğunu herkes biliyor. Yine de sundurmadakiler oyundan büyük keyif alıyorlar ve figüran gerektiğçe yardıma koşuyorlar.

“Jim, Daisy'yi sevmiyo,” dedi David. “Sana benim kadar âşık diil.”

Jim öfkeyle kükredi: “Kimmiş Daisy'yi sevmiyen? Benden söz ediyο olamassın.”

Dave: “Eh, pekâlâ, bunu şimdi derhal kanıtlayalım. Bu kızı en çok kimin sevdiğini hemen şimdi ispat ediyuz. Söle bakalım, Daisy uğruna kaç yıl kodeste yataydın?”

Jim: “Yirmi yıl!”

Dave: “Gördünüz mü? Sana şu zenci seni sevmiyo demiştim. Ben olsam yargıça beni asması için yalvarırdım, yok kabul etmesse de, müebbetten aşağısını asla kabul etmezdim.”

Sundurmadan uzun, yüksek bir kahkaha tufanı yükseldi. Sonra Jim bir başka sınav talep etti.

“Dave, diyelim ki Daisy sennen evlenmek gibim bi aptallık etti, ne yapardın onun için?”

“Biz bunu Daisy'nen konuştuk, amma ile bilmek istiyosan, Daisy için bi yolcu treni satın alır ona hediye ederdim.”

“Hıh! Hepsi bu kadar mı? Ben ona bi buharlı gemi alırdım, sonna da gemiyi çalıştıracak bi sürü adam tutardım.”

“Daisy, Jim'in bu boş laflarına sakın kanma. Senin için gılını bilem kıpırdatmaz o. Küçük, buharlı bi gemiymiş! Daisy, bunu istediğini söyle, kolları sıvayıp Atlantik Okyanusu'nu bi uçtan öteki-ne temizliyeyim.” Gülüştüler, sonra susup dikkat kesildiler.

“Daisy,” diye başladı Jim, “sen kalbimi ve aklımın her bi köşesini iyi bilirsin. Ve bi uçaknan gökyüzünde uçuyo olsam ve aşağı baksam ve seni yürürken görsem, eve varrmına da daha yirmi kilometre olduğunu bilsem, sırf seninнен eve kadar yürümek için o uçağı geri döndürürüm, biliyosun.”

Bunun üzerine gümbür gümbür kahkahalar patladı, Janie de onlara katıldı. Sonra Jody her şeyi mahvetti.

Bayan Bogle sundurmaya doğru geliyordu. Defalarca torun sahibi olmasına rağmen, kadında çökük yanaklarını örten mahcup ama cilveli, işvebaz bir hava vardı. O yürürken, yüzünün önünde çırpınan bir yelpaze, ay ışığının altında açan manolyalar ve dingin bir göl görürdünüz. Bunun için bariz bir neden yoktu ama durum böyleydi. İlk kocası arabacıydı fakat onu kazanmak için “yarım yamalak bir eğitim” almıştı. Sonunda da onu ölünceye kadar elinde tutabilmek için vaiz olmuştu. İkinci kocası Fohnes'teki portakal bahçesinde çalışıyordu – kadını görür görmez, o da vaaz veren biri olmaya yeltendi. Gerçi sınıf mümessilliğinden öteye gidemedi ama yine de kadına sunabileceği bir şeydi. Aşkını ve gururunu kanıtlıyordu. Kadın okyanustaki rüzgârdı. Erkekleri harekete geçiriyordu, ancak limanı belirleyen şey dümendi. Her neyse, Bayan Bogle basamakları çıktı, erkekler de dükkânın kapısından içeriye girinceye kadar onu seyrettiler.

“Baksana, Janie,” dedi Starks sabırsızca, “neden içeri girip Bayan Bogle ne istiyomuş, bakmıyosun? Neyi bekliyorsun ki?”

Janie temsilin gerisini, nasıl sonlandığını izlemek istiyordu ama suratını asıp doğruldu ve dükkâna girdi. Sundurmaya öfkeden saçları diken diken olmuş bir halde ve suratından akan bir hoşnutsuzlukla döndü. Joe bunu gördü, o da kendi tüylerini azıcık kabarttı.

Jim Weston kasadan gizlice bir on sentlik ödünç almıştı, az sonra bağıra çağıra Daisy'ye yalvarmaya başladı; ona dükkândan bir şey satın almak istiyordu. Sonunda kız bir parça domuz paçası turşusuna razı oldu. Onlar içeriye girdiğinde, Janie büyük bir siparişi hazırlamakla meşguldü, onlarla Lum ilgilendi. Adam arka taraftaki fiçıya gitti ama döndüğünde elinde turşu yoktu.

“Bayan Starks, domuz paçaları bitmiş!” diye seslendi.

“Yo, bitmedi, Lum. Jacksonville'den gelen son teslimatta, koca bi fiçı turşu vardı. Daha dün geldi.”

Joe içeri girip Lum'la birlikte arandıysa da yeni fiçıyı bulamadı; bunun üzerine çalışma masasının önündeki duvara çaktığı ve sipariş dosyasını astığı çiviye gitti.

"Janie, son konşimento nerde?"

"Orda, çivide işte."

"Yo, diil. Sana söylediğim yere koymamışın. Kafanı biraz sokaklardan uzaklaştırıp işine versen, belkim arada bi elinden doğru düzgün bi iş çıkar."

"Of, sen burıya bi baksana, Jody. O faturanın kendi kendine kaybolucak hali yok ya. Eğer ki o çivide takılı diilse masanın üzerindedir. Aramıya niyetin varsa bulursun."

"Madem sen burda çalışıyosun, benim habire bi şeyleri arayıp taramama gerek kalmınamalı. Sana o kâğıtları o çiviye takmanı defalarca söyledim yahu! Tek yapman gereken beni dinlemek. Dediğim gibim yapmayı niçün beceremiyosun ki?"

"Bana şunu yap bunu yap dimeye bayılıyosun amma ben ağzımı açıp da sana hiçbi şey söyleyemem, öyle mi?"

"Buna gerek var da ondan," diye yapıştırdı adam heyecanla. "Sölesem işler sersefil olur. Birinin kadınların, çocukların, tavukların ve ineklerin yerine düşünmesi gerekiyo. Kendileri kesiniknen tek bi şey düşünmüyo çünkü."

"Benim de bildiğim bi şeyler var, ayrıcana kadın milleti de arada bi düşünür!"

"Hayır effendim düşünmez. Onar yannızca düşündüklerini sanırlar. Ben bi şey görsem on şey annarım. Siz on şey görür bi tane annarsınız."

Böylesi anlar ve sahneler Janie'yi evliliğinin iç yüzünü düşünmeye sevk ediyordu. Diliyle elinden geldiğince karşı koyduğu zaman da geldi ama bunun ona hiç faydası olmadı. Yalnızca Joe'yu daha da kıskırtmış oldu. Kadından tam bir itaat bekliyordu adam ve bunu elde ettiğini hissedinceye kadar mücadeleyi sürdürecekti.

Böylece, Janie yavaş yavaş dişlerini sıkmayı ve susmayı öğrendi.

Evliliğin keyfi, ruhu yatak odasını terk etti ve oturma odasında yaşamaya başladı. Ruh, eve bir konuk geldiğinde tokalaşmak üzere oradaydı ama yatak odasına bir daha hiç dönmedi. Janie de, tıpkı kilisedeki Bâkire Meryem tasviri gibi, o ruhu temsil etmesi için yatak odasına bir şey koydu. Yatak artık Joe'yla ikisinin yuvarlandığı, oyunlar oynadığı bir papatya tarlası değildi. Oda, uykusu geldiğinde ve yorulduğunda girip yattığı bir yerdi yalnızca.

Erkeğe karşı, taçyaprakları açık bir çiçek değildi artık. Bunu anladığında, yirmi dört yaşındaydı ve yedi yıldır evliydi. Bir gün mutfakta adam onun yanağına tokadı indirdiğinde anladı. Olay, bazen her ev kadınının burnunu sürten bir akşam yemeğinin ardından olmuştu. Tasarlarlar, hâle yola koyarlar, hallederler ama bir gün, mutfak iblislerinden biri tencerelerine ya da tavalara yanmış, yapış yapış, tatsız tuzsuz bir lapayı doldurur. Janie iyi bir aşçıydı, Joe da diğer sorunlardan kaçıp sığınabileceği akşam yemeklerini dört gözle beklerdi. Bu yüzden, ne zaman ekmek kabarmasa, balık kılçıklarına dek pişmese, pilav dibini tutsa Joe azametli bir yürüyüşle dükkâna dönmeden önce, Janie'yi kulakları çınlayınca ya kadar tokatlar ve beynini aşağılar olmuştu.

Janie adamın onu bıraktığı yerde, ne kadar olduğunu bilemediği bir süre durup düşündü. İçindeki rafta duran bir şey yere düşene dek orada öylece dikildi. Sonra bunun ne olduğuna bakmak için kendi içini araştırdı. Jody'nin ondaki imgesiydi bu; devrilmiş, paramparça olmuştu. Ama ona bakarken, bunun aslında hiçbir zaman hayallerindeki kişinin ete, kemiğe bürünmüş hali olmadığını anladı. Yalnızca üzerine hayallerini bir örtü misali geçirmek için, öylesine kapıverdiği bir şeydi. Yerdeki imgeye sırtını döndü ve biraz daha ileriye baktı. Erkeğinin üstüne çiçek tozları döken, patlamış tomurcuklardan da, eskiden taçyaprakların bulunduğu yerde ışıldayan, taze meyvelerden de eser yoktu. İçinde, erkeğe bir kez olsun sözünü etmediği bir düşünce kalabalığı ve erkeği asla haberdar etmediği sayısız duygu barındırdığını fark etmişti. Şeyler

paketlenip yüreğin ayrı yerlerine, Jody'nin bulamayacağı bölümlerine kaldırılmıştı. Janie duygularını hiç görmediği bir erkeğe saklıyordu. Şimdi Janie'nin bir içi, bir de dışı vardı ve bu ikisini nasıl karıştırmayacağını ansızın anlamıştı.

Yıkandı, temiz bir elbise giydi, başına bir eşarp doladı ve Jody'nin onu çağırmasına kalmadan dükkâna yollandı. Bu dışarıdaki şeylere yapılan bir reveranstı.

Jody sundurmadaydı, sundurma da günün bu vaktinde hep olduğu gibi Eatonville halkıyla doluydu. Jody, dükkâna her geldiğinde yaptığı gibi, yine Bayan Tony Robbins'e takılmaktaydı. Janie onun bir yandan Bayan Robbins'e kaba saba şakalar yaparken bir yandan da göz ucuyla onu izlediğinin farkındaydı. Karısıyla barışmak istediği belliydi. O koca koca kahkahaları, tacizlerinin hedefindeki kadına olduğu kadar Janie'ye de yönelikti. Barış istiyordu, ama sadece onun koşullarıyla.

"Baksana, Bayan Robbins, neden kalkıp geliyorsun ve gaztemi okuduğumu göre göre beni rahatsız ediyosun?" Başkan Starks yapmacık bir öfkeyle gazetesini indirdi.

77

Bayan Robbins duruşunu ve sesini merhamet dilenme pozuna ayarladı.

"Çünkü çok açım, Bay Starks. Cidden açım. Ben de çocuklarım da çok açız. Bana yimek vermiyoo-oolar."

Sundurmanın beklediği de buydu. Kahkahalar patladı.

"Bağyan Robbins, Tony her cumartesi burıya gelip adam gibim yiyecek alırken, nassı aç olabiliyosun? Yazıklar olsun sana!"

"O bahsettiğiniz şeyleri alıyosa, Bay Starks, napıyo acıba onarı? Eve getirmediği kesin çünkü ben ve zavallı çocuklarım açlıktan ölüyoruz! Bay Starks, lütfen benimnen çocuklarım için bi parça et verin, lütfen."

"İhtiyaçın yok biliyorum amma yine de gir içeri. İsteddiğini alıncaya kadar bana gaztemi okutmuyacaksın, annaşıldı."

Bayan Tony'nin aşırı sevinç gösterisi muhteşemdi. "Teşekkür-

ler, Bay Starks. Çok asil birisin! Sen bugüne dek gördüğüm en beyifendi adamsın. Bi kralsın!”

Tuzlanmış domuz etinin durduğu kutu dükkânın arkalarındaydı, Bayan Tony oraya doğru yürürken öyle hevesliydi ki arada bir Joe’nun topuğuna basıyor, bazen de azıcık önüne geçiyordu. Tıpkı elinde et dolu bir tasla biri yaklaştığında aç bir kedinin yapacağı gibi. Biraz koşar, biraz sürtünür, bu arada sürekli acele ettirircesine, kısa kısa miyavlar.

“Evet, gerçikten çok bi asilsin, Bay Starks. Benim ve zavallı çucuklarımın halinden anniyosun. Tony bize tek lokma yiycek vermiyo, *öle* açız ki. Tony beni doo-ooyurmuyo!”

Böylece et kutusuna vardılar. Joe büyük et bıçağını aldı ve yan taraftan keseceği parçayı seçti. Bayan Tony onun etrafında dans edercesine dönüyordu.

“İşte bu, Bay Starks! Şu taraftan küçük bi paça veriver.” Eliyle bileğinin kalınlığında bir parçayı gösterdi. “Ben de çucuklarım da *öle* açız ki!”

Starks onun verdiği ölçüye hiç aldırmadı. Bu tür şeyleri çok sık görüyordu. Çok daha küçük bir parçayı gözüne kestirdi, bıçağı sapladı. Bayan Tony üzüntüden az kaldı yere yığılıyordu.

“Tanrı aşkına! Bay Starks, bennen bütün çucuklarıma o üç santimlik miniçik parçayı vermiycen, diil mi? Tanrım, nassı da açız!”

Starks parçayı bir hamlede kesti, eti saracağı kâğıda uzandı. Bayan Tony uzatılan etten çingiraklı bir yılanmış gibi bir sıçrayışta kaçtı.

“Ona tokunmam bilem! Bana ve bütün çucuklarıma kuş kadar domuz eti, ha? Yüçe Tanrım, bazılarının her şeyi var amma nassı da cimri, nassı da zalimler!”

Starks eti gerisingeri kutuya atıp kapağı da kapatacakmış gibi yaptı. Bayan Tony şimşek hızıyla atılıp paketi kaptı, doğruca kapağa yöneldi.

“Bazı insannarda kalp diyem bi şey yok. Zavallı bi kadınçagızın

ve gariban çucuklarının açlıktan öldüğünü görmek istiyorlar. Bu iğrenç cimrilikleri yüzünden bi gün Tanrı onnarı tutuklatçak.”

Sundurmadan indi, tepesi atmış bir halde, bir hışım yürüyüp gitti! Kimileri güldü, kimileri kızdı.

“Bu *benim* karım olaydı,” dedi Walter Thomas, “ölünceye kadar gebertirdim onu.”

“Hele de Tony gibim, ona mayışımın elverdiği her şeyi aldıktan sonra,” dedi Coker. “Gerçi ben zaten Tony’nin *buna* harcadığı parayı *hiçbi* kadına harcımam.”

Starks sundurmaya dönüp oturdu. Eti Tony’nin hesabına eklemişti.

“Eh, Tony karısıynan dalga geçebileceğimi söledi. Eyaletin kuzeyinden burıya belkim kadın değişir umuduyunan gelmiş, amma işe yarımamış. Onu terk etmeyi içi elvermiyomuş, öldürmek de istemiyomuş, dolayısıynan ona katlanmaktan başka çaresi kalmıyo.”

“Çünkü Tony onu fazlasıynan seviyo,” dedi Coker. “Benim olaydı çoktan yola getirmiştım onu. Ya terbiye ederdim ya da öldürürdüm. Beni böyle herkesin önünde aptal yerine koymak ne demek?”

“Tony ona elini bilem sürmez. Kadın dövmenin bi civcive basmaktan farksız olduğunu söylüyo. Bi kadına asla el kalkmaz, diyo,” dedi Joe Lindsay küçümseme dolu bir kınamayla. “Bense böyle bi şey için daha bu sabah doğmuş bi bebeği bilem gözümü kırpmadan öldürürüm. Sırf kocasına beslediği alçakça gazezden yapıyo bunnarı.”

“Tanrı şahit, doğru bu,” diye onayladı Jim Stone. “Assı nedeni bu işte.”

Janie daha önce hiç yapmadığı bir şeyi yaptı ve sohbete dahil oldu.

“Bazen Tanrı biz kadınlardan da samimi olur ve bize içini açar. Bana, sizi böyle farklı farklı yarattıktan sonra, hepinizin böyle birer zekâ küpü olup çıkmasına çok şaşırdığını söledi. Sonna da insan-

nar hakkında sandığınızın yarısı kadar bilem bilgi sahibi olmadığınızınızı annayınca, annarsanız tabii, nassı apışıp kalacağınızı ekledi. Karşınızda kadınlardan tavuklardan başka uğraşacak bi şey olmayınca, kendinizi Yüce Tanrı sanmak kolay elbet.”

“Senin çenen fazla düştü, Janie,” dedi Starks ona. “Git de dama tahtasını getir. Sam Watson, bugünkü sazanım sensin.”

Yıllar Janie'nin yüzündeki bütün kavgayı alıp götürdü. Bir süre, kavganın ruhundan da çekip gittiğini sandı. Jody ne yaparsa yap-sın, o sesini çıkarmıyordu. Bazı şeyleri söylemeyi, bazılarına da boş vermeyi öğrenmişti. Yoldaki bir tekerlek iziydi o. Altı yaşam kay-nıyor ama yüzey tekerlekler tarafından sürekli ezilip bastırılıyor. Bazen başını geleceğe uzatır, yaşamının nasıl bambaşka olabile-ceğini hayal ederdi. Fakat çoğunlukla şapkasıyla topukları arasına hapsolmuş bir halde yaşıyordu; duygusal gelgitleri ormanda güneşle birlikte belirip kaybolan gölge desenleri gibiydi. Jody'den parayla satın alınabilenlerin dışında hiçbir şey almıyor, değer ver-mediklerini de sağa sola dağıtıyordu.

Zaman zaman aklına gündoğumundaki bir taşra yolu düşer, alıp başını kaçmayı tartardı. Nereye? Neye? Sonra otuz beşin, on yedinin iki katı olduğunu ve artık hiçbir şeyin aynı olmadığını dü-şünürdü.

“Belki Jody hiçbi şeydir,” diye uyardı kendini, “yannızca ağ-zımdaki bi şeydir. Belkim de uğruna yaşamama değmiyecek biridir. Bense kendimi kandırıyo ve öle olduğunu söylüyorum. Bunu yap-mısam, hayat bi tükânla bi evden ibaret olacak.”

Kitap okumuyordu, onun için de kendisinin bütün dünya ol-

duğundan ve cennetin kaynaya kaynaya buhar olup uçtuğundan, geriye tek bir damla kaldığından habersizdi. İnsanlığın gübre yığınınından yukarıya, acısız yüksekliklere tırmanmaya çabaladığından.

Sonra bir gün, oturup dükkânda çalışan ve Jody'ye kul köle olan gölgesini seyretti; bu arada kendisi bir ağacın gölgesinde oturuyor, rüzgâr onun saçlarını ve giysilerini uçuruyordu. Yalnızlığını yaz keyfine dönüştürmeye çalışan biriydi.

Bu ilk kez oluyordu, ama bir süre sonra öylesine sıradanlaştı ki Janie'yi şaşırtmaz oldu. Bir tür uyuşturucu gibiydi. Bir bakıma güzeldi çünkü onu şeylerden uzlaştırıyordu. Her şeyi, sidiği de, parfümü de aynı kayıtsızlıkla emen toprağın duygusuzluğuyla karşılar olmuştü.

Bir gün Joe'nun oturmadığını fark etti. İskemlenin ya da koltuğun önünde öylece duruyor, sonra da üzerine yığılıveriyordu. Bu Janie'nin onu alıcı gözle süzmesine neden oldu. Joe eskisi kadar genç değildi artık. Onda çoktan ölmüş bir şeyler vardı. Dizlerini kolayca bükemiyordu. Yürürken ayak bileklerinin üzerine çömelir gibiydi. Ensesindeki şu katılık. Eskiden saldırganca öne fırlayan ve insanların gözünü korkutan o başarılı, köşeyi dönmüş görünüm-lü göbeği, belinden aşağı dolu bir çuval gibi sarkmaktaydı. Artık onun vücudunun bir parçası değildi sanki. Gözleri de biraz dalıp gitmiş gibiydi.

Bunu Jody de fark etmiş olmalıydı. Belki de bunu Janie'den çok daha önce görmüştü ve onun da görmesinden korkuyordu. Kendisi yaşlanırken onun genç kalmasını istemezmiş gibi, ikide bir kadının yaşından söz ediyordu. Sürekli şöyle laflar ediyordu: "Dışarı çıkarken omzuna bi şey al, Janie. Eskisi gibim taze piliç dilsin artık. Yaşını başını almış bi tavuksun şimdi." Bir gün kadını kroke sahasından çağırdı. "O oyun gençler için, Janie, orda sağa sola sıçrayıp duruyosun amma yarın sabah yataktan kalkamıycan." Kadını kandırdığını sanıyorsa, yanıliyordu. Janie ilk kez bir erkeğin kafasını cırılçılak görebiliyordu; kafatasından soyunmuş bir

halde. Ağzının tünelinden fırlamadan önce oradan oraya seğirten, zihninin oyuklarına ve dağlık burunlarına hızla girip çıkan fesat, kurnazca düşünceleri gördü. Adamın içeride canının acıdığını gördü ve konuşmadan geçiştirmeye karar verdi. Ona biraz zaman verecek, konuyu bir süre rafa kaldıracaktı.

Dükkânda durum giderek kötüleşti. Joe sırt ağırları arttıkça, kasları eriyip yağa dönüştükçe, yağ da eriyip kemikleri erittikçe, Janie'ye karşı daha da huysuzlaşıyor, aksileşiyordu. Özellikle de dükkândayken. İçeride ne kadar çok kişi varsa, o da dikkatleri kendinden uzaklaştırmak için, o kadar çok Janie'ye yükleniyor, onu aşağılıyordu. Tıpkı, Steve Mixon'ın bir parça çiğnemelik tütün istediği, Janie'nin de parçayı yanlış kestiği gün olduğu gibi. Janie şu tütün bıçağından nefret ediyordu zaten. Sert, kaskatı bir bıçaktı. Bir süre cebelleşti, sonra tütün topağındaki işaretli yerin epey uzağından kesti. Mixon dert etmedi. Janie'ye azıcık takılmak için parçayı tutup kaldırdı.

83

“Şuna da bak, Başgan Kardeş, karının yaptığı şeye bak.” Tütün komik bir biçimde kesilmişti, herkes bakıp güldü. “Bi kadın ve bi bıçak – bu ikisi asla bi arıya gelmemeli.” Kadınlarla alay eden, iyi niyetli gülüşmeler yükseldi.

Jody gülmedi. Postane tarafından bir hışım ayrılıp Mixon'ın elindeki tütün topağını kaptığı gibi yeniden kesti. Tam işaretli yerden kesti ve ateş saçan gözlerini Janie'ye dikti.

“Yüce Tanrım! Tükkânda çalışmaktan kadidi çıkmış amma hâlâ bi topakçık tütünü bilem kesemiyö! Dizlerine sarkmış kıçınan, o pörtlek gözlerini devirerekten karşımda durma be kadın!”

Dükkânda bir kahkahadır patladı fakat insanların akli başına gelince kahkahalar kesiliverdi. İlk bakışta komikti ama biraz düşününce aşağılık bir şeye dönüşüyordu. Birinin, tıklım tıklım bir caddede, bakmadığı bir anda bir kadının eteğini çekip alivermesi gibiydi. Sonra Janie tam ortaya geçti ve doğruca Jody'nin suratına konuştu; daha önce hiç yapmadığı bir şeydi.

“Yaptığım işnen görünüşümü karıştırıp durmayı kes, Jody. Önce bana tütün nassı kesilir onu öğret de kıcımın düzgün olup olmadığını ondan sonna sölersin.”

“Ne-ne diyosun sen, Janie? Aklını mı kaçırdın?”

“Hayır effendim, aklım gayet başımda.”

“Yo, öle olmalı. Bu şekilde konuştuğuna göre.”

“İnsannarın eteğinin altındakinden konuşmaya başlayan sensin. Ben diil.”

“Senin neyin var, yahu? Genç bi kız diilsin ki, görünüşüne laf edilince kırılāsın. Sen cilveli bi taze diilsin. Sen kırkına mertiven dayamış yaşlı bi kadınsın.”

“Evet, kırkıma yaklaştım, sen de ellite bastın. Habire bana sataşıcana biraz da bundan bahsetsene.”

“Böle öfkeden kudurmana gerek yok, Janie, dedim ya genç bi kız diilsin artıkın. Burda hiç kimse seni kendine karı diye almaz. Tohuma kaçtın bilem.”

“Haklısın, artık genç bi kız diilim, amma yaşlı bi kadın da diilim. Bence yaşımı gösteriyorum, evet. Yine de ben iliklerine kadar kadını ve bunu biliyorum. *Sen* ne dersen de bunu değıştiresen. Siz şiş göbekliler etrafta dolanıp böbürlenip duruyunuz amma tamamı kuru gürültüden ibaret. Hıh! Yaşlı diye *bana* diyo! Pantolunu indirdiğinde, çoktan öteki dünyaya göçmüşsün gibi duruyosun.”

Sam Watson soluğunu tutuverdi. “Yüce İsa! Bu gece harbiden bel altı vuruyunuz.”

“Ne-ne dedin sen?” diye meydan okudu Joe, kulaklarının ona oyun oynadığını umarak.

“Duydun ya, sağır diilsin ya,” diye sataştı Walter.

“Bunu birinden duycağıma bi kurşun yimeyi tercih ederim,” dedi Lige Moss dostunun kederini paylaşmak için.

O zaman Joe Starks kastedilen her şeyi anladı ve olanca gururu, kendini beğenmişliği kan ağlamaya başladı. Janie onun elinden, bütün erkeklerin inandığı o hayali, karşı konulamaz er-

keksilik yanılması almıştı, ki bu korkunç bir şeydi. Saul'un kızının Davut'a yaptığı şeydi.* Ancak Janie daha da kötüsünü yapmış, onun içi boş zırhını diğer erkeklerin önünde çıkarıp atmıştı; adamlar gülmüştü, gülmeye de devam edeceklerdi. Bundan böyle Joe ne zaman sahip olduklarıyla geçit töreni yapsa, onlarla Joe'yu bir arada düşünemeyeceklerdi. Nesnelere gıptayla bakacak ama onların sahibi olan adama acıyacaktı. Kıyamet gününde de aynısı olacaktı. Dave, Lum ve Jim gibi beş para etmezler bile onun yerinde olmak istemeyecekti. Diğer erkeklerin gözünde güçsüz olan bir erkeği ne bağışlatabilir ki? On altılık, on yedilik kıcı kırık şıfıntılar ona dilleriyle hürmet dolu bir şey söylerken, gözleriyle o zalim acıma duygularını sunacaktı. Hayatta yapabileceği hiçbir şey kalmamıştı artık. Hırs, tutku yararsızdı. Peki, ya Janie'nin şu zalim sahtekârlığı? Bütün o acizlik, alçakgönüllülük gösterilerinin altında, onu baştan beri küçük görmesi! Ona gülmesi, şimdi de aynısını yapsınlar diye bütün kasabayı kıskırtması. Joe Starks bunları anlatacak sözcük bulamıyordu ama yarattığı duyguyu biliyordu. Bunun üzerine olanca gücüyle Janie'ye vurdu ve onu dükkândan kovdu.

* (M.Ö. 1047- 1007) İsrail Krallığının ilk hükümdarı Saul'un, daha sonra kral olan Davut'la evlenen ve kocasını hem çok seven hem de çok eleştiren, bu yüzden Tanrı tarafından kısırlıkla cezalandırılan kızı Mikal. -fn

O geceden sonra Jody eşyalarını alt kattaki bir odaya taşıdı ve orada uyumaya başladı. Aslında Janie'den nefret etmiyordu ama onun böyle düşünmesini istiyordu. Yaralarını yalamak için sürünerek uzaklaşmıştı. Artık dükkânda da fazla konuşmuyorlardı. Ortam öyle sakin ve huzurluydu ki durumu bilmeyen biri fırtınanın dindiğini sanırdı. Ancak sakinlik, kılıçların uykusudur. Böylece yeni düşünceler, söylenecek yeni sözler geliştirilir. Janie bu şekilde yaşamak istemiyordu. Kendisi Janie'ye sürekli aşağılarken, aynısını Janie ona yaptığında Joe neden böyle deliriyordu ki? Adam bunu ona yıllardır yapıyordu. Eh, eğer Janie'nin ateşten uzak durması gerekiyorsa, duracaktı. Jody şu öfke krizinden bir anda çıkıp Janie'ye normal biri gibi davranabilirdi pekâlâ.

Sonra, Joe'nun nasıl her taraftan sarkmaya başladığını fark etti. Ütü tahtasından sarkan torbalar misali. Gözlerinin kenarından sarkan küçük torbalar elmacık kemiklerine dayanıyordu; kulaklarından kuştüleriyle dolu, gevşek torbalar sarkıyor, çenesinin altına, boynuna değiyordu. Belinden sarkan ve yumuşak bir şey taşıyan küçük çuval, oturduğu zaman kasıklarına yayılmaktaydı. Ama zaman geçtikçe onlar bile mum yağı gibi eriyip akmaya başladı.

Adam yeni ittifaklar kurmaya başlamıştı. Bugüne dek zerre

kadar takmadığı kişileri şimdi can kulağıyla dinliyordu. Şarlatan doktorları ve türevlerini oldum olası küçümserdi, oysa şimdi Janie, Altamonte Springs civarından gelen bir sahtekârın neredeyse her gün dükkânda takıldığını görüyordu. O yaklaşınca hemen seslerini alçaltıyor ya da susuveriyorlardı. Kocasının onun karşısına eski vücuduyla çıkmak gibi abes bir umutla yanıp tutuştuğundan habersizdi. Janie şarlatan doktora acıyordu çünkü Joe düzelmek için gerçek bir doktora, iyi bir doktora ihtiyacı varken bu dolandırıcıya bel bağlamaktaydı. Onun yemeklere el sürmemesi Janie'yi kaygılandırmıştı, ta ki yemeklerini Davis adındaki yaşlı kadına pişirttiğini öğreninceye kadar. Kendisinin Davis'ten katbekat iyi bir aşçı olduğunu, mutfağının da çok daha temiz olduğunu biliyordu. Bir gün kemikli et aldı ve Joe'ya çorba yaptı.

“Yok, teşekkürler,” diye kestirip attı adam. “İyileşecem diye zaten yeterince zor günler geçiriyorum.”

Janie önce afalladı, sonra kırıldı. Doğruca en samimi arkadaşı Pheoby Watson'a gidip olanları anlattı.

“Jody'nin ona zarar verdiğimi düşünmesindense ölmeyi yığlerim,” dedi hıçkırarak. “Hayat her zaman gül pembe diil çünküim Joe'nun kendi eliynen yaptığı şeylere nassı taptığını sen de bilirsin, amma göklerdeki Tanrı da biliyo ki ben hiç kimseye zarar vericek hiçbi şey yapmam. Bu çok alçakça ve de zalimce.”

“Janie, belkim de konu kapanıp gider, sen de hiçbi şey öğrenmemiş olursun diyodum amma tükkândaki o büyük kavgadan beri ortalıkta bi laf dolanıyo, yani Joe'da ‘büyü’ varmış, bunu yapan da senmişsin.”

“Pheoby, baştan beri bi açığıımı yakalamıya çalıştıklarını hissediyodum amma bu-bu- ah, Pheoby! Ne yapıcım şimdi?”

“Bilmiyomuş gibim davranmaktan başkaca bi şey yapımassın. Sizin için ayrılmanın ve boşanmanın vakti çoktan geçti artıkın. Evine dön, o şahane mabadının üzerine otur ve bi şey söyleme. Kimsenin inandığı da yok zaten.”

“Düşünsene, Jody’ynen yirmi yıldır beraberim ve ansızın onu zehirliyen kişi oluraktan anılmaya başlıyorum! İşte bu beni öldürür, Pheoby. Yüreğimdeki acı katmerlendi.”

“Kendine iki başlı doktor diyen şu süprüntünün buriya Jody’yi kafalamak için geldiğini söylüyorlar, bençe bu da yalan. Joe’nun hasta olduğunu annamış –gerçi bunu uzun zamandır herkes annamıştı– sonna da tahminimçe ikinizin bi uyuşmazlık içinde olduğunu duydu ve işte aradığım fırsat dedi. Geçen yaz o katmerli hamamböceği sinçap satmak için buralarda dolanıp duruyodu!”

“Pheoby, Jody’nin bu yalana inandığına inanmıyorum. Böle palavralara bi kere bilem önem vermemiştir. Sırf beni üzme için inanıyomuş gibi yapıyo. Kıpırdamadan durup gülümsemiye çalışmaktan taş kesildim, inan.”

Bunu izleyen haftalarda sık sık ağladı. Joe işlerle ilgilenemeyecek kadar halsiz düşmüştü, yataktan çıkmıyordu. Ama Janie’nin, yattığı odaya girmesini amansızca engelliyordu. İnsanlar eve gelip gitmekteydi. Kimileri ellerinde üzeri örtülü kaplarla, içinde etsuyu ya da diğer hasta yiyecekleri olan taslarla geliyor ama Joe’nun karısı olarak onun suratına bile bakmıyorlardı. Getir götür gibi işler dışında Belediye Başkanı’nın bahçesine adım atmamış insanlar, şimdi onun sırdaşları olarak resmigeçit yapmaktaydı. Dükkâna geliyor, abartılı tavırlarla Janie’nin ne yaptığına bakıyor ve rapor vermek üzere Joe’nun yanına dönüyorlardı. “Bay Starks’ın, ayağa kalkıp da işinin başına dönünciye kadar etrafa onun yerine göz kulak oluçak *birine* ihtiyaçı var,” türünden laflar ediyorlardı.

Ne var ki, Jody ayağa hiç kalkamayacaktı. Janie hasta odasının haberlerini Sam Watson’dan alıyordu, adam ona durumu anlatınca, harekete geçti; Joe’ya söylemeden ve karşı çıkma fırsatı vermeden, Orlando’dan bir doktor getirtti.

“Yalnızca zaman meselesi,” dedi doktor ona. “Bir insanın böbrekleri tamamen iflas ederse yaşaması mümkün değildir. Daha iki yıl önce tıbbi tedavi görmesi gerekiyormuş. Artık çok geç.”

Bunun üzerine Janie Ölüm'ü düşünmeye başladı. Ölüm; ta Batı'da bir yerde yaşayan, kare biçiminde devasa ayak parmakları olan şu acayip yaratık. Tıpkı bir platform gibi, yan duvarları da çatısı da olmayan, dümdüz bir evde yaşayan Ölüm. Ölüm bir örtüye neden gerek duysun ki; hangi rüzgâr ona doğru esebilir ki? O, bütün dünyayı gören o yüksek evinde ayakta durur. Hiç kıpırdamadan, gözleriyle dört bir yanı tarayarak dikilir; kılıcı kınındadır, onu çağırarak olan elçiyi bekler. Zamanın ve mekânın, evvelin ve sonranın da öncesinden beri orada öylece durmaktadır. Janie'nin bu günlerde bahçesinde onun kanatlarından düşmüş bir tüy bulması olasıydı. Üzgündü, korkuyordu da. Zavallı Jody! O odada tek başına canıyla boğuşmamalıydı. Ziyaret izni için Sam'i yolladı ama Jody "Hayır" dedi. Tanrı'dan gelen hastalıklar konusunda bu tıp doktorları fena sayılmazdı, ancak Joe gibi vakalarda zırcahildiler. Oysa iki başlı adam onun kuyusunu kazanın ne olduğunu bulduğunu, Joe düzelirdi. Ölecek falan değildi. Joe aynen böyle düşünüyordu. Ama Sam'in Janie'ye anlattıkları farklıydı, dolayısıyla Janie durumu biliyordu. Bilmese bile ertesi sabah kesinkes öğrenecekti, çünkü insanlar büyük bahçede, hurmanın ve tespih ağaçlarının altında toplanmaya başladılar. Daha önce buraya ayak basmayı göze alamayanlar bahçeye süzöldüler ama eve girmediler. Ağaçların altına çömelip beklemekle yetindiler. Söylenti, o kanatsız kuş, gölgesini kasabanın üstüne düşürmüştü.

Janie o sabah yataktan kesin kararını vermiş olarak kalktı; o odaya girip Jody'yle sıkı bir konuşma yapacaktı. Ama üstüne üstüne gelen duvarların arasında, uzun süre öylece oturdu. Dört duvar onu sıkıştırıyor, soluğunu kesiyordu. O üst katta böyle titreyerek otururken, adamın ölüvermesi korkusu onu cesaretlendirdi ve bir an bile duraksamadan kendini o odaya attı. Tasarladığı gibi neşeli, kaygısız bir giriş yapamadı. Dilinin üzerine bir öküz ayağıyla bastırıyordu sanki, dahası Jody (Joe değil) ona yiyecekmiş gibi bakmaktaydı. Dış dünyanın tahayyül bile edilemez soğukluğunda

bir bakış. Uçsuz bucaksızın on katı uzaklığındaki bir adamla konuşmak zorundaydı.

Joe yan dönmüş, yüzü kapıya dönük yatıyordu; birini ya da bir şeyi bekler gibi. Yüzünde değişken denebilecek bir ifade vardı. Bitkin görünen bir surat, ama keskin, delici gözler. Janie ince yatak örtüsünün altından, onun göbeğinden arta kalanın sığınak arayan, çaresiz bir şeymişçesine önüne, yatağa sokulmuş olduğunu görebiliyordu.

Yarım yamalak yıkanmış çarşaflar, Jody'nin namına onun gurunun incitti. Her zaman öyle temiz bir adamdı ki.

"Burda ne işin var, Janie?"

"Seni görmeye geldim, nassı olduğunu, nassı idare ettiğini."

Bataklığın aşağısında ölmekte olan ve rahatsız edilmek istemeyen bir domuz gibi, derin, hırıltılı bir ses çıkardı adam. "İçini rahatlatmak için buriya geldin amma bunun bana bi faydası yok. Hadi çık dışarı. Dinnenmem gerek."

90

"Hayır, Jody, buriya sennen konuşmaya geldim, öle de yapıcım. İkimizin de iyiliği için konuşuyorum."

Adam yine gıcırtılı bir homurtu salıp yavaşça sırt üstü döndü.

"Jody, belkim sana iyi bi eş olmadım amma Jody—"

"Çünkü kimseye doğru dürüst bi duygu beslemiyosun. İnsan da birazçık annayış, şefkat olur. Domuz diilsin ki."

"Ama Jody, hep feci müşfik olmıya çalıştım."

"Senin için yaptığım onça şeyden sonna. Beni yalnızca küçümsedin. Sıfır sevicenlik!"

"Yo, Jody, şefkatli olmadığımдан diildi. Ondan bende bolça var. Yalnızca onu kullanma fırsatını hiç bulamadım. Bana izin vermedin."

"Çok güzel, her şeyin suçunu bana at. Duygu göstermene izin vermedim ha! Hemi de tek istediğim ya da arzuladığım buyken, Janie, öle mi? Şimdi gelmiş beni suçluyosun!"

"Öle diil, Jody, buriya kimseyi suçlamıya gelmedim. Ben yalnızca iş işten geçmeden nassı bi insan olduğumu annatmıya çalışıyorum."

“İş işten geçmeden mi?” diye fısıldadı adam.

Gözleri ağzını açık bırakan bir dehşetle doldu, Janie onun yüzündeki korkunç şaşkınlığı gördü ve yanıtladı.

“Evet, Jody, o katmerli hamambüceği paranı almak için sana ne dedi bilmem amma öliceğin, yaşaman olanaksız.”

Jody'nin bitkin bedeninden derin, boğuk bir hıçkırık yükseldi. Bir kümeste çalınan kocaman bir davuldan çıkmış gibiydi. Sonra sürgüsü çekilen bir trombon misali yükseldi, tizleşti.

“Janie! Janie! Ölçeğimi söyleme, bunun düşüncesine bilem hazır diilim.”

“Aslında ölmen gerekmiyordu, Jody, eğer ki birine, bi doktora görünseydin... neyse, şimdi bu konuya girmenin hiçbi yararı yok. Sana hep bunu söylemiye çalıştım, Jody, lakin beni dinnemedin. Bennen tam yirmi yıl yaşadın amma beni şu kadarcık tanımadın. Tanıyabilirdin amma kendi başardıklarına tapınmakla ve insannarı koyun gibim gütmeknen öle meşguldün ki sahip olabileceğin tonla şeyi göremedin.”

91

“Git burdan, Janie. Bi daha da gelme–”

“Beni dinnemiyeceğini biliyodum. Sen her şeyi değiştirirsin amma hiçbi şey seni değiştiremez – ölüm bilem. Burdan çıkmıycam ve susmıycam. Şindi, ölmeden önce bi kez ossun beni dinniyeceksin. Hayatın boyunca kendi dediğini yaptın, ezdin, çiğnedin geçtin, şimdi de ölümü duymaktansa ölmeyi tercih ediyosun. Dinne, Jody, sen benim birlikte kaçıp yollara düştüğüm Jody diilsin. Sen o öldükten sonna geriye kalansın. Ben senin harika bi yuva kurmak için kaçtım. Lakin sen bennen, benim şu halimnen hiç tatmin olmadın. Hayır! Ve benim zihnim, seninkine yer açmak için küçülmek, sıkışmak zorunda kaldı.”

“Kapa çeneni! Umarım fırtınalara yıldırımlara gelip geberirsin!”

“Biliyorum. Şindi senin de giderayak öğrenmen geriken bi şey var: Bu dünyada bi parçacık sevgi ve şefkat görmek istiyosan kendinden başka biriynen de uzlaşmak zorundasın. Kendinden başka

tek bi kişiyen bilem uzlaşmayı denemedin. Kendi koca sesini din-nemekle öle meşguldün ki.”

“İnsanı laflarınnan yerin dibine batırıyosun!” diye fısıldadı Jody, yüzünü ve kollarını boncuk boncuk terler kaplarken. “Def ol git burıdan!”

“Sesinin karşısında böyle iki büklüm olmak, böyle boyun eğmek – sennen birlikte koştura koştura yola düzüldüğümde, böyle biri çıkmanı hiç beklemiyodum.”

Jody’nin boğazından didişirmiş, mücadele edermiş gibi bir ses geldi ama gözleri istemsizce odanın bir köşesine dikildi, bunun üzerine Janie bu abes kavganın kendisiyle yapılmadığını anladı. Kare parmaklının buzdan kılıcı tek hamlede Joe’nun soluğunu kesmiş, adamın elleri can havliyle karşı koyarmışçasına havada kalakalmıştı. Janie ellerini tutup onun göğsünde huzura kavuşturdu, sonra uzun bir süre durup onun ölü yüzünü seyretti.

92

“Böle saltınat koltuğunda oturmak Jody’ye ağır geldi,” diye mırıldandı yüksek sesle. İçi yıllardır ilk kez acımayla dolmuştu. Adam ona ve ötekilere sert davranmıştı ama hayat da onu kötü yönetmişti. Zavallı Joe! Janie deneyebileceği başka bir yol bilseydi, kocasının suratındaki ifadeyi değiştirebilirdi belki. Ama bu başka yolun ne olabileceğine dair hiçbir fikri yoktu. Sözü dinlenen biri olma yolundaki bir erkeğin nasıl olup da bu hale geldiğini iyice düşündü. Sonra kendini düşündü. Yıllar önce genç Janie’ye, kendisini aynada beklemesini söylemişti. Bunları anmayalı öyle uzun zaman olmuştu ki. Belki de kendine daha yakından bakmalıydı. Komedinin yanına gitti, aynada cildini, yüz hatlarını dikkatle inceledi. O genç kız gitmişti ama yerini alımlı bir kadın almıştı. Başındaki eşarbi çıkarıp o gür saçlarını saldı. Saçlarının dolgunluğu, uzunluğu, parıltısı duruyordu. Hakkını teslim etti, saçlarını taradı ve yeniden topladı. Sonra yüzünü kolalayıp ütüledi, tam da insanların görmek isteyeceği şekle getirdi, pencereyi açıp haykırdı: “Buriya gelin, millet! Jody öldü. Kocam beni bırakıp gitti.”

Joe'nun cenaze töreni, Orange İlçesi'ndeki zenci gözlerinin o güne dek gördüğü en seçkin olaydı. Cenaze aracı, Cadillac ve Buick arabalar; Lincoln'üne kurulmuş Doktor Henderson; uzaklardan gelen kalabalıklar. Her yandaki altın yıldızlar, kırmızılar ve morlar; gizlice verilen buyrukların, topluluğun üyesi değilken hayal bile edemeyecekleri bir güç ve zafer imasıyla dolu talimatların gizli zevki ve parıltısı. Çiftlik atlarının ve katırların sırtındaki insanlar; kız ve erkek kardeşlerinin sırtına bağlanmış bebekler. Elks bandosu kilisenin kapısına dizilmiş "İsa'nın Kucağında Güvende" ilahisini çalıyordu; davulların ritmi öylesine baskındı ki içeriye girenlerin oluşturduğu uzun kuyruktan ustalıkla sıyrılabilirdi. Kesişen yolların Küçük İmparatoru, Orange İlçesi'ni geldiği biçimde terk etmekteydi – gücün dört bir yana uzanmış kollarıyla.

Janie tül peçesinin gerisindeki kolalanıp ütülenmiş suratıyla cenazeye hazır bir halde geldi. Taş ve çelikten bir duvar gibiydi. Cenaze töreni onun dışında sürmekteydi. Ölümüne ve gömülmeye ilişkin her şey söylenmiş, yapılmıştı. Bitti. Son. Devamı yok. Karanlık. Dipsiz kuyu. Ölüm. Sonsuzluk. Dışarıda ağlayanlar, feryat figan edenler. İçerideki pahalı, siyah kalabalıkla yeniden diriliş ve yaşamdı. Janie herhangi bir şey için dışarıya uzanmadı, aynı şekil-

de, ölümle ilgili şeyler de onun içine ulaşıp sükûnetini bozmadı. Joe'nun cenaze törenine yalnızca yüzünü göndermişti, kendisiyse dünyanın öteki ucunda, baharın tadını doyasıya çıkarmaktaydı. Bir süre sonra insanlar töreni bitirdiler, Janie de eve döndü.

O gece uyumadan önce başörtülerinin, eşarplarının hepsini yaktı, ertesi sabah evde tek ve kalın bir örgü halinde beline kadar sarkan saçlarıyla dolaştı. Bu, insanların onda gördüğü tek değişiklik oldu. Dükkânı eskisi gibi yönetiyordu, tek fark akşamları geç gelen siparişlere Hezekiah'yı gönderip kendisinin sundurmada oturması ve konuşmaları dinlemesiydi. Bir şeyleri alelacele değiştirmek için bir neden göremiyordu. Ömrünün bundan sonrası ona aitti, canının istediğini yapabiliirdi.

Günün çoğunu dükkânda geçiriyordu ama geceleri büyük evdeydi; bazen ev yalnızlığın ağırlığıyla bütün gece gıcırdar, inilirdi. O zaman Janie yatakta uyanık yatar, yalnızlığa bazı sorular sorardı. Buradan gitmek, geldiği yere dönmek ve annesini arayıp bulmak istiyor muydu? Belki büyükannesinin mezarıyla ilgilenmek. Eskiden sık sık gittiği yerleri ziyaret edip şöyle bir bakmak. Kendi içini böyle özenle kazınca, o pek az gördüğü anneye hiç mi hiç ilgi duymadığını keşfetti. Büyükannesinden nefret etmişti ve bunu bir acıma kisvesinin altına sokup yıllarca kendinden saklamıştı. Kendini, *insanları* bulmak için ufuklara doğru yapacağı büyük yolculuğa hazırlamıştı hep; Janie'nin onları, onların da Janie'yi bulması bütün dünya için önemliydi. Ama Janie bir sokak köpeği gibi kırbaçlanmış ve bir arka yoldan aşağıya, *bir şeylerin* peşinden koşmuştu. Her şey bakış açınıza bağlıydı. Kimileri çamurlu bir su birikintisine bakar ve gemilerle dolu bir okyanus görürdü. Ama Dadı kırıntılarla, çerçöple hemhal olmaya bayılan öteki gruba aitti. Burada Dadı, Tanrı'nın yarattığı en yüce şeyi, ufku almış (çünkü bir insan ne kadar ileriye giderse gitsin, ufuk hâlâ, daima ileridedir) ve onu kısıtıp sıkıştırıp küçücük bir parçaya, torununun boğazına dolayıp azıcık sıkırsa, kızı rahatça boğabileceği bir şeye dönüştür-

müştü. Sevgi adına onu böylesine eğip büken o ihtiyardan nefret ediyordu Janie. İnsanların çoğu birbirini sevmesi gerektiği gibi sevmiyordu ve bu yanlış, bozuk sevgi öyle güçlüydü ki kan bağı bile onu alt etmeyi her daim başaramıyordu. Janie içinin derinliklerinde bir mücevher bulmuş ve ışıltısını yayabileceği, herkesin onu görebileceği bir yere gitmek istemişti. Ne var ki Janie'yi satılmak üzere bir pazaryerine koymuşlardı. Onu cansız yem niyetine oltaya takmışlardı. Tanrı insanı yarattığında, onu sürekli şakıyan ve parıltısıyla her şeyi gölgede bırakan malzemedен yapmıştı. Derken bazı melekler kıskandı ve onu milyonlarca parçaya böldü ama o ışıldamayı ve mırıl mırıl şarkı söylemeyi sürdürdü. Bunun üzerine onu var güçleriyle ezdiler, dövdüler, geriye sadece kıvılcımlar kaldı, ancak her kıvılcımın hâlâ bir parıltısı ve bir şarkısı vardı. Onlar da hepsini, tek tek çamurla sıvadılar. Kıvılcımlardaki yalnızlık duygusu, onları birbirilerini aramaya itti fakat çamur sağlar, dilsizdi. Yerlerde yuvarlanan bütün öteki çamur topları gibi, Janie de kendi ışıltısını göstermeye çalışmıştı.

95

Janie kısa bir süre sonra, dulluğunun ve malının mülkünün Güney Florida'da muazzam bir çekişme konusu olduğunu anladı. Jody öleli daha bir ay olmadan, Joe'yla hiçbir yakınlığı olmayan adamların onun hatırını sormak ve akıl vermek için sık sık uğramaya başladığını, hatırı sayılır mesafelerden çıkıp geldiğini fark etti.

"Yalnız bi kadın zavallı bi şiydir," dendi ona defalarca. "Yardıma ve destiğe ihtiyaçı vardır. Tanrı kadınnarı tek başına ayakta durmaları için yaratmamıştır. Sen etrafta koşturup her şeyi kendin yapmaya alışık diilsin, Bayan Starks. Sana el bebek gül bebek bakıldı, senin bi erkiğe ihtiyaçın var."

Janie bu iyi niyet elçilerine gülüp geçti çünkü tanıdıkları bir sürü yalnız kadın olduğunu biliyordu; onların gördüğü ilk dul değildi ki Janie. Ama öteki dulların çoğu fakirdi elbette. Ayrıca, nihayet tek başına kalabilmek de hoşuna gidiyordu. Bu özgürlük

duygusu harikaydı. Bu adamlar onun bilmediği, öğrenmek isteyeceği hiçbir şeyin cevabı değildi. Logan ve Joe sayesinde erkekleri denemiş, tatmıştı zaten. Etrafını sarıp kediler misali sırtan, birebir aşkı temsil ediyormuş gibi görünmeye çalışan şu suratları tokatlamamak için kendini güç tutuyordu.

Ike Green bir akşam onu yalnız yakalamayı becerince, dükkânın sundurmasına, Janie'nin sandıklarından birine olanca ciddiyetiyle oturdu.

"Kimnen evleniceğine çok tikkat etmelisin, Bayan Starks. Şu yabancı adamlar senin durumundan yararlanmak için burıya doluşuyorlar."

"Evlenmek mi!" diye âdeta haykırdı Janie. "Daha Joe'nun cese-di soğumadı. Evlenmek aklımın uçundan bilem geçmiyo."

"Amma geçicek. Yannız kalamıycak kadar genç bi kadınsın, hem o kadar güzelsin ki erkekler de peşini bırakmaz zati. İlla ki evleniceksin."

"Umarım öle olmaz. Yani demek istediğim, şu an hiç içimden gelmiyo. Joe öleli iki ay olmadı. Mezarına doğru dürüst yerleşmedi bilem."

"Şindi öle diyosun amma iki ay daha geçsin başka telden çalarsın. İşte o zaman tikkatli olmalısın. Kadın milleti kolay aldanır. Burıya takılan şu aylak zençilerin hiçbirine sakın ola içini açmıyasın. Bunnar eğer ki içini iyicene görürlerse, bi atmaça sürüsünden farksız olurlar. Sana burılarda bi arada yaşadığın ve iyi tanıdığın bi adam gerek, senin işlerini bi güzel çekip çevirebilecek biri."

Janie fırlayıp kalktı. "Hey Yarabbi, Ike Green, amma garip adamsın yahu! Şu açtığın konu var ya, ağza bilem alınmamalı. En iyisi girip Hezekiah'ya yardım ediyim ben, yeni gelen şeker varilini tartıcaktı." Hızla dükkâna seğırtti ve Hezekiah'ya, "Ben eve gidiyorum," diye fısıldadı. "Dışardaki yatağa işeyen moruk gidince bana haber et de döneyim."

Altı aylık siyah giyme, yani matem dönemi sona erdi ve ta-

liplerden hiçbiri evin sundurmasına terfi edemedi. Zaman zaman dükkânda onlarla konuşup gülüşüyor olsa da Janie'nin daha ileriye gitmek ister gibi bir hali yoktu. Dükkân haricinde mutluydu. Oranın mutlak sahibi olduğunu biliyor ama kendini hâlâ Joe'nun tezgâhtarlığını yapıyormuş gibi hissediyordu; adam her an içeriye girip onun bir hatasını bulacaktı sanki. Kira toplamaya ilk çıktığında, az kaldı kiracılardan af dileyecekti. Kendini gaspçı gibi hissetmişti. Ama bu duygusunu sakladı ve daha sonra da tahsilata, on yedi yıllık deneyimiyle Joe'nun birebir kopyası olup çıkan Hezekiah'yı gönderdi. Adam sigara içmeye bile başlamıştı, Joe'nun ölümünden beri puro da içiyor, onları tıpkı Joe gibi ağzının bir kenarına sıkıştırıp uçlarını ısırarak koparmaya çalışıyordu. Bulduğu her fırsatta kıcını Joe'nun döner sandalyesine yerleştiriyor, cılız göbeğini şişirmeye çalışıyordu. Janie onun bu zararsız pozlarına kıs kıs güler, fark etmemiş gibi yapardı. Bir gün arka kapıdan dükkâna girince, adamın Tripp Crawford'a bağırdığını duydu. "Bak böyle bi şeyi katiyen yapamayız! Vesikaynan son aldıklarının parasını da halen ödemedin yahu. Ödiyecek paran yoksa, bi daha bu dükkândan hiçbi şey alamassın. Burası Florida'nın hayır kurumu diil, annadın mı, burası Eatonville." Janie bir başka sefer de onun, Joe'nun kendisiyle boş boş konuşan, gamsız kasabalılarla arasındaki farkı belirtmek için kullandığı en favori deyimini kullandığını duydu. "Ben okumuş bi adamım, kendi kaderimi bizzat kendim tayin ederim." Buna açık açık güldü. Adamın attığı havaların kimseye zararı yoktu, ayrıca Janie onsuz ne yapacağını bilemezdi. O da bunu sezdi ve kadına bir bebek bakıcısı gibi davranır oldu: "Ah, zavalcılık, ver bakıyım onu abine. O halleder." Bu sahiplenme duygusu adamı daha da sadık biri yapıyordu; arada bir aşırılan taş gibi akideler ya da bir paket ferahlatıcı nane şekeri sayılmazsa. Nane şekeri öteki oğlanlara ve piliç boy kızlara karşı, nefesindeki likör kokusunu örtbas etmek içindi. Eh, şu dükkânları ve dükkân sahibi kadınları idare etme konusu bir erkeğin sinirle-

rini yıpratmaya yeter de artardı. Dolayısıyla, arada sırada bir içkiye gereksinmesi de normaldi.

Janie matem giysilerinden çıkıp yeniden beyazlara büründüğünde, peşinde kasabanın içinden ve dışından oluşan bir hayran ordusu vardı. Her şey açık ve ortadaydı. Kalabalığın arasında malı mülklü adamlar da vardı, ancak görüldüğü kadarıyla hiçbiri dükkânın ötesine geçememişti. Kadın hep, onları evde ağırlayamayacak kadar meşguldü. Hepsi de ona karşı saygılı ve resmiydi, Japonya İmparatoriçesi olsa bu kadar olurdu. Adamlar, Joseph Starks'ın dul karısına arzulardan söz etmenin yakışık almayacağını düşünüyorlardı. Onunla onurdan ve hürmetten konuşulurdu. Ancak söyledikleri ve yaptıkları her şey kadının ilgisizliğine çarpıp kırılıyor, görünmeyen bir şeyin dış çeperine doğru fırlatılıyordu. Janie ile Pheoby birbirlerini ziyarete gidiyor, arada bir de gölün kıyısında oturup balık tutuyorlardı. Janie çoğu zaman kafasına herhangi bir şey takma gereği duymadan, özgürlüğün tadını çıkarmaktaydı. Derdini Pheoby aracılığıyla duyurmaya çalışan, Sanford'lı bir cenaze levazımatçısı vardı, Janie de bunu keyiflenerek, hiç mi hiç rahatsız olmadan dinliyordu. Aslında onunla evlenmek hoş olabirdi. Acelesi yoktu. Böyle şeyler zaman alırdı, düşünmek lazımdı; en azından, Pheoby'ye verdiği izlenim buydu.

“Joe'nun ölümünü dert ettiğimden diil, Pheoby. Yannızca bu özgürlüğe bayılıyorum.”

“Şişşt! Kimse duymasın bunnarı, Janie. Millet kocanın ölümüne üzülmediğini sanar.”

“Ne derlerse desinler, Pheoby. Bençe yas dutmak, çektiğin acıdan daha uzun sürmemeli.”

10

Bir gün Hezekiah futbol takımıyla gitmek için işten izin istedi, Janie de geri dönmekte acele etmemesini söyledi. Bu seferlik dükkânı kendisi kapatabilirdi. Adam ona pencereleri ve kapıları kilitlemesini tembihledikten sonra kasıntılı, kabadayı bir yürüyüşle Winter Park'a doğru yollandı.

99

İşler o gün sabahtan beri durgundu çünkü kasaba halkının çoğu maça gitmişti. Janie erken kapamaya karar verdi, böyle bir zamanda dükkânı akşama kadar açık tutmaya değmezdi. Kendine saat altıya kadar süre tanıdı.

Beş buçukta, içeriye uzun boylu bir adam girdi. Janie tezgâha yaslanmış bir ambalaj kâğıdına kurşun kalemle gelişigüzel çizgiler çizmekteydi. Adamın adını bilmediğinden emindi ama yüzü tanıdık geliyordu.

“İyi akşamlar, Bağyan Starks,” dedi adam hınzır bir gülümsemeyle; az önce aralarında sıkı bir şaka geçmiş gibi. Janie onu bu şekilde gülümseten bir fıkrayı daha duymadan beğenmeye hazırdı.

“İyi akşamlar,” diye karşılık verdi hoşnutlukla. “Üstünlük sende çünkü ben senin adını bilmiyorum.”

“Eh, insannar beni *senin* kadar tanımaz tabii.”

"Bütün gün bi dükkânda durunca civarda tanımayan kalmıyo elbet. Gözüm seni bi yerden ısıryo gibim."

"Ah, Orlandah'nın yakınında otuyorum. Gece olsun gündüz olsun beni sıkçana Church Sokağı'nda görebilirsiniz. Sigara var mı sizde?"

Janie cam kutuyu açtı. "Ne marka?"

"Camel."

Janie sigara paketini uzattı, parasını aldı. Adam paketi açıp bir sigara çıkardı, dolgun, mor dudaklarının arasına yerleştirdi.

"Yanınızda bi parça ateş var mı acıba, hamfendi?"

Güldüler, Janie bu amaçla kullanılan kutudan çıkardığı iki mutfak kibritini verdi. Adamın gitme vakti gelmişti ama gitmedi. Bir dirseğini tezgâha dayadı ve kadını nakavt eden bir bakış fırlattı.

"Neden maçta diilsin? Herkes orıda."

"Eh, gördüğüm kadarıynan biri daha gitmemiş. N'apım, sigara satıyorum." Yeniden gülüştüler.

"Çünkümla salığın tekiyim. Her şeyi birbirine karıştırdım. Maçın Hungerford'da oynanacağını sanıyodum. Böylece bi arabaya atlayıp Dixie Karayolu'ndan gelen yolun dönemeğine kadar gittim, sonna da burıya kadar yürüdüm ve maçın Winter Park'ta oynanacağını öğrendim."

Bu yine, her ikisine de çok komik geldi.

"Peki, şimdi n'apıcaksın? Eatonville'de hiç araba kalmadı."

"Biraz dama oynamıya ne dersin? Yenmesi zor birine benziyosun."

"Öyleyim çünkümla yenilmek için oynamak gerek."

"Damadan hoşlaşmıyosun o zaman?"

"Yo, hoşlaşmadığımdan diil, gerçi bundan da emin diilim, çünkümla kim kimse oyunu öğretmedi bana."

"*Bu* mazirete son kez sığınyosun, haberin ossun. Dama tahtası var mı burda?"

“Var elbet. Buralı erkekler çok değer verir bu oyuna. Ben bi türlü öğrenemedim işte.”

Adam tahtayı kurdu, kadına göstermeye başladı; Janie kendini içten içe ısıldarken buldu. Biri onunla oynamak istemişti. Biri, onun dama oynamasını çok doğal bulmuştu. Daha ne olsun! Adamı süzdü, iyi yönlerinden her biri içini titreşimlerle, küçük heyecan dalgalarıyla doldurdu. Şu iri, mahmur gözler; çekilmiş minik hançerler misali, sertçe kıvrılan, upuzun kirpikler. Sırım gibi, aşırı vatkalı omuzlar ve ince bel. Daha ne olsun!

Adam onun damasına atlıyordu! Janie elde etmek için onca zorlandığı damayı kaybetmemek için bir itiraz çılgılığı attı. Daha ne yaptığını anlayamadan, onu durdurmak için adamın elini yakalayıverdi. O da elini kurtarmak için centilmence mücadele etti. Çekişiyordu ama bir hanımın parmaklarını bükecek kadar sertçe değil.

“Onu almıya hakkım var. Tam yolumun üzerinde bırakmışın.”

“Tamam, amma sen adamını benimkinin dibine soktuğunda ben başka yere bakıyodum. Haksızlık bu!”

“Oynarken başka tarıfa bakmaman gerekiyo, Bağyan Starks. Gözünü dört açmak oyunun en önemli kuralı! Bırak bakalım elimi.”

“Hayır effendim! Damamı vermem. Başka bi tane al, bu olmaz.”

İtişip kakiştılar, oyun tahtasını dağıttılar ve kahkahalarla güldüler.

“Her neyse, zaten bi Coca-Cola’nın vakti gelmişti,” dedi adam. “Başka bi zaman gelip biraz daha öğretirim.”

“Öğretmek için gel tabii, amma kandırmak için gelme.”

“Bi kadını asla yenemessin. Buna katlanamıyolar. Yine de tekrardan gelip derslere devam edicem. Bi süre sonna sen de gayet iyi bi oyuncu olursun.”

“Öyle mi dersin? Jody hiçbi zaman öğrenemiyce mi söylerti. Beynime fazla ağır gelirmiş.”

“Kimileri bunu akliynan oynar, kimileri de onsuz. Amma senin

kafanda gayet sıkı bi beyin var. Öğreniceksin. Hadi, soğuk bi şey iç, benden.”

“Ah, peki, teşekkür ederim. Bugün soğuk içecek bol. Bi kişi bilem almıya gelmedi. Herkes şu maçta.”

“Bi sonnaki maça sen de gitmelisin. Herkes gidince *semin* burda kalmanın bi anlamı yok ki. Kendi kendine satış yapmıcağsın, öyle diil mi?”

“Seni çılgın! Tabii ki de yapmıycam. Aslında azçık senin için kaygılıyım.”

“Neden? İçeceklerin parasını ödemem diye mi?”

“Ay, yo! Eve nassı döniceksin?”

“Burda bi araba beklerim. Gelmesse, ayakkaplarımin derisi sağlam. Taş çatlasın on bir kilometre. Göz açıp kapayana yürürüm. Kolay.”

“Ben olsam treni beklerdim. On bir kilometre dediğin baya uzun bi yol.”

“Senin için öyle çünkim alışık diilsin. Gerçi ondan da uzağa yürüyen kadınlar gördüm. Mecpur kalsan sen de yürürsün.”

“Olabilir amma cebimde biletim olduğu sürece treni yeğlerim.”

“Benim trene binmek için bi kadın gibim cebimin para dolu olması gerekmiyo. Kafama koydum mu bi şekilde binerim o trene – paraynan ya da parasız.”

“Şuna da bakın hele! Bay 1-1- bana adını hâlâ söylemedin.”

“Söylemedim, doğru. Buna gerek olacağını sanmıyodum. Anamın bana koyduğu isim Vergible Woods. Bana kısaçana Tatlı Çörek derler.”

“Tatlı Çörek mi? Kendin de o kadar tatlı mısın peki?” Janie güldü, adam da imayı anladığını göstermek için ona kısa, keskin bir bakış fırlattı.

“Ben yanılyo olabilirim. En iyisi kendin deneyip gör.”

Janie gülmekle somurtmak arası bir hareket yaptı, adam da şapkasını başına geçirdi.

“Sanırsam bi gaf yaptım, dolayısıynan çıkıp bi hava alayım.” Abartılı hareketlerle, parmak uçlarına basarak, güya çaktırmadan kapıya doğru ilerledi. Sonra durdu, karşı konulamaz bir sırtışıla kadına baktı. Janie kendine rağmen kahkahayı koyverdi. “Seni deli şey!”

Adam dönüp şapkasını onun ayaklarına fırlattı. “Geri fırlat-massa, bi daha gelmek için bahanem olur,” diye seslendi, bir di-reğin arkasına sindiğini gösteren el kol hareketleri yaparak. Janie şapkeyi yerden aldı ve gülerek onun arkasından fırlattı. “Elindeki bi tuğla olsaydı bilem, onunun can yakamazdı,” dedi adam yanın-daki görünmez kişiye. “Hamfendi fırlatmayı bilmiyo.” Yanındaki-ne el salladı, hayali sokak lambasının arkasından çıktı, ceketini gi-yip şapkasını taktı ve dükkâna ilk kez geliyormuş gibi, salına salına Janie’nin yanına döndü.

“İyi akşamlar, Bağyan Starks. Bana veresiye yarım kilo kadar paça jölesi veribilir misin. Cumartesi öderim.”

103

“Sana beş kilo anca yeter, Bay Tatlı Çörek. Elimdekinin hepin-i veririm, ödiycem diye dert etmene de gerek yok.”

Şakalaşmayı, sohbeti sürdürdüler, ta ki insanlar yavaş yavaş sö-kün edinceye kadar. O zaman adam oturdu, kapanma vaktine dek diğerleriyle konuşup gülüştü. Ondan başka herkes gidince, “Ayrıl-ma vaktimi fazlasıynan aştım galiba,” dedi, “amma burayı kapamak için birine ihtiyaçın olacağını düşündüm. Etrafta başkası olmadı-ğına göre, belkim bu işi ben üstlenirim.”

“Teşekkür ederim, Bay Tatlı Çörek. Benim için biraz yoruçu oluyo tabii.”

“Tatlı Çörek’e Bay dendiğini de kim duymuş yahu? Eğer ki cidden sosyetik takılıp bana Bay Woods demek istiyosan, keyfin bilir. Yok, azçık samimi olup bana Tatlı Çörek dersen, bak buna harbi sevinirim.” Konuşurken bir yandan da pencereleri kapatıp sürgülüyordu.

“Peki, o zaman. Teşekkürler, Tatlı Çörek. Oldu mu böyle?”

“Tıpkı Paskalya elbisesini giymiş küçük bi kız gibi. Daha ne olsun!” Kapıyı kilitledi, emin olmak için sarstı ve anahtarı kadına verdi. “Hadi bakalım, eve girdiğini göreyim, sonna da ver elini Dixie.”

Janie’nin aklına güvenlik konusu geldiğinde, iki yanı palmyeli yolu yarılamışlardı bile. Belki de bu yabancı adam bir şeylerin peşindeydi? Ama burası, dükkânla evin ortasındaki bu karanlık yol, korkusunu göstereceği yer değildi. Dahası, adam onun koluna girmişti. Bir an sonra, korkusu geçti. Tatlı Çörek yabancı değildi. Janie onu doğduğundan beri tanıyordu sanki. Daha ilk gördüğü an onunla nasıl rahat konuşabildiğine baksanıza! Bahçe kapısında adam şapkasına dokundu, kısacık bir iyi geceler sözünün ardından çekip gitti.

Janie sundurmaya oturup yükselen ayı seyretti. Az sonra ayın kehribar sıvısı yeryüzünü ıslatıyor, günün hararetini gideriyordu.

11

Janie, Hezekiah'ya Tatlı Çörek'i sormak istiyor ama adamın onu yanlış anlamasından korkuyordu; Tatlı Çörek'e ilgi duyduğunu sanabilirdi. Öncelikle, oğlan ona göre çok genç duruyordu. Yirmi beşinde falan olmalıydı, *kendisiyse* kırkına merdiven dayamıştı. Dahası, aman aman varlıklı bir hali yoktu. Belki de buralarda dolaşmasının nedeni kadının gönlüne girmek ve neyi var neyi yok soymaktı. Onu bir daha görmemesi Janie'nin hayrınaydı. Muhtemelen bir sürü kadınla düşüp kalkan, asla evlenmeyen bir tipti. İşin aslı Janie kararını vermişti; buraya bir daha ayak bastığında ona öyle soğuk davranacaktı ki oğlan bir daha buralara uğrayamayacaktı.

105

Tatlı Çörek, Janie'nin o küçük, kalkık burnuna geri dönmeden önce tam bir hafta bekledi. Öğleyi biraz geçmişti, Janie ile Hezekiah yalnızdı. Janie birinin kendini acındırmak istercesine, mırıl mırıl şarkı söylediğini duydu, kapıdan yana baktı. Tatlı Çörek kapıda durmuş bir gitarı akort eder gibi yapıyordu. Kaşlarını çatı ve hayali aletin akort mandallarını kurcaladı; aralarındaki mahrem şaka yüzünde gezinirken, gözünün ucuyla da kadını süzüyordu. Sonunda Janie gülümsedi, adam da do sesi çıkardıktan sonra gitarını kolunun altına sıkıştırıp kadının yanına gitti.

“İyi akşamlar, millet. Bugün biraz müzik dinlemek istiyceğini-
zi düşündüm ve aletimi yanımda getirdim.”

“Çılgın şey!” dedi Janie sevinçten ışıldayarak.

Tatlı Çörek övgüyü bir tebessümle kabullendi ve bir sandığın
üzerine oturdu. “Bennen bi Coca-Cola içmek isteyen?”

“Ben içiceğimi içtim,” dedi mantığının sesine kulak veren Janie.

“Bunun sil baştan yapılması gerekiyo, Bağyan Starks.”

“Nedenmiş o?”

“Çünkü o sefer düzgün yapılmadı. 'Kiah, bize buzluğun di-
binden iki şişe getirsene.”

“Seni son gördüğümde beri durumlar nassı, Tatlı Çörek?”

“Şikâyet edimem. Buna da şükür. Bu hafta dört gün çalıştım,
param da cebimde.”

“Karşımızda zengin biri var desene? Ee, bu hafta yolçu treni mi
alıyosun savaş gemisi mi?”

“*Sen* hangisini istersen. Tamamen sana bağlı.”

“Eh, madem ikram ediyosun, yolçu trenini alıyım bari. Havaya
uçsa bilem karada olurum hiç olmasa.”

“Eğer asıl istediğin oysa savaş gemisini seç. Nerde bulıcağımı
biliyorum. Geçen gün Key West'in orıda bi tane gördüm.”

“Nassı alıcaksın?”

“Öf ya, o amirellerin hepsi moruk. Sana bi gemi almamı hangi
moruk engelliyebilirmiş, sen yeter ki iste. O gemiyi onun altından
öle bi çekip alırım ki kendini bi anda bizim Peter gibim suyun
üstünde yürürken bulur.”

Akşam yine oyuna oturdular. Janie'yi dama oynarken gören
herkes şaşırdı ama hoşlarına da gitti. Üç dört kişi onun arkasında
durdu, hamlelerini yönlendirdi ve usturuplu bir biçimde onunla
dalga geçti. Sonunda herkes evine gitti; Tatlı Çörek hariç.

“Tükkânı kapıtabilirsin, 'Kiah,” dedi Janie. “Ben de çıkıyorum.”

Tatlı Çörek ona eşlik etti ve bu kez sundurmaya çıktı. Janie ona
oturmasını teklif etti, havadan sudan şeylere bol bol güldüler. On

bire doğru, Janie bir kenara kaldırdığı keki anımsadı. Tatlı Çörek mutfağın hemen dışındaki limon ağacına gidip birkaç limon kopardı, sularını sıktı. Böylece limonataları da oldu.

“Mehtap uyuyaraktan kaçırılmıyacak kadar güzel,” dedi oğlan bulaşıkları birlikte yıkayıp kaldırmalarından sonra. “Hadi balık tutmaya gidelim.”

“Balık mı? Gecenin bu vaktinde mi?”

“Neden olmasın? Mercanların toplandığı yeri biliyorum. Bu akşam gölün ordan geçerken gördüm. Olta kamışların nerde? Hadi gidip göle olta sallıyalım.”

Fenerin ışığında toprağı kazıp solucan çıkarmak ve gece yarısından sonra Sabelia Gölü'ne yollanmak öyle deliceydi ki Janie kendini kuralları hiçe sayan bir çocuk gibi hissetti. Olanlardan hoşlanmasının nedeni de buydu. İki üç balık yakaladılar, gün ağarmadan az önce de eve döndüler. Tatlı Çörek'i arka kapıdan gizlice çıkarınca, kasabadan muazzam bir sır saklıyormuş duygusuna kapıldı.

“Bayan Janie,” diye söze başladı Ezekiah ertesi gün, asık yüzle, “şu Tatlı Çörek'in seninнен eve kadar yürümesine izin vermemelisin. Korkuyosan, bundan sonra seni ben geçiririm.”

“Tatlı Çörek'in nesi varmış, 'Kiah? Hırsız falan mı yoksam?”

“Kimseden böyle bi şey duymadım.”

“Birilerinin canını yakmak için tabançalar, pıçaklar mı taşıyormuş?”

“Bugüne kadar birini toğradığını ya da kurşunladığını söyleyen çıkmadı.”

“Peki, o-o-onun karısı falan mı var yoksam? Gerçi bu da beni ilgilendirmez ya, neyse.” Yanıtı beklerken soluğunu tuttu.

“Hayır. Zaten kim açlıktan ölmek için evlenir ki Tatlı Çörek'nen, tabii onun gibim meteliğe kurşun atan biri diilse yani. Gerçi üstüne başına tikkat ediyö tabii. Amma o uzun bacaklı Tatlı Çörek'in derme çatma bi kulübesi bilem yok. Senin gibim biriy-

nen samimi olmak onun ne hattine ya? Kendime dedim ki, Bayan Janie'ye bunnarı söyliyim de haberi osun dedim."

"Peki, tamam, Hezekiah. Çok teşekkür ederim sana."

Ertesi gece Janie basamakları çıkarken, karanlık sundurmada oturmuş onu bekleyen Tatlı Çörek'i gördü. Hediye olarak yeni tutulup bir tele dizilmiş alabalık getirmişti.

"Ben temizlerim, sen kızartırsın, bi güzel yeriz," dedi, geri çevrilmeyeceğini bilen birinin güveniyle. Mutfığa gittiler, balığı ve top mısır ekmeğini hazırlayıp yediler. Sonra Tatlı Çörek izin falan almadan piyanoya gitti, *blues* çalıp söylemeye ve omzunun üstünden geriye gülücükler atmaya başladı. Müzik Janie'yi uyuşturdu, tatlı bir uykuya yuvarladı; onu uyandıran saçlarını tarayan ve tarakla derisindeki kepekleri kazıyan Tatlı Çörek oldu. Bu onu daha da rahatlatı ve mayıştırdı.

"Tatlı Çörek, nerden buldun o tarağı da saçlarımı taramıya koyuldun?"

"Yanımda getirdim. Bu gece saçlarına tokenmayı kafaya koymuştum, hazırlıklı geldim."

"Neden, Tatlı Çörek? Saçımı tarımanın *sana* ne faydası var? Bu *beni* rahatlatır, seni diil."

"Beni de rahatlatıyo. Saçlarını ellemeyi öle çok istiyodum ki bi haftadır doğru dürüst uyuyamıyorum. Ne kadar güzel. Yanağımı bi kumrunun kanadının altına dayamışım gibim."

"Hıh! Seni mutlu etmek de ne kadar kolaymış. Bu saçlar dünyaya geldiğim günden beri yanağıma değiy ve bi kerem bile heyecanlanmadım."

"Bana dediğinin aksini ben de sana diyecem – seni memnun etmek de feci zormuş. Her bahse varım, şu dudaklar bilem memnun etmiyo seni."

"Çok doğru, Tatlı Çörek. Öylece yüzümde duruyolar, ben de onnarı gereklikçe kullanıyorum amma benim için hiçbi özelliği yok."

“Vah! Vah! Vah! Eminim aynıya bakıp gözlerinin keyfini de sürmüyorsunuz sen. O gözlerin bütün tadını çıkarmayı başkalarına bırakıyorsunuz, kendine hiçbir şey ayırmıyorsunuz.”

“Yo, aynada onnara hiç bakmam. Onnardan zevk alan biri varsa bilem bunu bana hiç söylemedi.”

“Gördün mü? Dünya avçunun içinde ve senin bundan haberin bilem yok. Amma bunu sana söyleyenin ben olduğuma memnunum.”

“Bunnarı bi sürü kadına söylemişindir heralde.”

“Ben Musevi olmıyanların Havari Pavlus'uyum. Onnarı aydınlatırım, ayrıçana da gösteririm.”

“Tahmin etmiştim.” Janie esnedi, kanepeden kalkmaya hazırlandı. “Kafamı kaşıyarakktan öle bi uykumu getirdin ki yatağı nassı bulcam bilmem.” Doğrulup kalktı, bir yandan da saçlarını topladı. Adam kıpırdamadı.

“Hayır, uykun falan gelmedi Bağyan Janie. Yannızca gitmemi istiyosun. Serserinin ve pezevengin teki olduğuma ve de bennen yeterince vakit kaybettiğine karar verdin.”

“Hadi amma, Tatlı Çörek! Bunu da nerden çıkardın?”

“N'aptığımı söylüyince bana bakma biçiminden. Suratın öle korkuttu ki beni, tüylerim tiken tiken oldu.”

“Yaptığın ya da söylediğin hiçbir şeyi kızmış diilim. Tamamen yannış anlamışsın. Hiç de kızgın diilim.”

“Bunu biliyorum, bu da beni utandırıyor. Benden tiksindin. Yüzün burda kaldı amma sen başka bi yere gittin. Peki, bana kızmadın. Kızsaydın sevinirdim çünkü o zaman gönlünü almak için bi şey yapabilirdim. Oysa bölesi—”

“Benim neyden hoşlaşıp neyden hoşlaşmadığım senin için fark etmez ki, Tatlı Çörek. Bu hanım arkadaşını ilgilendirir. Ben yannızca ölesine bi arkadaşınım.”

Janie ağır adımlarla merdivene doğru yürüdü, Tatlı Çörek oturduğu yerden kıpırdamadı, koltuğuna yapışmış gibiydi, kalkarsa

oraya bir daha hiç oturamayacağından korkuyordu sanki. Sertçe yutkundu ve kadının arkasından baktı.

“Bunu sana açıklamıya hiç niyetim yoktu, en azından şindilik, amma bilesin ki bana şu şekilde davrandığını görmektense bi kurşun yemeyi tercih ederim. Beni kovmaktan beter ettin.”

Tırabzan babasına ulaşmış olan Janie hızla arkasını döndü ve bir an, vahiy almış bir peygambermişçesine aydınlandığı duygusuna kapıldı. Bir sonraki düşünce, beynine bir balyoz gibi indi. Sırf şu ânı kurtarmak için aklına geleni söylüyor, beni avucuna aldığı, ona güveneceğimi sanıyor. Bir sonraki düşünce onu tonlarca ağırlığında, buz gibi bir nafilelik duygusunun altına gömdü. Benden daha genç oluşundan yararlanıyor. Bu yaşlı budalaya kahkahalarla gülecek. Ah, sırf ona inanabilmek için on iki yaş daha genç olmak uğruna neler vermezdim!

“Ay, Tatlı Çörek bu gece bunnarı söylüyorsun çünkü balıknan mısır ekmeğinin tadı damağında. Yarın fikrin değişir.”

“Hayır, değişmez. Kendimi tanıyorum.”

“Hem mutfaktayken bana söylediğin bi şeyden annadığım göre senden on iki yaş büyüğüm.”

“Onu da düşündüm ve kendimi vazgeçirmeye çalıştım lakin faydası olmadı. Senin varlığın bana öle bi zevk veriy o ki gençliğim falan aklıma bilem gelmiyo.”

“İnsannarın çoğu için feci önemli bi şey bu, Tatlı Çörek.”

“Bu tür şeyler uygun karşılanmayabilir amma yaşın aşknan hiç-bi alakası yoktur.”

“Eh, yarın güneş doğunca ne düşüneğini öğrenmek isterim doğrusu. Bunnar gece düşünceleri.”

“Senin kendi fikirlerin var, benim de kendi fikirlerim. Seninkilerin yanlış olduğuna bi dolarına bahse girerim. Amma sanırsam sen paraynan kumar oynamıya da korkan birisin.”

“Bugüne kadar oynamadım, tamam. Amma yaşlıların dediği gibim, daha ölmedim. Nelere kadir olduğumu bilemeyiz.”

Adam birden kalkıp şapkasını aldı. "İyi geceler, Bağyan Janie. Göründüğü kadarıynan sohpetimiz ot köklerinden başlayıp ta çam ağaçlarına geldi. Hoşça kal." Koşarcasına çıkıp gitti.

Janie tırabzan babasına yaslanıp öyle uzun bir süre düşüncelere daldı ki az kaldı orada uyuyakalacaktı. Yine de yatağa girmeden önce aynada ağzına, gözlerine ve saçlarına alıcı gözle baktı.

Ertesi gün evde ve dükkânda Tatlı Çörek'in aleyhinde düşünceler üretmek için kafa patlatıp durdu. Zihninde onu alay konusu bile yaptı, onunla ilişkisinden az da olsa utandı. Ancak her birkaç saatte bir, bu mücadeleyi sil baştan vermesi gerekiyordu. Ne kadar çabalasa da onu kendisi için sıradan, herhangi bir erkek yapamıyordu. Adam kadınların aşk hakkındaki düşüncelerinin cisimleşmiş haliydi sanki. Bir çiçek, bir armut ağacının baharda açan çiçeği için arı neyse, o da oydu. Yürürken, ayaklarıyla ezip dünyanın raiyasını çıkarır gibiydi. Attığı her adım aromatik, şifalı otları eziyordu. Bedeninden baharatlar sarkıyordu. O, Tanrı'ya bir bakıştı.

111

Tatlı Çörek o gece gelmedi, Janie de yatakta yatıp onu küçümseyormuş gibi yaptı. "Baksana, etrafta soytarı falan gibim dolanıp duruyo. İyi ki soğuk davrandım ona. Sokaktan çıkıp gelmiş bi zenci süprüntüynen ne işim olur ki? Kadının biriynen yaşadığına, beni de aptal yerine koyduğuna her bahse varım. Şükür ki tam vaktinde ayıktım." Bu şekilde kendini avutmaya çalıştı.

Ertesi sabah sokak kapısının vurulmasıyla uyandı ve açınca karşısında Tatlı Çörek'i buldu.

"Selam, Bağyan Janie. Umarım uyandırmışımdır seni."

"Tabii ki de uyandırdın, Tatlı Çörek. Hadi gir içeri de şapkanı çıkar. Sabahın köründe n'apıyosun burda?"

"Erkenden gelip sana gündüzlük düşüncelerimi söylüyim dedim. Annadım ki gündüzki hislerimi bilmen gerekiyo. Gece olunca ne desem aklın yatmıyo."

"Deli! Böle şafak vakti bunun için mü geldin?"

"Aynen. Sana annatılması ve de gösterilmesi lazım, ben de ay-

nen öle yapıyorum. Ayrıca sana biraz da çilek topladım. Sevdiğini tahmin ettim.”

“Tatlı Çörek, sennen ne yapıcım bilmiyorum. Çılgının tekisin. En iyisi sana kahvaltı hazırlıyorum.”

“Vaktim yok. Çalışmam gereken bi işim var. Sekizde Orlandah’ya dönmüş olmalıyım. Sonna görüşürüz, bol bol konuşuruz.”

Fırladığı gibi yola düştü, gözden kayboldu. O akşam Janie dükkândan döndüğünde, adam sundurmadaki hamağa yatmış, şapkasını yüzüne kapamış, uyuyor numarası yapmaktaydı. Janie ona seslendi. Tatlı Çörek duymamış gibi yaptı. Daha da yüksek sesle horlamaya başladı. Janie hamağa gidip onu sarstı, adam da onu yakalayıp kucağına çekti. Janie, biraz sonra, adamın onu kucağına iyice yerleştirmesine izin verdi; bir süre öylece yattılar.

“Tatlı Çörek, seni bilmem amma ben acıktım, hadi gidip bi şeyler yiyelim.”

İçeriye girdiler, mutfaktan yükselen kahkahaları bütün eve yayıldı.

Janie ertesi sabah Tatlı Çörek’in onu neredeyse soluksuz bırakan öpücükleriyle uyandı. Elinden kaçıp gitmesinden, kuş olup uçmasından korkuyormuşçasına kadına sarılıyor ve okşuyordu. Sonra, işe vaktinde yetişebilmek için alelacele giyinmesi gerekti. Kadının kahvaltı hazırlamasını falan istemiyordu. Onun dinlenmesini istiyordu. Yataktan çıkmamasını istiyordu. Janie’nin yüreğiye ona kahvaltı hazırlamak istiyordu. Ama o gittikten sonra, uzun bir süre yatakta kaldı.

Gözeneklerinden öyle çok şey sızmıştı ki, Tatlı Çörek sanki hâlâ oradaydı. Janie onu hissedebiliyor, odanın havasında, az yukarıda salınarak dolaştığını âdeta görebiliyordu. Edilgin bir mutlulukla dolu uzun bir sürenin sonunda yataktan inip camı açtı ve bıraktı Tatlı Çörek bir sıçrayışta dışarıya çıksın, rüzgârın sırtına bindiği gibi gökyüzüne yükselsin. Bir şeylerin başlangıcıydı bu.

İkinci serinliğinde, özellikle âşıklara yollanan cehennem zebanisi Janie'nin kulağına erişti. Kuşku. Koşulların sunduğu bütün korkular ve yürek yoklamaları ona dört bir yandan saldırdı. Bu onun için yeni bir duyguydu ama bir hayli can yakıcıydı. Janie'nin yüreğine bir tek Tatlı Çörek su serpebilirdi! O gece adam dönmedi, ertesi gece de görünmeyince, Janie cehennem çukuruna düştü ve hiç ışığın olmadığı dokuzuncu karanlığa yuvarlandı.

Dört gün sonra akşamüstü, Tatlı Çörek sürdüğü döküntü bir arabayla çıkageldi. Arabadan bir geyik misali atladi ve dizginini dükkânın sundurmasındaki kazıklardan birine bağlıyormuş gibi yaptı. Tebessümü hazır! Janie ona tapıyordu, aynı zamanda da ondan nefret ediyordu. Ona bu kadar acı çektirdikten sonra nasıl böyle sırtarak, olanca sevimliliğiyle çıkıp gelebiliyordu? Adam kapıdan girerken onun kolunu çimdikledi.

“Seni içine atıp götürebilceğim bi şeynen geldim,” dedi o mahrem kıkırtısıyla. “Hadi kap şapkanı, tabii şapka takıyosan. Alışverişe gidiyoruz.”

“Belki unutmuştundur, Tatlı Çörek, amma her türlü bakkaliyeyi ben zaten burda, bu dükkânda satıyorum.” Janie soğuk davranmaya çalışıyor ama kendine rağmen gülümsüyordu.

“Bu sefer istediğimiz şeyleri diil. Senin sattığın bakkaliye sıradan insannar için. Bu kez *senin* için alışveriş edicez. Kilisedeki pazar okulunun büyük pikniği yarın –unuttun, diil mi?– biz de şahane bi sepetnen bizzat orda olucaz.”

“Bundan pek emin diilim, Tatlı Çörek. Bak ne diyecem. Sen eve gidip beni orda bekle. Bi dakkaya gelirim.”

Uygun vaktin geldiğine karar verince arka kapıdan sıvıştı ve Tatlı Çörek'e katıldı. Kendini kandırmanın âlemi yoktu. Muhtemelen adam yalnızca kibarlık gösteriyordu.

“Tatlı Çörek, o pikniğe sennen gitmemi cidden istiyo musun, emin misin?”

“Seni götürücek parayı toplıcam diye çırpınıp durdum –tam iki

hafta üst üste köpek gibim çalıştım– bu da gelmiş benimle gitmek istiyo musun diye soruyo! Winter Park’a ya da Orlandah’ya gideriz, ihtiyacın olabilecek şeyleri alırız diyerekten şu arabayı bulana kadar anamdan emdiğim süt burnumdan geldi, şimdi kadın karşıma geçmiş onunnan gitmek ister miyim diye soruyo!”

“Sinirlenme, Tatlı Çörek. Yannızca bi şeyleri sırf nezaketen yapmanı istemem de. Götürmek istediğin başka biri varsa, benim içün mahsuru yok.”

“Hayır effendim, var. Mahsuru olmasaydı bunu söylemezdin. Yürekli ol ve açık konuş.”

“Şey, pekâlâ, Tatlı Çörek. Sennen orıya gitmeyi deli gibi isterim, amma – ah, Tatlı Çörek, bana karşı sakın sahte tavırlar takınma!”

“Janie, yalan söylüyosam Tanrı canımı alsın. Şu dünyada senin eline su dökebilecek tek bi kişi yok, inan. Cennetin anahtarı sende.”

12

Kasabanın bazı şeyleri fark etmesi ve öfkeden kudurması, piknikten sonra oldu. Tatlı Çörek ile Bayan Starks, Belediye Başkanı'nın karısı! Elde edebileceği onca erkek varken, Tatlı Çörek gibi biriyle gönül eğlendirmek! Dahası, Joe Starks öleli dokuz ay bile olmadı ama bu, piknikte pembe ketenler içinde kırıtıp duruyor. Kiliseye gelmeyi de kesti. Tatlı Çörek'le birlikte arabaya atlayıp Sanford'a gitmiş, hem de tepeden tırnağa maviler içinde! Rezalet. Ayağında yüksek ökçeli ayakkabılar, başında on dolarlık şapka! Genç kız havalarında; Tatlı Çörek öyle istediği için de hep mavi giyiyor. Zavallı Joe Starks. Mezarında dönüp duruyordur garibim. Tatlı Çörek ile Janie ava çıkmışlar. Tatlı Çörek ile Janie balık tutmaya gitmişler. Tatlı Çörek ile Janie film izlemeye Orlando'ya gitmişler. Tatlı Çörek ile Janie dansa gitmişler. Tatlı Çörek, Janie'nin bahçesinde çiçek tarhları yetiştiriyor, bahçeye tohumlar ekiyor. Yemek odasının penceresinin önündeki, kadının oldum olası hoşlanmadığı ağacı kesiyor. Bütün sahiplenme işaretleri tamam. Tatlı Çörek ödünç aldığı arabada Janie'ye araba sürmeyi öğretiyor. Tatlı Çörek ile Janie sundurmada bütün öğleden sonra, etrafta hiç kimse yokmuş gibi dama oynuyorlar; konken oynuyorlar; Florida usulü yazı tura atıyorlar.

“Pheoby,” dedi Sam Watson bir gece yatağa girer girmez, “an-nadığım kadarıynan senin kanka şu Tatlı Çörek’nen harbi sıkı fıkı oldu. Başta inanmamıştım.”

“Ah, ciddi bi şey diil. Onun akıı asıl Sanford’daki o cenazecide bençe.”

“Adamı önemsiyo olmalı çünkim bugünlerde acayip iyi görünüyo. Yeni giysiler, nerdeyse her gün değışen saç modelleri falan. İnsan saçınnan durup dururken uğraşmaz. Saçını böyle habire tarıyan bi kadın görürsen, anna ki şu ya da bu erkek uğruna tarıyo.”

“Ya da canı öle istediğı için tarıyodur; öte yandan, Sanford’da çok iyi bi kısmet yakaladı. O adamın karısı ölmüş, ayrıcana Janie’yi götürebiliceğı harika bi evi var – dayalı döşeli. Joe’nun bıraktığından çok daha iyi bi ev.”

“Ne yap et onun gözlerini aç çünkim Tatlı Çörek onun elinde avcunda ne varsa yiyip bitircek. Sanırsam adam bunun peşinde. Joe Starks’ın bin bir emeklen kazandıklarını bu ikisi har vurup harman savuracaklar.”

“Öle görünüyo. Amma sonuçta, özgür bi kadın o. Ne yapmak istediğini şimdiye çoktan annamıştır.”

“Bugün erkekler koruda bundan bahsediyodu, onu da Tatlı Çörek’i de yerden yere vurdular. Adamın şimdi ona mahsustan para harcadığını söylüyolar, ilerde kadın da bütün parasını ona harcasın diye.”

“Vay! Vay! Vay!”

“Onnar aynen böyle görüyo işte. Belkim işler onnarın dediğı kadar kötü diildir amma konuşulanlara bakarsan durum kadın açısından bayağı kötü.”

“Buna kıskançlık ve kötü niyet denir. O adamların bazıları fırsatını bulsa Tatlı Çörek’i yapmaklan suçladıkları şeyin aynısını yapar.”

“Rahip diyo ki, Tatlı Çörek onun kiliseye gitmesine izin vermiyomuş çünkim sadaka kutusuna atacağı bozukluklan benzin

alıyomuş. Ve kadını kiliseden uzak tutuyomuş. Her niyse, o senin en yakın arkadaşın, onnan ilgilenmen gerek. Çaktırmadan uyar ki, gözü açılsın ve Tatlı Çörek onu soymıya çalışıyorsa fark etsin. O kadını severim ve sonunun Bayan Tyler gibim olması hiç istemem.”

“Ay, yüce Tanrım, sakın! Yarın ilk iş orıya gidip Janie’ynen konuşucam. Ne yaptığının farkında diil, hepsi bu.”

Ertesi sabah Pheoby salına salına Janie’nin evine yollandı; komşunun bahçesine dalan bir tavuk gibi. Rastlaştığı herkesle durup konuştu, yoldan ayrılıp birkaç dakikalığına bir iki sundurmaya uğradı – kıvrıla büküle ilerledi. Böylece asıl hedefine tesadüfen ulaşmış gibi görünecekti ve yol boyunca ona buna açıklama yapmak zorunda kalmayacaktı.

Janie onu gördüğüne sevinmiş gibi davrandı, Pheoby de bir süre sonra doğruca konuya girdi. “Janie, herkesler şu Tatlı Çörek’in seni hiç alışık olmadığın yerlere sürükleyip durmasını konuşuyo. Beyzbol maçları, avlanmalar, balık tutmalar. Sen bundan çok daha kaliteli bi ortama alışkınsın. Her zaman havan yerindeydi.”

“Jody soktu beni o havalara. Ben diil. Bak, Pheoby, Tatlı Çörek’in beni istemediğim yerlere sürüklediği yok. Ben oldum olası sağda solda gezinmek istiyodum amma Jody izin vermiyordu. Tükkânda diilsem, evde kollarımı kavuşturup oturmamı istiyodu. Ben de oturdum, duvarlar üstüme üstüme gelirken ve içimdeki tüm yaşamı çekip alırken, öylecene oturdum. Pheoby, şu eğitimli kadınların oturup düşünecek dünya kadar şeyleri var. Birileri onnara oturup kafa yoracak şeyler öğretmiş. Zavallı bana kimse bi şey öğretmedi, o yüzden boş boş oturmak beni kaygılandırıyor. Bi işe yarımak, faydalı bi şeyler yapmak istiyorum.”

“Amma Janie, Tatlı Çörek hapisane kaçkını diil, tamam, lakin meteliğe kurşun atıyo. Sırf paranın peşinde olmasından korkmuyo musun – senden daha genç olmasından?”

“Bugüne kadar benden bi peni bilem istemedi; ayrıcana, diye lim ki malı mülkü çok seviyo, eh, bizden bi farkı yok dimektir. Et-

rafımda kuluçkaya yatan bütün o yaşlı başlı adamların hepsi aynı şeyin peşinde. Kasabada üç dul kadın daha var, neden onnarı tavlamıya çalışmıyorlar? Çünkü onnarin parası pulu yok da ondan.”

“Millet seni dışarlarda rengârenk giysilernen görüyo ve merhum kocana yeterinçe saygı göstermediğini düşünüyö.”

“Acı çekmediğime göre neden yas tutacaktım? Tatlı Çörek maviyi bana çok yakıştırıyo, ben de giyiyorum. Jody ömrü hayatında benim için tek bi renk bilem seçmedi. Cümle âlem matem için siyahlan beyazı uygun görürken, Joe görmezdi. Dolayısıyla ben matem kıyafetlerini onun hatırına giymiyodum. Başkaları için, sizler için giyiyodum.”

“Her neyse, kendine dikkat et, Janie ve senden yararlanmalarına izin verme. Bu genç adamların daha yaşlı kadınlarla neden düşüp kalktığını bilirsin. Genellikle kadını sağabildikleri kadar sağlarlar, sonra da darı tarlasına dalan hindiler gibim gözden kaybolurlar.”

“Tatlı Çörek’in lafları hiç de böyle diil. Benimnen kalıcı bi ilişki planlıyo. Kararımızı verdik, evlenicez.”

“Janie, sen özgür bi kadınsın, umarım ne yaptığını biliyosundur. Ve cidden, umarım yaşlandıkça şuurunu yitiren bunaklardan diil-sindir. Şu Sanford’daki adanman evleniyo olaydın, içim çok daha rahat edicekti. Onun da seninkilere katıcak bi şeyleri var, eh, daha ne olsun. Ayırçana eli yüzü düzgün bi adam.”

“Yine de Tatlı Çörek’nen olmayı yeğlerim.”

“Şey, madem kararını verdin, kimse bi şey yapamaz artık. Amma bilesin, çok büyük bi riske giriyosun.”

“Daha önce aldığım riskten daha büyük diil, daha doğrusu evlenmiye kalkışan herkesinki kadar. Evlilik insannarı daima değiştirir, bazen de o kişinin bilem habersiz olduğu pislikleri ve gaddarlıkları ortaya çıkarır. Bunu sen de biliyosun. Belkim Tatlı Çörek de böyle olıcak. Belkim de olmayacak. Her neye, onu bi denemeye hazırım, bunu istiyorum.”

“Ne zaman harekete geçiyosunuz peki?”

“Onu bilmiyoruz işte. Tükkânı satmak geriyecek, sonra da bi yere gidip evlenicez.”

“Neden satıyosun tükkânı?”

“Çünkü Tatlı Çörek, Jody Starks diil; kalkıp da Jody Starks olmıya çalışırsa tam bi fiyasko olur. Ne var ki onunnan evlendiğim dakika millet kıyaslamıya başlayacak. Onun için de başka bi yere gidip her şeye Tatlı Çörek’in istediği şekilde başlaycaz. Bu bi iş teklifi diil, servet ve unvan avı da diil. Bu tamamen bi aşk oyunu. Bugüne kadar nenemin istediği gibi yaşadım, şimdi de kendi hayatımı yaşıycam.”

“Bunnan ne kastediyosun, Janie?”

“Nenem insannarın, yani siyah insannarın canları istediği zaman oturamadığı, kölelik günlerinde doğmuş. Bu yüzden, sundurmada beyaz bi hanım gibim oturmak, nenem için feci harika bi şeydi. Benim için de aynen bunu istiyodu – bedeli ne olursa olsun. Yüksek bi iskemleye çıkmak ve orda oturmak. O tabureye çıktıktan sonra ne yapılıcağını ya da yapılmıyacağını düşüncek vakti olmadı. Amaç, orıya çıkmaktı. Ben de bana tembihlediği gibim o yüksek tabureye çıktım, amma inan Pheoby, orda yaşama sevincimi öyle bi yitirdim ki az kaldı ölüyodum. Bana, dünya dışarda avaz avaz haykırırken, ben daha yerel haberleri bilem okuyamıyomuşum gibim geliyodu.”

“Belkim öyledir, Janie. Öte yandan, bunu ben de bi yıllığına şahsen tecrübe etmeyi çok isterdim. Bulunduğum yerden bakınca, orası cennet gibim görünüyö.”

“Tahmin ederim.”

“Her neyse, gözünü dört aç, Janie, böyle tükkânı satmalar, yabancı bi erkeknen çekip gitmeler falan. Bak Annie Tyler’a n’oldu. Elinde avcunda ne varsa satıp Sıçrayan denen o oğlannan Tampa’ya gittiydi. Bence bunu bi düşünmelisin.”

“Tabii ki de düşünmeliyim. Yannız ben Bayan Tyler diilim,

Tatlı Çörek de Sıçrayan diil, ayrıçana benim için yabancı biri de diil. Daha şindiden evli gibiyiz zaten. Yannızca ortalığa saçmıyorum. Bi tek *sana* annatıyorum.”

“Merak etme, bi tavuk gibiyimdir. Bilirsin, tavuklar su içer amma çış yapmaz.”

“Ah, konuşmıycağını biliyorum. Gerçi utandığımızdan falan diil. Ortalığı velvileye vermiye henüz hazır diiliz, hepsi bu.”

“Bunu dillendirmemeklen doğru yapıyosun, Janie, çünkim feci büyük bi riske giriyosun.”

“Öle göründüğü kadar büyük bi risk diil, Pheoby. Tatlı Çörek’ten büyüğüm, evet. Amma asıl yaş farkını yaratanın düşünme biçimi olduğunu öğretti bana. İki kişi aynı şekilde düşünüyorsa, gül gibim geçinip giderler. Bu yüzden, başlangıçta yeni fikirler düşünmem, yeni kelimeler söylemem gerekti. Ben buna alıştıktan sonra gayet güzel geçinir olduk. Bana genç kızlık dilimi sil baştan öğretti. Tatlı Çörek’in düğünde giyeyim diye bana aldığı yeni, mavi saten elbiseyi bi görsen. Yüksek topuklu kunduralar, kolye, küpeler; üzerimde görmek istediği *her şey*. Yakınlarda bi sabah, ki inan uzun sürmiyecek, uyanıp beni arıycaksın ve ben gitmiş olıcam.”

13

Jacksonville. Tatlı Çörek'in mektubunda Jacksonville yazıyordu. Oradaki demiryolu atölyelerinde daha önce de çalışmıştı ve eski patronu onu bir sonraki maaş gününde yeniden işe alma sözü vermişti. Janie'nin daha fazla beklemesine gerek yoktu. Yeni mavi elbiseni giy, seninle trenden iner inmez evlenmek niyetindeyim. Acele et, hemen gel, çünkü seni düşünmekten şeker olup erimek üzereyim. Hadi, bebeğim, Tatlı Çörek babacığın sana istese de asla kıyamaz!

121

Janie'nin treni günün öyle erken saatinde yola çıktı ki kasabalar pek bir şeye tanık olamadı ama onu görebilen birkaç kişi, sürüyle tanıgın pabucunu dama attı. Kadının hakkını teslim etmeliydiler, harika görünüyordu, oysa böyle yapmaması gerekirdi. İnsanın içini bu kadar arzuyla dolduran bir kadını sevmek zordu.

Tren kendi ritmine uyarak ve parlak çelik raylarda dans ederek kilometrelerce ilerledi. Makinist arada bir düdüğünü öttürüyor, önünden geçtikleri şehirleri selamlıyordu. Derken tren sürünerek Jacksonville'e ve Janie'nin görmek, öğrenmek istediği bir sürü şeye ulaştı.

Tatlı Çörek yeni, mavi takım elbisesiyle eski, büyük istasyondaydı, kadını kaptığı gibi doğruca bir vaizin evine sürükledi. Son-

ra da hiç vakit kaybetmeden, iki haftadır tek başına uyuduğu ve Janie'nin gelmesini beklediği odaya götürdü. Bunu hiç görmediğiniz bir kucaklaşma, öpüşme ve malum oynama faslı izledi. Bu Janie'yi öyle mutlu etti ki kendinden korktu. Evden çıkmadılar, o gece dinlendiler, ama ertesi akşam bir gösteriye gittiler, ardından tramvayla etrafta dolaştılar, biraz da satın alacakları eşyalara göz attılar. Tatlı Çörek her şeyin parasını cebinden harcıyordu, onun için de Janie ona gömleğinin içine, teninin hemen üstüne iğnelerlediği iki yüz dolardan bahsetmedi. Pheoby parayı yanına alması için ısrar etmiş, ne olur ne olmaz diyerek gizli tutmasını tembihlemişti. Bilet parasından artan on dolar, cüzdanındaydı. Bıraktı, Tatlı Çörek bütün parasının bu olduğunu sansın. İşler Janie'nin düşündüğü gibi gitmeyebilirdi. Trenden indiğinden beri içinden sürekli Pheoby'nin öğütlerine gülüyordu. Bir ara, duygularını incitmeyeceğinden emin olduğunda, bunu gülerek Tatlı Çörek'e de anlatmak niyetindeydi. Evlendikten bir hafta sonra Pheoby'ye üzeri resimli bir kartpostal gönderdi.

O sabah Tatlı Çörek, ondan önce kalkmıştı. Janie'nin hâlâ uykusu vardı, adama kahvaltıda kızartmak üzere biraz balık almasını söyledi. O gidip gelene kadar Janie de uykusunu alırdı. Tatlı Çörek tamam dedi, Janie de arkasını dönüp uyumayı sürdürdü. Uyandığında Tatlı Çörek hâlâ ortada yoktu, saat vaktin ilerlediğini gösteriyordu, bunun üzerine kalkıp elini yüzünü yıkadı. Belki de adam aşağıda, mutfaktaydı, o biraz daha uyusun diye kahvaltı hazırlıyordu. Janie alt kata inince ev sahibesi onu ısrarla bir fincan kahve içmeye davet etti çünkü dediğine göre kocası ölmüştü ve sabah kahvesini tek başına içmek çok ağırla gidiyordu.

"Kocan bu sabah işe mi gitti, Bayan Woods? Evden çıkmalı epiy oldu da. Eh, biz de biraz yarenlik ederiz, öyle diil mi?"

"Ah, evet, elbette, Bayan Samuels. Bana Eatonville'deki bi arkadaşımı hatırlatıyosun. Evet, bize aynen onun gibim tatlı ve dostça davranıyosun."

Böylece Janie kahvesini içti ve ev sahibesine başka bir şey sormadan odasına döndü. Tatlı Çörek şehirde fellik fellik balık arıyordu herhalde. Janie ötesini berisini düşünmemek için, kafasını bu olasılıkla doldurmaktaydı. Saatin on ikiyi vurduğunu duyunca kalkıp giyinmeye karar verdi. İşte o zaman iki yüz doların yerinde yeller estiğini gördü. Çengelli iğneli küçük bez kese sandalyenin üzerinde, giysilerinin altında duruyordu ve bütün odayı aramış olmasına karşın, para ortada yoktu. Paranın, pembe ipek kombinezonuna iğnelediği o küçük keseden başka hiçbir yerde olamayacağını daha en baştan biliyordu. Ama odayı arama faaliyeti onu meşgul etmiş, oyalamıştı; hep aynı yerde dönüp dursa da hareket etmek iyi gelmişti.

Ancak ne kadar kararlı olursan ol, tek bir yerde, şeker kamışı öğüten bir at misali dönüp duramazsın. Janie de sonunda bir yere oturup odayı süzdü. Otur, bakın. Odanın içi bir timsahın açık ağzına benziyordu – bir şeyleri yutmak için ardına kadar açılmıştı. Pencerenin dışındaki Jacksonville, onu gökyüzünün bağrına yuvarlanıp gitmekten alıkoyacak bir çite ihtiyacı varmış gibi görünüyordu. Şehir herhangi bir şeye kucak açamayacak kadar büyüktü, Janie gibi birine ise hiç mi hiç ihtiyacı yoktu. Bütün gün ve gece endişeyle kıvrandı; zamanın geçmesinden korkan bir kemik gibi.

Sabahın ilerleyen bir vaktinde, Annie Tyler ile Sıçrayan zihnini ziyarete geldi. Elli ikisinde, güzel bir ev ve sigorta parasıyla dul kalan Annie Tyler.

Yeni düzleştirilmiş, boyalı saçları ve yeni, rahatsız takma dişleriyle, bol pudranın ve kıkırdayıp durmanın kat kat ettiği, köselemsi cildiyle Bayan Tyler. Aşk serüvenleri, takım elbiseler, ayakkabılar, saatler ve bunun gibi şeyler almak için bütün parasını harcadığı, ergenliğin sonundaki ya da yirmilerinin başındaki oğlanlarla yaşadığı ilişkiler ve hepsinin de istediklerini alır almaz onu terk etmeleri. Sonra, nakit parasının tamamı eriyip gidince Sıçrayan çı-

kagelmış, kendinden öncekileri dolandırıcı ilan edip doğruca eve göz koymuştu. Kadını evi satmaya ve kendisiyle birlikte Tampa'ya gelmeye razı eden de oydu. Kasaba halkı kadını topallayarak dolaşırken görmüştü. Ayağına küçük gelen, yüksek ökçeli kunduraları iltihaplanıp şişmiş, yorgun ayaklarını cezalandırıyordu. Vücudu, karnını ta çenesinin altına iten, daracık korsesinin içine sıkıştırılmış, tıktırılmıştı. Ama gülerек ve kendinden emin bir biçimde çekip gitmişti. Janie kadar emin.

Derken, iki hafta sonra, kuzey hattında çalışan banliyö treninin hamalı ile kondüktörünün yardımıyla Maitland'de trenden indi. Saçları kırışmış, yol yol siyah, mavimsi ve kızılımsı tutamlarla dolmuştu. Saçlarında, ucuz boyanın olanca tahribatını görebiliyordunuz. Kunduralar çarpılıp bükülmüştü ve tıpkı çalışmaktan yıpranmış ayakları gibi sızlanıyordu. Korse gitmişti ve bu titrek, yaşlı kadının her yeri ayrı bir yere sarkıyordu. Görebildiğiniz her şey sarkıyor, sallanıyordu. Çenesi kulaklarının altına sarkıyor, kumaş kıvrımları gibi dalgalanarak boynundan aşağıya iniyordu. Göğüsleri, göbeği, kalçaları sarkıktı; bacakları katmanlar halinde bileklerine iniyordu. Kadın inliyor ama asla kıkırdamıyordu.

Kolu kanadı kırılmış, gururunu yitirmişti; ne olduğunu soranlara böyle diyordu. Sıçrayan onu sefil bir sokaktaki sefil bir evin sefil bir odasına götürmüş ve ertesi gün onunla evleneceğine söz vermişti. İki gün boyunca o odada kalmışlardı, sonra kadın bir sabah uyanınca Sıçrayan'ın da paranın da gittiğini görmüştü. Hemen çıkıp onu aramaya koyulmuştu, ama kendini öyle bitkin hissetmişti ki elinden pek bir şey gelmemişti. Tek öğrenebildiği, yeni hasat şarap için fazlasıyla eski bir fıçı olduğuydu. Ertesi gün açlık onu para bulmaya itti. Sokaklarda durup gülümsedi, gülümsedi, gelip geçene gülümseyerek yalvardı, sonra sadece yalvardı. Dünyanın sillesini yediği bir haftanın sonunda memleketlisi bir genç adam tesadüfen onu gördü. Adama olup biteni anlatamadı. Yalnızca trenden inince, birinin çantasını kapıp kaçtığını söyledi. Adam

doğal olarak ona inandı ve bir iki gün dinlenmesi için onu evine götürdü, sonra da bir dönüş bileti aldı.

Kasabalılar onu yatırdılar, gelip bakması için Ocala'daki evli kızına haber yolladılar. Kız becerebildiğince çabuk geldi ve son günlerini huzur içinde geçirmesi için Annie Tyler'ı alıp götürdü. Kadın ömrü boyunca bir şeyi beklemişti ve sonunda bulduğu o şey, onu öldürmüştü.

Bu olay pek çok resme dönüştü ve bütün gece Janie'nin yatağının etrafında asılı kaldı. Her halükârda, o Eatonville'e dönüp alay ve acıma konusu olmayacaktı. Cebinde on, bankada da bin iki yüz doları vardı. Ama, ah yüce Tanrım, Tatlı Çörek'in başına bir şey gelmiş olmasına izin verme, beni de bundan habersiz koyma. Ve Tanrım, lütfen, benden başkasını sevmesine sakın izin verme. Belkim herkesin dediği gibim budalanın tekiyim, Tanrım, amma öyle yannızdım ki, bekleyip durdum. Biliyosun, yüce İsa. Çok uzun zaman bekledim.

125

Janie sızıp kaldı ama güneşin karanlıkta yolu seçebilmek için önden gönderdiği casuslarını görecektir şekilde, tam zamanında uyandı. Derken güneş dünyanın kapı eşiğinden içeriye şöyle bir göz attı ve kırmızı rengi kullanarak azıcık şaklabanlık yaptı. Hemen ardından da bunları çabucak bir yana bırakıp bembeyaz giysileriyle işine gücüne koyuldu. Ne var ki Tatlı Çörek yakında dönmezse Janie ilelebet karanlıkta kalacaktı. Yataktan çıktı, ama sandalye onu taşıyamadı. Yavaşça yere kaydı, başı sallanır sandalyede kaldı.

Bir süre sonra birinin kapının dışında gitar çaldığını duydu. Bayağı da iyi çalıyordu. Kulağa harika geliyordu. Ama melodinin de Janie kadar hüznü olduğunu duymak üzücüydü. Sonra, bu her kimse, şarkı söylemeye başladı. "Merhamet çanlarını çal. Günahkâr adamı eve çağır." Yüreği Janie'yi boğuyordu.

"Tatlı Çörek, sen misin?"

"Ben olduğumu gayet de iyi biliyosun, Janie. Neden kapıyı açmıyosun ki?"

Ama o asla beklemezdi. Gitarı ve sırtışıyla içeriye girdi. Gitar kırmızı, ipek bir kordonla boynundan sarkıyor, sırtışı bir kulaktan ötekine uzanıyordu.

“Zahmet edip bunça zamandır nerde olduğumu sorma, açıklmak benim görevim çünkim.”

“Tatlı Çörek, ben–”

“Yüce Tanrım, Janie, yerde ne işin var?”

Kadının başını ellerinin arasına aldı, kendisi de sandalyeye oturdu. Hâlâ hiçbir şey söylememişti. Tatlı Çörek onun başını okşayarak, yüzüne bakarak oturdu.

“Anıyorum. Para nedeniylen benden kuşkulandın. Parayı alıp kaçtığımı sandın. Seni suçlamıyorum amma durum sandığın gibim diil. Kız bebek doğmadı, annesi de öldü, işte paramızı ona harcadım. Sana daha önce de dedim ya, cennetin anahtarı sende. Bundan emin olabilirsiniz.”

126

“Yine de çekip gittin, bütün gün ve gece beni yalnız bıraktın.”

“Niyetim bu kadar uzun kalmak diildi, sebebi de Tanrı şahit, bi kadın hiç diildi. Sende beni elinde tutçak, hem de sımsıkı tutçak güç olmayaydı, seni Bayan Woods yapmazdım. Senden önce bi sürü kadın tanıdım. Amma sen dünyadaki bırak evlenmeyi, evliliği ağzıma aldığım tek kadınsın. Benden büyük olman hiç fark etmez. Bunu kafandan sil at artıkın. Şayet bi gün bi başka kadının ilgilenirsem, yaşı nedeniylen olmayacak. Nedeni, beni tıpkı senin tarzının elde etmesi olıcak – dolayısıyan ben de kendime engel olamaycam.”

Yere, kadının yanına oturdu, onu öptü, dudağının kenarını şakacıktan tutup çekti, ta ki gülümseyene dek.

“Buriya bakın, millet,” diye seslendi hayali bir izleyici topluluğuna. “Kardeş Woods az kaldı kocasından umudu kesiyomuş!”

Janie güldü, adama yaslandı. Sonra o da aynı seyirciye hitap etti: “Bağyan Woods kendine yeni ve genç bi horoz buldu amma o alıp başını bi yerlere gitti ve neriye gittiğini de söylemiyo.”

“Önceliklen karnımızı doyuralım, Janie. Sonna konuşuruz.”

“Önceliklen seni bi daha balık malık almıya yollamam.”

Kadının belini çimdikledi, söylediklerini duymazdan geldi.

“Bu sabah ikimizin de çalışması gerekmiyo. Bayan Samuels’e seslen de ne istiyosan hazırlasın.”

“Tatlı Çörek olup biteni bi an önce anlatmassan, kafanı bozuk para gibim yamulturum, haberin ossun.”

Tatlı Çörek kahvaltısını edinceye kadar kendini tuttu, sonra çenesi açıldı ve hikâyeyi aktardı.

Para, kravatını bağlarken gözüne ilişmişti. Almış, sırf merak-tan evirip çevirmiş ve kızartacakları balığı aranırken saymak üzere cebine atmıştı. Miktarı öğrenince heyecanlandı ve canı insanlara hava atmak istedi. Balık pazarını bulmadan önce, lokomotif deposunda birlikte çalıştığı birine rastladı. Laf lafı açtı ve Tatlı Çörek paranın birazını harcamaya karar verdi. Daha önce eline hiç bu kadar çok para geçmemişti, bu yüzden milyoner olmanın nasıl bir duygu olduğunu mutlaka tatmak istiyordu. Adamla birlikte demiryolu atölyelerinin yakınındaki Callahan’a gittiler, Tatlı Çörek o akşam herkese tavuklu ve erişteli, mükellef bir ziyafet çekmeyi kararlaştırdı.

127

Malzemeleri satın aldı, bir de gitarını getirecek birini buldular; böylece hep birlikte dans edebileceklerdi. Herkese haber yolladılar, davet ettiler. Onlar da geldi. Kızarmış tavukla, top ekmeklerle ve bir çamaşır leğenine doldurulmuş bol peynirli makarnayla dolu, uzun bir sofra kuruldu. Adam gitarın tellerini tıngırdatmaya başlayınca, insanlar doğudan, batıdan, kuzeyden ve Avustralya’dan gelmeye başladılar. Adam kapıda durdu ve bütün çirkin kadınlara içeriye *girmemeleri* için iki dolar verdi. İriyarı, vizon rengi bir kadın öylesine çirkindi ki girmesini engellemek için beş dolar bile gözden çıkarılabilirdi, adam da öyle yaptı.

Harika vakit geçirdiler, ta ki içeriye çetin ceviz olduğuna inanan bir adam girinceye kadar. Herif bütün tavukları didikliyor, itip

kakıyor, sırf ciğerlerle taşlıkları ayırmaya çalışıyordu. Onu sakinleştirmeyi beceremediler, bunun üzerine belki durdurabilir diyerek Tatlı Çörek'i çağırdılar. Tatlı Çörek onun yanına gitti, "Baksına, neyin var senin yahu?" diye sordu.

"Bana kimsenin bi şey vermesini istemiyorum. Hele ki payıma düşeni kimsenin elinden almam. Ben kendi payımı kendim seçerim." Doğruca tavuk yığınınına daldı, eşelemeyi sürdürdü. Bunun üzerine Tatlı Çörek'in tepesi attı.

"Sen de amma yüzüzümüştün ha. Bu ne çüret? Söylesene, daha önce *hangi* postaneye işedin sen? Öğrenmiye can atıyorum doğrusu."

"Ne demek istiyosun?" diye sordu adam.

"Şunu demek istiyorum – parasını benim ödediğim bi tavuğu böyle ittirip kaktıracak cesaret ança Amerika Birleşik Devletleri'nin bi devlet postanesini soymuş birinde bulunur. O tavuğun parası benden çıktı. Hadi, ikile bakalım. Bu gece canına okumassam, Tanrı da belamı versin."

Bunun üzerine, Tatlı Çörek'in küstah serserinin hakkından gelip gelemeyeceğini görmek için hep birlikte dışarıya çıktılar. Tatlı Çörek onun iki dişini döktü, adam da pılıyı pırtıyı toplayıp sıvıştı. Derken, iki kişi kavgaya tutuşmaya niyetlendi, Tatlı Çörek de onlara öpüşüp barışmalarını söyledi. Buna yanaşmadılar. Hapse girmeyi yeğlerlerdi ama ötekiler bu fıkirden hoşlanmıştı, onları zorla öpüştürdüler. Daha sonra ikisi de tükürdüler, öğürdüler, ellerinin tersiyle ağızlarını sildiler. Bir tanesi dışarıya çıkıp hasta bir köpek gibi biraz ot çiğnedi; bunu, öteki adamı öldürmemek için yaptığını söyledi.

Sonra, çalan müziğe eşlik edip bir ağızdan höykürmeye başladılar çünkü gitarıcı sadece üç parça çalabiliyordu. Tatlı Çörek gitarı aldı ve kendisi çaldı. Bu fırsata sevinmişti çünkü kendi gitarını rehineciye bıraktığından beri tellere dokunmamıştı; parayı, Janie'yle tanıştıktan kısa bir süre sonra onu gezdirmek için kiraladığı araba-

ya harcamıştı. Müziği öyle özlemişti ki. İşte o an, bir gitara sahip olması gerektiğini anladı. Hemen oracıkta gitarı satın aldı ve on beş doları peşin ödedi. Su içinde altmış beş dolar ederdi.

Gün ağarmak üzereyken parti sona erdi. Tatlı Çörek de koştura koştura taze karısına döndü. Zenginlerin neler hissettiğini öğrenmiş, iyi cins bir gitara sahip olmuş, cebinde on iki doları kalmıştı; şimdi tek eksiği, Janie'nin ona şöyle sımsıkı sarılması ve öpmesiydi.

"Karını feci çirkin buluyo olmalısın. İçeri girmesin diye ikişer dolar ödediğin o çirkin karılar en azından kapıya kadar gelmiş. Benim orıya kadar gelmeme bilem izin vermedin." Janie suratını astı.

"Janie, orda yanımda olman için bütün Jacksonville'i, yanında da eşantiyon olarak Tampa'yı seve seve verirdim. Tam üç kez gelip seni almıya yeltendim."

"Ee, neden gelip almadın peki?"

"Janie, benimden gelir miydin?"

"Tabii ki de gelirdim. Eğlenmeyi ben de senin kadar severim."

"Janie, çok istedim, inan acayip istedim, amma korktum. Seni kaybedicem diye ödüm koptu."

"Neden?"

"Onnar öyle ahım şahım tipler diildi. Bilirsin, demiryolu işçileriyken karılarıydı. O tür insannara alışık diilsin, tepenin atmasından, seni onnarnan muhatap ettim diye beni bırakmandan korktum. Amma yine de yanımda olmanı çok istedim. Evlenmemizden önce kafaya koyduydum, sana içimdeki avamlığı göstermiycem diye. Alışkanlıklarım depreşince kendi başıma gidicem, seni de gözden ırak tutucam. Orıya kendimden birlikte *seni de* sürüklemeye hiç niyetim yok."

"Buriya bak, Tatlı Çörek, bi daha beni bırakıp gidersen ve de bu şekilde eğlenirsen, sonna da buriya dönüp bana ne kadar düşünceli biri olduğunu söylersen, seni gebertirim. Annaşıldı mı?"

"Yani her şeye katılacaksın, öyle mi?"

"Öle, Tatlı Çörek, ne olursa olsun her şeye."

“Bunu öğrendiğim iyi oldu. Bundan böyle sen benim karımsın, kadınımsın ve bu dünyada ihtiyacım olan her bi şiyisin.”

“Umarım.”

“Ayrıcana, tatlım, şu iki yüz doları sakın dert etme. Gelicek cumartesi demiryolu deposunda mayış ödeme günü. Cebimdeki şu on iki doları ortaya sürücem ve o parayı hatta daha fazlasını kazanıcam.”

“Nasıl?”

“Tatlım, madem beni özgür bıraktın ve kendim hakkında her şiyi annatmam için açık çek verdin, ben de annatıcam. Sen Tanrı’nın yarattığı en usta kumarbaznan evlendin. İster iskambil olsun isterse zar. Elimde tek bi ayakkabı bağcığı bilem olsa, karşılığında koca bi tabakhane kazanabilirim. Keşke bi gün zar atışımı görebilsen. Amma bu sefer ağzına geleni söyleyen kaba saba adamlarnan oynıcam, onun için de orası senin yerin diil, amma geç kalmam, merak etme.”

130

Tatlı Çörek haftanın kalanını zar atarak geçirdi. Zarları yerde, halıda ve yatakta yuvarladı. Çömelip atıyor, bir sandalyeye oturup atıyor, ayakta durup atıyordu. Hayatında zarlara dokunmamış olan Janie için öyle heyecan vericiydi ki. Sonra adam iskambil destesini alıp karıyor, kesiyor, karıştırıp kesiyor, dağıtıyor, her eli dikkatle inceledikten sonra yeniden başlıyordu. Böyle böyle cumartesi geldi. Tatlı Çörek sabah erkenden çıkıp yeni bir sustalı bıçakla iki deste yıldız-amblemlı iskambil kartı aldı, öğleye doğru da Janie’den ayrıldı.

“Mayışlar az sonra dağıtılır. Paralar henüz cepteyken oyunu başlatmak istiyorum. Bugün aylaklık yok. Eve ya o paraynan dönücem ya da bi sedyeynen.” Şans getirsin diye Janie’nin kafasındaki et beninden dokuz tel kıl kesti ve mutlu mesut yola koyuldu.

Janie geceyarısına kadar endişelenmeden bekledi ama sonra korkmaya başladı. Yataktan kalktı, korkmuş ve sefil bir halde bir oraya bir buraya oturdu. Aklına bin bir türlü tehlike geliyor, kor-

kusunu artırıyordu. Bu hafta pek çok kez yaptığı gibi, yine kendine şaşıyordu; Tatlı Çörek'in kumarbazlığını öğrenmiş ve şoke olmamıştı. Adamın bir parçasıydı bu, dolayısıyla sorun değildi. Kendini, bunu eleştirmeye kalkışacak hayali kişilere kızarken buldu. Siz kendi işinize bakın, sizi ikiyüzlüler; başkalarını rahat bırakın. Tatlı Çörek'in azıcık para kazanmak istemesinin kime ne zararı var, siz o yalan dilinizlen sürekli bunu yapmıyo musunuz? Tatlı Çörek'in ayak tırnaklarının altında bilem sizin o sözde Hıristiyan yüreklerinizden daha çok iyi niyet var. O içi geçmiş dedi-koducuların *kocas*ı hakkında konuştuğunu hele bi duysun! Lütfen, İsa Hazretleri, o pis zencilerin Janie'nin sevdiceğini üzmesine izin verme. Üzerlerse, yüce Efendimiz, Janie'nin eline şöyle iyi bi silah ver ki hepsini tarasın. Tatlı Çörek'in bıçağı vardı, doğru, ama o sırf kendini korumak içindi. Tanrı şahit, Tatlı Çörek bir sineğe bile zarar vermezdi.

Janie kapıya hafifçe vurulduğunu duyduğunda, gün ışığı dünyanın çatlaklarından içeriye sızmak üzereydi. Bir sıçrayışta kapıya gidip ardına kadar açtı. Tatlı Çörek dışarıdaydı ve ayakta uyur gibiydi. Açıklaması güçtü fakat ürkütücü bir görüntüydü. Janie onu uyandırmak için kolundan tuttu, o da tökezleyerek odaya girdi ve yere yığıldı.

"Tatlı Çörek! Bebeğim! Neyin var, tatlım?"

"Bıçakladılar beni, hepsi bu. Ağlama. Hemen çıkar şu ceketini üstümden."

Tam iki kez bıçaklandığını söyledi; Janie onu soydu, her yerine iyice baktı ve yarayı iyi kötü bandajladı. Tatlı Çörek durumu çok kötüleşmediği sürece doktor çağırmasını tembihledi. Altı üstü biraz kan kaybetmişti işte.

"Tıpkı söylediğim gibi, paralarını üttüm. Geceyarısına doğru tam iki yüz dolar kazanmıştım ve ortada bi deste para olmasına rağmen, artıkn bırakmaya hazırlanıyodum. Parayı geri alabilmek için bi şans daha istediler, ben de biraz daha oynamak üzere

otururdum. Bizim Çifte Çirkin'in sıfırı tükettiğini, kavga çıkarmıya niyetlendiğini biliyodum, onun için hadi bi şans daha verim de belkim parasını geri kazanır dedim, eh, sonnadan cebindeki o usturaya davranırsa da artıkın canına okurum, dedim. Tatlım, zamanı ayak uyduran hiçbi erkek usturaynan vakit harcımaz. Sen usturaynan uğraşırken, sustalısı olan biri seni güzelçene doğrar. Çifte Çirkin o aleti ne kadar hızlı kullandığıynan övünüp dursa da ben neyin ne olduğunu bilirim.

“Velhasıl saat dörde doğru hepsini tertemiz ettim – daha ceplerinde bakkala gidicek para varken kalkıp giden iki adamla şansı yaver giden bi kişi hariç. Sonna bi kez daha iyi geceler demek için ayaklandım. Durum hiçbirinin hoşuna gitmemişti amma adil bi oyun olduğunun hepsi farkındaydı. Onnara ikinci bi şans vermiştim. Evet, Çifte Çirkin dışında, hepsi biliyodu bunu. O zar tuttuğumu iddia ediyodu. Parayı cebime iyiçene yerleştirdim, şapkamla ceketimi sol elime aldım; sağ elim bıçağımdaydı. Herifçioğlu bi *numara* çekmiye kalkışmadıkça, *söyledikleri* umrumda bilem diildi. Kapiya doğru giderken şapkamı takmışım, tek kolumu da cekete geçirmiştim. Tam orıda, eşikteki basamağa bakmak için arkamı döndüğümde üzerime atladı ve bıçağı sırtıma iki kere sapladı.

“Bebeğim, öteki kolumu da ceketin koluna geçirdim ve daha gözünü bilem kırpmasına kalmadan zenciye kravatından yakaladığım gibi tepesine çöktüm; pilava yayılan sos gibim yapışmışım ona. Benden kurtulmak için çırpınırken usturasını kaybetti. Bırak beni diye höykürüyodu amma ben, bebeğim, bırak *bırakmayı*, pestilini çıkardım. Ve onu eşikte öylecene bırakıp en kısa yoldan burıya, sana geldim. Kesik çok derin diil, biliyorum, çünkü korkudan bana öyle fazla yaklaşmadı. Yapışkan bantnan yarayı tuttururuz. Bir iki güne kalmaz düzelirim.”

Janie bir yandan tentürdiyot sürüyor bir yandan ağlıyordu.

“Ağlaması gereken sen diilsin, Janie. Ağlamak o herifin kaşık düşmanına yaraşır. Sen bana şans getirdin. Sol cebime bi bak da

babacığın sana ne getirmiş gör. Paranı geri vericem derken yalan atmıyodum.”

Birlikte saydılar – üç yüz yirmi iki dolar. Tatlı Çörek doğrudan veznedarı soymuştu sanki. Kadına zorla iki yüz doları verdi, yeniden gizli yerine koydurdu. Sonra Janie ona bankadaki öteki paradan söz etti.

“Bu iki yüzü de geri kalana ekle, Janie. Kadınıma bakmak için yardım almıya ihtiyacım yok. Bundan böyle, paramnan satın alabildiğim şeyleri yiyecek, elbiseleri giyiceksin. Param olmadığında senin de hiçbi şeyin olmayacak.”

“Bana uyar.”

Tatlı Çörek’in gözleri kapanıyordu ama şakalaşırcasına Janie’nin bacağını çimdikledi; kadının her şeye tam da onun istediği biçimde uyum sağlamasından öyle hoşnuttu ki. “Dinne, hatun, şu küçük sıyrıktan kurtulur kurtulmaz çılgınca bi şey yapıcaz.”

“Neymiş o?”

“Bataklığa gidicez.”

“Bataklık da ne, hem nerde o?”

“Ah, Clewiston ile Belle Glade’in ilerisindeki Everglades denen yerde. Orda dünya kadar şeker kamışı, sırık fasulyesi ve tomatı yetiştiriyolar. Orda millet resmen havadan para kazanıyo, tek yaptıkları eğlenmek, dalga geçmek. Oریa gitmeliyiz.”

Uykuya daldı, Janie ona baktı ve şiddetli, yürek paralayıcı bir aşk hissetti. Bunun üzerine ruhu saklandığı yerden sürünerek çıktı.

Janie'nin yabancı gözleri için, Everglades'teki her şey kocaman ve yeniydi. Okechobee Gölü, fasulyeler, şeker kamışı, yabani otlar, her şey büyüktü. Eyalette en iyi ihtimalle bele kadar gelen otlar burada iki hatta üç metreye kadar çıkabiliyordu. Toprak öyle zengindi ki ne eksen alıp başını gidiyordu. Ekilmeden, kendi kendine yetişen şeker kamışı da yeni yeni serpilmekteydi. Toprak yollar öyle verimli ve karaydı ki bir dönümü bile Kansas'taki koca bir buğday tarlasını gübrelemeye yeterdi. Yolun iki yanındaki yabani şeker kamışları dünyanın kalanını gözden gizliyordu. İnsanları da azgındı.

"Mevsim eylül sonundan önce açılmaz amma yer kapmak için erkenden geldik," diye açıkladı Tatlı Çörek. "İki haftaya kalmaz burası hınca hınç dolar, millet bırak kalıcak odayı falan, sırf uyucak yer bulucam diye dolanıp durur. İyi ki erken geldik, otelde küveti olan bi oda bulabilecez. Her gün yıkanmassan, bataklıkta yaşıyamaşın. Bu çamur insanı karıncalar gibim kaşıdırır. Burada küvetli tek bi yer var. Yakınlarda yeterince odası olan başka bi otel yok."

"Ne yapıcız burda?"

"Ben bütün gün fasulye toplıycam. Geceleri de gitarımı alıp zar atıcam. Hem fasulye hem de zarlar varken, kaybetmem mümkün

diil. Hemen şimdi çıkıp bataklığın en iyi adamının yanında kendime bi iş ayarlıcam. Ötekiler burıya yetişmeden. Burda her hasat mevsiminde iş bulunur amma doğru patrona düşmek zordur.”

“İş ne zaman başlıyo, Tatlı Çörek? Burdaki herkes öylecene bekliyo gibi.”

“Çok doğru. Büyük adamlar her şiyde olduğu gibi ekip biçmek için de belli bi zamanı bekliyo. Benim patronda yeterince tohum yokmuş. Şindi bikaç kile daha bulmanın peşinde. Biz de onnari ekicez işte.”

“Kilelerce mi?”

“Evet, kilelerce. Bu öyle çoluk çocuğun oynıyabileceği bi oyun diil. Bu gösteride fakirlere yer yok.”

Ertesi gün odaya büyük bir heyecanla daldı. “Patron bi adam daha tutmuş, benim gölün orda çalışmamı istiyio. Orıya ilk varanlara ev vericekmiş. Hadi, gidiyoruz!”

Kiralık bir arabayla tangır tungur yol alıp on beş kilometre ilerideki geçici meskenlerine vardılar; göle o kadar yakındı ki azametli, engin Okechobee'yle onları yalnızca kanal ayırıyordu. Janie kulübeyi hale yola koymak için didinip dururken, Tatlı Çörek de fasulye dikti. Mesaiden sonra balık tutuyorlardı. Ara ara, Glades'in kuş uçmaz kervan geçmez yörelerinde, içi oyulmuş kütükten yapılma, dar, uzun kayıklarında sakince hayatını kazanmaya çalışan Kızılderililerle karşılaşıyorlardı. Sonunda fasulyeler ekildi. Sıra onları toplama vaktini beklemeye gelmişti. Tatlı Çörek gitarıyla Janie'yi epeyce eğlendiriyor olsa da yapacak pek bir işi yoktu. Kumar henüz gereksizdi. Akın akın gelenler beş parasızdı. Buraya para harcamaya değil, para kazanmaya gelmişlerdi.

“Bak ne diyecem, Janie, hadi bikaç tüfek alalım da etrafta biraz avlanalım.”

“Çok iyi olurdu, Tatlı Çörek, amma ben ateş etmeyi bilmem. Ancak *senin* seve seve gelirim.”

“Ah, öğrenmen lazım. Tüfek kullanmayı bilmen senin için çok

iyi olur. Avlıycak hayvan bulamasan bile etrafta ölümü hak eden beş para etmez bi rezil illa ki vardır,” diyerek güldü. “Hadi Palm Beach’e gidip biraz para harcıyalım.”

Her gün alıştırma yapıyorlardı. Tatlı Çörek küçük hedefler koyuyor, nişan alışı düzelsin diye Janie’ye atış talimi yaptırıyordu. Tabanca, tüfek ve av çiftesi. Giderek insanlar toplanıp onları seyrederek oldu. Adamların bazıları hedefe bizzat ateş etmek için yalvarıyordu. Bataklıkta en heyecanlı şeydi bu. Eli yüzü düzgün bir dans orkestrasının çaldığı günler sayılmazsa, meyhaneden de bilmardo salonundan da daha iyiydi. Ve herkesi etkileyen de Janie’nin gösterdiği gelişmeydi. Çam ağacındaki bir şahini bile vuracak ama paramparça etmeyecek bir noktaya gelmişti. Sadece kafasını uçuracak bir noktaya. Tatlı Çörek’ten çok daha iyi bir nişancı olmuştu. Akşamüstü ava çıkıyor, eve bir sürü av hayvanıyla dönüyorlardı. Bir gece bir kayık bulup timsah avına çıktılar. Timsahların fosforlu gözlerine ışık tutup karanlıkta ateş ettiler. İş bastırana dek hem eğlendiler hem de timsahların derilerini ve dişlerini Palm Beach’e götürüp sattılar.

İşçiler artık her gün, akın akın gelmekteydi. Kimileri vuran ayakkabıları ve günlerce yürümekten açılan ayaklarıyla, topallayarak geliyordu. Ayakkabının seni değil de senin kendi ayakkabını takip etmen zordu. Ta kuzeydeki Georgia’dan at arabalarıyla, doğu, batı, kuzey ve güneyden tıka basa dolu kamyonlarla geldiler. Hiçbir bağlılığı olmayan, daimi göçebeler; döküntü arabalara dolmuş aileleri ve köpekleriyle, bitkin görünüşlü adamlar. Fasulye toplamak için bütün gün, bütün gece yol alan, acele eden. Dışı her yanından sarkan, sallanan tavalar, şilteler, yamanmış yedek iç lastikleriyle, içi alt alta üst üste sıkışmış, umut dolu insanoğluyla dolu, pat pat egzos sesleriyle bataklığa doğru ilerleyen, Nuh nebi-den kalma arabalar. Cahillikten çirkinleşmiş, yoksulluktan ezilmiş insanlar.

Meyhanede artık bütün gece bir patırtıdır, bir şamatadır gi-

diyordu. Piyanolar bir ömre üç ömür sığdırıyordu. *Blues* parçalar oracıkta bestelenip tüketiliyordu. Dans ediliyor, şarkı söyleniyor, dövüşülüyor, ağlanıyor, gülünüyor, aşk her dakika bulunup her dakika kaybediliyordu. Bütün gün para kazanmak için çalışanlar, bütün gece aşk için dövüşüyorlardı. Verimli, kara toprak bedenlere yapışıyor, deriyi karıncalar gibi ısıırıyordu.

Sonunda uyuyacak tek bir yer kalmadı. Büyük ateşler yakıyor, her ateşin etrafında elli altmış adam uyuyordu. Ama uyudukları arazinin sahibine para ödemek zorundaydılar. Adam ateşi pansiyon gibi işletmekteydi – parayla. Yine de kimsenin aldıracağı yoktu. İyi para kazanmaktaydılar; çocuklar bile. Onlar da bu iyi parayı harcadılar. Gelecek ay, gelecek yıl, başka meseleydi. Onları şimdiye bulaştırmanın gereği yoktu.

Tatlı Çörek'in evi bir mıkmatıstan farksızdı; "işinin" gayriresmi merkeziydi. Kapı eşiğinde oturup gitarını çalma biçimi, insanların durup dinlemesine, muhtemelen de meyhanenin o gece zarar etmesine neden oluyordu. Durmadan gülümsüyordu, çok eğlenceli adamdı. Fasulye tarlasında da herkesi güldürürdü.

Janie evdeydi, kocaman tencerelerde kuru börölce haşlıyor, pilav pişiriyordu. Bazen de fırın tepsilerinde bol şekerle pişirdiği küçük kuru fasulyelerin üzerine bolca kızarmış domuz pastırması koyardı. Tatlı Çörek'in bayıldığı şeylerdi bunlar, Janie o hafta üç dört kez fasulye pişirmiş olsa da pazar günü yine fırınlanmış fasulye yemeye ses çıkarmıyordu. Ayrıca, Tatlı Çörek bir erkeğin ağzında sonradan hoş bir tat bıraktığını söylediği için, Janie mutlaka bir çeşit de tatlı yapardı. Bazı bazı, iki odalı evi temizledikten sonra tüfeği alıp çıkar, Tatlı Çörek de eve dönünce sofrada kızarmış tavşan eti bulurdu. Kocasının iş tulumunun içinde kaşınıp durmasına asla göz yummazdı. İşten döndüğünde, sıcak su dolu çaydanlık ocakta onu bekliyor olurdu.

Sonra Tatlı Çörek olmadık saatlerde mutfakta biter oldu. Bazen kahvaltıyla akşam yemeği arasında. Sık sık, saat iki gibi eve

geliyor, yarım saat kadar onunla şakalaşıp güreşiyor, sonra da işe dönüyordu. Bir gün Janie ona bunu sordu.

“Tatlı Çörek, herkes çalışırken senin evde ne işin var?”

“Seni görmeye geldim. Ben yokken de sana göz kulak olması için ırgatbaşına güvenebilirim.”

“Hiçbi ırgatbaşı bana karışmaz, tamam mı. Belkim de doğru davranmadığımı düşünüp beni gözlüyesundur, ha?”

“Aa hadi ama, Janie. Seni *gayet* iyi tanıyorum. Amma madem aklına böyle bi şey geldi, sana işin aslını söylemem gerekiyo ki gerçeği bilesin. Bütün gün orıda sensiz çok yalnızlık çekiyorum. Bundan böyle, en iyisi sen de öteki kadınlar gibim orıda çalışmaya başla – ben de eve gelicem diye vakit kaybetmiyim.”

“Tatlı Çörek, saçmalıyosun! O kısacık sürede bensiz yapamıyomusun yani?”

“Neresi kısa? Nerdeyse bütün gün.”

138

Böylece ertesi gün Janie, Tatlı Çörek’le birlikte fasulye toplamaya gitti. Bir sepet alıp işe koyulunca, ortada bastırılmış bir mırıltı dolaştı. Daha şimdiden, bataklıkta özel bir vakaya dönüşmüştü bile. Kendini diğer kadınlar gibi çalışamayacak kadar üstün gördüğüne, Tatlı Çörek’in de zaten bu konuda “onu şımarttığına” dair genel bir kanı vardı. Ama bütün gün patronun arkasından sürdürdükleri oyunlar, dalga geçmeler, Janie’yi bir anda popüler biri yaptı. Ara ara, tarlada çalışanların tamamı işi dalgaya vuruyordu. Daha sonra Tatlı Çörek onun akşam yemeği hazırlamasına yardım ediyordu.

“Sırf yanımda olmanı, benimnen çalışmanı istiyorum diye sana bakmaktan vazgeçtiğimi düşünmüyorsunuz, diil mi Janie?” diye sordu adam, Janie’nin tarladaki ilk haftasının sonunda.

“Ah, yo, tatlım. Hoşuma gidiyo. Bütün gün bu kulübede piknelemekten çok daha iyi. O tükânda hesapları tutmak cidden zordu amma burda yalnızca işimizi yapıyor, sonna da eve gelip sevişiyoruz.”

Ev her gece dolup taşıyordu. Daha doğrusu, kapının eşiği. Bazıları Tatlı Çörek'in gitarını dinlemek için buradaydı; bazıları konuşmak, hikâye anlatmak için geliyordu ama çoğunun amacı oynamakta olan ya da oynanma ihtimali bulunan kumara katılmaktı. Arada Tatlı Çörek fena halde kaybediyordu çünkü gölde birkaç tane sıkı kumarbaz vardı. Bazen kazanıyor, becerisiyle Janie'yi gururlandırıyor. Ama iki meyhanenin dışındaki her şey, bu ikilinin etrafında dönüyordu.

Janie bazen o büyük, beyaz evdeki ve dükkândaki eski günlerini düşünür, kendi kendine gülerdi. Eatonville şimdi onu mavi kot tulumuyla, kalın ayakkabılarıyla görseydi? Çevresindeki kalabalığı, evinde atılan zarları? Orada bıraktığı arkadaşlarına acıyor, ötekileri de küçümsüyordu. Buradaki erkekler de dükkânın sundurmasındakiler gibi büyük tartışmalara giriyordu. Ama burada Janie dinleyebiliyor, gülebiliyor hatta canı isterse az biraz konuşabiliyordu. Ötekileri dinleye dinleye, kendisi de ilginç hikâyeler anlatacak duruma gelmişti. Dinlemeye bayılıyordu; adamlar da kendilerini dinlemeye bayılıyor, oynanan yüksek kumara çirkin "höykürtüler" ve "naralar" karışıyordu. Ama ortam ne kadar sert, kaba bir hal alsada, insanlar kendilerini nadiren kaybediyorlardı çünkü her şey sadece gülmek içindi. Hileli bir iskambil oyununda Ed Dockery, Çapulcu ve Islak Kıç'a kulak vermek herkesin hoşuna gidiyordu. Ed Dockery bir gece kartları dağıtırken çaktırmadan Islak Kıç'ın kartına baktı ve Islak'ın o eli alacağından emin olduğunu anladı. "Şu oyunu elinde patlatıyım da gör," diye kükredi. Islak ona baktı, "Elinden geleni ardına koyma," dedi. "Ne yapıcan?" diye sordu Çapulcu, "yap, yap hadi!" Herkes gözünü yere atılacak bir sonraki karta dikti. Oyun sırası Ed'deydi. "Ortalığı silip süpürüp süpürgeyi de yakıcam." Ortaya çarparak bir dolar daha sürdü. "Bütçeni aşmıyasın da, Ed," diye meydan okudu Çapulcu. "Fazla açılıyosun." Ed kartın ucuna yapışmıştı. Islak, yere bir dolar koydu. "Arı kuvanına çomağı sokuvercem, sonnası umrumda bilem diil." "Adam

cehennemnen nassı da dalga geçiyo, görüyo musunuz?” dedi Ed. Tatlı Çörek para sürmemesi için Islak’ı dürttü. “Dikkatli olmasan kendini bi yaylım ateşinin ortasında bulucan,” dedi. “Kıvırcık saçları hariç şu ayının elindeki her şeyi alıcam,” dedi Islak. “Bende öyle bi göz var ki çamurlu suyun içindeki kuru toprağı bilem görürürüm.” Ed yerdeki kartı boş geçip haykırdı: “Yüce Zekeriya, hadi in artıkin o çınar ağacından. Orda işin kalmadı.” Yerdeki kartı hiçbirini almadı. Herkes bir sonraki karttan korkuyordu. Ed etrafına bakındı, Gabe’in iskemlesinin arkasında dikildiğini görünce, “Çekil yanımdan, Gabe!” diye böğürdü. “Uğursuzun tekisin. Şansımı kapatıyosun! Islak, hâlâ bi şansın varken çekilicek misin?” “Bak, ahbap, bin bacağımla olsa hepsini sürerim ortıya.” “Dinnemiyceksin, yani? Tamam, gerzek zencilere bedava okul. Seni alıp bi güzel eğiticem. Doğruça ana yoldan gidicek, yan yollara girmiycem.” Ed bir sonraki kartı çevirdi, Islak kaybetti. Haykırışlar, kahkahalar yükseldi. Ed güldü, “Defol git bataklıktan,” dedi. “Beş para etmessin! Buriya kadar! Seni artıkin kaynar su bilem paklımaz.” Ed gülmeyi bir türlü kesemiyordu çünkü öncesinde korkudan ödü patlamıştı. “Islak, Çapulcu, bana para kazandıran herkes: Parayı doğruçana Sears and Roebuck’a yatırıcam ve kendime gıcır gıcır kıyafetler alıcam; Noel günü buriya döndüğümde öle bi giyinmiş olıcam ki millet hasedinden ölmesin diye buriya bi doktor gerekicek.”

Janie kıskançlığın nasıl bir duygu olduğunu öğrendi. Küçük, tombulca bir kız Tatlı Çörek'le hem tarlada hem de yaşadıkları köyde bir oyun oynamaya başlamıştı. Adam ne derse kız hemen karşı çıkıyor, tam tersini söylüyor, sonra ona vuruyor ya da itekliyor ve kovalasın diye koşmaya başlıyordu. Janie onun neyin peşinde olduğunu biliyordu – adamı kalabalıktan uzağa çekiyordu. Aradan geçen iki üç haftada Nunkie gittikçe cüretkârlaştı. Tatlı Çörek'e şakacıktan vuruyor, adam da karşılığında ona parmağının ucuyla bile dokunsa, ya onun üzerine ya da yere yığılıyor ve kalkmak için yardım bekliyordu. Âdeta âcizleşiyordu. Onu yeniden ayağa dikmek için epeyce uğraşmak gerekiyordu. Bir şey daha vardı; Tatlı Çörek onu başından, Janie'nin beklediği kadar çabuk defetmez gibiydi. Böylece, Janie az da olsa huzursuzlanmaya başladı. Küçük bir korku tohumu serpilip ağaca dönüşmekteydi. Belki bir gün Tatlı Çörek'in direnci kırılabilirdi. Belki de kızı çoktan, gizliden gizliye cesaretlendirmişti, bu oyun da Nunkie'nin bununla böbürlenme biçimiydi. Durumu başkaları da fark eder olunca, Janie'nin merakı arttı.

Bir gün, fasulyenin bitip şeker kamışının başladığı yerin yakınında çalışıyorlardı. Janie bir kadınla hoşbeş etmek için Tatlı

Çörek'in yanından biraz uzaklaşmıştı. Çevresine bakınınca Tatlı Çörek'in ortalarda olmadığını gördü. Nunkie'nin de öyle. Biliyordu çünkü bakmıştı.

"Tatlı Çörek nerede?" diye sordu Islak Kıç'a.

Adam elini kamış tarlasına doğru salladı, sonra çabucak uzaklaştı. Janie bir an bile durup düşünmedi. Sadece duygularıyla hareket etti. Hızla tarlaya daldı, beşinci kamış sırasında Tatlı Çörek'le Nunkie'yi güreşirken buldu. Onlar daha ne olduğunu anlamadan tepelerine dikildi.

"N'oluyo burda?" diye sordu Janie buz gibi bir öfkeyle. Bir sıçrayışta ayrıldılar.

"Hiçbi şey," dedi Tatlı Çörek mahcup bir yüzle doğrulurken.

"Evet, n'apıyosunuz burda? Neden ötekilernen beraber diilsiniz?"

"Gömleğimin cebindeki mesai kartımı aldı, ben de geri almak için onu kovaladım," diye açıkladı Tatlı Çörek, boğuşma sırasında epeyce hırpalanmış olan delikli kartı göstererek.

Janie, Nunkie'ye doğru hamle etti ama kız koşarak kaçtı. O da girintili çıkıntılı kamış sıralarının arasından kızın peşine düştü. Ne var ki Nunkie'nin yakalanmaya niyeti yoktu. Bunun üzerine Janie eve döndü. Tarlaların, öteki mutlu insanların görüntüsüne bugün tahammül edemeyecekti. Ağır ve düşünceli adımlarla kulübeye döndü. Çok geçmeden Tatlı Çörek onu buldu ve konuşmayı denedi. Janie bir yumrukta lafı onun ağzına tıkadı, dövüşerek bir odadan diğerine geçtiler; Janie ona vurmaya çalışıyor, Tatlı Çörek ise daha ileriye gitmesini önlemek için bileklerinden ve yakalaya-bildiği neresi varsa oradan tutuyordu.

"Kızın peşinde dolanıp duruyodun, diil mi?" dedi Janie burundan soluyarak.

"Yok öyle bi şey!" diye atıldı Tatlı Çörek.

"Bence öyle."

"Eh, ne büyük yalan atarsan at, illa ki bi inanan çıkar!"

Dövüşmeyi sürdürdüler. “Kalbimi kırdın, şimdi de yalanlarnan kulaklarımı yaralıyorsun! Bırak ellerimi!” Janie kıvranıyordu. Ama Tatlı Çörek pes etmedi. Bedenlerinden yayılan öfke buharından ve salgılarından kafayı bulana dek güreştiler; üstleri başları yırtılana dek; ta ki kadını yere yatırana ve vücut ısıyla onun direncini kırana, dışa vurulamayan vücutlarıyla dışa vurana dek; ona karşılık vermek için gövdesiyle kemer oluşturuncaya kadar kadını öptü, sonra tatlı bir bitkinlikle uyuya kaldılar.

Ertesi sabah Janie her kadın gibi sordu: “Şu Nunkie’ye hâlâ âşık mısın?”

“Hiç olmadım ki, bunu sen de biliyorsun. Onu hiç istemedim.”

“Evet, istedin.” İnanarak söylemiyordu bunu. Yalnızca erkeğin inkârını duymak istiyordu. Nunkie’nin cesedinin üzerinde sevinç naraları atmak zorundaydı.

“Sen varken o şişko bücürle ne işim olur? Bi örs gibim mutfak-taki ocağın yanına koyup kafasında odun kırmaktan başka hiçbir işe yaramaz o. Sense bi erkeğe yaşlanacağına da ölüceğini de unutturan bi kadınsın.”

Hasat mevsimi sona erdi ve insanlar geldikleri gibi gittiler – sürüler halinde. Tatlı Çörek'le Janie kalmaya karar vermişlerdi çünkü bataklıkta bir mevsim daha geçirmek istiyorlardı. Kurutup saklamak ve sonbaharda ekicilere satmak üzere kilelerce fasulye topladıktan sonra, yapılacak bir işleri kalmadı. Janie etrafta dolaşmaya, insanlarla görüşmeye ve mevsim boyunca gözden kaçırdığı şeyleri incelemeye başladı.

Örneğin, yazın Bahama davullarının usul usul ama etkileyici ritmini duyunca, davulların çalındığı yere gidip dans edenleri seyretti. Danstaki “bıçkıyla biçmeyi” andıran devinimlere öteki mevsimlik işçilerin yaptığı gibi alayla gülmedi. İzledikçe daha da çok hoşlandı; Tatlı Çörek'le ikisi artık her gece oradaydı; bunu, birileri bu yüzden onlarla dalga geçene dek sürdürdüler.

Janie nihayet Bayan Turner'la da tanıştı. Sezon boyunca onu defalarca görmüş ama hiç konuşmamıştı. Tanışınca, birbirlerinin evine gidip gelen iki arkadaş oldular.

Bayan Turner bir çocuk yatağına sığabilecek, uysal, sakın bir kadındı. Omuzları azıcık yuvarlaklaşmıştı, leğen kemiğini ise fazlasıyla önemsiyor olmalı ki sürekli görebileceği şekilde öne çıkarıyordu. Tatlı Çörek onun vücuduyla arkasından çokça alay ederdi.

Bayan Turner'ın vücudunu, kışına yediği bir inek tekmesinin biçimlendirdiğini söylerdi. Üzerine bir şeyler atılmış bir ütü tahtası, derdi. Dahası, aynı inek o bebekken ağzına basmış, düzleştirip genişletmiş, çenesiyle burnunu neredeyse birleştirmişti.

Ne var ki Bayan Turner'ın vücudu ve uzuvları Bayan Turner'ın mutlak onayını almıştı. Burnunun ucu hafif sivriydi ve burnuyla gururlanıyordu. İnce dudaklarını seyretmeye doyamazdı. Yarım kabartma denebilecek, basık kalçaları bile onun için bir gurur kaynağıydı. Onun bakış açısına göre, tüm bunlar onu zencilerden ayırmaktaydı. Zaten Janie'yi ötekilerden ayırıp arkadaş edinmesinin nedeni de buydu. Bayan Turner, Janie'nin sütlü kahve teninin ve gü, göz alıcı saçlarının hatırına, onun tarlalarda çalışan öteki kadınlar gibi tulum giymesini bile affediyordu. Gerçi onun Tatlı Çörek kadar koyu tenli biriyle evlenmesini bağışlamıyordu ama bunun çaresine bakabileceğinden emindi. Bayan Turner'ın erkek kardeşi işte tam da bunun için doğmuştu. Tatlı Çörek evdeyken kadın orada fazla oyalanmazdı ama habersizce uğrayıp da Janie'yi tek başına yakaladığında, oturup saatlerce gevezelik ederdi. En hazzetmediği konu zencilerdi.

145

“Bayan Woods, kocama sık sık derim ki, Bayan Woods gibim bi hanım evinden hiç çıkmıyan o bayağı zencilere nassı tahammül ediyö, derim.”

“Beni hiç rahatsız etmiyolar, Bayan Turner. İşin aslı konuşmalarıyan beni güldürüyolar.”

“Sinirlerin benden daha sağlam demek ki. Biri kocamı gelip buriya bi lokanta açmaya razı ettiğinde, bu kadar farklı, çeşitli zencinin tek bi yerde toplanabileceği aklıma bilem gelmezdi. Bilseydim asla gelmezdim. Siyahların haşır neşir olmya alışık diilim. Oğlum bunnarın yıldırım çektiğini söylüyö.” Biraz gülüştüler, buna benzer bir sürü laftan sonra Bayan Turner, “Evlendiğinizde kocanın epiy parası vardı heralde,” dedi.

“Neden böyle düşündün ki, Bayan Turner?”

“Yani senin gibim bi kadını elde edebildiğine göre. Benden daha cesursun annaşılın. Ben kendimi simsiyah bi adamın karısı oluraktan göremiyorum. Ortalıkta zaten gereğinden çok siyah var. İrkmızın rengini biraz açmamız gerekiyo.”

“Ah, kocamın kendinden başka hiçbi şeyi yoktu. Onunna az-cık düşüp kalkınca ona âşık olmak çok kolay. Onu seviyorum.”

“Amma nassı olur, Bayan Woods! İnanmıyorum buna. Yannız-ca ipnotize gibim bi şey olmuşsun, hepsi bu.”

“Yo, bu bi gerçek. Beni bırakacak olsa, dayanmam. N’aparım bilmem. Sıkıcı, kasvetli zamanlarda en küçücük bi şeyi bilem bi yaz mevsimine dönüştürüyo. O mutluluğu yaşayıp tükettikten sonna da yeniden, yeni bi mutluluk yaratmayı başarıyo.”

“Sen benden çok farklısın. Ben bu kapkara marsıklara tahammül edemiyorum. Onnardan nefret ettiği içün beyazları suçlamıyorum, onnara ben de katlanamıyorum çünkim. Bi şey daha, senen benim gibim insannarın onnarnan karışmasından da nefret ediyorum. Biz daha üst sınıfta olmalıyız.”

“Bu *bizim* elimizde diil. Geçmişte hepimiz karışmışız, soyumuzda siyahlar da var soluk benizliler de. Sen siyahlara niçün bu kadar karşısın?”

“Beni çok yoruyolar. Sürekli gülüyolar! Çok fazla gülüyo, çok yüksek sesle gülüyolar. Hep zenci şarkıları söylüyolar! Devamlı beyazlara soytarılık yapıyolar. Siyahların sayısı bu kadar çok olmaydı, ortada bi ırk sorunu olmazdı. Beyazlar bizi aralarına alırdı. Siyah olanlar bizi geri bıraktırıyo.”

“Bu konulara fazla kafa yormadığımı tahmin etmişindir. Amma beyazların bizimnen yine de arkadaşlık etmiyeceğini tahmin edebiliyorum. Çok fakiriz.”

“Mesele yoksulluk diil, rengimiz ve yüz hatlarımız. Bebek pu-setinde, tereyağına konmuş bi sinek gibim görünen, küçük, siyah bi bebeği kim ister ki? Kim sokaklarda bütün o cırtlak renklerle, bağırıp çağırarak, durup durup gülerekten gezinen marsık

adamlardan ve de kadınlardan haşır neşir olmak ister? Bilemiyorum. Hasta yatağımın başına sakın ola zenci bi doktor getirmeyin. Altı çocuk doğurdum –şansım yaver gitmedi, bi tek bunu yetiştirebildim– amma bi zencinin nabzıma tokenmasına dahi izin vermedim. Benim param daima beyaz doktorlara. Ayrıcana, bi şeyler almak için bi siyahın tükkânına asla girmem. Siyahlar ticaretten bilem anlamıyo. Nerde kaldı beni doğurtmak!”

Bayan Turner şimdi fanatik bir içtenlikle âdeta haykırıyordu. Janie sersemlemiş, şaşkınlıktan dili tutulmuştu; halden anlayan bir tavırla dilini şıklatıyor, ne diyeceğini bilemiyordu. Bayan Turner’ın siyah halkı doğrudan şahsına yapılan bir hakaret saydığı ortadaydı.

“Bak bana! Burnum yayvan diil, dudaklarım da ciğer rengi diil. Ben hatları düzgün bi kadını. Yüzüm beyazlarınkine benziyo. Amma yine de, ötekilernen aynı kefeye konuyorum. Haksızlık bu. Beyazlar bizi aralarına almasa bilem, en azından kendi içimizde sınıflara ayırmalılar bizi.”

147

“Böyle şeyleri hiç dert etmiyorum, sanırsam bende düşünecek gerçek bi kafa yok.”

“Erkek kardeşimle tanışmalısın. O cidden zekidir. Dümdüz saçları var. Onu kiliselerin Pazar Okulları Kongresine temsilçi seçtiler, o da Booker T. Washington hakkında bi makale okudu, sonna da yırtıp attı!”

“Booker T. mi? Bak işte o büyük bi adamdı, öyle diil mi?”

“Öyle sanılıyordu. Oysa tek yaptığı, beyazlara yaranmak için maymunluk etmektir. Onnar da onu güzelcene şişirdiler. Amma yaşlılar ne der bilirsin, maymun ne kadar yükseğe tırmanırsa, kıcı da o kadar açığa çıkar; işte Booker T.’ye olan da buydu. Erkek kardeşim ne zaman konuşma fırsatı bulsa, onu yerden yere çalar.”

Janie yalnızca, “Ben onun büyük bi adam olduğu fikriyinen büyütüldüm,” diyebilirdi.

“Bizi geri bıraktırmaktan başka hiçbir işe yaramadı – siyah ırkın zaten tek yaptığı çalışmakken, habire çalışmaktan bahsetti.

O bizim için bi düşmandı, işte o kadar. Beyaz insannarın zencisiydi.”

Janie’nin bugüne kadar öğrendiklerine göre, kutsal bir şeye yapılmış bir hürmetsizlikti bu; sessizce geçiştirmeyi seçti. Ama Bayan Turner’ın susmaya niyeti yoktu.

“Erkek kardeşime burıya gelip bizimnen biraz vakit geçirmesi için haber yolladım. Şu ara işsiz sayılır da. Özelliklen senin onnan tanışmanı istiyorum. Zaten evli olmasaydın, siz ikiniz harika bi çift olurdunuz. Kendisi birinci sınıf marangozdur, tabii iş bulabil-diğinde.”

“Evet, olabilirdi. Ama ben *zaten* evliyim, dolayısıynan buna kafa yormanın âlemi yok.”

Bayan Turner kendisi, oğlu ve erkek kardeşi hakkında daha pek çok görüşünü gayet kesin bir tavırla dile getirdikten sonra nihayet gitmeye davrandı. Janie’ye istediği zaman uğraması için yalvardı ama Tatlı Çörek’i ağzına bile almadı. Sonunda gitti, Janie de akşam yemeğini hazırlamak üzere mutfığa koştu ve Tatlı Çörek’i orada, başını ellerinin arasına almış otururken buldu.

“Tatlı Çörek! Evde olduğunu bilmiyodum!”

“Farkındayım. Epiydir beni köpeklere yem etmiye ve seni elimden almıya çalışan o düveyi dinliyodum.”

“Niyeti bu muydu yani? Bilmiyodum.”

“Tabii ki de buydu. Seni o beş para etmez erkek kardeşine ayarlamıya çalışıyordu.”

“Vay canına! Niyeti buysa, yannış ata oynuyo dimektir. Benim başım çoktan bağlanmış.”

“Teşekkürler, bayan. O kadından zehirli bi şiymiş gibim nefret ediyorum. Onu bu evden uzak tut. Beyaz bi kadına benziyomuş! O yanmış beze rengi cildiynen ve o kafasına yapışık saçlarıynan! Doksan dokuz, yüze ne kadar yakınsa, bunun saçları da kafasına o kadar yakın! Madem siyahlardan böylesine nefret ediyö, o zaman lokantasında bizim paramıza da ihtiyaçı yok dimektir. Bunu her-

kese yayıcam. Biz de o beyazın lokantasına gider, iyi muamele görürüz. Kadının da o varla yok arası kocasının da canı cehenneme! Hele o oğlu! Rahmi kadına pis bi oyun oynamış! Kocasına söyleyem, karısını evde tutsun. Onu buralarda görmek istemiyorum!"

Bir gün Tatlı Çörek yolda Turner'la oğluna rastladı. Hızla silinir, yok olurmuş gibi görünen bir adamdı; bir zamanlar tek tek seçilen parçaları varken, şimdi her tarafı, tamamı küçülüp silikleşmişti sanki. İyice zımparalanıp uzun, oval bir kütleye indirgenmiş sanırdınız. Tatlı Çörek nedenini bilmeseydi de adama acıyordu. Dolarıyla, niyetlendiği hakaretleri sıralamadı. Ama her şeyi de içinde tutamazdı. Bir dakika kadar, yaklaşan mevsimin olasılıklarından söz ettiler, sonra Tatlı Çörek, "Annaşılın karının fazla işi gücü yok, sık sık ziyarete geliyo," dedi. "Bizimki gelen konuklara iade-i ziyaret yapmaktan ve onnarnan sohbet etmekten başını kaşıyacak vakti bulamıyo."

"Karım canının istediğini yapacak vakti illa ki bulur. Bu bakımdan çok dik kafalıdır. Öle, gerçekten." Ciğerden gelmeyen, tiz bir kahkaha attı. "Çocuklar artık onu meşgul etmiyo, o da gönlünce geziyo."

"Çocuklar mı?" diye sordu Tatlı Çörek hayretle. "Bunun küçüğü de mi var?" Başıyla, yirmi yaşlarında görünen oğlanı işaret etti. "Öteki çocuklarını hiç görmedim."

"Görmedin çünkü onnar bu doğmadan göçüp gitti. Çocuk konusunda hiç yüzümüz gülmedi. Bunu büyütebildiğimize şükrediyoz. Bu tekne kazıntısı."

Yine o güçsüz kahkahasını attı, Tatlı Çörek'le oğlan da ona katıldı. Sonra Tatlı Çörek yola devam etti ve eve, Janie'ye döndü.

"Kocası o taş kafalı kadına bi şey yapamıyo. En iyisi bi daha çıkıp geldiğinde soğuk davran."

Janie bunu denedi ama Bayan Turner'a açık açık söyleyemediği sürece, ayağını bu evden tamamen kesmek için yapabileceği bir şey yoktu. Kadın Janie'nin ahablığından onur duyuyordu, bunu

yitirmemek için de onun soğuk, tepeden bakan tavırlarını çabucak affetti ve unuttu. Beyaz insanlara kendisinden daha çok benzen biri, onun ölçütlerine göre kendisinden daha iyi biriydi, onun için de zaman zaman ona zalimce davranmaya hakkı vardı; tıpkı kendisinin de kanındaki zencilik oranı onunkinden daha yüksek olanlara zalimce davrandığı gibi. Durum bir tavuk kümesindeki eşelenme sırasından, yani alt-üst düzeninden farksızdı. Kırbaçlayabildiklerine duygusuzca bir gaddarlık, kırbaçlayamadıklarına yaltaklanırcasına bir teslimiyet. İnsan bir kez idollerini saptayıp onlara birer mihrap dikti mi, bundan böyle orada tapınması kaçınılmazdı. Bütün müminlerin yaptığı gibi, ilahlarından gelecek her türlü tutarsızlığı ve acımasızlığı kabullenmesi kaçınılmazdı. Biat edilen tüm tanrılar acımasızdır. Tüm tanrılar nedensizce ıstırap, acı dağıtırlar. Aksi halde onlara tapılmaz. Ayırım gözetmeksizin dağıtılan acı, insanların korkuyu tanımasını sağlar, korku da en yüce duygudur. O mihrapların oyulduğu taş, bilgeliğin başlangıcıdır. Yarı tanrılara şarap ve çiçek sunulur. Gerçek tanrılara kan gerekir.

150

Bayan Turner bütün öteki inananlar gibi ulaşamaz bir şey uğruna bir mihrap dikmişti – herkesin beyaz ırka özgü özelliklere sahip olmasına. Tanrısı yukarıdan ona alayla gülümseyebilir, onu yüksek tepelerden aşırıp çölün ortasına fırlatabilirdi, ama o yine de tanrısına adadığı mihraplardan vazgeçmezdi. Zalimce sözlerinin arkasında bir inanç vardı: O ve ötekiler ibadet sayesinde, bir şekilde onun kafasındaki cennete girebilirdi – düz saçlı, ince dudaklı, kalkık burunlu, bembeyaz tenli meleklerin cennetine. Fiziksel olanaksızlıklar imanı hiçbir biçimde zedeleyemezdi. Bu bir gizemdi ve gizemler tanrılarının gündelik işleriydi. Bayan Turner'ın inancının gerisinde, tanrısına adadığı mihrapları savunma fanatizmi uzanıyordu. O içsel tapınağından çıkıp da kapısının önünde böğürürcesine gülen şu siyah zındıkları bulması öyle moral bozucuydu ki. Ah, sancaklarıyla ve *kılıçlarıyla* şöyle dehşetengiz bir ordu için neler vermezdi!

Velhasıl onun sıkı sıkı yapıştığı şey Janie Woods değildi. O, Janie'nin beyaz ırka has özelliklerine saygı besliyordu. Ve Janie'yle birlikteyken, değişime uğradığı duygusuna kapılıyordu; sanki kendisinin de teni ağarıyor, saçları düzleşiyordu; Tatlı Çörek'ten nefret etmesinin birinci nedeni, onun bu kutsallığı kirletmesi, ikincisi de arkasından kendisiyle alay etmesiydi. Ah, keşke bunu önlemenin bir yolunu bulabilseydi! Ama bulamıyordu. Bir keresinde meyhanede olup bitenlerden yakınınca, Tatlı Çörek yapıştırmıştı: "Ay, Tanrı'yı böyle budala yerine koymasana – yarattığı her şeyde kusur bularaktan."

Bayan Turner zamanının çoğunu kaş çatarak geçiriyordu. Tasvip etmediği, ayıpladığı o kadar çok şey vardı ki. Bu Tatlı Çörek'le Janie'yi fazlaca etkilemiyordu. Bataklığa durgunluğun çöktüğü yaz aylarında onlara konuşacak malzeme veriyordu. Bunun dışında Palm Beach'e, Fort Myers ve Fort Lauderdale'e sırf eğlencesine, kısa geziler yaptılar. Ve daha ne olduğunu anlamalarına kalmadan, güneş serinlemeye ve insanlar yeniden, kabileler halinde bataklığa akmaya başladı.

Eski kalabalığın çoğu geri gelmişti. Ama bir sürü de yeni kişi vardı. Bu adamlardan bazıları Janie'ye asıldı, durumu bilmeyen kimi kadınlar da Tatlı Çörek'in peşine düştü. Ancak akıllarını başlarına getirmek uzun sürmedi. Yine de, her şeye karşın, kıskançlık her iki tarafta da ara ara baş göstermekteydi. Bayan Turner'ın erkek kardeşi gelince, kadın da tanıştırmak üzere onu getirince, Tatlı Çörek'in beyninde bir fırtına koptu. O hafta sona ermeden, Janie'yi dövdü. Kadın bu kıskançlığı haklı çıkaracak şekilde davranmamıştı ama dayak olayı Tatlı Çörek'in içindeki ürkütücü korkuyu hafifletmişti. Janie'yi dövebilmek, onun efendisi olduğu duygusunu pekiştirmişti. Öyle gözü dönmüşçesine bir dayak değildi. Yalnızca patronun kim olduğunu gösteren birkaç şaplak. Ertesi gün tarlada herkes bundan bahsediyordu. Hem kadınların hem de erkeklerin bir tür gıpta duymasına neden olmuştu. O üç beş tokat neredeyse canına mal oluyormuşçasına Tatlı Çörek'in şimdi Janie'yi sevip okşama ve şımartma biçimi kadınların ufkunu açmış, kadının Tatlı Çörek'e acizce tutunma şekli de erkeklerin hayalgücünü körüklemişti.

"Tatlı Çörek, sen harbiden şanslı adamsın," dedi Islak Kıç. "Vurduğun her yer açık seçik görünüyo. Sana karşılık vermek için

parmağını bilem kıpırdatmadığından eminim. Şu marsık karıların bazısını ele al mesela, bunnar sennen bütün gece dövüşür, üstelik ertesi gün kimse ona vurduğunu annayamaz. İşte bu yüzden benim karıyı dövmekten vazgeçtim. Bunnarın herhangi bi yerinde tek bi iz bırakamassın. Tanrım! Janie gibim narin bi kadını pataklamak içün neler vermezdim! Her bahse varım, bağırımyodur bilem. Yan-nızca ağlıyodur, diil mi, Tatlı Çörek?”

“Aynen öyle.”

“Gördün mü? Benim karı bırak dişlerimi avcuma dökmeyi, ciğerlerini öyle bi patlatır ki ta Palm Beach’ten duyulur. Sen bu benim karıyı bilmessin. Ağzında tam doksan dokuz sıra diş var, eğer onu cidden kızdırırsan, çenesini kış cebine öle bi geçirir ki asla kurtulamassın.”

“Benim Janie yüksek kaliteli bi kadındır, iyi şeylere alışkıtır. Onu sokaktan toplamadım ben. Onu büyük, harika bi evden çekip aldım. Şu an bankada bütün şu kendini bi şey sanan zencileri satın alıp etrafa bedavadan dağıtıcak kadar parası var.”

153

“Hadi ordan! Buna rağmen şimdi diğerleri gibim bataklıkta mı çalışıyo yani?”

“Janie *ben* nerde istersem orda olur. İşte o böyle bi eş, ben de onu bu yüzden seviyorum. Onu asla tokatlamak istemezdim. Dün geçe de dövmek istemedim ama Turner denen karı bize geldi, Janie’yi tavlasın ve elimden alsın diyerekten erkek kardeşini de getirdi. *Bi şey* yaptığı içün dövmedim Janie’yi. Şu Turner kardeşle-re kimin patron olduğunu göstermek amacınan dövdüm. Bi gün mutfakta otururkene, o kadını duydum, karıma ona göre fazla si-yah olduğumu söylüyodu. Janie’nin bana nassı tahammül ettiğini annayamıyomuş.”

“Kocasına söylesene.”

“Boş versene! Bence kadından korkuyo.”

“Kadının dişlerini dök boğazına.”

“O zaman karımın üzerinde bi etkisi varmış gibi görünür, oysa

hiç te bilem yok. Yannızca ona dizginlerin kimde olduğunu göstermem gerekiyodu işte.”

“Yani bizim paramıznan geçiniyo ama siyahları sevmiyo, öyle mi? Pekâlâ, iki haftaya kalmadan onu burdan bi güzel sepetleriz. Şindi gidip bunu bizimkilere söyliycem, şu karıyı bi taşa tutalım bakalım.”

“Bi şey yaptı diye kızgın diilim çünkim bana henüz hiçbi şey yapamadı. Aklından geçenler yüzünden kızgınlım. O ve çetesi buradan gitmeli.”

“Biz senneyiz, Tatlı Çörek. Bunu zaten biliyosun. Şu kafasından geçenlere bakılırsa, Turner denen kadın da amma kurnazmış ha. Sanırsam karının bankadaki parasını duydu ve onu şöle ya da böyle aileye alarakтан soymıya karar verdi.”

“Islak, görüldüğü kadarıynan mesele para diil. Kadında renk takıntısı var. Onunki öle her gün karşılaştığın kafalardan diil. Ayırıcana görüldüğü gibim biri diil, onun hakkında öle sıkı bi hikâye uyduramassın.”

“Ya, evet, burılarda fazla oyalanmıycak kadar zeki. Bizim bi avuç salak zenci olduğumuzu düşünüyo, bi tek kendini akıllı sanıyo. Oysa bu bi yalan. Tam bi mankafa olarakтан ölüp gitcek.”

Cumartesi öğleden sonra mesai kartları nakit paraya çevrildiğinde, herkes ucuz zenci birası alıp sarhoş olmaya başladılar. Hava kararırken, karanlık Belle Glade yüksek sesle konuşan, yalpalayan adamlarla dolardı. Kadınların arasında da kafayı çekenler çoktu. Polis şefi hızlı Ford’uyla meyhanelerle lokanta arasında mekik dokur, düzeni sağlamaya çalışır ama pek az kişiyi tutuklardı. Kodes-te bütün sarhoşları tıkacak yeterli yer yoktu, öyleyse neden birkaç kişiyle uğraşsın ki? Elinden gelen tek şey kavgaları bastırmak ve beyaz adamları saat dokuzda siyahların kasabasından yollamaktı. O akşam görünüşe göre sarhoşların en berbatları Dick Sterrett ile Coodemay’di. Damarlarındaki içki onlara bar bar dolaşmalarını, insanları itip kakmalarını, bağıra çağıra konuşmalarını söylüyor, onlar da hepsini yapıyordu.

Bir süre sonra Bayan Turner'ın lokantasına geldiler ve içerisinin tıklım tıklım dolu olduğunu gördüler. Tatlı Çörek, Etli Yahni, Islak Kış, Çapulcu, Motorlu Tekne ve bütün tanıdık tipler oradaydı. Coodemay şaşırmışçasına sırtını dikleştirdi, "Hepiniz burda n'apıyorsunuz yahu?" diye sordu.

"Yemek yiyoruz," dedi Etli Yahni. "Bugün etli yahni varmış, eh, *ben de* buradayım tabii ki de."

"Arada bi karılarımızın yemeklerine ara vermek hoşumuza gidiyo, işte biz de bu akşam karnımızı burada doyuruyoruz. Hem zaten kasabanın en iyi yemekleri de Bayan Turner'da."

Yemek salonuna bir girip bir çıkan Bayan Turner, Islak'ın dediklerini duydu ve yüzü sevinçten ısıdı.

"Siz ikiniz son gelenler olduğunuzdan, bi masanın boşalmasını beklemeniz gerekicek. Şu an tamamen doluyum."

"Gerek yok," diye karşı çıktı Sterrett. "Bana biraz balık kızart. Böle ayakta yiyebilirim. Yanına da bi fincan kahve."

155

"Bana da şu etli yahniden bi tabak uzatıver, bağyan, bi de kahve. Sterrett de benim kadar sarhoş; o ayakta yiyip içebiliyosa, aynı-sını ben de yapabilirim." Coodemay sarhoş sarhoş duvara yaslandı, herkes güldü.

Az sonra Bayan Turner'ın garsonu olan kız siparişleri getirdi, Sterrett bir eline balığını, ötekine de kahvesini alıp öylece dikildi. Coodemay ise tepsidekileri alması gerektiği gibi alamadı.

"Bak, bebeğim, sen tut ben de yiyim," dedi garsona. Çatalı alıp tepsiden yemeye koyuldu.

"Kimsede senin yemiğini suratının önünde tutucak vakit yok, tamam mı," dedi kız Coodemay'e. "Al, hadi al şunu."

"Haklısın," dedi Coodemay. "Ver bakalım. Islak bana iskemlesini verir."

"Nah veririm," diye yapıştırdı Islak. "Yemeğim bitmedi, kalkıp gitmiye de hazır diilim."

Coodemay, Islak'ı iskemlesinden iteklemeye çalıştıysa da o

direndi. Bunun üzerine bir itiş kakıştır başladı ve Islak'ın üzerine kahve döküldü. O da bir fincan tabağıyla Coodemay'i hedef aldı, tabak Çapulcu'ya çarptı. Çapulcu kalın kahve fincanını Coodemay'e fırlattı, fincan Etli Yahni'yi teğet geçti. Böylece büyük bir kavganın yolu açılmış oldu. Bayan Turner mutfaktan koşarak geldi. Derken Tatlı Çörek kalktı ve Coodemay'in yakasına yapıştı.

"Buriya bakın, hepiniz, buriya gelip ortalığı karıştıramassınız. Bayan Turner bunu hak etmiyecek kadar kibar bi hanım. İşin aslı, bataklıkta herkesten daha kibar kendisi." Bayan Turner ışıldayan bir yüzle Tatlı Çörek'e baktı.

"Biliyorum. Bunu hepimiz biliyoruz. Amma ne kadar kibar biri olduğu umrumda bilem diil, bana oturup karnımı doyuracak bi yer lazım. Ayrıcana Islak bana öyle kurusıkı atamaz. Bırakın bennen bi erkek gibim dövüşsün. Tatlı Çörek, çek şu ellerini üstümden."

156 "Hayır, çekmiycem. Hemen çıkıyosun burdan."

"Kim çıkarıyomuş beni?"

"Kim olıcak, ben. Karşındaki benim, öyle diil mi? Bayan Turner gibim kibar insannara saygı göstermek istemiyosan, Tanrı şahit, bana göstericeksin! Hadi bakalım, çıkıyoz, Coodemay."

"Bırak onu, Tatlı Çörek!" diye haykırdı Sterrett. "O benim dostum. Buriya birlikte geldik ve bensiz hiçbi yere gitmiyecek!"

"Eh, ikiniz birden gidiyosunuz o zaman!" diye bağırıldı Tatlı Çörek, sonra da Coodemay'i olduğu yere mıhladı. Dockery, Sterrett'i yakaladı, bir süre dört bir yanda güreştiler. Birileri daha onlara katıldı, tabaklar, masalar devrilmeye başladı.

Bayan Turner dehşetle, Tatlı Çörek'in onları kovmaya çalışmasının, içeride kalmalarından çok daha kötü olduğunu gördü. Arka taraflardaki bir yere koşup bunu durdurması için kocasını çağırdı. Adam geldi, şöyle bir baktı ve ağzını bile açmadan uzak bir köşedeki bir sandalyeye çöktü. Bunun üzerine Bayan Turner güçbela güruhun arasına girdi, Tatlı Çörek'i kolundan yakaladı.

“Bu kadar yeter, Tatlı Çörek. Yardımlarına minnettarım amma rahat bırak şunnarı.”

“Ah, elbette, Bayan Turner, yalnızca kibar insannarın arasına böyle dalamıycaklarını ve ben etraftayken bağırıp çağırımıycaklarını göstermek istedim de. Defolup gitcekler burdan!”

Artık içerideki ve civardaki herkes kavgada taraf olmuştu bile. Bayan Turner bir ara yere yuvarlandı; bütün o itiş kakışın, parçalanmış tabak çanağın, sakatlanmış masaların, kopmuş iskemle ayaklarının ve cam çerçevenin altında, yerde yattığını kimse fark etmedi. Durum öyle bir hal almıştı ki ayağını nereye basarsan bas, dizine kadar bir şeylerin içine gömülüydün. Ama Tatlı Çörek dövüşmeyi sürdürdü, ta ki Coodemay, “Hata bende, hata bende!” diye bağırincaya kadar. “Aklımı başıma getirmiye çalıştınız amma ben dinnemedim. Kimseye kızgın falan diilim. Sırf kimseye kızgın olmadığımı göstermek için de şimdi Sterrett’len birlikte hepinize birer içki ısmarlıycaz. Bizim Vickers’ın köşesindeki Pahokee’de iyi cins kaçak bira var. Hadi, millet. Gidip kafaları çekelim.” Keyifler yerine geldi, hep birlikte çıktılar.

157

Bayan Turner polis diye böğürerek yerden kalktı. Lokantasının haline bakın! Neden kimse polisi çağırmamıştı ki? Sonra bir elinin ayaklar altında çiğnendiğini, parmaklarının fena halde kanadığını fark etti. Arbede sırasında orada olmayan birkaç kişi kapıdan başını uzatıp geçmiş olsun dedi, ama bu Bayan Turner’ı daha da sinirlendirdi. Defolup malum yere gitmelerini söyledi. Sonra gözüne köşede oturmuş, uzun, kemikli bacaklarını üst üste atmış, piposunu tüttüren kocası ilişti.

“Sen ne biçim bi erkeksin, Turner? Şu beş para etmez zencilerin burıya gelip mekânımı mavetmelerini seyrediyosun! Karının ayaklar altında çiğnenmesine nassı izin verirsin? Sen erkek falan diilsin. Tatlı Çörek’in beni nassı yere ittiğini gördün! Evet, gördün! Ve parmağını bilem kıpırdatmadın.”

Turner piposunu ağzından çekip yanıtladı: “Evet, sen de benim

nassı dayılandığını gördün, öyle diil mi? Tatlı Çörek'e söyle de dik-katli olsun, beni bi daha dayılanacak raddeye getirmesin." Sonra bacaklarını değiştirdi ve piposuna geri döndü.

Bayan Turner yaralı eliyle ona becerebildiğince sert bir darbe vurdu ve tam yarım saat boyunca düşüncelerini sayıp döktü.

"Bunnar olurken iyi ki kardeşim burada diildi, yoksam mutlaka birini öldürürdü. Oğlum da öle. Onnarda erkeklik denen şeyden var. Miami'ye, insannarın daha medeni olduğu yere dönüyoruz!"

Oğluyla kardeşinin daha dışarıdayken, gayet bariz uyarıları alır almaz tabanları yağladığını ona söyleyen çıkmadı. Bu ikisi hiç zaman yitirmediler. Doğruca Palm Beach'e seğırttiler. Kadın bunu çok daha sonra öğrendi.

Pazartesi sabahı Coodemay ile Sterrett lokantaya uğrayıp defalarca özür dilediler ve kadına adam başı beş dolar verdiler. Sonra Coodemay, "Dediklerine göre cumartesi geçesi sarhoş olmuşum, epiy de soytarılık etmişim," dedi. "Tek bi şey hatırlamıyorum. Zaten ne zaman elime şişe alsam, kendimi rezil ettiğimi söylüyolar."

Tatlı Çörek'le Janie'nin Glades'deki Bahamalı işçilerle ahbap olmalarından sonra, onlar, yani "Bıçkıcılar" da yavaş yavaş Amerikalı kalabalığın arasına katılır olmuştu. Amerikalı arkadaşlarının onlara korktukları gibi gülmediklerini görünce saklanmaktan, gizli gizli dans etmekten vazgeçtiler. Çoğu Amerikalı zıplamayı öğrenmiş, bundan tıpkı "Bıçkıcılar" gibi keyif alır olmuştu. Böylece her gece köyde, genellikle de Tatlı Çörek'in evinin arkasında dans partileri düzenlemeye başladılar. Şimdi karı koca ateş başındaki danslar yüzünden sık sık öyle geç yatıyorlardı ki Tatlı Çörek, Janie'nin tarlaya gelmesine izin vermiyordu. Karısının güzelce dinlenmesi istiyordu.

159

Bir akşamüstü, evin önünden geçen bir grup Seminole yerlisini gördüğünde, Janie evde yalnızdı. Erkekler önden yürüyor, yüklü, eli kolu dolu kadınlar ifadesiz suratlarıyla merkepler misali onları izliyordu. Janie, Glades'de yerlileri ikili, üçlü gruplar halinde pek çok kez görmüştü ama bu büyük bir ekipti. Palm Beach yoluna yönelmişlerdi ve durmaksızın ilerliyorlardı. Bir saat kadar sonra bir başka kfile görüldü, onlar da aynı yöne ilerlemekteydi. Sonra, güneybatımından hemen önce, bir kfile daha. Bu kez nereye gittiklerini sordu, sonunda adamlardan biri onu yanıtladı.

“Yüksek araziye gidiyoruz. Biçmelik çayır çiçeklendi. Yani fırtına geliyor.”

O gece herkes bundan söz ediyordu. Ama endişelenen yoktu. Ateş başındaki dans neredeyse şafağa kadar sürdü. Ertesi gün yine, pek çok Kızılderilinin acele etmeden ama sabit adımlarla doğuya doğru ilerlediği görüldü. Gökyüzü hâlâ mavi, hava güzeldi. Fasulye bol, fiyatlar iyiydi, dolayısıyla yerliler yanılıyor olabilirdi, *olmalıydı*. İnsan fasulye toplayarak günde yedi sekiz dolar kazanırken, fırtına kopamazdı. Hem zaten Kızılderililer budalaydı, her zaman da öyle olmuşlardı. Etli Yahni'nin davuluyla yaptığı dinamik şeytanlıklarla ve capcanlı, heykelsi, grotesk danslarla dolu bir gece daha geçti. Ertesi gün evin önünden hiç Kızılderili geçmedi. Hava sıcak ve boğucuydu, Janie tarladan ayrılıp eve döndü.

Sabah tek bir kıpırtı yoktu. Rüzgâr, hatta bebek soluğundan farksız, en küçük esinti bile yeryüzünü terk etmişti. Ölüden farksız bir gün, daha güneş bile doğmamışken, çalıdan çalıya sürünmeye, insanları gözlemeye başladı.

Birkaç tavşan köyün içinden telaşla, kaçarcasına geçti; doğuya gidiyorlardı. Birkaç keseli sıçan hızla sıvıştı; onların da rotası kendisi. Önce bir ya da iki tane, sonra daha çok. İşçilerin tarladan ayrılma vakti geldiğinde, uzun, kesintisiz bir hayvan konvoyu oluşmuştu. Yılanlar, çingiraklı yılanlar köyü bir uçtan ötekine geçmeye başladılar. Adamlar birkaçını öldürdü ama sürünerek ilerleyen sürüde eksiklikleri fark edilmedi. İnsanlar gün doğana kadar evlerinden çıkmadılar. Janie gece boyunca pek çok kez, geyik benzeri büyük hayvanların homurtusunu duydu. Bir kere de bir panterin boğuk sesini. Hepsi doğuya, doğuya gidiyorlardı. O gece palmiye ve muz ağaçları yağmurla uzaktan uzağa konuşmaya başladılar. İnsanların çoğu korktu, pılsını pırtısını toplayıp Palm Beach'e yollandı. Bin tane av kuşu uçarak bir araya toplandı, sonra bulutların üstüne yükselip orada kaldı.

Bahamalı delikanlılardan biri arabayla Tatlı Çörek'in evine uğ-

rayıp dışarıdan seslendi. Tatlı Çörek omzunun üstünden eve doğru kahkahalar atarak dışarıya çıktı.

“Selam, Tatlı Çörek.”

“Selam, 'Lias. Gidiyosun galiba?”

“Öle, ahbap. Janie'ynen sen de gelmek ister misin? Bak, hepinizin illa ki gitmek zorunda olduğunu annamasam, bu şansı hiç kimseye vermezdim.”

“Çok teşekkürler, 'Lias. Ama biz kalmıya karar verdik.”

“Kargalar bilem havalandı, dostum.”

“Bu önemli diil. Patronun havalandığını duymadın, öyle diil mi? Eh, demek ki her şey yolunda. Dostum, bu bataklıkta çok iyi para var. İnsan yarınını garantiye alabilir. Yerinde olsam, hiçbi yere gitmezdim.”

“Amcam beni almıya geldi. Palm Beach'te kasırğa uyarısı yapıldığını söylüyo. Orda durum fena sayılmaz amma burası fazla alçak, dostum, o büyük göl de pekâlâ taşabilir.”

“Aman be ahbap. Bizim oğlanlarnan konuşuyoduk. Bazıları yıllardır Glades'de. Küçük bi rüzgâr işte, hepsi bu, diyolar. Yarın burıya dönmek için bütün günü heba ediceksin.”

“Yerliler doğuya gidiyo, dostum. Burası tehlikeli.”

“Her zaman her şeyi bilecek diiller. Doğruyu söylemek gerekirse, Kızılderililerin hiçbi şeyden haberi yok. Olsaydı hâlâ bu ülkenin sahibi olurlardı. Bak, beyazların bi yere gittiği yok. Ortıda bi tehlike olsa, onnar bilirdi. Burada kalman daha iyi, ahbap. Bu gece hava düzelince burda büyük bi zıplama dansı olucak.”

Lias duraksadı, arabadan inmeye yeltendi ama amcası bırakmadı. “Yarın bu vakit, keşkem kargaları izleseydin diyceksin,” diye homurdandıktan sonra gaza bastı. Lias geriye bakıp neşeyle el salladı.

“Bi daha bu dünyada görüşemessek, Afrika'da buluşuruz artıkın.”

Tıpkı Kızılderililer, tavşanlar, yılanlar ve rakunlar gibi bir telaş

doğuya seğırtten başkaları da oldu. Ama çoğunluk konuşup gülüşerek oturdu, güneşin yeniden dost yüzünü göstermesini bekledi.

Üç beş kişi Tatlı Çörek'in evinde toplandı, birbirlerinin kulağına cesaret üfledi. Janie koca bir tencere fasulyeyle tatlı top ekmek dediği şeyden pişirdi; herkes yeterince mutlu olmayı becerdi.

Savaşa katılmış büyük nişancıların çoğu oradaydı ve doğal olarak Büyük Fatih John'la onun yaptıklarına geldi laf. Nasıl yaptığı her şeyi muazzam yaptığını, sonra da nasıl ölmeden cennete gittiğini andılar. Cennete gidince eline bir gitar aldığını, bütün meleklerin de onun tahtının etrafında halka olup şarkı söylediğini. Sonra Tanrı ve Aziz Peter dışında herkesin dünyanın en yaşlı şehri Jericho'ya bir gidiş dönüş uçma yarışması düzenlediğini ve yarışı Fatih John'un kazandığını; cehennem çukuruna inip yaşlı şeytanı alt ettiğini ve oradaki herkese buzlu su dağıttığını. Biri John'un aslında ağız mızıkası çaldığını söylemeye yeltendiyse de kulak asan olmadı. Mızıkayı ne kadar iyi çalarsan çal, Tanrı gitar dinlemeyi yeğlerdi. Bunun üzerine konu Tatlı Çörek'e geldi. Neden aletini bir iki tıngırdatmıyordu ki? Pekâlâ, hadi bakalım, göster bize.

Müzik herkese iyi gelince Çamur Oğlan uyandı ve ritme uyarak şarkı söylemeye başladı; her dizinin son sözcüğüne bir ağızdan katılıyorlardı:

Annenin donu *yok*
 Gözümle gördüm *çıkardığını*
 Ve alkole *batırdığını*
 Sonra onu Noel Baba'ya *sattı*
 O da bu kanuna aykırı *dedi*
 Yani pis don giymek, diye *ekledi*

Derken Çamur Oğlan'ın ayakları çıldırdı, hem ona hem de ötekilere delirmişçesine dans ettirdi. İş bitince oğlan yeniden yere çöküp uyumaya devam etti. Sonra yazı tura atmaca ve Florida

usulü rami oynamaya başladılar. Ardından sıra zara geldi. Para-sına değil. Bir gösteriş yapma oyunuydu bu. Herkes bir çalım en havalı atışını yapıyordu. Her zamanki gibi iş gelip Tatlı Çörek'le Motorlu Tekne'nin çekişmesine dayandı. Mahcup tebessümüyle Tatlı Çörek ve kilisenin çan kulesinden az önce inmiş, küçük, siyah bir meleğe benzeyen suratıyla Motorlu Tekne kime karşı atarlar-sa atsınlar, zarlarla olağanüstü şeyler yapıyorlardı. Onların atışını izlerken, insanlar işi de havayı da unuttular. Sanattı bu. Madison Square Garden'da yapılacak bin dolarlık bir atış bile bundan daha gerilimli, daha soluksuz bir bekleyişe neden olamazdı. Yalnızca seyredenlerin sayısı daha fazla olurdu, o kadar.

Bir süre sonra içlerinden biri etrafa bakındı, "Hava bundan daha sakın olumaz," dedi. "Ben kulübeme dönüyorum artıkın." Motorlu Tekne'yle Tatlı Çörek hâlâ oynuyorlardı, ötekiler de on-ları oyunla baş başa bıraktılar.

O gece bir ara rüzgârlar geri döndü. Dünyadaki her şey şiddet-le takırdıyordu şimdi; Etlî Yahni'nin parmaklarıyla davul derisi-nin kenara yakın kısmını titretmesi gibi, keskin ve kısa takırtılardı bunlar. Sabah olduğunda Cebrail melek davulun ortasından derin, boğuk sesler çıkarmaya başladı. Janie kapıdan dışarıya bakınca, hızla kayan ve batıda toplanan sis katmanlarını gördü –gökyüzün-deki o bulut tarlasını– gök gümbürtüleriyle güzelce silahlanıp uy-gun adım dünyaya saldırmaya hazırlanıyorlardı. Gürültü ve devi-nim giderek yükselen bir sesle, daha yukarıya, daha alçağa ve daha uzağa yayılmaya başladı; tırmanıyor, alçalıyor, kararıyordu.

Yaşlı Okechobee Gölü'nü uyandırdı bu ve canavar yatakta yuvarlanmaya başladı. Yuvarlanmaya ve homurdanıp duran huy-suz bir dünya misali yakınmaya koyuldu. Kulübelerdeki insanlar ve daha ileride, sahile yakın büyük evlerde oturanlar koca gölün sesini duydular ve şaşırdılar. İnsanlar kendilerini rahatsız ama gü-vende hissederlerdi çünkü bu duygusuz canavarı yatağına zincirle-yen, taşkınları önleyen setler vardı. Halk düşünmeyi vatandaşlara

bıraktı. Şatolar güvende olduklarına inanırsa, kulübelerin kaygılanmasına gerek yoktur. Karar, her zaman olduğu gibi, onlar adına alınmıştı bile. Çatlakları doldur, ıslak yatağında titre ve Tanrı'nın merhametini bekle. Hem patron sabaha varmadan bunu illa ki durduracaktır. Gündüzleri, görmeyi arzuladığın şeyleri görebildiğin zaman umutlu olmak öyle kolaydır ki. Ama şimdi geceydi ve sürdürükçe sürüyordu. Gece yusuvarlık dünyayı ellerinin arasına almış, uzun adımlarla hiçliği yarmaktaydı.

Ansızın patlayan bir gök gürültüsü ve şimşekler evin çatısında tepindi. Bunun üzerine Tatlı Çörek'le Motor zar atmayı bıraktı. Motor o meleksi tavırla başını kaldırıp baktı. "Yüce Efendi yukarda altına iskemle çekiyo," dedi.

"Para için oynamıyo olsanız da şu zarları atıp durmayı kesmenize sevindim," dedi Janie. "Efendimiz şu an *işini* yapıyo. Bize de çenemizi kapamak düşer."

164

Birbirilerine sokuldular, gözlerini kapıya diktiler. Vücutlarının başka hiçbir yerini kullanmıyor, kapıdan başka hiçbir yere bakmıyorlardı. O kapıdan nereye bakılacağını beyaz insanlara sormanın zamanı geçmişti. Altı göz şimdi doğrudan *Tanrı'yı* sorguluyordu.

Çılgıklar atan rüzgârın arasından kırılan, akıllamaz bir hızla savrulan, çarpan şeylerin sesini duydular. Dehşete kapılmış bir yavru tavşan yerdeki bir delikten kıvranarak çıktı ve böyle bir zamanda kimsenin onun etinin peşine düşmeyeceğini biliyor olmalı ki duvarın dibine, gölgelerin içine çöktü. Ve onlarla arasında sadece toprak setler bulunan göl delirdikçe delirdi.

Kısa bir rüzgâr molasında Tatlı Çörek, Janie'ye dokundu, "Şu an içinden keşke o büyük evde kalaydım da şundan uzak olaydım diyosundur heralde," dedi.

"Yo."

"Yo mu?"

"Yoo tabii. İnsan nerde olursa olsun, ecel vakti gelmeden ölmez. Ben bi fırtınada kocamın yanıdayım, işte o kadar."

"Teşekkürler, hamfendi. Amma diyelim ki şimdi öldün. Seni buraya sürüklediğim için bana kızmaz mısın?"

"Hayır. Nerdeyse iki yıldır beraberiz. Gündoğumunda ışığı görebiliyosan, günbatımında ölüp ölmeyeni umursamassın. Işığı hiç göremiyen öyle çok insan var ki. Ben el yordamıyınan, körlemesine aranıp duruyodum ve Tanrı bana kapıyı açtı."

Tatlı Çörek yere uzandı, başını onun kucağına koydu. "İyi de Janie, içindekini hiç dışarı dökmemişin çünkü benden bu kadar hoşnut olduğunu hiç *bilmiyodum*. Hatta sanıyodum ki—"

Rüzgâr üç misli öfkeyle geri dönüp ışığı son kez söndürdü. Öteki kulübelere kapanmış öteki insanların yoldaşlığını hissederrek oturdular, gözleriyle kaba saba duvarları araştırdılar, ruhlarıyla Tanrı'ya, gücünü onların o çelimsiz gücüyle mi kıyasladığını sordular. Karanlığa dik dik bakıyor gibi görünebilirlerdi ama gözleri Tanrı'yı seyrediyordu.

Tatlı Çörek önündeki rüzgârı itekleyerek dışarıya çıkar çıkmaz, rüzgârla suyun insanların ölü sandığı pek çok şeye hayat verdiğini ve canlı olan pek çok şeye de ölüm getirdiğini gördü. Su her yerdeydi. Avluda sürüden ayrılmış, başıboş balıklar yüzüyordu. On santim daha yükselirse su evin içine girmiş olacaktı. Bazı yerlerde girmişti bile. Tatlı Çörek daha kötüsü gelmeden onları Glades'den uzaklaştıracak bir araba bulmaya karar verdi. Janie'ye bunu ve hazırlanmasını söylemek için geri döndü.

"Sigorta kâatlarımızı falan toparla, Janie. Gitarımnan diğer şeyleri ben alırım."

"Komodin çekmecesindeki bütün parayı almış mıydın?"

"Hadi, acele et, onları sarmak için de şu masa örtüsünden bi parça kesiver. Boğazımıza kadar ıslanacağımız kesin. Hadi, çabuk, örtüyü kes de kâatlarımızı saralım. Gitmeliyiz, tabii çoktan geç kalmadıysak. Göl daha fazla dayanmaz."

Masadaki örtüyü çekip aldı, bıçağını çıkardı. O ince uzun bir şerit keserken, Janie de örtüyü tuttu.

“Ama Tatlı Çörek, dışarsı korkunç. Belkim de burda, yağmurda kalmamız daha doğru olur, yani şimdi kalkıp da—”

Tatlı Çörek tartışmayı tek bir sözcükle sonlandırdı. “Topla,” dedikten sonra güçbela dışarıya çıktı. O göreceğini görmüştü; yani Janie’den daha fazlasını.

Janie büyük bir iğne aldı, alelacele uzunca bir çuval dikti. Birkaç gazete bulup kâğıt paraları, evrakları sardı ve çuvala tıktırdı, açık ucunu da iğne iplikle bastırdı. Onu tulumunun cebine iyice sokmasına kalmadan, Tatlı Çörek yeniden bir hışım içeriye daldı.

“Hiç araba yok, Janie.”

“Tahmin etmiştim. N’apamaz?”

“Yürümek zorundayız.”

“Bu havada mı, Tatlı Çörek? Köyden çıkmayı bilem başaracağımı sanmıyorum.”

“Ah, elbette başarısın. Sen, ben ve Motorlu Tekne kol kola girer, birbirimizi tutarız. Diil mi, Motor?”

“Şordaki yatakta uyuyo,” dedi Janie. Tatlı Çörek yerinden kıpırdamadan seslendi.

“Motorlu Tekne! Kalk, çabuk! Cehennem Georgy’yi bastı. Derhal kalk! Böyle bi zamanda nassı uyuyabiliyosun yahu? Avludaki su dizi aşıyo.”

Dışarıya çıkınca neredeyse baldırlarına kadar suya battılar ama doğuya doğru yönelmeyi becerdiler. Tatlı Çörek gitarını fırlatıp atmıştı, Janie bunun onu ne kadar üzdüğünü görebiliyordu. Uçuşan nesnelerden, suda yüzen tehlikelerden kaçınarak, çukurlara düşmemeye dikkat ederek ve şimdi sırtlarını ısıtmaya başlamış olan rüzgârı hissederek nispeten kuru denebilecek toprağa ulaşana dek ilerlediler. Zorla yanlış tarafa sürülmemek için mücadele etmeleri ve birbirlerine tutunmaları gerekmişti. Tıpkı onlar gibi canını dişine takmış çabalayan insanlar gördüler. Şurada burada yıkılmış bir ev, ürküp kaçmış bir inek. Ama hepsinin de üstünde, rüzgârın ve suyun şiddeti. Ve gölün. Saldığı giderek güçlenen kükreme-

lerin altından, birbirine sürtünen taşların, kerestelerin çıkardığı muazzam homurtu ve inilti duyulabiliyordu. Geriye baktılar. Kudurmuşçasına akan sulardan kaçmaya çalışan, kaçamayacağını anlayınca çılgınlık atan insanlar gördüler. Toprak bentlerden kopan malzemelerin oluşturduğu devasa bir bariyer, ona eklenen kulübe-lerle birlikte yuvarlanıyor, döne döne ilerliyordu. Üç metre daha yükseğe çıkınca, nereye baksalar, homurdanan duvarın gemi aزیی almış suyun önünden, kozmik ölçekteki bir buldozer misali ileriye doğru saldırdığını gördüler. Canavarı yaratık yatağından çıkmıştı. Saatte üç yüz küsur kilometre hızla esen rüzgâr onun zincirlerini kırmıştı. Canavar setleri, toprak bentleri ele geçirdi, köye ulaşınca-ya kadar son sürat koştu; kulübeleri birer otmuş gibi kopardıktan sonra doğruca sözde fatihlerinin peşine düştü; bentleri yıktı, evleri devirdi, evlerdeki insanları da diğer kerestelerle birlikte önüne kattı. Deniz kalın ökçeleriyle karada yürüyordu.

Tatlı Çörek soluğunu tuttu. "Göl geliyor!"

167

"Göl!" Motorlu Tekne inanmazlık dolu bir dehşetle yineledi. "Göl!"

"Peşimizden geliyo!" dedi Janie ürpererek. "Kaçamıycaz."

Tatlı Çörek, "Ama hâlâ koşabiliriz," diye haykırdıktan sonra koşmaya başladı. Taşkın su daha hızlıydı. Ana gövde geride kalmıştı ama yuvarlanarak ilerleyen duvardaki çatlaklardan ırmaklar, dereler fışkırıyor ve gürüşüğü misali yayılıyordu. Üç kaçak koşarken, hafif bir bayırın üzerine, dip dibe dizilmiş bir kulübe dizisine rast gelince biraz yavaşladılar. Becerebildiklerince yüksek sesle, "Göl geliyor!" diye bağırdılar, o zaman sürgülenmiş kapılar açıldı ve evlerinden fırlayanlar, tıpkı onlar gibi bağırarak kaçmaya başladılar. "Göl geliyor!" Peşlerindeki su kükredi ve ileriye, kaçabilenlere doğru haykırdı: "Evet, geliyorum!"

Kendilerini toprak bir tepedeki yüksek bir eve atmayı başardılar. Janie, "Burada biraz duralım," dedi. "Daha fazla gidemiycem. Bittim ben."

"Hepimiz bittik," diye düzeltti Tatlı Çörek. "İçeri giriyoruz, ya kurtuluruz ya da ölürüz artıkın." Yüzlerini ve omuzlarını duvara yasladılar, Tatlı Çörek bıçağının sapıyla kapıya vurdu. Sonra bir daha vurdu ve kapıyı zorlayıp açtı. İçerde kimse yoktu.

"Bunnarın kafası benden daha iyi çalışıyomuş," dedi Tatlı Çörek, kendilerini yere bırakırlarken; kesik kesik soluyarak orada öylece yattılar. "Teklif ettiğinde Lias'nan birlikte gitmeliydik."

"Bilmiyodun, nerden bilcektin ki," diye karşı çıktı Janie. "Eh, bi şiyi bilmiyosan, bilmiyosun dimektir. Fırtına da o kadar çabuk kopmıyabilirdi yani."

Ânında uyuya kaldılar, ilk uyanan Janie oldu. Hızla akan suyun sesini duydu, doğrulup oturdu.

"Tatlı Çörek! Motorlu Tekne! Göl geliyo!"

Göl *gerçekten* geliyordu. Daha yavaş, daha genişti ama geliyordu. İstinat duvarının çoğunu çiğneyip geçmiş, daha geniş bir alana yayılarak cephesini alçaltmıştı. Ancak yine de yorgun bir mamut gibi söylenerek ve homurdanarak ilerlemeyi sürdürüyordu.

"Yüksek bi evdeyiz. Belkim burıya kadar ulaşamaz," diye avuttu Janie kendini. "Ulaşsa bilem, üst kata çıkamaz belkim."

"Janie, Okechobee Gölü altmış küsur kilometre genişliğinde ve yüz kilometre uzunluğunda. Bu da epiyce fazla su dimektir. Rüzgâr bütün gölü bu yana doğru savuruyosa, bu evi bi lokmada yutar. Hemen gitmeliyiz. Motorlu Tekne!"

"Ne istiyosun, ahbap?"

"Göl geliyo!"

"Hayır ya, gelmiyo."

"Evet, *geliyo!* Dinne! Sesini ta burıdan duyabilirsin."

"Geliyosa gelsin. Ben burda bekliycem."

"Aman be Motorlu Tekne, kalk hadi! Palm Beach yoluna çıkmalıyız. Yol hafriyat toprağının üzerinde. Orda bayağı bi güvende oluruz."

“Ben burda güvendeyim, dostum. İstiyosanız siz gidin. Uykum var.”

“Göl burıya ulaşınca n'apıcaksın peki?”

“Üst kata çıkarım.”

“Diyelim ki orıya da geldi?”

“Yüzerim yahu. O kadar.”

“Eh, şey, hoşça kal Motorlu Tekne. Durum çok kötü, biliyosun. Birbirimizin izini kaybedebiliriz. Sen bi erkeğin sahip olubileceği en muhteşem dostsun.”

“Güle güle, Tatlı Çörek. Bence burda kalıp uyumalıydınız, dostum. Beni böyle bırakıp gitmeklen doğru yapmıyosunuz.”

“Bunu istemiyoruz ki. Hadi, gel bizlen. Suyun burıya ulaşması geceyi bulabilir. İşte bu yüzden oyalanmak istemiyorum. Hadi dostum, yürü.”

“Tatlı Çörek, mutlaka uyumalıyım, dostum. Kesinniknen.”

“O zaman hoşça kal Motorlu Tekne. Sana şans diliyorum. Bunnar sona erince o ziyareti yapmak için beraber Nassau'ya gidecez, tamam mı?”

“Kesinniknen, Tatlı Çörek. Annemin evi senin evindir.”

Tatlı Çörek ile Janie evden biraz uzaklaşmışlardı ki ciddi bir su birikintisine tosladılar. Belli bir mesafeyi yüzerek aşmaları gerekiyordu; Janie bir seferde birkaç kulaçtan fazlasını atamıyordu, bunun üzerine Tatlı Çörek onu toprak bir moloz yığınının doğru uzanan bir sırtı ulaşınca kadar taşıdı. Ona rüzgâr azıcık zayıflamış gibi geliyordu, biraz dinlenip soluklanacak bir yer arandı. Nefesi tamamen kesilmişti. Janie bitkindi, topallıyordu, ama o çalkantılı sulardaki zorlu yüzüşü tamamlamak zorunda kalmamıştı, dolayısıyla Tatlı Çörek'in durumu çok daha kötüydü. Ne var ki duramazlardı. Moloz yığınının ulaşmak yine de bir şeydi ama garantisi yoktu. Göl geliyordu. Altı Mil Köprüsü'ne ulaşmak zorundaydılar. Köprü yüksekti, muhtemelen güvenliydi.

Herkes hafriyat yığınının doğru yürüyordu. Aceleyle, sürük-

lenircesine, düşerek, ağlayarak, birbirlerine umutla ve umutsuzca seslenerek. Rüzgâr ve yağmur yaşlıları dövüyor, bebekleri hırpalıyordu. Tatlı Çörek bitkinlikten bir iki kez sendeledi, Janie onu tuttu. Böylece Altı Mil Dönemeci'ne vardılar ve biraz dinlenmeyi düşündüler.

Ama çok kalabalıktı. Beyaz insanlar o yüksek noktaya herkes-ten önce ulaşmış, boş yer kalmamıştı. Tek yapabilecekleri, tepeciğin yüksek, yan bayırlarından birine tırmanıp ötekinden inmekti, hepsi bu. Sonrası, yine dinlenemeden, kilometrelerce yoldu.

Bir hamakta oturur vaziyetteki ölü bir adamın önünden geçtiler, etrafı tümüyle vahşi hayvanlarla ve yılanlarla sarılıydı. Ortak tehlike ortak dostlar yaratıyordu. Hiçbir canlı ötekine galip gelmenin peşinde değildi.

Bir başka adam, minicik bir adada bir servi ağacına sarılmıştı. Dallardan elektrik kablolarının tuttuğu, teneke bir dam sarkıyor, rüzgâr devasa bir balta misali damı öne arkaya sallıyordu. Adam sağa doğru tek bir adım bile atamıyordu, bu keskin pala onu ikiye biçebilirdi. Sola da gidemezdi çünkü iri bir çingiraklı yılan kafasını rüzgâra vermiş, oraya boylu boyunca uzanmıştı. Adayla moloz tepesi arasında bir su akıntısı vardı; adam ağaca sarılmıştı ve imdat diye bağıırıyordu.

“Yılan ısırılmaz seni,” diye seslendi Tatlı Çörek ona. “Bak, kıvrılamıyacak kadar korkmuş durumda. Rüzgârın onu uçurmasından korkuyo. Yanından geç de suya atla!”

Bundan kısa bir süre sonra, Tatlı Çörek daha fazla yürüyemeyeceğini hissetti. Şu anda yapamazdı bunu. Böylece, biraz dinlenmek üzere yolun uzun tarafına uzandı. Janie de onunla rüzgârın arasına yattı; adam gözlerini kapadı ve yorgunluğun kollarından, bacaklarından dışarıya sızıp gitmesini bekledi. Moloz yığınının her iki tarafında gölleri andıran, engin su birikintileri uzanıyordu – canlı ve ölü şeylerle dolu bir su. Suyu ait olmayan şeylerle. Gözün ulaşabildiği her yerde, rüzgâr ve su bir gazap dansındaydılar. Katranlı çatı

kâğıdından kopmuş irice bir parça havada süzülerek geldi, bir süre moloz tepeciğinin önünde uçtuktan sonra bir ağaca takılıp kaldı. Janie onu neşeyle izledi. Tam da Tatlı Çörek'in üzerine örtmek için aradığı şeydi. Kartona abanıp onu aşağıda tutabilirdi. Zaten rüzgâr da eskisi kadar kötü değildi. Buna da şükür. Zavallı Tatlı Çörek!

Ellerinin, dizlerinin üzerinde çatı malzemesine doğru süründü, her iki yanından sıkıca tuttu. Aynı anda rüzgâr her ikisini de havalandırdı ve Janie kendini galeyana gelmiş suyun üstünden öteye, biraz daha öteye, moloz yığınının sağ tarafına doğru uçarken bulundu. Dehşet dolu bir çığlık attı ve katranlı kartonu elinden bıraktı, kendisi suya gömülürken, karton da uçup gitti.

"Tatlı Çörek!" Adam onu duydu ve sıçrayıp kalktı. Janie yüzmeye çalışıyordu ama suyla mücadele etmek çok güçlü. Bir ineğin yavaşça, vampiri bir hat çizerek moloz tepesine doğru yüzdüğünü gördü. Sırtında tirtir titreyen ve hırlayan, iri yapılı bir köpek oturuyordu. İnek Janie'ye doğru yaklaşıyordu. Janie birkaç kulaç atsa ona yetişecekti.

"İneğe yüz, kuyruğunu yakala! Ayaklarını çırpma. Sırf ellerin yeter. Evet, aynen böle, hadi!"

Janie ineğin kuyruğunu yakalamayı başardı, başını hayvanın kışına yaslayıp becerebildiğince yukarıya, suyun üstüne kaldırdı. İnek bu ilave yükü biraz suya battı, bir an dehşetle çırpındı. Bir timsah tarafından aşağıya çekildiğini sanmıştı. Sonra yüzmeye devam etti. Sırtındaki köpek doğrulup kalktı, bir aslan gibi kükredi; boynundaki tüyler kaskatı dikelmiş, kasları gerilmişti; saldırmak için gereken olanca hiddetini salıverirken dişleri ortaya çıktı. Tatlı Çörek suyu bir susamuru gibi yardı, dalıp çıkarken de sustalısını açtı. Köpek ineğin omurgasında hızla arkaya, hasmına doğru koştu, Janie çığlık atıp gerisingeri, ineğin kuyruğuna kaydı ve köpeğin azgın dişlerinden kıl payı kurtuldu. Köpek onun peşinden suya atlamak istiyor ama nedense sudan korkuyordu. Tatlı Çörek ineğin kışına varınca sudan çıktı ve köpeği boynundan yakalayı-

verdi. Ama çok güçlü bir hayvandı, Tatlı Çörek ise aşırı yorgundu. Amaçladığı gibi, köpeği tek bir bıçak darbesiyle öldüremedi. Ancak köpek onun elinden kurtulamıyordu da. Mücadele ettiler, bir ara hayvan Tatlı Çörek'i elmacık kemiğinin hemen üstünden ısır- mayı başardı. Sonra Tatlı Çörek onun işini bitirdi ve suyun dibine gönderdi. Ağır bir yükten kurtulan inek Janie'yle birlikte toprağa ayak bastı; Tatlı Çörek ancak ondan sonra yüzerek geldi, bitkince emekleyerek yeniden moloz yığınınına çıktı.

Janie onun yüzü, köpeğin ısırıldığı yer nedeniyle ortalığı tela- şa verdiyse de adam önemli bir şey olmadığını söyledi. "Bak beni bi santim yukardan kapıp gözümü ısırıyor, işte o zaman canıma okurdu. Eh, gidip bi tükkândan göz satın alamassın, malum." Or- tada fırtına falan yokmuş gibi, kendini toprak yığınının kenarına bırakıverdi. "Dur biraz dinneneyim, sonna kendimizi bi şekilde şehre atarız."

172

Palm Beach'e vardıklarında hem güneş hem de saat sabahı gösteriyordu. Bedenleri içinse aradan yıllar geçmişti. Güçlüklerle, ısıraplarla dolu sayısız kış. Çark dönmeyi, dönmeyi sürdürmüştü. Umut, umutsuzluk ve çaresizlik. Ama sığınacakları kente yaklaşır- larken, fırtına kendi kendini tüketti.

Yıkım, ağzı ardına kadar açık, oradaydı. Geride, Everglades'de rüzgâr göllerin ve ağaçların arasında gönlünce hoplayıp zıplamıştı. Ama burada, şehirde evlerin ve insanların arasında hiddetle kö- pürmüştü. Tatlı Çörek'le Janie şehrin kıyısında durup önlerinde uzanan harabeye baktılar.

"Bu rezilliğin ortasında suratın için bi doktoru nerden bula- cam?" diye yakındı Janie.

"Şu an kahrolası bi doktora ihtiyacımız yok. Bize dinnenebile- ceğimiz bi yer lazım."

Epeyce parayla ve azimle, uyuyacak bir yer buldular. Hepsi bu kadardı. Yaşanacak yer değildi. Yalnızca uyumak içindi. Tatlı Çö- rek etrafına bakındı, sonra kendini yatağın kenarına bırakıverdi.

“Eh,” dedi aciz bir tavrıyla, “bennen yola çıktığında, kendini burda bulmayı beklemiyodun, diil mi?”

“Bir zamanlar ben hayattan hiçbi şey beklemiyodum, Tatlı Çörek, yalnızca ayakta kalmıya ve gülümsemeye çalışıyodum. Sonna sen çıkıp geldin, benden yeni bi insan yarattın. Dolayısıyan, başımıza gelen ve gelecek her şeye müteşekkirim.”

“Teşekkürler, hamfendi.”

“Beni o köpekten kurtarman büyük bi asaletti, Tatlı Çörek. Sen onun gözlerini benim kadar iyi görmedin. Yalnızca ısırmaya çalışmıyodu, Tatlı Çörek. Amacı beni oracıkta öldürmekti. O gözleri asla unutmuşam. Tepeden tırnağa, saf nefrete kesmişti. Orda ne işi vardı acıba?”

“Evet, onu ben de gördüm. Çok korkutucuydu. O nefrete maruz kalmak istemezdim doğrusu. Amma ya o ölecekti ya ben. Kararı sustalı bıçağım verdi.”

“Sen olmasaydın, tatlım, beni paramparça ederdi.”

“Olmasaydın demeye gerek yok, bebeğim, çünkü ben *burdayım* ve bilesin ki burda gerçek bi erkek var.”

Sonra, Kare Parmaklı yeniden evine döndü. Duvarları ve çatısı olmayan, yüksek, düz evinde bir kez daha, duygu nedir bilmeyen kılıcını elinde dimdik tutarak, öylece dikildi. Donuk beyaz renkli atı suları doludizgin aşır bir şimşek gibi karaya çıkmıştı. Ölme zamanı bitmişti. Şimdi ölüleri gömme zamanıydı.

“Janie, bu pis, balçıklı yere geleli iki gün oldu, bu da yeter de artar. Bu evden de şehirden de çıkıp gitmeliyiz. Buralardan oldum olası hoşlaşmadım zaten.”

“Neriye gidicez, Tatlı Çörek? İşte bunu bilmiyoruz.”

“Belkim yine kuzeye gideriz, istiyosan tabii.”

“Böyle bi şey demedim amma senin istediğin buysa—”

“Hayır, ben de böyle bi şey demedim. Yalnızca seni alıştığın konfordan daha fazla uzak tutmak istemem yani, artıkın kalmak istemiyo olabilirsin de.”

“Bak, sana ayak bağı oluyosam—”

“Şu kadının laflarına bakın! Sırf onunnan kalmak için kıcım-daki donu bilem kaybetmiye hazırken, kalkmış ne diyo – sopaynan dövmeli bunu!”

“Tamam o zaman, sen söylüyorsun biz de yapıyoruz. Kaybedecek bi şeyimiz yok, bi deneriz.”

“Her neyse, yeterinçe dinlendim zaten, yataktaki pireler de iyicene azıttı. Uykumu kaçırana dek fark etmemiştim onnarı. Çıkıp biraz dolanacam, ne yapabiliriz bi bakacam. Bulacağım *her* yolu denemiye hazırım.”

“Bence burda kalıp dinnenmelisin. Dışarda şu an bulunabilecek hiçbi şey yok zaten.”

“Yine de çıkıp bi bakmalıyım, Janie. Belkim yardımcı olubileceğim bi iş falan vardır.”

“Yardım etmeni istedikleri iş hiç hoşuna gitmiycek. Gördükleri her erkeği yakalayıp ölü gömdürüyolar. İşsiz güçsüzleri çalıştırdıklarını iddia ediyolar amma işin var mı yok mu hiç titizlendikleri yok. Evde kalıyosun! Kızıl Haç yapılması gerekeni yapıyo, hastalar ve yaralılar yerine bununan uğraşıyo.”

“Cebimde para var, Janie. Bana bulaşamazlar. Ayrıcana durumu bizzat görmek istiyorum. Bakalım Glades’li oğlanlardan bi haber alabilcek miyim? Belkim hepsi sağ salim atlatmıştır. Belkim de atlatamamıştır.”

175

Tatlı Çörek dışarıya çıkıp etrafta dolaştı. Dehşetin her şeye dokunduğunu gördü. Çatısız evler, evsiz çatılar. Tahta gibi ezilmiş, un ufak olmuş çelik ve taş. Kötülüğün anası, insanoğluyula oynamıştı.

Tatlı Çörek ayakta durmuş bakınırken, tüfeklerini omuzlarına vurmuş iki adamın ona doğru geldiğini gördü. İki beyaz adam; o zaman aklına Janie’nin söyledikleri geldi ve dizlerini esnetip koşmaya hazırlandı. Ama aynı anda bunun ona faydası olmayacağını anladı. Adamlar onu çoktan görmüştü ve ateş edince ıskalamayacak kadar yakındaydılar. Belki de yanından geçip giderlerdi. Belki parası olduğunu görünce Tatlı Çörek’in evsiz barksız bir serseri olmadığını anlarlardı.

“Hey, selam Jim,” diye seslendi daha uzun boylu olan. “Biz de seni arıyoduk.”

“Adım Jim diil,” dedi Tatlı Çörek dikkat kesilerek. “Neden arıyodunuz ki *beni*? Ben hiçbi şey yapmadım.”

“Biz de onun için arıyoruz zaten – hiçbir şey yapmadığın için. Hadi gel de şu ölümlerin gömülmesine yardım et bakalım. Gömmeye yetişemiyoruz.”

Tatlı Çörek kendini savunmak istercesine geriye çekildi. “Benim bunnan ne işim olur? Ben çalışan, cebinde parası olan bi adamım. Fırtına yüzünden Glades’den burıya savruldu.”

Kısa boylu olan tüfeğiyle hızlı bir hareket yaptı. “Düş bakayım şu yola, çabuk! Yoksa *semi* gömecek kimseyi bulamassın. Düş önümde, hadi!”

Tatlı Çörek adamın, kamusal yerlerdeki enkazı kaldırmak ve ölenleri gömmek için oluşturulmuş, küçük bir orduya dahil olduğunu öğrendi. Cesetler aranıp bulunuyor, belli toplanma noktalarına taşınıyor ve gömülüyordu. Cesetler sadece yıkılmış evlerde bulunmuyordu. Evlerin altında, çalılara dolanmış, suda yüzen, ağaçtan sarkan, molozlarla birlikte sürüklenen cesetler vardı.

176

Glades’den ve başka civar ilçelerden gelen, her biri yirmi beş ceset taşıyan kamyonlar peş peşe dizilmiş, ağır ağır geliyorlardı. Cesetlerin bazıları giyimli, bazıları çıplaktı, tam anlamıyla mahvolmuşlar da vardı. Yüzleri dingin, elleri sakın olanlar. Suratları direnen, karşı koyanlar; gözleri hayretten fal taşı gibi açılmış olanlar. Ölüm onları gözlerken, görülenin ötesini görmeye çalışırken yakalamıştı.

İster siyah olsun isterse beyaz, perişan haldeki asık yüzlü adamlar nöbetçi gözetiminde, dur durak bilmeden ceset aramaya ve ölü gömmeye zorlanıyordu. Beyazlara ait mezarlığın karşı tarafına dev boyutlu bir çukur kazılmıştı, siyahların mezarlığının karşına da bir başka çukur açılmaktaydı. Hazırda bol miktarda kireç bekletiliyor, cesetler çukura yatırıldığı an, üzerlerine dökülüyordu. Gömülme konusunda zaten fazlasıyla geç kalınmıştı. Adamlar onların üzerini mümkün olduğunca hızlı örtmek için var güçlerini harcamaktaydı. Ama nöbetçiler onları durdurdu. Uyulması gereken yeni emirler gelmişti.

"Hey, ordakiler! Cesetleri öylecene çukura atmayın! Hepsini tek tek inceleyin ve siyah mı beyaz mı bakın."

"Bi de bunun için mü vakit harcıycaz? Tanrı acısın halimize! Şu haldeyken nassı inceliyecez bunnarı? Hem ne renk oldukları ne fark eder? Hepsinin de bi an önce gömülmesi lâzım."

"Merkezden emir geldi. Beyazlar için tabut yapıyolarmış. Dandik çamdan tabii, ama hiç yoktan iyidir. Beyazları öylecene çukura atmayın."

"Peki ya siyahlardan ne haber? Onnar için de kutu var mıymış?"

"Yok. Herkese yetecek kadar tabut yokmuş ellerinde. Üstlerine bolca kireç serpin, sonra da toprak atın."

"Lanet osun! Bu cesetlerden bazısı öyle berbat halde ki kimse ayırt edemez. Beyaz mı siyah mı hayatta annayamaz."

Bunun üzerine nöbetçiler aralarında uzun bir görüşme yaptılar. Bir süre sonra geri gelip adamlara, "Başka türlü annayamıyorsanız, saçlarına bakın," dediler. "Sakın ola içinizden birini beyazları çukura atarken yakalamayalım, ayrıca tabutları siyahlara harcamayın. Şu an çok zor bulunuyorlar."

"Bu ölülerin kıyamet gününe nassı gitceği konusunda amma da pımpirikleniyolar," yorumunda bulundu Tatlı Çörek yanında çalışan adama. "Sanki Tanrı, Jim Crow* yasasından habersizmiş gibim."

Bu şekilde saatlerce çalıştıktan sonra, aklına Janie'nin onun yüzünden kimbilir nasıl endişelendiği gelince, Tatlı Çörek'in tepesi attı. Böylece, yükünü boşaltmak üzere yaklaşan kamyonu görür görmez tabanları yağladı. Derhal durmazsa vurulmakla tehdit edildi ama o koşmayı sürdürdü, kaçmayı başardı. Janie'yi tam da tahmin ettiği gibi üzgün ve ağlarken buldu. Birbirlerini sakinleştirdiler, sonra Tatlı Çörek başka bir konuya geçti.

* Adını İngiliz komedyen T. Rice'in 1828'de yarattığı geri zekâlı, ilkel, her türlü aşağılaya maruz kalan siyah tiplemesinden alan, 19. ve 20. yüzyıllarda ABD'nin güney eyaletlerinde uygulanan ırksal ayırıcı yasalar. —çn

"Janie, burdan derhal gitmeliyiz. Bu şekilde daha fazla çalışmaya hiç niyetim yok."

"Hadi, hadi amma Tatlı Çörek. Ortalık yatışına kadar evden çıkmayalım. Seni göremezlerse rahatsız da edemezler."

"Yo, ya aramıya gelirlerse? Hemen bu gece gidelim burdan."

"Neriye gidicez, Tatlı Çörek?"

"En çabuk varabileceğimiz yer, Glades. En iyisi orıya geri dönelim. Bu şehirde beladan ve zorbalıktan başka bi şey yok."

"İyi de, Tatlı Çörek, kasırğa Glades'i de vurdu. Şindi orası da gömölücek ölümlerden doludur."

"Evet, biliyorum, Janie, amma yine de burası gibim olamaz. Önceliknen, ölüleri bütün gün burıya getiriyolar zaten, orda bulunacak fazla ceset kalmamıştır. Hem zaten ora hiç burası kadar kalabalık bi yer olmadı ki. Dahası, Janie, ordaki beyaz insannar bizi tanıyo. En kötüsü, beyazların tanımadığı bi zenci olmak. O zaman herkes sana karşı oluyo."

"Bu kesinniknen doğru. Beyaz adam içün tanıdığı bi zenci, iyi bi zencidir. Yok, tanımyorsa, kötü bi zencidir." Janie güldü, Tatlı Çörek de ona katıldı.

"Janie, defalarca, defalarca izledim; beyazların hepsi, her biri, İYİ siyahları zaten tanıdığına inanıyo. Daha fazlasını tanımasına gerek yok yani. Ona kalırsa, tanımadığı bütün siyahlar yargılanmalı ve altı aylığına Birleşik Devletler'in leş kokulu helâsına kapatılmalı."

"Birleşik Devletler'in helası da ne, Tatlı Çörek?"

"Eh, bildiğin gibi sevgili Sam Amcamız her şeyin en büyüğüne ve en iyisine sahiptir. Dolayısıyanan beyaz adam da, bu marsıkları Sam Amcanın sağlam, dört dörtlük tuvalitinden aşağısı paklımaz, diye düşünüyö."

Eşyalarını topladılar, evden sessizce sıvışıp yola düştüler. Ertesi sabah yine bataklıktaydılar. Oturulabilecek bir ev yapmak için akşama kadar var güçleriyle çalıştılar, böylece ertesi gün Tatlı Çörek

çıkıp iş arayabilecekti. Sabah erkenden çıktı; çalışma hevesinden çok meraktan. Akşama kadar da dönmedi. O gece eve sevinçten parlayan bir yüzle döndü.

“Kimi gördüm dersin, Janie? Asla tahmin edemessin.”

“Islak Kıç'ı gördüğüne her bahse varım.”

“Evet, onu, Etli Yahni'yi, Dockery'yi, 'Lias'ı, Coodemay'i ve Çapulcu'yu gördüm. Bil bakalım, başka kimi?”

“Ne bileyim. Sterrett'i mi?”

“Yok, o sele yakalanmış. 'Lias, Palm Beach'de onun gömülmesine yardım etmiş. Evet, kimi gördüm dersin?”

“Aa, söyle hadi, Tatlı Çörek. Bilemiyorum. Motorlu Tekne olmaz.”

“Ta kendisi. Bizim Motor! Onun bunun çocuğu o evde yatıp bi güzel uyumuş, göl gelip evi bi yerlere götürmüş ve Motor'un ruhu bilem duymamış; her şeyi fırtına bittikten sonra annamış.”

“Olamaz!”

“Evet, olmuş. Biz tehlikeden kaçıcaz diye az kaldı kendimizi öldürüyoduk, o ise yatıp uyumuş ve suynan birlikte sürüklenmiş.”

“Eh, ne derler bilirsin, şans en büyük servettir.”

“Çok doğru. Dinne, bi iş buldum. Genel olarak ortalığın temizlenmesine yardım edicem, sonna en kısa zamanda o toprak setti yeniden yapıcaklar. O arazinin de temizlenmesi gerek. Bayağı bi iş. Daha da çok adama ihtiyaçları var.”

Böylece Tatlı Çörek üç yoğun hafta geçirdi. Yeni bir tüfekte bir de tabanca aldı, Janie'yle ikisi en iyi nişancının kim olduğu konusunda iddialaştılar ve tüfekte Janie ona her seferinde üstün geldi. Çam ağacının tepesinde oturan genç bir şahinin kafasını tek atışta uçurabiliyordu. Tatlı Çörek azıcık kıskanmakla birlikte, öğrencisiyle gururlanıyordu.

Dördüncü haftanın ortalarına doğru, Tatlı Çörek bir akşamüstü eve erken geldi; baş ağrısından yakınıyordu. Öyle berbat bir ağrıydı ki bir süre yatması gerekiyordu. Uyandığında acıkmıştı. Janie

akşam yemeğini çoktan hazırlamıştı ama adam yatak odasından sofraya geçtiğinde, iinin hiçbir Şey almayacağını söyledi.

“Amma acıktığını söylemiştin!” diye ıgırdı Janie.

Tatlı örek çok alçak bir sesle, “Öle sanıyodum,” dedikten sonra başını ellerinin arasına aldı.

“Amma sana bi tencere fasulye pişirdim.”

“Çok iyi olmuştur eminim ve sana teşekkür ediyorum, Janie, lakin Őu an hiçbi Çiy yiyecek halde diilim.”

Yataa döndü. Geceyarısına doğru, boğazına çökmüş bir düşünlemla girdiğı, kâbus benzeri boğuşmayla Janie’yi uyandırdı. Janie ışığı yakıp onu yatıştırdı.

“N’oldu, tatlım? Neyin var?” Adamı avuttu, sakinleştirdi. “Anlat ki hissettiklerine katılabileyim. İzin ver de acını paylaşayım, bitanem. Neren ağrıyo, ha?”

“Uykumda bi Çiy bana saldırdı, Janie.” Tatlı örek hüngür hüngür ağlamaya başladı. “Beni boğmaya çalıştı, öldürmiye. *Sen* olmasaydın çoktan ölmüşüm.”

“Onunнан mücadele ettiğın belliydi. Amma iyisin, her Çiy yolunda, tatlım. Ben burdayım.”

Tatlı örek yeniden uykuya daldı ama yakayı kolayca sıyracağı bir Şey değildi. Sabah hasta uyandı. Kalkmaya yeltendiyse de Janie lafını bile ettirmedi.

“Őu haftanın atlatılmasına yardım etmeliyim,” dedi Tatlı örek.

“İnsannar sen doğmadan önce de haftaları atlatıyodu, sen gitikten sonna da atlatıcaklar. Yat aşağı, Tatlı örek. Gidip dokturu ağırıcım, gelip sana bi baksın.”

“O kadar da kötü diilim, Janie. Bak! Rahat rahat yürüyebiliyorum.”

“Hayır, Őakaya vurulamıycak kadar hastasın. Fırtınadan beri bi sürü kişi ateşlendi.”

“Gitmeden bana bi bardak su ver, o zaman.”

Janie bir bardağa su doldurup yatağa getirdi. Tatlı Çörek bardağı aldı, ağzını suyla doldurdu, sonra korkunç bir şekilde öğürdü, ağzındaki kustu ve bardağı yere fırlattı. Janie korkudan delirecek gibi oldu.

“Su neden seni bu hale getirdi, Tatlı Çörek? Kendin içmek istedin.”

“O suda bi bozukluk vardı. Nerdeyse boğuyodu beni. Dün gece birinin boğazıma sarılıp sıkıldığını annattım sana. Sen de rüya olduğunu söyledin.”

“Belkim de içinde büyü falan vardır, tatlım. Dışardayken bulursam biraz hardal tohumu alayım. Amma dokturu almadan buriya kesinniknen dönmicem.”

Tatlı Çörek buna itiraz etmedi, Janie de aceleyle evden çıktı. Bu hastalık onun için kasırgadan da beterdi. O gözden yitince, Tatlı Çörek kalktı, su kovağını boşalttı ve yıkayıp tertemiz etti. Sonra güçbela tulumbaya gitti, yeniden doldurdu. Janie'yi kötü niyetli ve entrikacı olmakla suçlamıyordu. Onu ihmalkârlıkla suçluyordu. Su kovalarının da her şey gibi ara ara yıkanması gerektiğini bilmiyordu. Dönünce, ona bunu münasip bir dille, güzelce anlatacaktı. Böyle bir şey ihmal edilir miydi yahu? Tatlı Çörek adamakıllı sinirlendiğini fark etti. Kovayı masanın üzerine bıraktı ve suyu içmeden önce oturdu.

Sonunda bardağı kafasına dikti. Su öyle tatlı ve serindi ki! Bir düşününce, dünden beri hiç su içmediğini ayımsadı. İştahını kapatıp fasulyeyi yedirmeyen de buydu. Canı hâlâ fena halde su içmek istiyordu, o da başını geriye atıp bardağı dudaklarına yapıştırdı. Ama iblis oradaydı, boğmak, canını almak üzere onu bekliyordu. Ağzındaki suyu püskürtmek öyle büyük bir ferahlıktı ki. Kendini yeniden yatağa attı, Janie'yle doktor gelene dek titreyerek, ürpererek yattı. Beyaz doktor çok uzun zamandır buralardaydı, artık bataklığın bir parçası olmuştu. İçinde bolca kaslı, terli sözcük-

lerin geçtiği işçi hikâyeleri anlatır dururdu. Şapkasını ensesinin sol tarafına yıkmış, hiç vakit kaybetmeden gelmişti.

“Selam, Tatlı Çörek. *Sana* ne oldu böyle, yahu?”

“Keşkim bilsem, Doktor Simmons. Amma çok hastayım.”

“Aa, hadi ama, Tatlı Çörek. Sizin o kaçak biranın iyileştiremeyeceği hiçbir şey yoktur. Son günlerde yeterince içmiyorsun galiba, öyle mi?” Tatlı Çörek’in sırtına güçlü bir şaplak indirdi, Tatlı Çörek de ondan beklendiği üzere gülümsemeye çalıştı. Ama zorlanıyordu. Doktor çantasını açıp işe koyuldu.

“Biraz zayıflamış gibisin, Tatlı Çörek. Ateşin var, nabzın da pek normal değil. Neler yapıyordun son zamanlarda?”

“İş güç, azıcık da kumar, doktor. Amma görünüşe göre su bana düşman kesilmiş.”

“Su mu? Ne demek istiyorsun?”

“Suyu midemde tutamıyorum, hem de hiç.”

“Başka?”

Janie endişeyle yatağa yaklaştı.

“Doktor, Tatlı Çörek yapması gerekeni yapıp size her şeyi söylemiyo. Orda çok fena kasırgaya yakalandık ve Tatlı Çörek hem onça mesafeyi yüzücem hem de beni taşıycam diye kendini çok zorladı, fırtınada kilometrelerce yürüdükten sonra hiç dinlenmeden beni bi daha sudan çıkarmak zorunda kaldı, yetmezmiş gibi o büyük köpeknen dövüştü, köpek de onu suratından ısırды, falan filan. Çok daha önce hastalanmasını bekliyodum.”

“Köpek mi ısırды dedin?”

“Ah, öyle büyütülcek bi şey diil, doktor. İki üç günde geçti,” dedi Tatlı Çörek sabırsızca. “Bi aydan fazla oldu zaten. Amma şu su olayı yeni bi şey, doktor. Sanırsam su bozuldu. Böyle olucağı belliydi. Suya öle çok ölü karıştı ki içilicek hale gelmesi bayağı vakit alıcak. Yani en azından bana göre öle.”

“Pekâlâ, Tatlı Çörek. Sana bazı ilaçlar göndereceğim ve Janie’ye

sana nasıl bakacağını açıklayacağım. Her halükârda, ben söyleyene kadar yataktan çıkmamanı istiyorum. Janie'yi bir süre yatağa alma, tamam mı? Benimle arabama kadar gel, Janie. Yanımdaki ilaçtan vereyim de Tatlı Çörek hemen alsın.”

Dışarıda çantasını karıştırdı ve içinde birkaç tablet bulunan minik bir şişeyi Janie'ye verdi.

“Saat başı bunlardan bir tane ver, onu sakinleştirir. Ve Janie, şu öğürme, kusma nöbetlerinden birini geçirdiğinde, ondan uzak dur.”

“Onnarı geçirdiğini nereden biliyorsun, doktor? Sennen dışarıya bunu söylemek için çıkmıştım.”

“Janie, kocanı ısırın köpeğin kuduz olduğundan eminim. Artık çok geç, köpeğin kafasını ele geçiremeyiz. Ama bütün belirtiler mevcut. Üstünden bunca zaman geçmiş olması çok kötü. Olaydan hemen sonra iğne yapılırdı, her şey yoluna girerdi.”

“Yani ölme ihtimali mi var, bunu mu söylüyorsun, doktor?”

“Kesinlikle. Ancak daha da kötüsü, ölmeden önce korkunç şeyler yaşama ihtimali var.”

“Doktur, onu canımdan çok seviyorum. Ne dersen yaparım onun için.”

“Yapabileceğin tek şey, Janie, onu İlçe Hastanesi'ne yatırmak; orada onu bağlarlar ve ona bakarlar.”

“Hastaneleri hiç sevmez. Ona bakmaktan bıktığımı sanıcak, oysa Tanrı biliyo ki bıkmadım. Tatlı Çörek'i kuduz bi köpekmiş gibi bağlama fikrine katlanamam.”

“Sonuç hemen hemen aynı, Janie. Bunu atlatma şansı nedeysel sıfır ve bir başkasını, özellikle de seni ısırma olasılığı yüksek, o zaman sen de aynı duruma düşersin. Durum cidden kötü.”

“Onun için hiçbir şey yapamaz mı, doktor? Orlandah'daki bankada çok paramız var, doktor. Onu kurtarmak için özel bi şeyler yapamaz mısın? Kaça patlarsa patlasın, doktor, umrumda bilemem diil, lütfen, doktor.”

“Elimden geleni yaparım. Üç hafta önce alması gereken serumu yollamaları için hemen Palm Beach’i arayacağım. Onu kurtarmak için elimden geleni yapacağım, Janie. Ama görüldüğü kadarıyla iş işten geçmiş. Onun durumundaki insanlar suyu yutamaz, bilirsin, öteki belirtiler de kötü.”

Janie kendini durumun hiç de böyle olmadığına inandırmak için dışarıda bir süre oyalandı. Kocasının yüzündeki hastalığı görmeseydi, bunların gerçekten yaşanmadığını hayal edebilirdi. Eh, diye düşündü, gözleri nefret dolu o iri, yaşlı köpek sonuçta Janie’yi öldürmeyi başarmıştı işte. Keşke ineğin kuyruğunu bırakıp o anda, oracıkta boğulup gitseydi. Ama Tatlı Çörek vasıtasıyla öldürülmek, kaldırılamayacak kadar ağır bir yükü. Tatlı Çörek, Akşam Güneşi’nin oğlu, Janie’e duyduğu aşk yüzünden ölüyordu. Janie uzun bir süre dikkatle gökyüzüne baktı. Oralarda bir yerde, o masmavi göğün sinisinin gerisinde O oturuyordu. Burada neler olduğunun farkında mıydı? Farkında olmalıydı çünkü O her şeyi bilirdi. Bunu Tatlı Çörek’e ve ona *bilhassa mı* yapıyordu? Bu Janie’nin savaşılabileceği, karşı koyabileceği bir şey değildi ki. Yalnızca acı çekebilir ve bekleyebilirdi. Belki de bütün bunlar kocaman bir şakaydı ve O şakanın çok ileriye gittiğini görünce, Janie’ye bir işaret yollayacaktı. İşaret sayılabilecek herhangi bir şey görmek için göğü pür dikkat araştırdı. Gündüz vakti bir yıldız belki, ya da alev alev bir güneş, hatta fısıltı halinde bir gök gürültüsü. Çaresiz bir yakarıyla kollarını havaya kaldırdı, bir dakika kadar öyle kaldı. Tam olarak dua etmek değildi bu, sorgulamaktı. Gökyüzü kaç çatmayı ve sessizliğini sürdürdü, Janie de eve girdi. Anlaşılan Tanrı yüreğinin bütün kapasitesini kullanmayacaktı.

Tatlı Çörek gözleri kapalı yatıyordu, Janie umarım uyuyor, diye düşündü. Uyumuyordu. Müthiş bir korku ele geçirmişti adamı. Beynini tutuşturan, demir parmaklarıyla boğazına yapışan şey neydi? Nereden gelmiş, neden musallat olmuştu ona? Yine de, Janie’nin herhangi bir şey fark etmesine kalmadan bunun sona

ereceğini umuyordu. Bir kez daha su içmek istiyor ama başarısızlığına Janie'nin tanık olmasını istemiyordu. Kadın mutfaktan çıkar çıkmaz Tatlı Çörek kovanın yanına gitmek ve o şeyin onu durdurmasına fırsat vermeden, suyu bir dikişte içmek niyetindeydi. Başka çaresi kalmayana dek, Janie'yi endişelendirmeye gerek yoktu. Kadının ocağı temizlediğini duydu, külleri dökmek için dışarıya çıktığını gördü. Bir sıçrayışta kovaya gitti. Ama bu kez, sırf suyun görüntüsü bile yetti. Janie döndüğünde, o büyük bir acı içinde mutfak zemininde yatıyordu. Janie onu pırpıpladı, yatıştırdı ve yeniden yatağa götürdü. Kararını vermişti, gidip şu ilacın Palm Beach'ten gelip gelmediğini öğrenecekti. Onu oraya arabayla götürecek birini bulabilirdi belki.

"Tatlı Çörek, bebeğim, daha iyisin ya?"

"Hı hı, azıcık."

"Şey, ben ön bahçeyi biraz temizliycem. Her taraf çiğnenmiş şeker kamışı ve fıstık kabuğuyunan dolu. Doktorun burayı yine aynı şekilde bulmasını istemiyorum."

185

"Çok gecikme, Janie. Böle hastayken tek başıma kalmaktan hoşlanmıyorum."

Janie elinden geldiğince hızlı adımlarla yolun aşağısına doğru koştu. Yarı yolda karşıdan gelmekte olan Islak Kıç ve Dockery'yle karşılaştı.

"Selam Janie. Tatlı Çörek nassı?"

"Çok kötü. Ben de ilaç gelmiş mi diye bakmıya gidiyodum."

"Doktor birine hasta olduğunu söylemiş, biz de onu görmeye geliyoduk. İşe dönemeyeceğini söylemiş."

"Ben dönene kadar yanında kalın. Bi refakatçiye ihtiyaçı var."

Yeldir yepelek kasabaya vardı ve Doktor Simmons'ı buldu. Evet, doktorun verecek bir cevabı vardı. Serum bulamamışlardı ama yollamaları için Miami'ye telgraf çekmişlerdi. Janie'nin kaygılanmasına gerek yoktu. İlaç en geç yarın sabah burada olurdu. Böyle bir vakada insanlar oylanmazdı. Hayır, Janie'nin bir araba

kiralayıp yollara düşmesi gereksizdi. Eve gidip beklemeliydi. Hepsi bu. Janie eve varınca, ziyaretçiler ayaklandılar.

Yalnız kalınca, Tatlı Çörek başını Janie'nin kucağına bırakmak, derdini anlatmak ve ondan bir anne şefkati görmek istedi. Ama Islak'ın söylediği bir şey dilinin soğuk ve kaskatı kesilmesine, dişlerinin arasında ölü bir kertenkele gibi yatmasına neden oldu. Bayan Turner'ın erkek kardeşi bataklığa dönmüştü, kendisiyse gizemli bir hastalıkla boğuşmaktaydı. Kimse durup dururken bu kadar hastalanmazdı.

"Janie, şu Turner denen kadının kardeşi ne demiye bataklığa dönmüş ki?"

"Ne biliim, Tatlı Çörek. Döndüğünü bilem bilmiyodum."

"Benim fikrime göre biliyodun. Yoksa az önce neden öle sıvı-sıverdirdin ki?"

"Tatlı Çörek, bana böyle sorular sorman hiç hoşuma gitmiyo. Zaten bu da ne kadar hasta olduğunu gösteriyo. Hiç nedeni yokken kıskançlığa kapılıyosun."

"Eh, neriye gittiğini söylemeden neden evden sıvıştın peki? Daha önce hiç böyle bi şey yapmadın."

"Durumun hakkında endişelenmeni istemedim çünkü. Doktor başka bi ilaç ısmarlamıştı, bi gidip bakıyım gelmiş mi dedim."

Tatlı Çörek ağlamaya başladı, Janie onu bir çocukmuş gibi kollarının arasına aldı. Yatağın kenarına oturdu, erkeği huzura kavuşturmak için öne arkaya sallamaya başladı.

"Tatlı Çörek, beni kıskanmana hiç gerek yok. Önceliknen, ben senden başkasını sevemem. İkincisi, ben senden başka kimsenin istemediği, yaşlı bi kadını."

"Hayır, hiç de diülsin. Millete doğum tarihini söylediğinde yaşlısın, tamam, amma görünüş olarak her erkeğe hitap edicek kadar gençsin. Doğru söylüyorum. Sana sahip olmak isteyen, bu ayrıcalık için canla başla çabalıyacak bi sürü erkek tanıyorum. Konuşmalarını duydum."

“Olabilir, Tatlı Çörek, hiç bunu öğrenmiye çalışmadım. Tek bildiğim, Tanrı'nın beni ateşten senin elinden çekip aldığı. Seni seviyorum ve halimden memnunum.”

“Teşekkürler, hamfendi, amma sakın ola yaşlıyım deme. Sen hep küçük bi bebek olaraktan kalıcaksın. Tanrı seni yaşlılığını bi başkasıyla, genç kızlık günlerini de bennen geçiricek şekilde yaratmış.”

“Ben de böyle hissediyorum, Tatlı Çörek ve bunu söylediğin için sana teşekkür ediyorum.”

“Zaten ortada olanı söylüyorum. Sen kibarlığın dışında çok da güzel bi kadınsın.”

“Ay, Tatlı Çörek.”

“Evet, ölesin. Ne zaman bi gül tarhu ya da işte güzelliğiyne böbürlenen bi şey görsem, onnara siz bi de benim Janie'mi görünü diyorum. Hele şu çiçekler seni bi görsün, ha, Janie?”

“Aynen böyle devam et, Tatlı Çörek, bi süre sonra sana inanıcam,” dedi Janie cilveyle, sonra adamı yatağa yatırdı. İşte o zaman yastığının altındaki tabancayı hissetti. Yüreğinde ani, çirkin bir çarpıntı oldu ama Tatlı Çörek bir şey demediği için, o da bir şey sormadı. Tatlı Çörek daha önce asla yastığının altında bir tabancayla uyumamıştı. “Ön bahçeyi temizlimekten falan uğraşma,” dedi adam, yatağı düzelterip doğrulan kadına. “Gözümün önünden ayrılma.”

“Peki, Tatlı Çörek, nassı istersen.”

“Ve Bayan Turner'ın o bastı bacak kardeşine söyle, burılarda sinsi sinsi dolanacak olursa, onu el freni çekilmiş araba gibim zıncıye durduracam. Burılarda hiç boşuna oyalanmasın.”

“Ona hiçbir şey söylemiycem çünkü onu görmiycem.”

Tatlı Çörek o gece iki kötü nöbet geçirdi. Janie onun yüz ifadesinin değiştiğini görebiliyordu. Tatlı Çörek gitmişti. Suratının yerine başka bir şey gelmişti. Günün ilk ışığıyla yola düşüp doktoru bulmayı kararlaştırdı. Tatlı Çörek gündoğumundan hemen önce

daldığı huzursuz, kesik kesik uykudan uyandığında, Janie çoktan kalkmış, giyinmişti bile. Adam onun dışarıya çıkacak şekilde giyinmiş olduğunu görünce, âdeta hırladı.

“Neriye gidiyosun, Janie?”

“Doktura, Tatlı Çörek. Evde doktorsuz kalamıycak kadar hastasın. Belkim de seni hastaneye götürmemiz gerekiyo.”

“Hastaneye falan gitmiyorum ben. Bunu kafana iyiçene sok. Bana bakmaktan, bennen ilgilenmekten bıktın sanırsam. Halbuki ben *sana* böyle mi yaptım? Ben senin için hep yeterince şey yapmadığımı düşündüm.”

“Tatlı Çörek, çok hastasın. Her şeyi yannış annıyosun. Sana bakmaktan asla bıkmam. Yannızca benim başa çıkamıycam kadar hasta olmandan korkuyorum. Bi an önce iyileşmeni istiyorum, tatlım. Hepsi bu.”

Kadına apaçık bir vahşilikle dolu bir ifadeyle baktı, boğazından bir gürültü yükseldi. Janie onun yatakta doğrulup oturduğunu ve kadının her hareketini izleyebilecek şekilde yerleştiğini gördü. Ve Tatlı Çörek'in bedenindeki bu yabancı şeyden korkmaya başladı-ğını hissetti. Erkek dışarıdaki ayakyoluna gidince, bir koşu gidip tabancanın dolu olup olmadığına baktı. Altı patlıydı ve fişek yataklarından üçü doluydu. Kurşunları boşaltmaya başladı ama adamın silahı kontrol etmesinden ve Janie'nin durumdan haberdar olduğunu öğrenmesinden korktu. Bu, Tatlı Çörek'in karman çorman olmuş zihnini harekete geçirebilirdi. Ah, keşke şu ilaç bir an önce gelseydi! Tabancanın silindirini hızla çevirdi, böylece adam ona silah doğrulttuğunda, ateş alana dek tetik üç kez boşa düşecekti. En azından Janie'nin uyarıyı alacak vakti olacaktı. Kaçabilir ya da silahı iş iştten geçmeden onun elinden almaya çalışabilirdi. Hem zaten Tatlı Çörek *ona* zarar vermezdi ki. Kıskançlığa kapılmıştı ve Janie'yi korkutmak istiyordu. En iyisi her zamanki gibi mutfakta oyalanmak ve hiçbir şey belli etmemekti. Tatlı Çörek iyileşince, bunlara birlikte güleceklerdi. Yine de fişek kutusunu buldu ve bo-

şalttı. Yatağın başucuna dayalı duran tüfeği de almakta fayda vardı. Tüfek namlusunu kırdı, mermi kovanını çıkarıp önlük cebine soktu, tüfeği de mutfağın bir köşesindeki ocağın arkasına soktu; buradan görülmesi güçtü. İş oraya gelirse, Janie erkeğin bıçağını alt edebilirdi. Aşırı evhamlandığının farkındaydı ama tedbir almanın zararı olmazdı. Zavallı hasta Tatlı Çörek'in, daha sonra öğrenince üzüntüden delireceği bir şey yapmasına fırsat vermemeliydi.

Erkeğin dışarıdaki heladan çıkıp acayip, koşarcasına bir yürüyüşle yaklaştığını gördü, başını bir o yana bir bu yana sallıyordu, çenesi de garip bir biçimde sıkılıyordu. Öyle korkunç bir görüntüydü ki! Doktor Simmons da nerede kalmıştı? İyi ki kendisi buradaydı da onunla ilgileniyordu. Millet onun biricik Tatlı Çörek'in şu berbat halini görseydi, kimbilir ne çirkin şeyler yapardı. Onlara dünyadaki herkesten daha sevecen davranmış olan Tatlı Çörek'e kuduz bir köpekmiş gibi davranırlardı. Ona gereken tek şey, doktorun o ilaçla çıkıp gelmesiydi. Tatlı Çörek hiç konuşmadan eve girdi, işin aslı, kadının orada olduğunu bile ayırımsamamış gibiydi; kendini güm diye yatağa bırakıp uyudu. Daha sonra, tuhaf, buz gibi bir sesle konuştuğunda, Janie ocağın yanında ayakta duruyor, bulaşıkları yıkıyordu.

189

"Janie, neden benimden aynı yatakta yatmaz oldun?"

"Doktor yalnız uyumanı söyledi ya, Tatlı Çörek. Dün söylemişti, anımsamıyo musun?"

"Yatakta benim yanımda uyumak varkene, ne diye o ot şiltede yatasın?" O zaman Janie onun yana sarkan elindeki tabancayı gördü. "Sennen konuşuyorum, cevap ver bana."

"Tatlı Çörek, Tatlı Çörek, tatlım! Hadi yat! Doktor tamam dediği an seve seve gelicem yanına. Hadi gidip yat şimdi. Doktorun o yeni ilaçları çıkıp gelmesi an meselesi."

"Janie, ben her şeyi senin iyiliğin için yaptım amma karşılığında böyle kötü muamele görmek beni can evimden vuruyo."

Tabancayı titrekçe ama hızla kaldırdı, Janie'nin göğsüne doğ-

rulttu. Hezeyan içindeyken bile gayet iyi nişan aldığı Janie'nin gözünden kaçmadı. Belki de amacı sadece korkutmaktı, hepsi bu.

Silahtan bir çıtırtı geldi. Janie'nin eli içgüdüsel bir hareketle arkaya gitti, tüfeği aldı. Bu, büyük bir olasılıkla adamı korkutup vazgeçirecekti. Keşke şu doktor bir an önce gelseydi! Herhangi biri gelseydi! Tatlı Çörek'ten gelen ikinci çıtırtıyı duyunca, adamın acıdan kıvranan beyninin ona öldürme emri verdiğini anladı ve namluyu ustaca kırdı, fişeği yatağa sürdü.

"Tatlı Çörek, bırak o silahı da yatağa dön, hadi!" diye haykırdı, Tatlı Çörek'in elindeki tabanca mecalsizce sağa sola sallanırken.

Tatlı Çörek kapının pervazına yaslanıp sırtını dikleştirdi, Janie bir atılışta onun kolunu yakalamayı düşündüyse de onun tek ve hızlı bir hareketle silahı doğrultup nişan aldığını gördü, tetikten çıkan çıtırtıyı duydu. Gözlerindeki yırtıcı bakışları gördü ve daha önce, suda olduğu gibi, korkudan delirecek gibi oldu. Dehşetle ve çılgınca bir umutla tüfeğin namlusunu havaya kaldırdı. Adamın bunu görünce can derdine düşüp kaçmasını umuyordu. Ama Tatlı Çörek maliyet hesapları yapabilecek durumda olsaydı, o tabancayla karısının karşısına zaten dikilmezdi. Ortada ne bir korku mefhumu kalmıştı, ne bir tüfek ne de başka bir şey. Tatlı Çörek üzerine doğrultulmuş silaha o kadar aldırışsızdı ki karşısındaki şey Janie'nin köpek parmağıydı* sanki. Janie onun nişan alırken tepeden tırnağa kaskatı kesildiğini gördü. İçindeki iblis öldürmek zorundaydı ve gördüğü tek canlı Janie'ydi.

Tabancayla tüfek neredeyse aynı anda ateş aldı. Tabanca tüfekten azıcık, kulağa onun yankısıymış gibi gelecekkadar geç. Kurşun Janie'nin başının hemen üstündeki kirişe saplanırken, Tatlı Çörek iki büklüm oldu. Janie onun yüzündeki anlamı gördü ve öne atıldı, aynı anda adam onun kollarının arasına yığıldı. Janie onu kaldırı-

* Köpeklerde bulunan ama pençenin alt kısmında kaldığı için görünmeyen beşinci parmak. —n

maya çalışırken, Tatlı Çörek dişlerini onun koluna geçirdi. Sarmaş dolaş bir halde yere yuvarlandılar. Janie güçbela oturur konuma geçti ve kolunu çoktan ölmüş olan Tatlı Çörek'in dişlerinden kurtardı.

Dehşet verici bir sonsuzluk ânıydı. Bir dakika önce, yaşamı için mücadele eden korkmuş biriydi. Şimdi burada, kucağında Tatlı Çörek'in başıyla oturansa, feda ettiği benliğiydi. Onun yaşamasını öyle çok istemişti ki; ama o ölmüştü. Hiçbir saat sonsuza kadar sürmez fakat bir an durup ağlamaya onun da hakkı vardır. Janie onun başını göğsüne sımsıkı bastırdı, ağladı, ona sevmeye ibadetini yerine getirme şansı verdiği için, tek sözcük etmeden Tatlı Çörek'e teşekkür etti. Onu sıkı sıkı kucaklamalı, onunla son kez konuşmalıydı çünkü Tatlı Çörek az sonra gidecekti. Sonrası, dıştaki karanlığın çöken ıstırabı.

Janie, muazzam kederini yaşadığı gün hapisteydi. Doktor şerife ve yargıca olanları anlatınca, hemen aynı gün yargılanması gerektiğini söylediler. Hapiste bekleterek cezalandırmaya gerek yoktu. İçeride geçirdiği üç saatin sonunda, mahkeme onun davasını görmeye hazırды. Her şey çok çabuk olmuştu, buna rağmen salon yeterince kalabalıktı. Bu garip davayı izlemeye bir sürü beyaz insan gelmişti. Ve tabii, civarda, kilometrelerce ötede ne kadar zenci varsa. Tatlı Çörek'le Janie'nin aşkından haberdar olmayan var mıydı?

Duruşma başladı, Janie kendisiyle Tatlı Çörek'in öyküsünü dinlemek üzere göz alıcı bir cüppe giymiş olan yargıcı gördü. On iki tane de beyaz adam vardı; ellerindeki işi bırakmış, Janie ile Tatlı Çörek Woods arasında geçenleri dinlemeye ve doğru olanın yapıp yapılmadığına karar vermeye gelmişlerdi. Buysa garipti. Kararı, Tatlı Çörek ve onun hakkında hiçbir şey bilmeyen, on iki yabancı verecekti. Sırf Janie'ye bakmaya gelen sekiz on tane de beyaz kadın vardı. İyi giyimliydi, yanakları da kaliteli yiyecekler sayesinde pespembeydi. Onlar birilerinin yoksul beyaz akrabaları değildi. Öyleyse, *ne demeye* zenginliklerinden ayrılmış tulumlu Janie'yi gör-

meye gelmişlerdi ki? Öte yandan, o kadar da kızgın görünmüyorlar, diye düşündü Janie. Keşke olanları şu erkeklere değil de *onlara* anlatabilse, anlamalarını sağlasaydı. Ah, bir de cenaze levazımatçısının Tatlı Çörek'i doğru düzgün hazırladığını umuyordu. Gidip kontrol etmesine izin vermeleri gerekirdi. Evet, gayet iyi tanıdığı Bay Prescott da oradaydı ve bu on iki adama, Tatlı Çörek'i vurduğu için Janie'yi öldürmelerini söyleyecekti. Palın Beach'den gelen, tanımadığı bir adam da Janie'yi öldürmemelerini isteyecek, böylece hepsinin kafası karışacaktı.

Sonra, bütün siyahların mahkeme salonunun arka tarafında, ayakta durduğunu gördü. Bir demet kereviz sapı gibi sımsıkı yapıpışmışlardı birbirlerine; tek fark, renklerinin çok daha koyu olmasıydı. Çoğu ona karşıydı, görebiliyordu. Janie'nin aleyhinde olanlar öyle kalabalıktı ki her biri ona hafif bir tokat atsa, Janie'yi döverek öldürebilirlerdi. Çirkin, kötü düşünceleriyle onu taşla tuttukları duygusuna kapıldı. Dilleri doldurulmuş ve horozu kaldırılmış birer tüfekti; aciz insanlara kalan tek gerçek silah olan dilleri.

Bir süre sonra her şey hazırды; mahkeme Janie Woods'a, Tatlı Çörek'in Janie'sinden geriye kalan cesede yapılacak doğru şeyi bulabilmek için insanların konuşmasını istedi. Durum ciddileştikçe salonun beyaz tarafı sakinleşti, zenci kalabalığında ise palmyelerin arasındaki rüzgâr misali, bir dil kasırgasıdır koptu. Bir koro gibi, bir anda ve bir ağızdan konuşmaya başladılar; bedenlerinin üst kısmı da bu ritme uyarak sallanıyordu. Mübaşirle Bay Prescott'a, davada tanıklık etmek istediklerine dair haber göndermişlerdi. Tatlı Çörek çok iyi oğlandı. Şu kadına daima iyi davranmıştı. Hiçbi zenci kadına bundan daha iyi davranılmamıştır. Kesinniknen! Onun uğruna köpek gibi çalışmıştı ve fırtınada onu kurtaracam diye az kaldı canından oluyordu amma su yüzünden azıcık ateşi çıkar çıkmaz, bu kadın başka bi erkeklen işi pişirivermişti. Buriya gelmesi için adama ta nerelere haber göndermişti. Asılmak bile az gelirdi buna. Onnarın tek isteği, ifade vermek için onnara bi fir-

sat tanınmasıydı. Mübaşir kürsüye gitti, şerif, yargıç, polis müdürü ve avukatlar toplaşip birkaç dakika onu dinlediler, sonra ayrıldılar, şerif tanık kürsüsüne çıktı ve Janie'nin doktorla birlikte onun evine geldiğini, kendisinin de arabaya atlayıp onun evine gittiğini ve orada neler bulduğunu anlattı.

Sonra kürsüye Doktor Simmons çağrıldı, o da Tatlı Çörek'in hastalığını, bunun hem Janie hem de bütün kasaba için ne büyük bir tehlike arz ettiğini, Janie adına korktuğunu ve Tatlı Çörek'i bir yere kapatmayı düşündüğünü ama Janie'nin gösterdiği ihtimamı görünce bunu ihmal ettiğini anlattı. Ve oraya gittiğinde Janie'yi nasıl kolundan ısırılmış bir halde yerde oturur, Tatlı Çörek'in başını okşarken bulduğunu. Ve yerde, adamın elinin hemen dibinde duran tabancayı. Sonra da kürsüden indi.

"Sunacağınız başka kanıt var mı, Bay Prescott?" diye sordu yargıç.

"Hayır, Sayın Yargıç. Savcılık makamının delilleri bu kadar."

Arka taraftaki zencilerin arasında palmiye ağaçlarının dansı yeniden başladı. Buraya konuşmaya gelmişlerdi. Savcılık, onları dinlemeden "hepsi bu kadar" diyemezdi.

"Bay Prescott, söylemem gereken bi şey var," diye seslendi Islak Kıç anonim sürünün anonim bir üyesi olarak.

Bütün salon dönüp ona baktı.

"Kendi iyiliğini düşünen biriysen, biri seni çağırana dek çene ni kapatman gerektiğini de bilirsin," dedi Bay Prescott soğuk bir sesle.

"Evet, effendim, Bay Prescott."

"Bu davaya biz bakıyoruz. *Senden* ya da arkadaki o zencilerden tek kelime daha duyarsam, hepinizi yüce divana sevk ederim."

"Evet, effendim."

Beyaz kadınlar hafifçe alkışladı, Bay Prescott alev saçan gözlerle salonun arka tarafına baktıktan sonra yerine geçti. Sıra Janie hakkında konuşacak olan yabancı beyaz adama gelmişti. Adam

zabıt kâtibiyle bir şeyler fısıldaştı, sonra Janie'yi tanık kürsüsüne çağırdı. Birkaç önemsiz sorunun ardından, neler olduğunu kısaca anlatmasını ve doğruyu, bütün doğruyu, sadece doğruyu söylemesini istedi. Tanrı yardımcısı oldu.

Janie konuşurken görevliler hep birlikte öne eğildiler. Janie'nin aklında tutması gereken ilk şey evde olmadığıydı. O bir duruşma salonundaydı, bir şeyle savaşıyordu ve bu şey ölüm değildi. Ondandır daha beter bir şeydi. Yalan yanlış düşüncelerdi. İyice geriye gidip Tatlı Çörek'le nasıl bir ilişkisi olduğunu onlara güzelce anlatmalıydı ki onun Tatlı Çörek'i kötü niyetle asla vurmayacağını anlasınlar.

Janie o çıkmazı, Tatlı Çörek'in, içindeki o kuduz köpekten kurtulmadan kendine gelemeyeceğinin ama köpekten kurtulup hayatına devam etmesinin de artık mümkün olmadığını ortaya çıkıttı o korkunç ânı kavramaları için elinden geleni yaptı. Tatlı Çörek'in köpekten kurtulması için ölmesi gerekiyordu. Ama Janie yine de öldürmek istememişti onu. Bir insan hasmını alt etmek için ölmek zorundaysa, zalim bir oyunla karşı karşıya demekti. Tatlı Çörek'ten kurtulmayı bir an olsun aklından geçirmediğini mahkemede kilerin anlamasını sağladı. Kimseye yalvarmadı. Yalnızca oturup anlattı, sözünü bitirince de sustu. Yargıç, avukat ve ötekiler her şeyi kavramış gibi görüldüğünde, o epeydir orada oturmaktaydı. Yine de avukat ona inebileceğini söyleyinceye kadar yargılandığı iskemleden kıpırdamadı.

"Savunma makamından bu kadar," dedi avukatı. O ve Prescott fısıldaştılar, sonra ikisi birden yüksek kürsüsünde oturmakta olan yargıçla gizlice bir şeyler konuştular. Sonra yerlerine geçtiler.

"Jürideki beyefendiler, davalının soğukkanlı bir cinayet mi işlediğine yoksa kendini son derece talihsiz bir vaziyette bulan ve tüfeğini ateşleyip merhum kocasını kalbinden vurarak aslında büyük bir merhamet eylemi gerçekleştirmiş olan zavallı, bahtsız ve sadık bir eş mi olduğuna siz karar vereceksiniz. Eğer onun ahlak yoksunu bir katil olduğu sonucuna varırsanız, birinci derecede ci-

nayetten hüküm giymesine yol açarsınız. Eğer deliller sizi tatmin etmediyse, o zaman onu serbest bırakmak zorundasınız. Orta yolu yok bunun.”

Jüri salondan ayrıldı ve salona tekdüze bir vızılta egemen oldu, birkaç kişi yerinden kalkıp etrafta gezindi. Janie külçe gibi oturmayı ve beklemeyi sürdürdü. Korktuğu şey ölüm değildi. Yanlış anlaşılmaktı. Tatlı Çörek'i istemediği ve ölmesini istediği yolunda bir karara varırlarsa, bu gerçek bir günah ve utanç vesilesi olacaktı. Janie'yi öldürmelerinden bile daha kötüydü bu. Derken jüri döndü. Duruşma salonundaki duvar saatine göre, dışarıda beş dakika kalmışlardı.

“Vergible Woods'un ölümünün tamamen kaza eseri ve haklı gerekçeleri olan bir ölüm olduğuna ve davalı Janie Woods'a suç atfetmenin gerekmediğine karar verdik.”

Janie artık özgürdü; yargıç ve ötekiler ona gülümseyerek baktılar, gelip elini sıktılar. Beyaz kadınlar çığırşarak koruyucu bir duvar gibi onun etrafını sardılar, zenciler ise başları önde, ayaklarını sürüyerek dışarıya çıktılar. Güneş batmak üzereydi; Janie o güneşin sabah, darma duman olmuş aşkının üstüne doğduğunu görmüş, sonra Tatlı Çörek'i vurmak zorunda kalmış, hapse atılmış, ardından hayatı için mücadele etmişti, şimdiyse özgürdü. Günden geriye kalan şu azıcık zamanda, duygularını anlayan iyi kalpli beyaz dostları ziyaret edip onlara teşekkür etmekten başka bir şey yapılamazdı. Sonra güneş battı.

Geceyi geçirmek için pansiyonda bir oda tuttu ve ön taraftaki erkeklerin konuşmalarını duydu.

“Eh, beyaz adamların onun gibim bi içim suyu hapse atmıyacağı ortadaydı zaten.”

“Beyaz birini öldürmedi tabii, öyle diil mi? Bi beyazı vurmadığı sürece canının istediği kadar zenci öldürebilir.”

“Aynen öle, zenci bi kadın istediği kadar adam öldürebilir, yeter ki onnardan biri olmasın. Bak o zaman beyazlar onu kesin asar.”

“Eh, ne derler bilirsiniz, dünyadaki en özgür şey beyaz bi adamnan siyah bi kadındır. Bu ikisi canının istediğini yapabilir.”

Janie, Tatlı Çörek'i Palm Beach'de toprağa verdi. Onun Glades'i sevdiğini biliyordu ama orada arazi fazla alçaktı, her şiddetli yağmurdan sonra Tatlı Çörek suyun altında kalabilirdi. Ayrıca onu öldüren de Glades ve onun sularıydı. Janie kocasının fırtınalardan uzakta olmasını istiyordu, onun için de Batı Palm Beach'teki mezarlığa yeraltında güçlü bir kemeri olan bir kabir yaptırdı. Orlando'ya telgraf çekip gömme işlemleri için para istemişti. Tatlı Çörek, Akşam Güneşi'nin oğluydu, onun için ne yapılırsa azdı. Mezarıcı harika bir iş çıkardı ve Tatlı Çörek, Janie'nin satın aldığı güllerin arasında, içi beyaz saten kaplı tabutunda krallara yaraşır bir uykuya daldı. Neredeyse geniş geniş gülümseyecek gibiydi. Janie yeni, gıcır gıcır bir gitar alıp onun kucağına koydu. Tatlı Çörek yeni besteler yapacak, yanına geldiği zaman da Janie'ye çalacaktı.

196

Islak'la arkadaşları Janie'nin canını yakmaya çalışmıştı ama Janie bunu, Tatlı Çörek'i çok sevdikleri ve durumu anlayamadıkları için yaptıklarını biliyordu. Böylece Islak'a, onun aracılığıyla da diğerlerine haber gönderdi. Cenaze günü utanmış ve af dileyen yüzlerle çıkıp geldiler. Kadının onları hemen, hiç gecikmeden bağışlamasını istiyorlardı.

Janie'nin kiraladığı on adet geniş, dört kapılı aracı ağzına kadar doldurdular ve konvoyu başkalarını da eklediler. Sonra bando çaldı ve Tatlı Çörek bir firavun gibi mezarına götürüldü. Bu kez Janie için öyle pahalı duvaklar, matem kıyafetleri falan söz konusu değildi. Törene iş tulumuyla katıldı. Yas giysilerini dert edemeyecek kadar üzgündü.

Janie'ye duydukları sevgi Tatlı Çörek'e duydukları sevgiden bir gıdım daha az olduğu ve kendileri hakkında iyi şeyler düşünmek istedikleri için, takındıkları düşmanca tavrın unutulmasını istiyorlardı. Bu yüzden Bayan Turner'ın erkek kardeşini suçladılar ve onu bir kez daha bataklıktan kaçırttılar. Ona buraya dönüp sanki çok yakışıklıymış gibi havalar atmanın ve kendini onun bunun karısına sergilemenin ne demek olduğunu gösterdiler. Kadınlar bakmasa bile suç yine adamdaydı, yollarına çıkan oydu.

197

"Şindi, Janie'ye kızgın diilim," diye açıkladı Islak önüne gele-ne. "Tatlı Çörek kafayı yemişti. Kendini korudu diye kadını suç-lyamayız ki. Kocasına deli oluyodu. Şu gömme şekline baksanı-za. Kalbimde ona karşı hiçbi kötü duygu yok. Aklıma en küçük bi şey gelmezdi amma o bastıbacak zenci daha burıya geldiği ilk gün, sankim iş arıyomuş ayaklarında dolanırken, gelip bana Bay ve Bayan Woods ne durumdalar diye sordu. İşte bi şeyler planladığı buradan belli.

"Velhasılı kelim, Etli Yahni'ylen Çapulcu ve bikaç kişi daha peşine düşünce, koşa koşa gelip onu kurtarmamı istedi. Ona, böyle saçlarını savurarak *bana* gelme, dedim, çünkü seni burdan yollıycam dedim, dediğimi de yaptım. Onun bunun çocuğu!" Bu

kadarı yetmişti, adamı döverek ve kasabadan kovarak içlerini soğutmuşlardı. Hem zaten Janie'ye duydukları öfke tam iki, koskoca iki gün sürmüştü, buysa herhangi bir şeyi sürekli aklından geçiremeyeceğin kadar uzun bir süreydi. Çok fazla çaba gerektiriyordu.

Janie'ye onlarla kalması için yalvardılar, o da kendilerini kötü hissetmesinler diye birkaç hafta kaldı. Ama bataklık demek Tatlı Çörek demekti, oysa Tatlı Çörek burada değildi. Dolayısıyla burası artık kapkara çamurdan oluşan uçsuz bucaksız bir düzlüktü, o kadar. Tatlı Çörek'in ekmek üzere satın aldığı bir paket çiçek tohumu hariç küçük evdeki her şeyi dağıttı. Bir türlü ekememişti çünkü bunun için ayın doğru zamanını beklerken hastalanmıştı. Tohumlar Janie'ye Tatlı Çörek'i en çok hatırlatan şeydi çünkü o hep bir şeyler ekerdi. Cenazeden dönünce mutfaktaki rafta duran tohum paketini görmüş, alıp göğüs cebine sokmuştu. Şimdi artık yuvasına döndüğüne göre, kocasının anısına ekecekti onları.

Janie su leğenindeki güçlü ayaklarını kıpırdattı. Yorgunluğu gitmişti, ayaklarını bir havluyla kuruladı.

"Evet, işte olanlar bu, Pheoby, aynen annattığım gibim. Kalıp yuvama döndüm ve burıda olmaktan hoşnutum. Ta ufka gidip döndüm, şimdi evime yerleşip iyi kötü yaşayabilirim. Bu ev eskisi kadar, Tatlı Çörek'ten öncesi kadar bonboş gelmiyo bana. Her yer, özellikle de yatak odası düşüncelernen dolu.

"Şu bütün gün oturup çene çalmaktan başka bi şey yapmıyanlar, şu an ne konuştuğumuzu öğrenmek için çıldırıyo, biliyorum. Önemli diil, Pheoby, onnara annatabilirsin. Şaşıp kalıcaklar çünkü benim aşkımın onnarın aşkıynan alakası bilem yok, tabii aşkı hiç tattılarsa. Onnara bi de, aşkın her yerde aynı işi gören, dokunduğu her şyde aynı etkiyi yapan bi bileği taşı olmadığını söyle. Aşk deniz gibidir. Kıpırdayan, hareket eden bi şydir amma aynı zamanda vurduğu kıyıların biçimini alır, dolayısıynan her kıyıda farklıdır."

"Tanrım!" Pheoby soluğunu sesli sesli bıraktı. "Sırf seni dinlemeklen boyum üç metre uzadı, Janie. Kendimden hiç memnun değilim artık. Bundan böyle Sam'den beni balık tutmaya götürmesini istiycem. Ayırana, sakın ola biri çıkıp da benim huzurumda seni eleştirmeye kalkmasın."

"Pheoby, onnara karşı çok da acımasız olma, hiçbi şey yaşamadıklarından içleri kurumuş kalmış. Bu şeytantırnakları sağ oldukları annaşılabilsin diye sürekli çene çalmak *zorunda*. Bırak konuşarakten kendilerini avutsunlar. Başka bi şey yapamıyosan konuşursun çünkü konuşmak bedava. Bu tür lafları dinlemek de ağzını açıp ay ışığının boğazına dolmasını beklemek kadar abes. Şu bi gerçek ki, Pheoby, orayı *öğrenmek* için oraya *gitmen* gerek. Bunu sana ne anan, ne baban ne de başka biri annatamaz, gösteremez. Herkesin bizzat kendinin yapması gereken iki şey vardır. Tanrı'yı bulmak ve hangi hayatı yaşıycağını bulmak."

Bunu, biten bir şeyin sessizliği izledi, böylece çam ağaçlarını didikleyen rüzgârı ilk kez duyabildiler. Bu Pheoby'nin aklına onu bekleyen, muhtemelen de giderek huysuzlaşan Sam'i getirdi. Janie'nin aklınaysa üst kattaki odayı – yatak odasını. Pheoby, Janie'yi sımsıkı kucakladı ve hızla gecenin karanlığına daldı.

Az sonra alt kattaki her şey kapatıldı, sürgülendi. Janie lambayı alıp merdivenleri çıktı. Elindeki ışık yüzünü aleve veren, güneşten kopmuş bir kıvılcım gibiydi. Gölgesi simsiyah ve paldır küldür geriye, basamaklara düşüyordu. Yatak odasına girince, kendini yine taze, yeni bir yerde hissetti. Açık camlardan giren rüzgâr yokluğun ve hiçliğin verdiği bütün o kokuşmuş duyguyu silip süpürmüştü. Buraya sığındı ve oturdu. Saçlarındaki tozu toprağı taradı. Düşündü.

Tabancanın ateş aldığı gün, kanlı ceset, mahkeme salonu çıkageldi ve odanın her köşesinden, her bir koltuktan ve nesneden aynı anda yükselen hıçkırıklı, iç çekişli bir ezgi başladı. Her şey mırıldanıyor, hıçkırıyor, iç çekiyor, mırıldanıyor ve hıçkırıyordu. Sonra

Tatlı Çörek afili afili yürüyerek Janie'nin yanına geldi, iniltili nağme pencereden uçup gitti ve bir ışık misali çam ağaçlarının tepesine kondu. Güneşi bir şal gibi sarınmış olan Tatlı Çörek. Tabii ki ölmemişti. Janie hissetmeye ve düşünmeye son verene dek, Tatlı Çörek ölemezdi. Anısının öpücüğü duvarda aşk ve ışık resimleri çiziyordu. Burada huzur vardı. Janie ufku tuttu, devasa bir balık ağı gibi kendine çekti. Onu dünyanın belinden çekip aldı ve omuzlarına doladı. Ağ deliklerinin arasındaki yaşam ne kadar zengindi! Gelip görsün diye ruhuna seslendi.

SON

